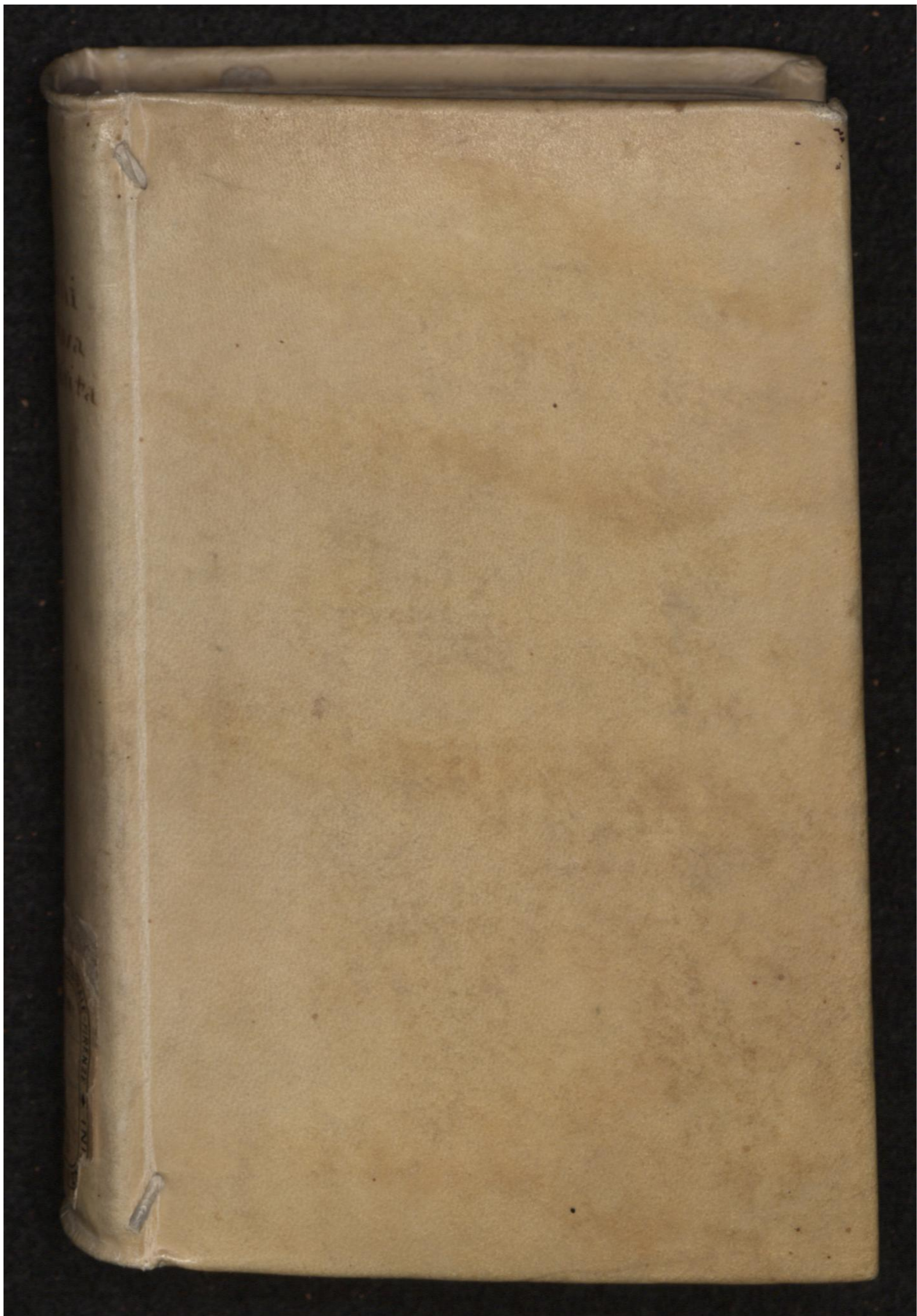
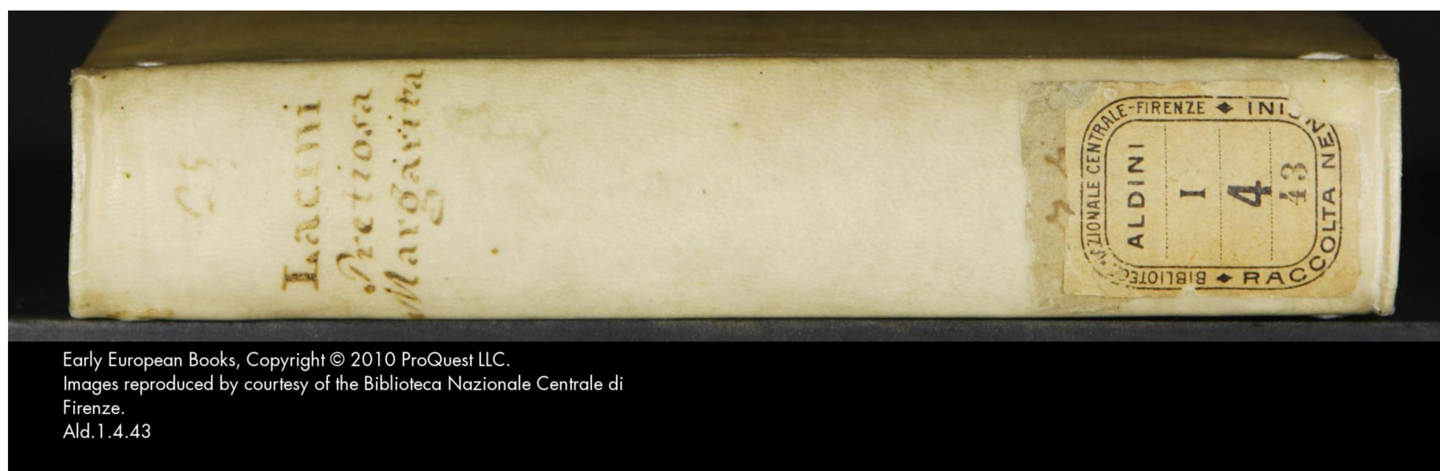
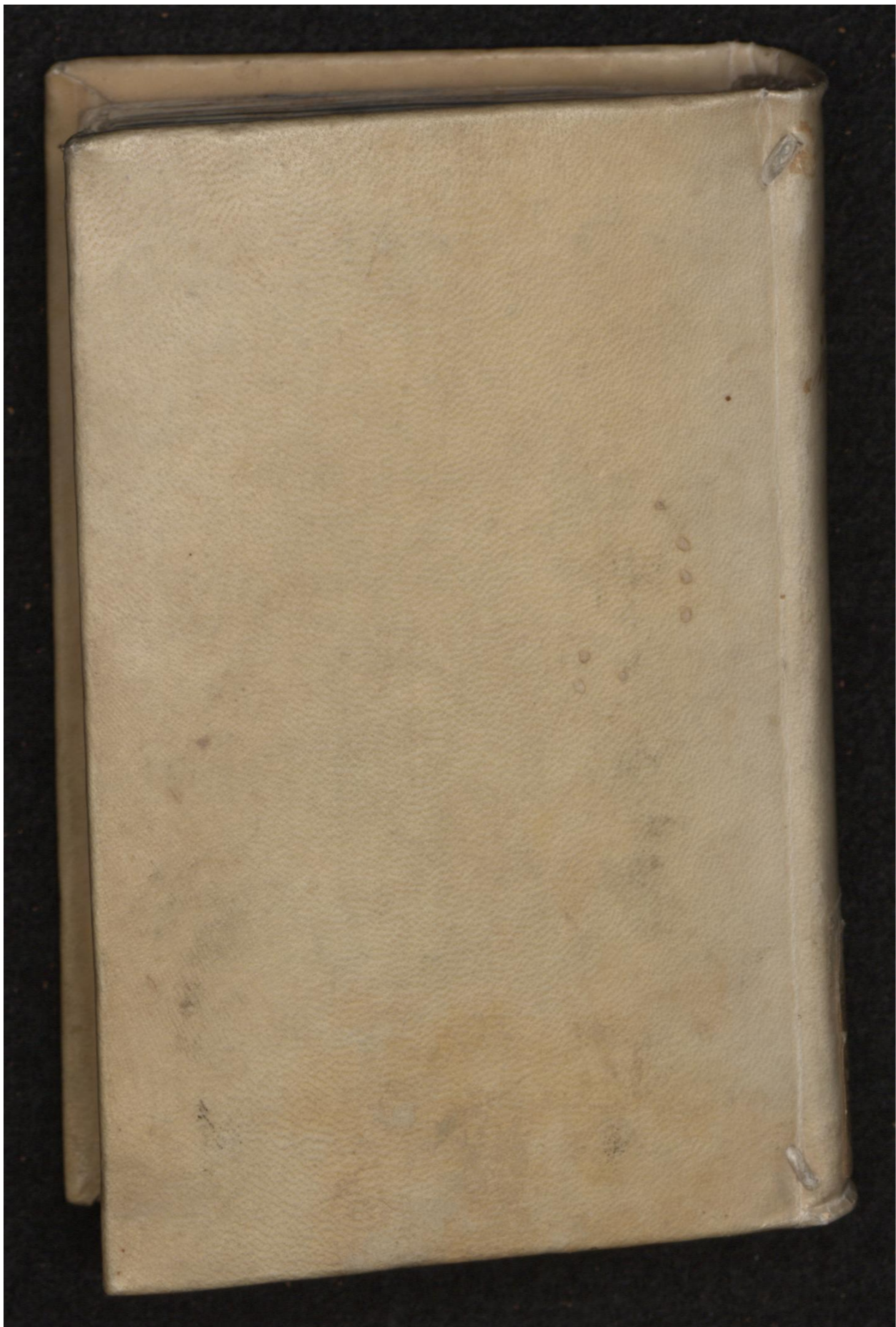
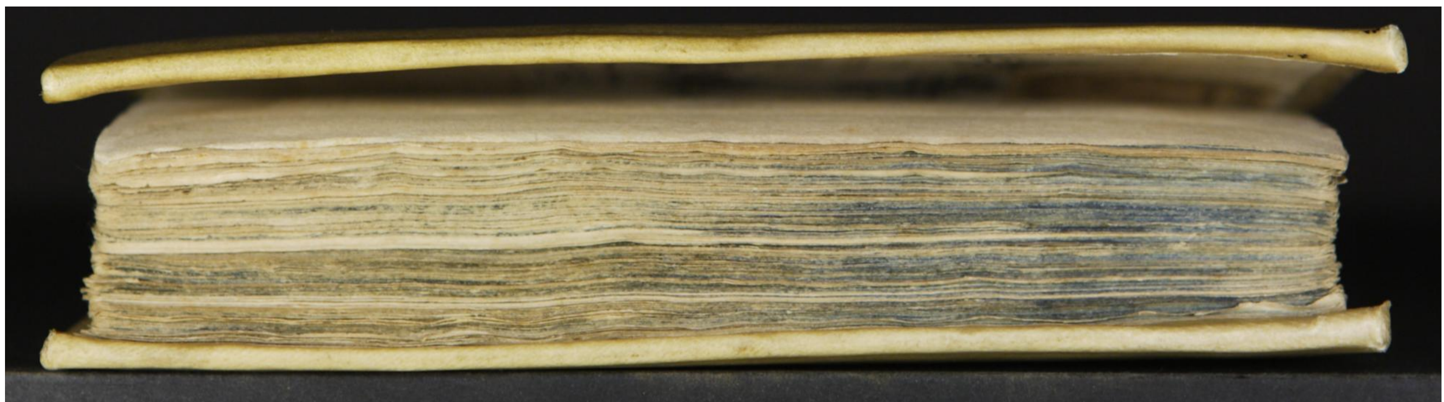
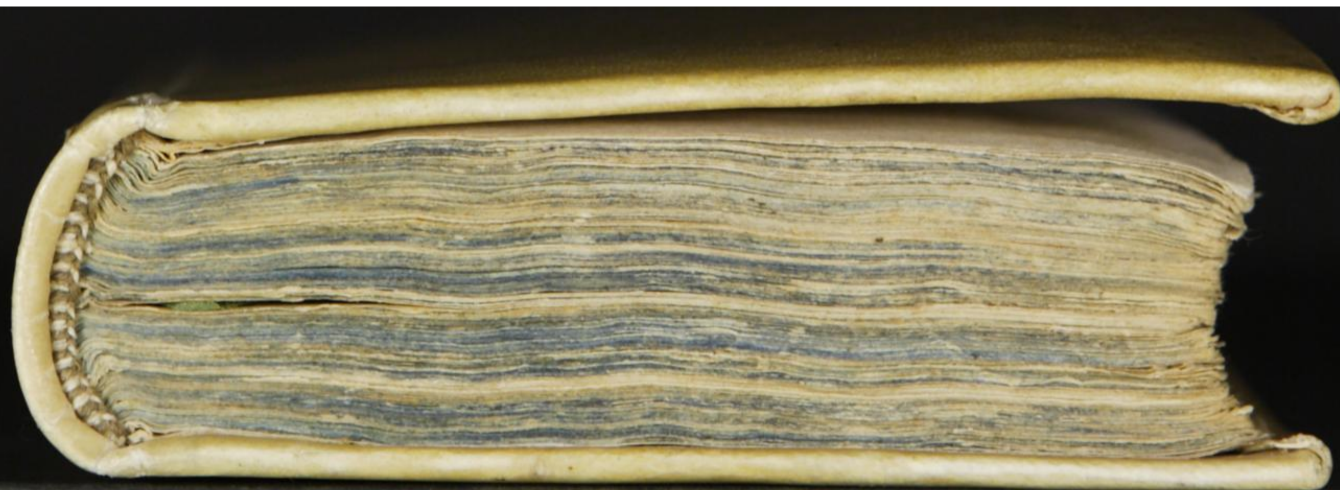

Lacini
Pretiosa
Margarita
BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE-FIRENZE
RACCOLTA NEI
ALDINI
I
4
43

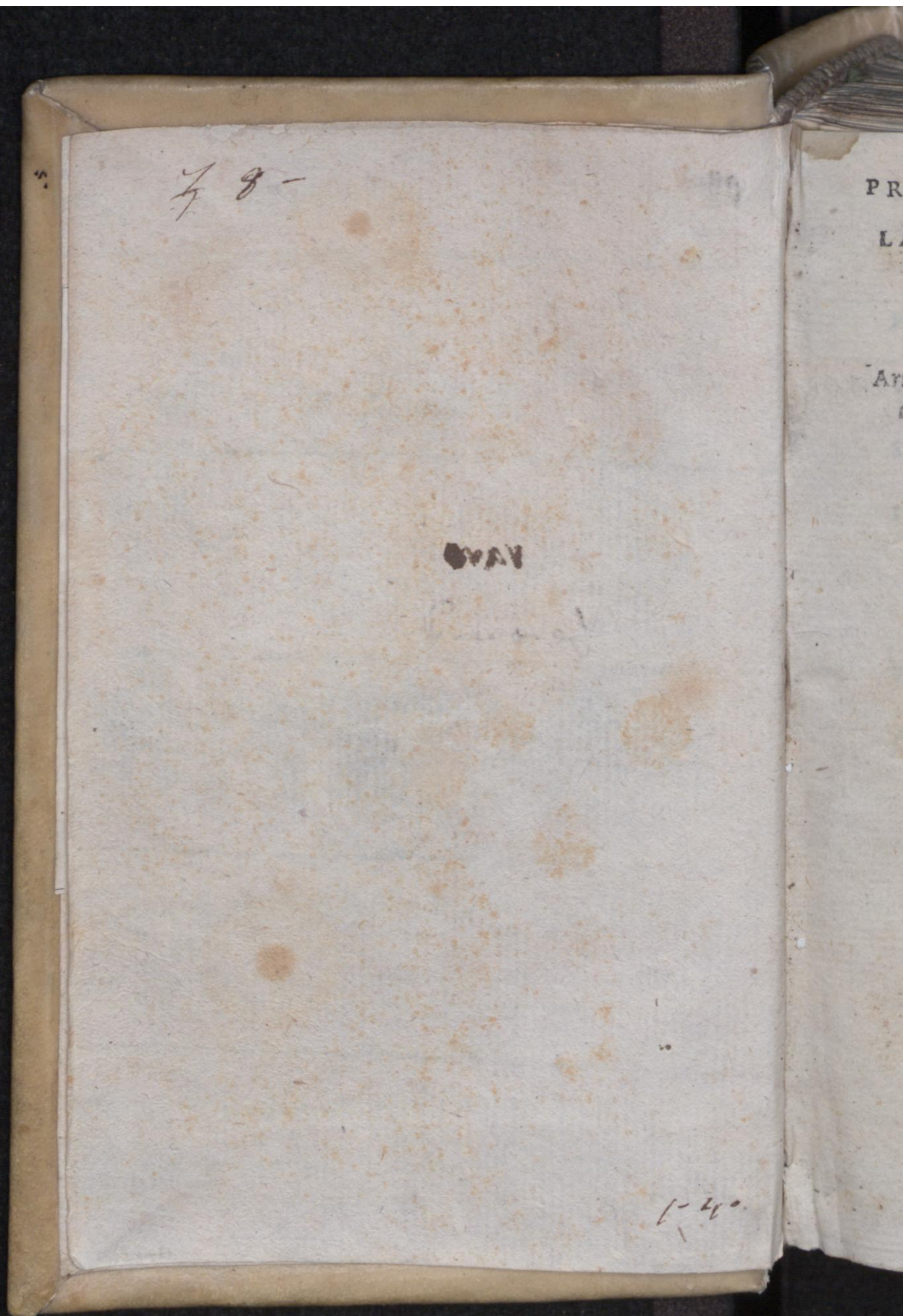

Ex Libris Joannis Nencini
1874

raro

Renouard

PRETIOSA MARGARITA NOVELLA DE THESAVRO, AC PRETIOSISSIMO PHILOSOPHORVM LAPIDE.

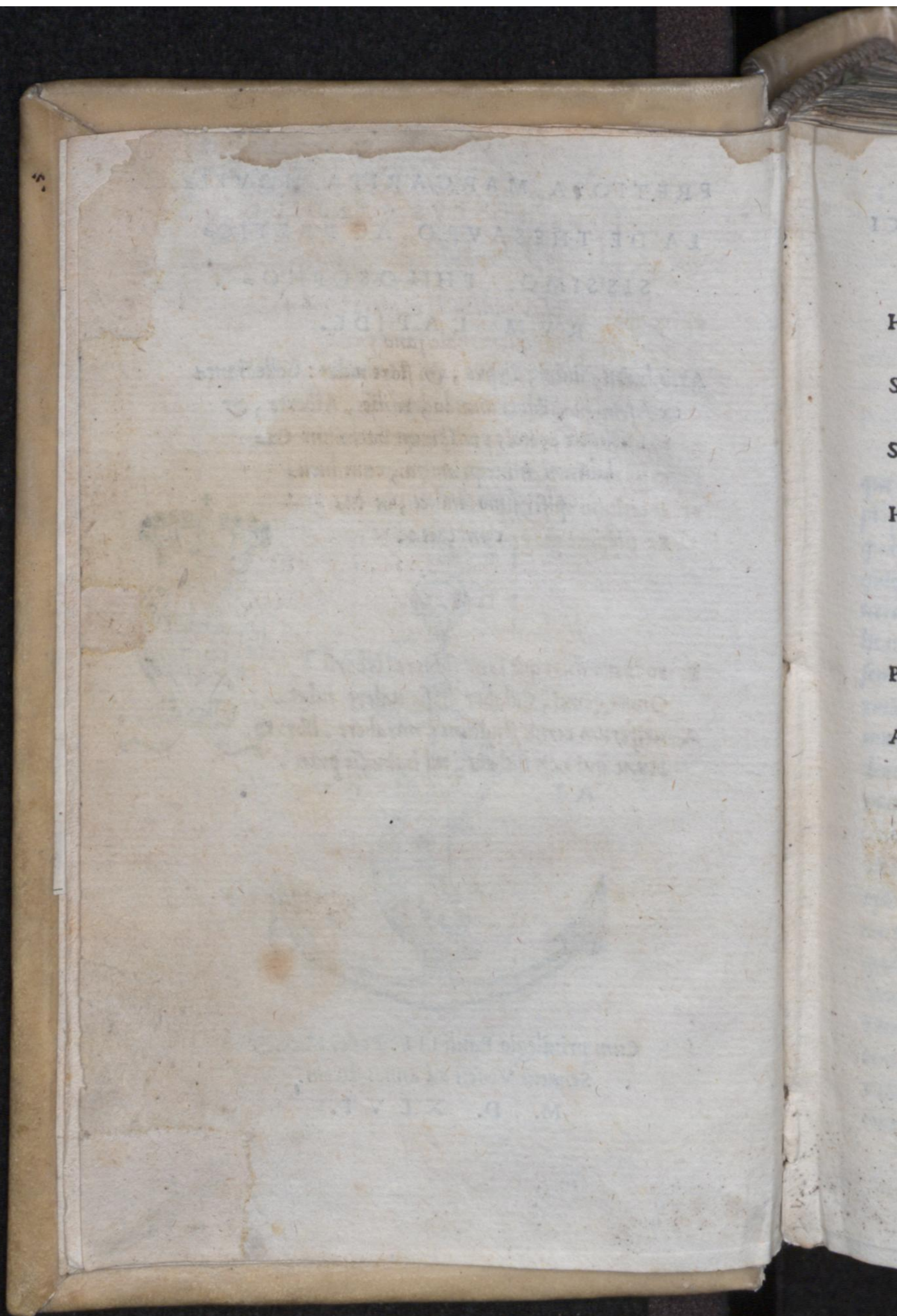
Artis huius diuinæ Typus, & Methodus: Collectanea ex Arnaldo, Rhaymundo, Rhasi, Alberto, & Michaele Scoto; per Ianum Lacinium Calabrum nunc primum, cum locupletissimo indice, in lucem edita.

Cum priuilegio Pauli III. Pont. Max. & Senatus Veneti ad annos decem.

M. D. XLVI.

PIERIVS ROSEVS CANDIDO LECTORI.

Hoc opus humano tristem de corpore morbum
Propellit, bilis quem male sana parit:
Seruariq; docet pulchro cum flore iuuentam;
Et senij placidos usque uidere dies.
Si quis iussa ferat dijs adspirantibus; omnem,
Quam simulabit, ouans pauperiem fugiet:
Hic latitans miseris poterit succurrere egenis,
Et supplex magno reddere uota Ioui.

IDEM.

Pro lucro duri qui iam subiere laboris
Omne genus, Calaber hosce ualere iubet.
Auriferum cernis studium? mirabere. librum
Hunc qui non habeat, nil habuisse putes.

HIPPOLYTI FANTOTII DELPHICI PERVSINI HENDECASYLLABON.

Ars diuina malis diu magistris
Indignam male passa seruitutem
Cæcis delituī gemens tenebris.
Ad claros studijs uiros, & usu
Illustres redeo gradu citato
Tandem suppetias petens, opemq;.
Cunctantur miseri. misertus unus
Afflictæ lacrymas, uicem dolensq;;
Et sordes, habitumq; non herilem
Ornatu decorat graui Lacinus.
Monstrat, omnibus afferens micantem
Lucem, quid ualeat meæ potentis
Naturæ studium. meo Therapo
Quale iudicium, eruditionem
Donarim, poteris uidere lector.
Is, quod Gebber habet, Bonus, quod ipse
Huc spectans tot habet libris Rhamundus,
Descriptum Methodo breui reponit.
Magno mehercule dignus est honore,
Quo doctore uirum per ora mittor.

IANVS LACINIVS CALABER PSYCHRONEVS MINORITA LECTORI SALVTEM.

c VM oppositorum lector optime (philosopho teste) eadem sit disciplina, & ipsa iuxta se posita magis elucescant. Ideo non tam laudabilem profecto, atque expetendā esse liberalitatis uirtutem, quàm turpe, atque execrandum esse auaritiæ crimen. quod hinc facile percipi potest. Nam quemadmodum eos, qui se non tam sibi, quàm patriæ et amicis omnibus in lucem editos esse existimāt, quique etiam non modo curam omnem atque industriam, uerumetiam uniuersas facultates, ad publicam bonorum utilitatem conferunt, omni penitus laude dignissimos facile cēsemus. Ita ij qui propter insolentiam quandam, & immoderatam habendi cupiditatem totius interim iustitiæ, atque humanitatis immemores, conditis thesauris, sibi tantum student, suasq́; res tantum agunt, tam sunt inhumani & immanes atque harpyis similes, ut infamiæ notas subire & in omnium hominum sermonem, ac uituperationem uenire meritò soleant. atque ijdem, qui uel partis diuitijs, uel inuentis opibus ita submerguntur, ut non tantum ijs quibus maxime prodesse debent, ea non communicent, uerum buffonibus quàm simillimi, nec sibi ipsis satis unquam sunt commodo. Vnde hoc execrabile uitium, quanto magis est contra naturam boni, generisq́; humani societatem, eo fortius liberalitatem esse optimam arbitramur. Quo fit ut cum ex Gallia Cisalpina Patauium redierim illa doctissimi uiri Boni Ferrariensis quæstio luculentissima, de alchimiæ possibilitate atque

ueritate mihi sese obtulerit. In qua adeo docte & exquisite, ita subtiliter, copiose & accurate disputatum est, ut nihil quod ad eam rem pertineat derelictum, nihil indiscussum, nihil non plene satis probatū offendas, quod tandem nulli, nulli ex omni numero fecere priores. Hæc siquidem disceptatio, non solum illis, qui huiusmodi studij genere delectantur, erit (iudicio meo) non iniucunda, nec ingrata. Verum etiam illis qui huic scientiæ & arti continue aduersari solent, & auro gemmisq; longe pretiosior existimabitur. Merito igitur in idem auaritiæ crimen, (quod à me longe semper abfuit) incidissem, si aut diutius clarissimæ huic rei tenebras obduci permitterem, aut nostri temporis philosophos, (siqui sunt, qui perpauci tamen sunt) tam excellentis ingenij indole, & doctrina, non sine magno illorum incommodo, ac denique disciplinarum omnium genere spoliatos atque orbatos, æquo animo ferrem. Itaque ne ab ijs, qui huiusmodi doctrinæ studium & opera dicarunt, illiberalis siue inhumanus iure haberi possim: sed potius quantum in me est non solum mihi, sed etiam alijs prodesse ualerem, collectanea quædam ex Raymūdo Lullo, ex Arnaldo de Villa Noua, ex Michaele Scoto & Rhasi, Diuo Alberto & alijs huiusce classis & multarum lectionum uiris, una cum Bono Ferrariensi in publicum ire & ad communem utilitatem nunc in lucem mittenda curaui. In quibus quidem nihil quod non egregie eruditum, non excellens, non absolutum sit offendes. Etenim tanta est horum philosophorum (præsertim & Boni Ferrariensis) rerum cognitio. Tam incredibilis rerum copia ac diuina propemodum dicendi uis, ut Bonum ipsum omnibus alijs præponendum & longe principem non dubitauerim. Nullum denique satis admiraturum putem, cum quis eum legerit senseritq; aureum illud philosophiæ flumen effundere.

Nam is si occultos atque abditos philosophorum sensus conetur explicare : quis hoc homine subtilior ? siue huius profundissimæ disciplinæ uelit rationes reddere, & illius ueritatem accuratissime demonstrare ; quis illo doctior ? quis clarior ? quis denique præstantior erit ? unde nō sine rationis causa in frontispitio titulus sit affixus . Pretiosa Margarita nouella . Et uere nouas ac preciosas fert Margaritas, non obscuras, non ambagibus denigratas, ut aliorum ferè omnium, huius tam eminentis scientiæ & superexcellentis philosophiæ partem, facile erit uidere monimenta scriptorum : qui adeo obscure & tetrice illam pinxerunt, ut nullus aliquando comprehensurus ea penitus uideretur . At non illos sequutus est Bonus noster sed ita docte, ornate, & splendide, in doctrina Peripatetica & Aueroica, necnon in terminis notissimis, non modo possibilitatem & ueritatem, sed eius necessitatem, studiosis omnibus, demonstratione propter quid & potissima demonstrauerit . Cuius ipse rationes & opera non sine magno labore in unum collegi, & quoad potui, elucidaui, purgaui, auxi . & in optatum candorem redegi . Optarem meam hanc diligentiam, seu potius curiositatem, non fore studiosis inanem, aut doctis ingratam . Sed qua pietate fortuna quadam, seu fato quodam impellente erga studiosos omnes sumus, eadem nunc & charitate tenebris eruta opera, quæ diu lucem optarent, læto uultu suscipe, hylarem piumq; restitutorem complectere sinuq; tuo foue . Cui pro tanto munere immortales agere gratias ne desinas. Tibi igitur persuasum uelim, ut die noctuq; in ipsius lectione uerseris. Quod si opus gratum fore cognouero, cū primum aliquid ocij nactus fuero Methodum in omnes libros diui Rhaymundi Lulli expecta . Vale .

Colloquium nuncupatorium. interloquutores
Bonus & Lacinius.

Bonus. CONSVEVERVNT omnes mi Lacini qui in uarijs literarũ studijs præclarum aliquid & memoratu dignum ediderunt uel editum instaurarunt, purgarunt uel auxerunt, illud ad communem studiosorum utilitatem in lucem dare, ut id posteris optime humanis actum sit usibus. Cum tu igitur labores meos unà cum bonis auctoribus collegeris, locupletaueris&q;: ne permittas oro ut sic perpetuo sub puluere delitescam, sed da operam ut meis & amicorum omnium uictus precibus in publicum unà cum Arnaldo, Rhaymundo, atq; alijs exeam. Vt doctis omnibus nunc pateat quanta lux omnibus alchimiæ auctoribus sit addita, quantusq; splendor illis accesserit.

Lacinius. Quanquam multæ fuerint auctoritatis antiqui, multæq; doctrinæ, fateor tamẽ nihil esse tam ornatum quod expoliri non possit & nihil tam plenum quod incrementum recipere non ualeat: sed quia ab eruditissimis hominibus nobis præmonstratum atq; seruatum est, Argumentum quodlibet recte dicari Pontificibus aut principibus, uel illi potissimũ offerre, à cuius benignitate laborum suorum cumulatissimã mercedem uel degendæ uitæ leuamen aliquod sperant. Delige quem uis cui te in munus offeram, uel sub cuius nomine tutũ hoc opus exire ualeat. Bonus. Solent non nulli quod tu narras seruare, existimantes eorum opera summo haberi in precio si Pontificibus aut Regibus fuerint dicata: aliqui uero metuẽtes erga nuper suos natos libros quorundã insolentiũ morositatem, qui priusquã degustent reijciunt et aspernãtur,

præfigunt hi in frontiſpicio ſui uoluminis ſummorum principum elati ſupercilij titulum, ſperantes ab illis hoc iſtud ſaltẽ impetrare ne male conciliati hi damnent, ne faſtidiant, ne conſpuant, ne deniq; aſpernantur antequam legerint: qui planè mihi nõ tam largiri uidentur quã ſperata cũ ipſis quadam magna cõmutatione aſtute, calidéq; mercari, præſertim cũ nec ipſos lateat eos quibus dicauerint nuſquam uiſuros aut lecturos. Nulla igitur ex parte hæc tam uulgata conſuetudo mihi aliquãdo perſuadere potuit, ut me principibus, aut Põtificibus quauis ex cauſa nuncupares. Lacinius. Exiſtimo, quod ſine tali præſidio, inſolentiam inuidorum, auarorum blasphemias, ſciolorum riſus, mercatorum calumnias, & denique illorum omnium maledicentiam, qui ſibi ipſis tantum ſapiunt, ut cunctis, quæ ipſi non probauerint naſum & os cõtorqueant, uitare minime poteris. Et ſic maleuolorũ omnium aculeos perhorreſcens cymerijs ſub umbris perpetuo deliteſces. Bonus. Hoc quæſo tu ne cures, latrant enim canes pro natura & conſuetudine ſua, & tunc latrare deſinent cũ deſinent uiuere. Quid quæſo latratus iſtorum cuiquam obeſſe poterit? nonne uulgatiſſimum ſemper fuit improbos homines uiris probis uel propter inuidiam uel propter diſſimilitudinẽ ſolere latrare? Et tamen ille probus ſemper habitus eſt, quem peruerſi maxime improbauerint. Ego certe ab iniquis quibus uis uerbis mallem quàm reipſa uituperari. Nõ igitur eſt curãdum quid nobis homunculi ſed quid uiri probi, neque tantũ quid uiri, ſed quid ueritas ipſa loquatur. La. Si te alicui magno principi dicauero ceſſabunt forte obloqui ac latrare. Bo. Fruſtra ſiquidem laboras, ſi credis quauis autoritate perditos iſtos loquaces emendare, qui ſi Deo, uenenoſo ſuo ore nõ parcunt, quo nã pacto nobis parcent? Noli quæſo tu ad tam

leuiſſimam uulgaris ſuſurri auram, à bono tuo propoſito de
ſiſtere. Laci. Quis ſcit ſi recipiemus ab illis noſtrorum labo
rem mercedem, & erunt nobis degendæ uitæ leuamẽ? Bo.
Ita penſitauit Aurelius Augurellus cũ ſuã chryſopeiam Leoni
decimo pontifici maximo dicauit ab eo (munifico quidem ac
liberali) aliquod ingens munus expectans. at is Augurello
ex uiridi ſerico marſupium dono dedit: qui color ſpem uulgo
futuram indicat. Lacinius. Perbelle, ſciteq; fecit pontifex,
Nam ſi philoſophorum lapidẽ fecerat Augurellus, alienis nõ
indigebat opibus, quando ipſe omnium eſſet ditiſſimus. ſed
mi Bone, qui diues eſt, amicis etiam indigeat oportet, Igitur
mihi obtemperes uelim, ut illis ſaltem quorum beneficijs ad=
ſtringor, tali munere impertiam. ſunt etenim multi quibus
non modo mea omnia, uerum memetipſum debere cognoſco,
quo excellẽtiſſimo munere ipſis longe cariſſimus ero. Bonus.
Falleris me hercle, nam ſi tu, quempiam in hoc negotio pu=
blice uocare præſumpſeris, eundem tibi ex amico inimicum
comparabis. Nunc ne noſti eos omnes, qui hodie huiuſmodi
artem exercent cauere ne aliquo modo innoteſcant? Laci.
Heu. prophanam igitur facis artem? Bonus. Idiotæ iſti cũ
ſint, idiotarum habent opinionem, ſed ars ipſa ſancta eſt, &
quam non niſi puros ac ſanctos homines habere licet. nam ut
diui Thomæ utar ſententia, Ars iſta uel reperit hominẽ ſan=
ctum, aut reddet eius inuentio ſanctum. Laci. Non ſic
aiũt moderni noſtri, ſed dicunt non tantum religioſos om=
nes: uerum nec uiros probos illa decere. Bonus. Et tu quo
que horum uulgarium ſequeris uocem atq; opinionẽ? Laci.
Vulgarium? optarem ſiquidem, ſed ut uideo, communis &
fere omnium eſt ſententia. Bonus. Inſanis me hercle, &
mihi hæc tua contentio bilem excitat (niſi de ſophiſtis fiat ſer

mo apud eos) qui quidem non alchimici philosophi censendi sunt, sed fures atq; latrones : qua propter uulgus iners atq; ignarus alchumistæ nomen, perditis istis simul atq; philosophis confundit, qui sicut distat lux à tenebris, uerũ à falso, Deus ipse à mammona, bonum à malo, sic isti inter se minime cohærent et ueluti cacodæmõ spiritus angeli nomẽ adhuc retinens, nihil cum beatis illis spiritibus, commune possidet in re, nisi forte nomen, sic itidem isti empyrici sophistæ, falso sibi nomen usurpant, qui quidem suis latrocinijs artem hanc sanctissimam fecere fabulã uulgi. Nam uera et nunquã satis laudata, alchumisticæ transmutationis operatio maleficis istis nullo pacto conuenire potest. sed ijs tantum, qui semper uiri probi ac deo dicati habiti sunt. Nonne antiquo illo seculo sanctus fuit Hermes ille ter maximus (ut fertur) artis huius inuentor? sed prætereo antiquos omnes, quia uix sufficeret dies si omnes memorare uelim, sed hos tantum recentiores theologos in mediũ adducã. Ioannem scilicet Damascenũ in primis uirum religiosum ac sanctum, necnon & theologum insignem, Albertum cognomento magnum, Diuum Thomã, qui quantum doctrina & sanctitate claruerunt, ostensione nõ indigẽt. uide adhuc & Rogerium Bacconitanum, Haymonem, Raymundum Gottifredum theologos excellentissimos. Ioannem Ticinensem episcopum Reuerendissimum, Garsiam Cardinalẽ & alios quos Vincentius historicus inter alchimiæ autores enumerat : Fratrẽ Helyã, fratrem Guilielmum, Riccardum, Petrum de Iliaco, Morienum & quamplures alios claustrales atque theologos egregios, quos ne tibi sim tædio silentio inuoluam, horum etenim opera & labores in hac arte latissime patent. Quid de Vincentio historico, uiro religioso & undique doctissimo referam? qui non dubitauit in

suo speculo naturali, inter autores huius artis Diuum etiam Ioannem euangelistam annumerare, ea de causa fortassis, quod scientia hæc ponitur esse diuina, & Diuus ipse aposto= lus coram Cratone philosopho duobus illis adolescentibus (qui cuncta pro Christi amore pauperibus erogauerant) gemen= tibus atque suspirantibus, quod se in uili pallio cernerent egẽ tes, & seruos suos uiderent potentissimos atque fulgentes. Cũ optarent erogatas diuitias recuperare, iussit apostolus rectas uirgulas in singulis fascibus & minutos lapides ex littore ma ris sibi afferri & inuocata Trinitate illas in purissimum au rum, hos uero in preciosas gemmas conuertit. Sed id (iudi= cio meo) nullo pacto arti huic quanquam diuinæ, sed so= lum diuino tribuitur miraculo. Eo quod materiam sumpsit apostolus nimium disparem arti: & licet propriam sumpsis= set materiam, una tamen actio (ut dicetur infra) non fa= cit autorem. Quid de Rhaymundo Lullo cuius uita atque in genium omnibus est admiratio? quippe qui contra Arnaldũ de Villa noua, artis huius impossibilitatem ualidissimis ratio nibus demonstrare conatus est: at posteaquam non rationibus sed experientia, artis ueritatem ostendit Arnaldus, cepit illã postea toto suo conatu rimare, qua non modico cum labore inuenta, optans incredulis eius ueritatem aperire, quingẽtis fere uoluminibus illam demonstrauit: quibus adiecit illud no uissimum & omnĩ admiratione dignum, de lapidibus pre= ciosis, quos uidelicet ex ijsdem metallorum principijs, com= ponere iussit, quo opere ipsa etiam stupet natura. Nec hoc ipse contentus ut metalla cuncta in aurum mutaret, sed ip= sum etiam aurum contra naturæ ordinem fecit in plumbi substantiam atq; naturam retrocedere. Audi quæso aliud, quod uix humano percipitur intellectu, ut in eodem metalli

frusto atq; uirgula una seorsum conficeret aurum, argentũ, æs, plumbum, ferrũ atq; stannum. sunt ne ista uilia? sunt ne risu digna? Laci. Nullus profecto nisi male sanus & elleboro indigens tuam hanc inficiet sententiam. Bonus. Caue igitur ne tu in uulgarem hanc atq; temerariam uenias opinionem. Lacinius. Quam? Bonus. Quod non deceat scilicet religiosos scientiam hanc diuinam scire, nec similiter illam exercere: si decuit Paulum funes texere, & Lucam pingere, Petrum & Ioannem piscari. itaq; & omnes Apostoli cœlestiũ rerum meditatione fatigati, cum ab euangelij prædicatione cessassent, manibus semper aliquid sunt operati. Et nunc nõ decebit religiosos concessum sibi otium uertere in negotium? Nonne religiosius est aliquid agere quàm nihil agere? Laci. Quid ad hæc referam non uideo, nam eos in testes adducis quibus refragari non licet, & eos quoq;, qui non tantum doctrina atq; sapientia orbem illustrarunt, uerumetiã omnis iustitiæ, fidei, innocentiæ, religionis & sanctitatis speculũ fuerunt: qui etiam sicut stellæ cœlum, sic isti omnes mũdum illustrarunt. Bonus. Quid igitur tantum times quid'ue differs opus tam præclarũ sine nuncupatione aliqua in lucem dare? Lacinius. Timeo ne per me ista uulgo apertiora fiant. quandoquidem ab antiquis omnibus nobis præceptum est, ne sanctum hoc negotium detur impijs atq; prophanis. Bonus. Recte hoc præceptum est antiquis nolentibus impios locupletari, ne à uijs iustitiæ & à recto fine auerterentur; ne igitur improbi diuitijs affluentes multorum essent causa malorum, hoc archanum illis cælatum esse uoluerunt. Nunc autem quãdo per Dei uerbum altera nobis data est lex, ad bene beateq; uiuendum diuitiæ obesse minime possunt, modo illis affluentibus (ut recte ait sapiens) cor non apponatur. ha=

optime

bẽt namq; christiani omnes quacũq; ex licita atq; honesta cau sa aurum, non ut seruent illud, sed ut habeant unde egenis omnibus succurrere possint. Laci. Cur igitur nostri antiquorum uestigia sequentes id idem nobis præcipiunt, affirmantes ex eius publicatione, mundi ruinam fore uenturam? Memini etiam me legisse apud Ioannem de rupe scissa uirum theologum, talia præcipientem: Cauete (inquit) omnes in quorũ manibus hæc nostra peruenerint, ne illa quæso, ad manus perueniant infideliũ, quia fides rueret Iesu Christi. Bonus. Ah, ah, ah. Liceat quæso nunc contra hos insensatos sic exclamare: O, Iane à tergo quem nulla ciconia pinsit, oh dementes miseri, Indiget ne Iesu cristi dei fides, auro & gemmis? Indiget armis? quando per tela per ignes, toto aduserante mundo, erecta est eoq; magis incrementum recipit, quo magis impugnatur. sed hos quæso mittamus homines (ut pro nũc ita loqui liceat) testiculatos magis quàm cordatos. Nonne palã est eos contra domini præceptum agere, qui docuit, quod gratis accepimus gratis etiam dare? Dicant isti obsecro, quid utilitatis afferat hominum generi abscondita sapientia? Quid gemmæ recondita? Quid in uisus defossusque thesaurus? Et quid tandem lucernæ esset usus? quod commodum? quæ utilitas? si sub modio et non super candelabrum collocetur: quẽ admodum à Christo seruatore proditũ. est sed ij credo ex innata auaricia, nõ ex christiana pietate talentum domini suffodiunt, cum id quod aiunt, ignauia potius quam pietas esse uideatur. Laci. Noui ipse quamplures, qui tantopere timent ne sui libri pateant & ita caute eos seruant, ut nec ipsi quidem eos legant, cum sint ignari, nec alios legere, aut uidere permittant, cum sint inuidi atq; maligni, arbitrantes in illorum aperitione seu ostensione, statim ex eis lapidem in pu-

blicum exire, & per uicos omnes atq; plateas ſpaciari, ſaltareque. Sunt etiam ij admodum auari, ut nec obolum quidem huic negotio aliquando expoſuerint, & arbitrantur uellētq; lapidem illum philoſophorū ſibi tantum è cælo plui atq; donari. optant quoq; ſcarabei iſti uolare cum aquila et dici ac uocari philoſophi. Pro talibus igitur orandum exiſtimo, ut de mentibus eorum dementiæ & ex cordibus auaritiæ nebulæ expellantur. Bonus. Vtinam diuinæ bonitatis radius illorum mentibus illuceſceret, ſed in eis uulnus inſanabile conſpicio, ut curare tam ueterem morbum, difficillimum ſit & forſitan impoſſibile. O', ſi iſti animaduerterent Dei prouidentia, omnia (præſertim opus iſtud ſanctiſſimum) regi gubernarique, non ita deſiperent. Nonne uident miſeri, eos omnes, qui & librorum copiam, pecuniam, doctrinam, famulatū & operatores habent, operantur laborantq; in his ſemper, & tamen propoſito uacuos eſſe uidemus. Ne mireris amice, nam ad Deum ipſum ſine deo mortalis homo accedere non poteſt: ſicuti nec lumen ſine luce oculus ipſe uidere nequit, ita ſine ipſo largitore Deo, ad hoc tam grande atq; ineffabile donū ſuum quiuis peruenire minime ualet. La. Quid quæſo nūc harpyæ iſtæ ad hæc reſpōdere poterunt? Bonus. Delirant miſeri & ueluti ſenſu atq; intellectu carentes, non uident quanta nobis omnibus ad hunc beatum & tādiu optatum lapidē opponitur difficultas, adeo ut grande illum Siſiphi ſaxū, per montis ardua ſurſum uoluere uideamur; & quando magis tam excelſi operis finem uidere credimus, tunc magis in ignorantiæ abiſſum labimur, quia pauci ſunt quos æquus amat Iuppiter, aut talis uehit ad æthera uirtus. Cum tamen hæc ipſa aderit, tunc nobis ipſis atque amicis omnibus percari erimus, quibus iam deriſui & ioco habebamur. Lacinius.

O' facinus, quid audio, ut scientia hæc tam supernaturalis & ars tam rara hodie apud multos illusio & deceptio uideatur? Bo. Nec mirum, quoniam euenit, ut hoc deplorato seculo omnis generis homines & quidem ignauissimi, audeát artis & scientiæ huius fœlicissimæ & altissimæ philosophiæ latentes causas perquirere, arbitrantes lapidem illum beatissimum è chartaceis, ambagibus ac deceptionibus idiotarum quorundam extorquere atque furari. ij siquidem sunt fabri, lanarij, lignarij & id genus hominum μελαγχολοῦντων cupientium sine labore ditari. Laci. Non ne illam quærunt similiter & docti, nobiles, principes ac denique reges? Bo. Quid tum? Noui ipse quamplures, sed non ut par est eos scientiæ huius præstantissimæ, sed tantum auri cupidos uidi, ita ut iures duros esse silices ex quibus aurũ ipsum excauatur, sed duriorem illorum dices auri famem. & licet eos omnes cunctis in rebus nasutissimos iudices, hac tamẽ in re nihil dices habere nasi, cum eos quandoque uideas stolidissimas chimeras credere ambiguáq; ac falsa, inania atque puerilia, pro ingenti nescio quo semper amplecti & nunc huic peregrino, nunc uero illi, aures arrigunt, qui ampullosa & uana pollicitantes, quotidie in arsenicis, sulphuribus, mẽstruis & his similibus promptissimi auidissimiq; inscite atque inepte operantur, qui tandem hoc fine clauduntur, ut tempus ipsi conterant, aliosque conterere faciant, & sic pro lapide acquirendo pecuniam dilapidant, ac demum cum proposito frustratos se esse conspiciant, conantur quæsitæ longius herbæ, in ualido fugiens argentum sistere succo. La. O' tardas adeo mentes assuetáq; falli artificum uarioq; rerum per inania ductu pectora, quidnam conueniunt ista metallis? Sed heu quantum à proposito longe uagamur. Bo. Minime,

nam

uidetur

nimis uerum.

nimis uerum.

nota

nam omnia quæ dicta sunt ad rem pertinent, ecce iam tua ope in lucem exeo, non Principum aut Regum dignitate protectus, sed ipsa tantum uirtute comite, antiquorum ægyptiorum morem partim imitatus, qui cuncta Mercurio dicabant, tanquam uirtutis ingenijq; ipsius autori ac largitori: partim uero soli tanquam rerum omnium ac generationis patri. Soli igitur et mercurio dicatũ esse uolo ex quorum fonte cuncta huic operi necessaria proficiscuntur. Nec non illis omnibus, qui uirtutem, & quæcunque recta sunt, colunt; eos autem omnes qui tantum salis habent, ut quæcunque ipsi non probauerint, negligant atque dãnent. Inspiciant quæso ipsi opus diligenter, illis opus non autor ipse loquatur.

Nam cum autor in sui ipsius commendatione loquitur, male quidem agit, bene uero cum opus ipsum loquitur. Vanus iudicio meo censendus est opifex, qui ab alijs magis quàm ab ipso opere laudem expectat atque honorem.

Vale.

Metallorum in melius mutationum Typus, Methodusq;, per Ianum Lacinium Therapũ Calabrum nunc tibi lector in lucem dantur.

RTIS generandi. M. uel. Q. Non nulla sunt principia quædam quæ sola cogitatione atque intellectu comprehenduntur, ut Chaos, Alteratio, Potentia, Operatio, Generatio, & Digestio. Quædam sensibilia tantum, ut uinum uel materia prima, Corpus siue forma, Elementa, Perfectum ens, uenenum informans, colores, fermentatio, separatio. Quædam tum intellectui tum sensui patentia ut cœlum.

A. EXCHAO primũ tanquã. E. tenebris exit idoneus artifex, seque inter hanc rudem, confusamq; & indigestam elementorum molem, & principia reliqua ad. M. uel Q. Incedentem cognoscit, quo ad per. B. C. D. perquæ natura ipsa subsequentia primordia illuc perueniat.

B. MATERIAM accipimus, tum eam, ex qua agente extrinsecus artifice oritur. D. Tum Metalla imperfectiora sub M. uel Q. Immutanda item. C, &. D. qua patiuntur.

C. FORMA uero est, ut artifex principijs his administrans, Et eadem considerate mouens. Est etiam id, quòd ipsi. M. uel Q. præstat, quo ipsa sint & existant, quó ue ét quodcũq; ex. T. S. V. Z. libuerit in. X. uel. Y. immutet.

D. COELVM est uis fœminea, à qua maris progenitura recepta nutritur & crescit, quousq; in. M. uel Q. omnino mutetur.

E. ELEMENTA proficiscuntur de. B. in. D. & per. C.

F.G.H.I. permiſcentur uiciſſim.

F. ALTERANT. C.in.D.&.D.in.C. primum, deinde paulatim inuicem conuerſa in.M. uel Q. feruntur. Eſt et.F.potentia qua ipſius.D.eſt actus in quo et de quo: & quicum, & per quem, uniones ipſi ab arte ſunt & generantur.

G. MISCENTVR. C.cum.D.tãtum quare illud Propertianum maſculus & tota fœmina coniugium.

H. DISSOLVTIONEM appellamus, cum iam in utriſque &.C.&.D.tanquam in hermafrodito conceptum eſt.

I. GENERATIONEM dicimus partim, qua ex.C. &.D.fit.M. partim enim qua.Q.ex.M.&.D.ſed ita ut hæc ipſa in uaſculo conſtituta à natura magis quã ab arte adminiſtrante proueniet.

K. COLORVM primus niger, qui ut primo, ita difficilius cæteris apparet oſtenditq; concubuiſſe.D. cum.C. et concepiſſe. Et proculdubio optatum.M.uel.Q.orituru. Candidus alter, quo.C.ad.M.& inde ad.Q. ſenſim progreditur. Tertius croceus, per quem apparet iam in unum cuncta conſtitui cepiſſe, quod ſemen in omne.D.per minima quæq; diffuſum eſt. Quartus rubet, qui.M.uel.Q.iam ortos manifeſtiſſime demonſtrat. niger color Albus Croceus ruber

L. DIGESTIO eſt qua, quod conceptum eſt, igne extrinſecus mouente & opitulante, conſequitur, ut ex.C. &.D.M. uel ex.M.&.D.Q. perficiatur. digestio

O. SEPARATIO eſt in his, quæ elementa appellantur, quæ de.B.& item.D.orta, ab eiſdem quoque ſeparantur.

P. OPERATIONEM intelligimus uel ea qui à.B.

** y

& reliquis principijs in. M. uel. Q. generandum protẽditur, uel quæ ab. M. &. Q.. in deputanda immutandáq; metalla, ac etiam continuo informanda prouenit.

M. PERFECTVM ens inter principia ideo commemoramus, quod tam & si id ipsum est quo ex. C.D. per. E. F.G.H.I.K.L.O.P. tendimus, formæ tamen & efficientis causæ rationem habet, cum ea quæ diminuta sunt ad æqua reducit & perficit.

N. FERMENTATIO est in. Q.. ex. M. admirandus transitus, qua in re diuinus penè artifex necessaria fore. G.H.F.L.I.D. arbitratus cum. D.C. &. M. in. G.cõstituerit, continenter eadem lentissimo fouebit igne quo ad per. H.F.L.I. in. K. peruenient, nulláq; in re opera minore, sed eisdem ferè gradibus insistens conabitur, ut multo maiore & uirtute & quantitate quam. M. sit ipsum perfectissimum. Q. uenenum oriatur. Quamobrem cũ semel id diuinitus nobis concessum fuerit (nam aliunde speret nemo) perpetuo hoc augeri poterit, non tantũ magnitudine sed in uires quoq; excrescent infinitas. Nec opus erit. M. iterũ diuturnis laboribus repetere, quod ut in humanis maximum quid uideri potest, ita ex his etiã qui. M. composuerint, assequuti sunt pauci.

Q. EST itaq; uenenum informans, ex omni parte perfectum, hoc est æquis elementis undiq; compositum. Quapropter (ut dictũ est) multo perfectius est quàm. M. & in uirtute excellens magis. nam præterquam ꝙ bifariam inficit & informat immutatq; sui ipsius speciem primam, deinde in. X. uel. Y. penè infinitũ. Est etiam ægritudinum hominum humanorum tum animi tum corporis efficax medicina, quippe qui perturbationes omnes expellat.

bonosq; uiros, hoc est, non alieni inuidos efficiat similiter & conseruet. Corporeos autem humores si qua excesserint adæquet & constituat. Imbecillemq; senectutem ualentem inducat & confirmet.

FAC mixtionẽ cũ una parte. X. & duodecim partibus aquæ nostræ et tere subtiliter, deinde ponas in uno urinali non nimis alto, & superpone alembich sicut decet, & perluta bene totum urinale & alembich cũ omnibus iuncturis usq; ad nasum alembich, & permitte bene siccare, tunc pone super furnello, non cum cineribus sed super ferrum. itaq; totum urinale intret usque ad alembich, & claude eum luto circũ circa inter furnellum & urinale. Tunc incende ignem. s. qualẽ tu scis, & ueniet per alembich oleum simul cum aqua, & stabit supra aquam in colore citrino. Et sic continua ignem donec tota aqua distillauerit, tunc permitte infrigidari, & extrahe recipientẽ & separa oleum ab aqua, & aperi urinale: & inuenies corpus aliquantulum durũ, totum tamen frangibile & conteribile. Et si uis reitera distillationẽ, & fac per omnia ut supra dictum est, fundendo super corpus eandem aquam, uel aliam, & distilla, & non exibit tantum quantum prima uice, & tertia uice quasi nihil, & corpus remanebit in puluere non bene nigro, quod calcinabis hoc modo. Si corpus erit una uncia, superfunde uncias tres Mercurij & tere simul, & fiet amalgama, sicut butyrum. Tunc pone in scutella uitrea, & perluta eam à parte exteriori, & ponas super tripode super leuem ignem trium uel quatuor carbonũ, & semper misce cum baculo ligneo, & caue te, & liga os & nares, quia fumus eius destrueret dentes. Et sic perseuera miscendo do-

nec totus Merc. exiuerit, & remanebit corpus subtilius & magis nigrum, & hoc reitera ter & erit corpus discontinuatum & ualde nigrum. Tunc recipe illud & pone in butiuncula, & superfunde tantum de oleo supradicto quod madefiat & claude uas, & da ignem luminis per tres dies & siccabitur, & terra incipiet aliquantulũ albescere: Tunc superfunde aliud oleum (ut prius) & iterum cum eodem igne siccabitur & erit albior, & sic tertio. Quarto aũt erit in tanta albedine, ꝙ uidetur, uelle uisum auferre, lucens sicut perlæ orientales perfectissimæ. Deinde procede cum ære nostro, sale & gummi quæ fient unũ. Ignis tamẽ temperatus non nocet, sed melius in fimo.

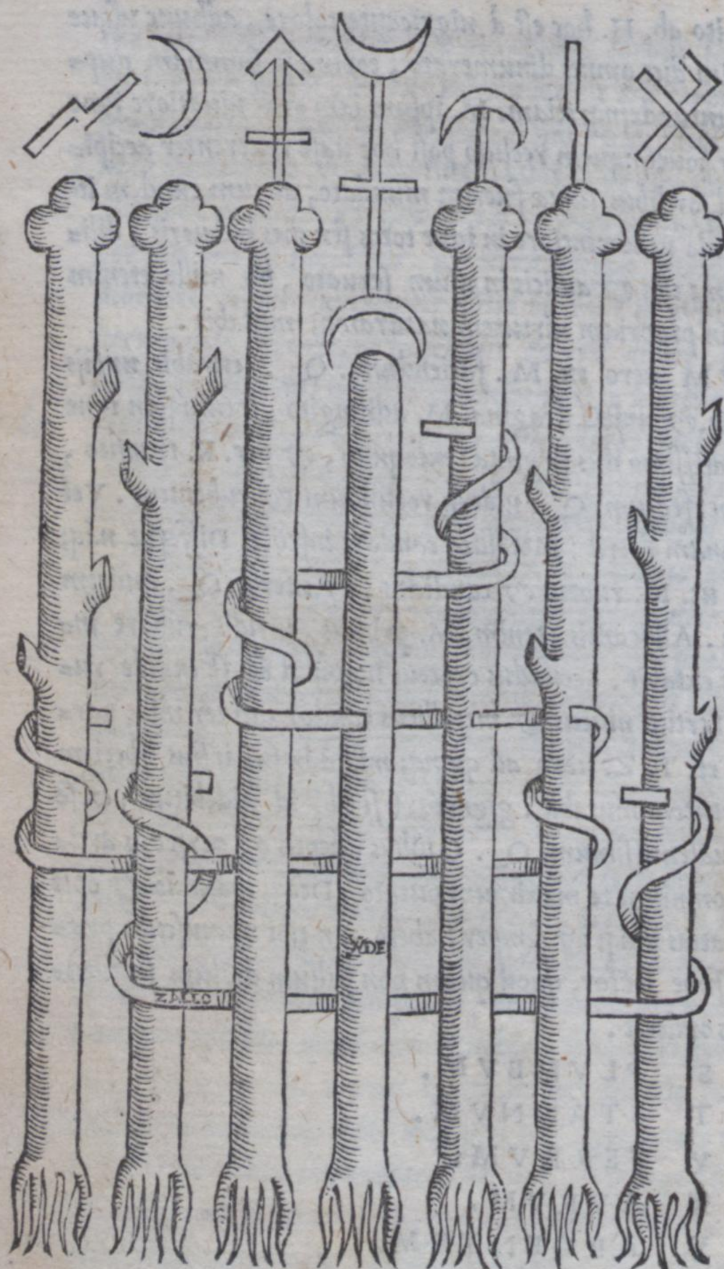
albedo intensa

VERUM cum operæprecium sit, quibus artibus nõ tantũ cognitio sed aliud quoddã quo intelligatur propositum in conficiendo opere, rõnẽ quandã quã practicen appellant prosequi tentemus: hanc ẽt partem, ut subiectũ tantum materiæ patitur, aperire. Simplici itaque. C. quadruplicem. D. per. G. primũ misceto & in uitreo uasculo, ad id quã optime conflato cõponito, lentissimo dehinc oblitũ glutine, os illi claudito, idq; tenuissimo igni super imponito & continuæ excoquito donec. C. per. H. in. F. & item ad. I. peruenerit. Et signo tibi niger fuerit color, quẽ tamen nõ attramenta, sed potius punica mala præmatura imitãtem uidebis. quod cum intueberis scito. C. D. per. H. F. I. & P. expatiari, interq;. C. & D. indissolubile fœdus conflatum inuicemq; eosdẽ in seipsos conuersos, calore uero eodem extrinsecus cõtinuante. C. D. in. L. & I. ingressi ad M. usque per. K. contendent. Quandoquidẽ color ille niger (nescio quo pacto) paulatim uertitur in candorem, Dehinc in. K. croceũ;. postremo in pretiosissimum luborẽ:

quo habito ab. H. hoc est à nigricante colore, adhunc usque terminum dies omnes dinumerato, eorumq; summam duplato: tantundemq; etiam. M. ipsum iam ortũ uiuatiore igne suauiter foueto: quem recluso post hoc uase reuerenter accipito, & à sordibus siquæ fuerint mundato, ac cum eundem iterum paulo uehementiore in igne totos sex dies habueris, diligentissime tibi & amicis in usum seruato, bis mille etenim partes in propriam uirtutem naturamq; mutabit.

CVM uero ex. M. faciendum. Q. curabis uncijs tribus. D. & uni. C. dragmã. M. adiungito, totumq; in igne temperatissimo dies triginta excoquito, & per. K. transito, donec perfectum. Q. uideris rotundum & rubentem. Vel si ad lunam fuerit: Metallico candore infecto. Differũt nãq; ita. K. ut. M. rubens & candidus, & uterq;. Q. inuicem distant. Albicantis etenim. M. primus, uiridis rubore inspersus extabit. Secundus croceus nonnihil et splendide rubens. Tertius niueus & metallicus candor, qui ter mille partes. S. et. T. Z. uero ad quinq; millia in suã ipsius speciem & uirtutem mutabit. gignetq; (si tibi id uidebitur) ex se quoq; ualentissimum. Q. Quibus adeptis & perfectis artificum omnium te maximum putato, Deoq; maximo & optimo gratias ubiq; & semper habeto. En tibi munusculũ præstantissime lector, quod quàm non falsum dictum sit futura etas uiderit.

S PLVMBVM.
T STANNVM.
V FERRVM.
X AVRVM.
Y ARGENTVM.
Z AES.

PINXIMVS compositionem arborum nemoris insimul; modo dicamus naturam earum unam post aliam secundum posse nostrum, & primo incipiemus ab arbore cuius frons dictæ basis arboris tantummodo super corticem circunsonabat, & hoc de purgando ut hic.

Calidum siccum rubeum sicut æs igneum.

Calidum humidum croceum.
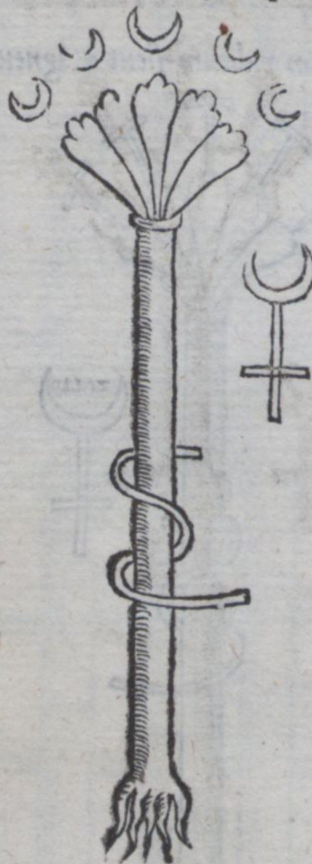

Factum humidum siccum nigrum sicut plumbum.

Frigidum humidum sicut argentum uiuum.

HAEC est arbor cui corrosis frondibus basis arboris intrabat semper &c.

Factum siccum album sicut plumbum.

Factum humidum nigrum sicut argentum uiuum.

Calidum siccum sicut æs igneum.

Calidum humidum croceum sicut aurum sanguineum.

HAEC arbor est cui corrosis frondibus basis arboris intrabat super lignum.

Calidum siccum rubeum.

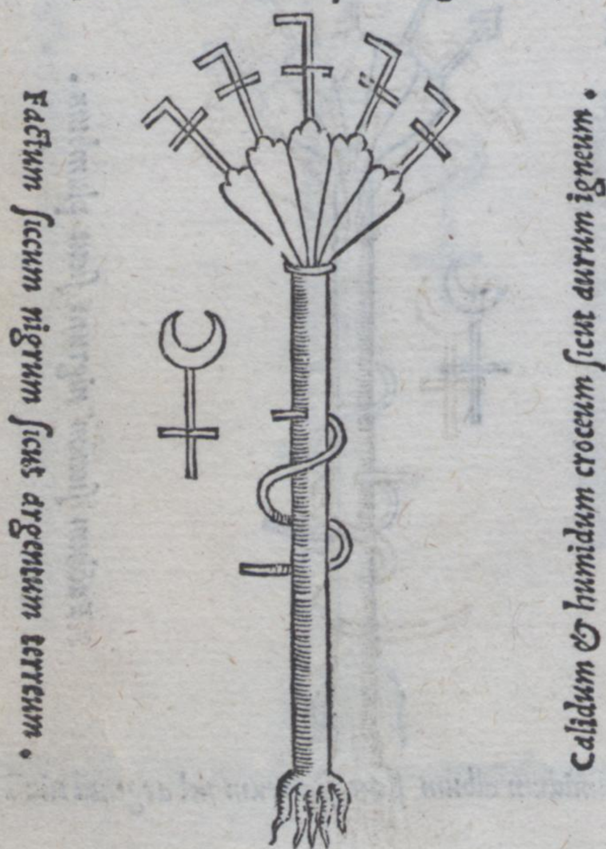
Calidum humidum croceum sicut aurum sanguineum.

Factum siccum nigrum sicut plumbum.

Factum humidum album sicut stannum uel argentũ uiuũ.

HAEC est arbor prima dextræ partis cuius cortex est corrosa & magnum quid de ligno & extremitas frõdis basis arboris intrabat per medium eius paruum quid eminebat ad aliam partem.

HAEC arbor secunda cuius cortex est corrosa & magnum quid de ligno & extremitas frondis basim arboris intrabat per medium eius & paruum quid emittebat ad aliam partem.

Factum siccum nigrum sicut plumbum.

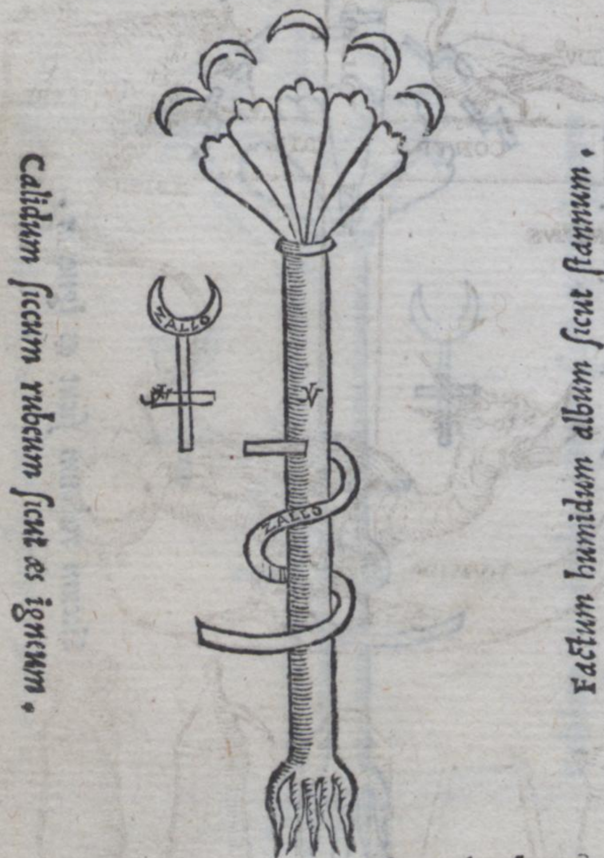
Factum humidum album sicut argentum uiuum.

Siccum rubeum sicut aes igneum.

Calidum humidum croceum sicut aurum sanguineum.

HAEC est arbor tertia, cuius cortex est corrosa & magnum quid deligno & extremitas frondis basis arboris intrabat per medium eius, & paruum quid eminebat ad aliam partem.

Calidum humidum croceum sanguineum.

Factum siccum nigrum sicut plumbum.

CALIDVS
SICCVS
IG NIS
CONTRA RIA
CALIDV'
SICCA
TERRA
AER
CONTRA RIA
FRIGID
HVMIDVS
HVMIDA
AQVA
FRIGIDA

TRIA in opere ſeruanda ſunt, primo materiā præpara, ſecundo opus continua, ne diſcontinuatione diſſipetur, tertio ſis patiens intima naturæ paſſim ueſtigia ſeruans.

Contiunatio

PRAEPARA primo aquam uitæ ſummæ purificatam, & eā ſerua. Non tamen credas, ut liquor iſte, quo cuncta madent, ſit Bacchi candens ac limpidus humor. Nam te dum uarijs immenſa per auia rebus, detines intentum, felices præteris undas.

aqua vitæ philosophica.

PALATIVM ingrediēs in quo quindecim ſunt manſiones ubi Rex diademate coronatus in excelſa ſede ſceptrum totius orbis in manu tenens erit: corām cuius maieſtate filius cū quinq; famulis uarijs indutis ueſtibus, flexis genibus regē deprecantur ut tam filio quàm ſeruis regnum impertiri dignaretur, quorum precibus nil Rex ipſe reſpondit.

AT filius indignatus ſeruorum ſuaſione, patrem in ſua ſede interemit. Fiat igitur amalgama cum aqua bene purgata &c. amalgamatio est interemptio

COLLIGIT in tertio loco filius ſua ueſte patris ſanguinem, quod eſt ſecundum opus & in Methodo iam declaratum.

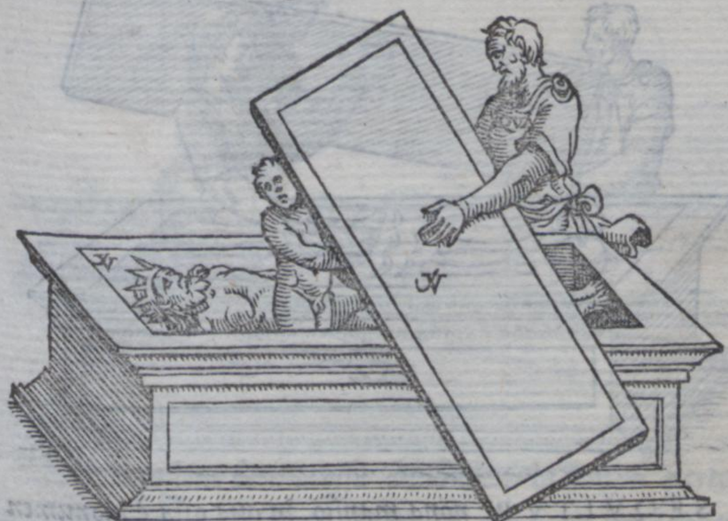
EFFICITVR fouea in quarta mansione, quæ fornax est: cuius altitudo sit duorum palmorum, latitudo autem sit digitorum quatuor.

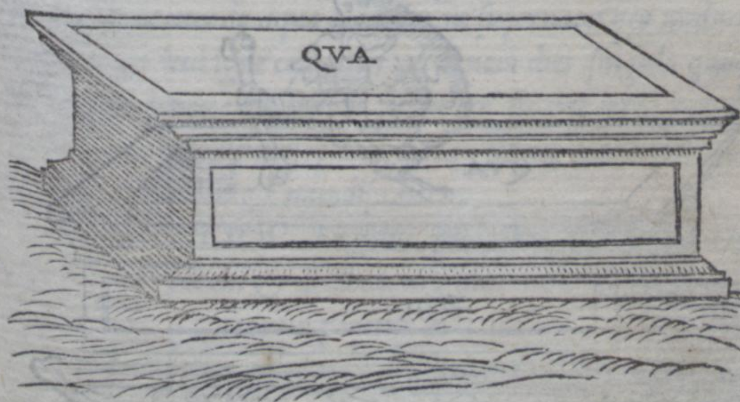
IN mansione quinta filius male cogitans credit patrem in foueam deiectum relinquere, sed ambo in foueam cecidere per artem.

SEXTA uero manſio, eſt in qua curat adhuc filius exire: ſed unus uenit, qui ab illis ortus eſt in operatione ſecunda, & filium non exire permittit.

CVM autem pater & filius ſunt in fouea, quæ ſeptima dicitur manſio, illis ſequitur putrefactio in cineribus ſeu balneo perquam calido. putre-factio

OCTAVO enim loco inſpicitur id, quod in putrefa ctione euenit infrigidato uaſe &c.

SEQVITVR nona manſio in qua oſſa è monumen to emittuntur. quo fit, cum totũ corpus fuerit ſolutum: quod uero non fuerit ſolutum iterato opere ſoluatur ut prius donec tutum ſoluatur, ſolutũmq; caute reſerua

IN mansione decima ossa diuiduntur in nouem partes, quo fit cum materia soluta per nouem dies super lentũ ignem coquitur quousque nigredo superueniat, qua remota in alio uasculo in loco calido serua & iterum per nouẽ dies aquam excoquito, & corruptum nigrum collige cum alioq; repone, & sic prosequi necesse est quousque aqua sit clara atque munda: corruptio autem siue nigredo ponatur in uasculo uitreo & superponatur de aqua uitæ sua, ut supernatet per medium digitum & leui igne coquatur ad nouem dies singulo quoq; die aquam innouando si opus fuerit & sic erit terra munda ac dealbata iuxta philosophorũ dicta, scilicet hæc terra cum aqua sua putrescit & mundificatur.

MITTITVR Angelus proijciens ossa super terram mundificatam & dealbatam, quæ nunc miscetur cum spermate suo, & totum ponitur in uase clauso cum suo alẽbico materia aliquantulum inspissata adhuc fortiori igne diuidatur ab aqua, & sit in fundo dura.

VNDECIMO *loco famuli Deum precâtur, ut Rex eis restituatur, in cuius restitutione totum opus dirigitur.*

MITTITVR *alter propterea Angelus in mansione duodecima, qui alteram illorum ossium partem super terrā ponit, donec simul inspissentur tunc mira in opere apparebunt.*

ET ſic alternatim mittuntur Angeli, qui primam, ſecundam, tertiam & quartã partem oſſium proyciunt, ut ſcilicet albeſcat, ſit lucida atque firmetur. Quinto & ſexto firmata mutetur in citrinum. Et ſic cum ſeptima, octaua & nona parte: oſſium terra efficitur uti ſanguis atque rubinus.

TVNC Rex ſurgens, de ſepulcro Dei gratia plenus, factus eſt totus ſpiritus totusq; cœlicus cum poteſtate magna, potens facere Reges omnes ſuos famulos.

POSTREMO potentiam suam super filium: & seruos demonstrat, eis coronas aureas singulas singulis imponẽdo, ut sint & ipsi Reges gratia sui, cui dominus dedit potestatem magnam atque maiestatem.

Impuris nemo manibus fraudator, auarus,
Sacrilegus'ue aliquis pergraue tangat opus.
Huc probus, huc sapiens animo se conferat, & qui
Cum rerum causis dogmata nosse queat.

PRETIOSA MARGARITA NOVELLA ex concordantijs ſapientum collecta, De theſauro & Lapide philoſophorum, & eſt arcanum, & ſecretum omnium ſecretorum ac Dei donum,

Petro Bono Ferrarienſi autore.

QVIA conſueuit non ſolum apud antiquos ſpeculatores & inquiſitores ueritatis arcanorum naturæ, ſed apud modernos inquiri & diſputari: utrum ars alchimiæ miniſtrans naturæ ſit omnino apparens & exiſtens, Aut ſolum apparens & non exiſtens. Ideo gratia huius ipſam inquiramus & diſputemus, non ſuperficialiter ut conſueuerunt, ſed profunde & exquiſite ualde. Ita ut quilibet doctus ſecundum rationem cognoſcat, quæ pars tenenda ſit, & utrum ipſius operationi debeat uel non debeat inſudare. Naturales philoſophi quàm plurimi ſapientes nõ bene dubitantes neque idonee ſed in ſuperficie inueſtigantes diſputauerunt, & determinauerunt: quidam ueram omnino eam eſſe dixerunt, et quidam ſophiſticam eam iudicauerũt, quorum nullus ſciuit nec potuit hoc aggredi, etiam ſi uerum iudicauerit. Quidam etiam alchimiſtarum ſicut Geber et Moriemus in ſuis alchimicis eam diſputauerunt, tanquam potentes hoc, ſed ualde breuiter, & obſcure. Arguentes ad partem negatiuam & ſoluentes, Ad affirmatiuam autem ſolum quædam exemplaria adducentes, & ſermonibus typicis & figuris affirmantes & dicentes eã eſſe omnino ueram. Nos igitur cum in alchimia aliqua ex terminis eius & dictis ſapientum ueridicorum ueterum nouerimus hanc dubita-

apparens et existens

apparens et non existens

tionem cum auxilio Dei aggredientes, sicut decens est. Cum explanatione prolixa aperiemus eam ordinatis capitulis distinguendo. Primo arguentes pro & contra. Secundo elucidando cum debita explanatione. Respondebimus cum Dei adiutorio.

NOTANDVM cum subiectum alicuius artis uel scientiæ uel eius propriæ passiones fuerint nota & manifesta omnibus uel pluribus sapientibus, non egent inuestigatione & probatione sed declaratione solum. Cũ autem fuerint innota & immanifesta, egent inuestigatione primo & probatione, postea declaratione, ultimo autem experimentatione si fuerit finis eius ad opus, inquantũ experimentum rationem certificat precedentem. Cum igitur subiectum huius artis, si sit uerum uel falsum sit ignotum & immanifestum cum suis proprijs passionibus, & extraneum apud plurimos sapientum, necessario eget inuestigatione probatione & declaratione ut ueritas medullitus discernatur. Et si quid contra hoc apparentiæ uel falsitatis occurrat discutiatur & reprobetur. Quia unaquæque scientia uel ars siue medicina sit siue alia, habet in sui doctrina proprias dubitationes & responsiones sine quibus non potest fieri perfecta doctrina.

Est autem artium triplex genus, ut dicitur secundo physicorum, quia aut est dispositiua materiæ, aut efficiens formæ, aut usualis. Sub ijs autem non ponitur alchimia, cum ipsa non sit mechanica. quòd si concedatur, ipsa erit dispositiua et efficiens simul, non autem usualis. Ipsa enim ueraciter docet cognoscere materiam quæ est de intẽtione naturæ omnes alias excludendo, & præcipit super illam modum dispositionis et informationis secundum aptitudinem materiæ, quod totum

cognoſcit unus artifex & efficit & poteſt uti uel non. Sunt & aliæ artes ab ijs non abſolute, id eſt, artificiales, ſed potius naturales ſicut ars medicinæ & ars plantationis & inſertionis plantarum & uzifur & uitrorum, quia ex parte miniſtrationis ſunt artes, & ex parte autem formæ ſunt naturales. Quia quorumcunque formæ & operationes ſunt naturales ipſa ſunt à natura ars alchimiæ talis eſt. Eſt & aliud genus artis ſeu artium de non entibus in rerum natura, ſed de entibus factis ab intellectu ſicut Grammatica, Logyca, Rethorica & ſub hoc genere non eſt hæc. Et quia in omnibus artibus ſpeculatio & inueſtigatio, operationem præcedit neceſſario, ideo hic ſic fieri debet. Speculatiui enim intellectus finis eſt ueritas quam nunc inquirimus & primo. Practici uero opus quod eum ſequitur, ut eſt ſecundo metaphiſicæ, & ſexto ethicorum, quia opus eſt illud quod poſt deſideramus, quia poſterius non abſoluitur à priori.

Notãdum quod philoſophus primo de anima docet hũc, eundẽ modum inueſtigandi & ratio eſt quia ſic deuenimus in cognitionem cauſæ, unde in ſecundo poſteriorũ dicit. De eo quærunt omnes quæſtiones, quo cognito ceſſat omnis quæſtio. Hoc autem quod quæritur eſt cauſa uel medium ut ibi dicit. ergo cognito medio quæſtionis huius artis, ceſſabit & quæſtio.

* Notandum hic quòd multiplex eſt cauſa uel mediũ, ſcilicet intelligibile, reale ſiue ſenſibile, naturale & artificiale.

Videtur ergo irrationale aliquem ponere ſe in opus eius niſi inueſtigatione cauſæ uel medij præcedente. Similiter incõgrue & inutiliter conantur quæſtionem huius artis determinare medio quæſtionis non cognito quia nõ poteſt aliquis quæſtionem aliquam determinare, niſi cognoſcat medium primo

aut per inuestigationem appropinquet, ad eius cognitionem. Apud ignorantes medium quæstio non cessat, quia causam inuestigationis ignorat. qui ergo dubitat bene, inuestigat bene, ergo operatur bene, & qui male, male. In impossibilibus rebus impossibile. Impossibilia enim non inuestigantur cum causas nonhabeant.

nota

SEC

element
sed alch
bus erg
ta &
nisi ual
Minor
ponenti
borant

IT
nem ele
& moc
forma
stæ sunt
quæque
sequunt
tæ, per
ma hæc
tionis &
ratione
non sep
ctum

SEQVVNTVR ARGVMENTA BONI AD PARTEM NEGATIVAM.

VIA antiquorum mos fuit arguere primo destructiue, ergo sequemur eos.

¶ Ratio prima.

NAM quicunque ignorat certam & determinatam quantitatem uniuscuiusque elementorum in aliquo mixto, ignorat efficere illud mixtum: sed alchimistæ ignorant hoc in metallis & eorum componentibus ergo &c. Maior est nota, cum talis notitia sit determinata & certa solum quo ad naturam, & non quo ad nos, nisi ualde confuse & in communi, & hoc in omnibus mixtis. Minor ex habitis nota uidetur, cum metalla & eorum componentia sint de genere mixtorum, circa quæ alchimistæ laborant.

Ratio II.

ITEM quicunque ignorat determinatam proportionem elementorum adinuicem cum ueniunt ad mixtionem, & modum mixtionis eorum & digestionis quibus adipiscitur forma mixti, ignorat componere illud mixtum, sed alchimistæ sunt huiusmodi, ergo &c. Maior patet ex hoc, quia unaquæque res in specie, habet formam suam specificam, ad quã sequuntur uirtutes & proprietates & operationes determinatæ, per quam formam ab omni alia specie separatur, & forma hæc sequitur determinatum modum mixtionis & proportionis & digestionis in debitis mensuris elementorum, quia ratione materiæ & quantitatis ac qualitatis materiæ species non separatur à specie, sed ratione formæ sequatur ut dictum est. Minor patet, quia hæc sunt nota soli naturæ,

non solum in metallis & eorum componentibus, sed in omnibus naturalibus, modo autem confuso & cõi, sunt quoque modo longinquo, nota arti. Talis autem cognitio non est sufficiens ut ars uere sequatur naturam, hanc rationem ponit Geber & eius solutionem in summa perfecti magisterij.

Ratio III.

ITEM quicunque ignorat proprium instrumẽtum naturæ quo mediante agit in materiam ad introductionem formæ in aliquo mixto ignorat efficere istud mixtum sed alchimistæ sunt huiusmodi, ergo &c. Maior patet cum nullum agens siue naturale siue artificiale agat sine instrumẽtis proprijs & determinatis. Minor nota est, quia natura in generatione cuiuscunque rei agit cum calore digerente & alterante modificato, tanquam cum instrumento sicut natura cuiuscunque rei exigit siue sit res habẽs calorem in actu ut in animalibus perfectis, siue in potẽtia ut in rebus alijs. Vnde in generatione auri & argenti & aliorum metallorum, agit in cauernis terræ profundissimis, cum calore quodam suauissimo & temperatissimo per mineras multiplicato, digerente alterante subtiliante & inspissante. Talis autem calor penitus ignoratur à nobis, quoniam non est calor solis, neque ignis absolute sed calor ex ijs miro modo mixtus & à natura confusus.

Calor modificatus.

optime

Calor mineralis.

Ratio IIII.

ITEM illud ad cuius generationem non sufficit uita hominis, non potest fieri per artem, sed ad generationem metallorum non sufficit uita &c. Maior est nota quia omnis generatio & corruptio determinato tempore mensuratur, undæquaque enim res habet tempus præfinitum in generatione ad receptionem formæ propriæ, per quam recipit esse completũ.

Minor patet tempus enim generationis auri secundum naturam ponitur apud alchimistas esse in millibus annorum, sicut ponit Geber in summa sua & Rasis in libro perfecti magisterij. Cum igitur nullus hominum tale spacium attingere possit, immo uix ferè centum annorum attingit, fatuum uidetur dicere ꝙ per artem alchimiæ fit uerum aurum & argentum. Et si ad hæc respondere uellent, quòd abbreuiant tempus, quia quod natura facit in millibus annorum, cum calore suaui & temperato, nos facimus in uno mense, aut tempore breuiori aut longiori, cum calore ignis forti, quia tantum facit forte agens in breui tempore quantum debile agens in longo, & quia ars imitatur naturam & eius opera accelerat & festinat, dicimus quòd impossibile est quòd hoc faciant & specialiter in metallis, quoniam metalla sunt ex fumis subtilissimis resolutis ab argento uiuo cum substantia sulphuris, à calore humido & sicco temperato in cauernis terræ profundissimis habentibus humiditatem quæ super oẽs est humiditates quæ à siccitate terrea tenuissima occulta tẽperatur & inspissatur, calor autem temperatus illos fumos conuoluendo resoluens sublimans & inspissans usque ad locũ alicuius refrigerij illam humiditatem conseruat digerit subtiliat & inspissat quæ est causa metallicæ fusionis, & sic in fine conuertitur in metallum. Si ergo tempus decoctionis abbreuiare uoluerint in illa materia. ergo per excessum caloris, ignis, ergo dissipabunt humiditatem quæ est necessario causa metallicæ fusionis, ergo non generabitur forma specifica metalli, quare solutio nihil ualet.

Ratio V.

ITEM ubi deficit locus proprius generationis rei, deficit eius generatio, sed in arte alchimiæ est sic, ergo &c. Ma-

ior patet, quia sicut locus facit ad conseruationem rei, sic & ad generationem. Vnde dixit Porphyrius, quòd locus est principium generationis sicut et pater. Et Plato, muniuit natura naturans loca terræ uirtutibus, ut in eis sigillentur proprietates diuersæ. Vt in plantis & rebus alijs, quales mereantur secundum genus suum, etc. Et hoc est uerum inducendo in singulis tam in animalibus, quàm uegetabilibus, & mineralibus: propterea non ubiq; locorũ generantur uegetabilia quælibet, nec mineralia quælibet, neque animalia quælibet, nec similiter habitant propter diuersam naturã locorũ, sicut disposuit natura naturans præcepto & ordinatione gloriosi Dei. Minor ex habitis nota est, & experientia, quia suas decoctiones & digestiones & mutationes faciunt in locis extraneis ab intentione naturæ. scilicet in uasis uitreis lapideis, metallicis, & figulosis: natura autem in synu terræ proprio, & occulto ipsa efficit.

loca

optimè

Ratio VI.

ITEM effectus qui sunt naturæ solius, non possunt fieri ab arte, sed generatio metallorum est effectus naturæ solius, ergo &c. Maior est nota quia generatio, & corruptio sunt à principio intrinseco. principium autem intrinsecum est natura, quæ efficit formas substantiales in rebus. ars autem est principium extrinsecum quæ solum in superficie operatur per motum alterationis. Similiter quia natura generat res per mixtionem elementorum, talis autem mixtio est solum ex operæ Dei benedicti & summi & operæ naturæ, ut dicit Galenus primo de complexionibus. Minor patet cum metalla fiant à principio intrinseco, scilicet à natura per generationem & corruptionem mediante mixtione.

Ratio VII.

ITEM Si id quod magis uidetur inesse non inest, nec id quod minus. Sed in debilibus mixtionibus uidetur quòd ars magis possit sequi naturam & non potest, ergo multo minus in fortibus. Maior patet per locum à maiore. Minor est sensui manifesta, quia per facilem uel difficilem generationem & corruptionem rei arguimus fortem et debilem mixtionem eius, ut equus, piscis & omne uiuens facile corrumpi possunt: ergo sunt facilis mixtionis, aurum autem & argentum de difficili: ergo sunt fortis mixtionis. cum ergo in generatione equi et piscis quæ sunt debilis mixtionis, non possit sequi ars naturam, ergo nec in generatione eorum quæ sunt fortis mixtionis ut auri & argenti. hanc rationem & eius solutionem ponit Geber. mixtio

Ratio VIII.

ITEM impossibile est unam speciem in aliam transmutare, sed metalla differunt specie. ergo &c. Maior est nota per philosophum quarto metheororum. Minor similiter patet, quia enim non habent easdem proprietates & operationes, ergo per consequens nec formas, conueniunt enim solum in genere, quod est esse metallum sicut homo & equus conueniunt in hoc genere, quòd est esse animal: sed per proprias differentias unum ab altero separatur. sicut ergo ex homine non fit equus, nec econuerso, sic ex metallo uno non fit aliud, nec econuerso. hanc rationem etiam ponit Geber & eius solutionem. nota

Ratio IX.

ITEM quicunque ignorat prima principia mouentia ad generationem & introductionem formæ in aliquo mixto, ignorat efficere illud mixtum: sed alchimistæ sunt huiusmodi

ergo etc. Maior eſt nota, quia principia mouentia ad generationem et introductionem formæ ſunt ſtellæ et corpora ſuper celeſtia per motum & lucem, ut uult philoſophus libro cœli & mundi, & libro de cauſis proprietatum elementorum, ipſa enim ſunt, quæ primo mouent mota ab intelligentijs, ad naturam generationis, & corruptionis perficiendam, ad conſeruationem ſpecierum, & ab hijs datur forma, & perfectio, & hoc fit in inſtanti, ſcilicet cum uenerit una ſtella, uel plures ad ſitum determinatum in firmamento, & ex influentia tali determinata introducitur forma in inſtanti & momento. Minor patet ex confeſſione eorum & abſque confeſſione, ignorãt enim determinatos ſitus et aſpectus ſtellarũ, à quibus datur forma auri & argenti in materia determinata, ergo hæc ars friuola eſt, & uana. hanc etiam rationem tangit Geber in ſua ſumma, & ſoluit.

Ratio X.

ITEM ſicut ſe habet ars ad naturam ita artificialia ad naturalia, ſed ars non eſt idem quod natura nec poteſt eſſe, ergo artificialia non erunt idem quòd naturalia nec eſſe poſſunt, ergo aurum artificiale, & naturale non eſt idem. Maior eſt nota. Minor patet, quia natura informat compoſitum in inſtanti. Ars autem ſucceſſiue, & natura preſupponit, materiam, ars autem facit eam, ut dicitur ſecundo phyſicorum. Similiter etiam, quia omne artificiatum eſt opus deſideratum & uoluntarium ſicut eligibile et uolitum, ut patet ex ſexto metaphyſicæ, & uariatur idem opus pluribus modis iuxta uoluntatem artificis, natura autem eſt ordinaria & unius modi ſemper. aurum ergo artificiale, non erit idem quod naturale.

Ratio XI.

ITEM Geber. Facilius est res destruere, quàm construere, sed aurum destruere uix possumus, ut ipsius forma substantialis corrumpatur, ergo nō poterit tam cito construi ut dicunt, maior & minor notæ sunt ad sensum.

Ratio XII.

ITEM ab experientia etiam hoc patet, quia mos antiquorum philosophorum est sine inuidia sciētias discipulis suis et posteris alijs in scripturis tractare uel oretenus docere, sed nullum antiquorum philosophorum in arte ista reperimus fecisse hoc, ergo uidetur quòd ipsam ignorauerint, ergo uidetur, quod hæc ars non sit possibilis. Videmus enim in alijs scientijs ununquemque philosophorum antiquorum uisum esse, quicquid sciuerit in aliqua scientia uere tradere, quia philosophi desiderant in scientia sibi reliquos similari. Vnde philosophus primo methaphisicæ, signum scientis est posse docere, quia igitur solum cartas antiquas & fabulas extraneas poeticas, & derisoria quædam ficta & uerba plena ambagibus inuenimus in quibus mendacia pura, & errores sicut in operatione uidetur apparenter. Ideo satis patet ex hoc hanc artem non esse ueram, immo quod deterius est, eorum sequaces adhuc errores super illos multiplicant cotidie & in infinitum extendunt, hanc rationem tangit Geber & soluit.

Ratio XIII.

ITEM ad oculum nos uidemus, quòd tam diu est à sapientibus antiquis & philosophis. cum summa industria perquisita, & non inuenta, quòd si eius inuentio esset possibilis iam diu adinuenta esset. Similiter à regibus, & principibus infinitum thesaurum possidentibus & magnorum philo

philosophi

ista obiectio est valde frequens

sophorum copiam habentibus est inquisita, & non inuenta, quamuis eam desiderauerint, & expensas plurimas interposuerint sicut omnibus apparet ergo inanis uidetur ars ista. Istam rationem & eius solutionem ponit Geber.

Ratio XIIII.

ITEM adhuc fortius ex datis eorum, dicunt enim quòd est lapis unus solus in arte maiori qui fit albus & rubeus secundum quòd ipsi uolunt præparare, qui metalla mollia indurat, ut Saturnum & Iouem conuertendo in aurum, & argentum & metalla dura mollificat, ut æs & ferrum conuertendo in aurum & argentum, & argentum uiuum coagulat conuertendo in aurum & argentum. Sed contra eos sic arguitur: impossibile est alicuius rei duas operationes esse contrarias per se, sed hic lapis est solus unus. ergo etc. Maior apparet ex hoc, quia cum uniuscuiusque rei, sit forma unica tantum & unica perfectio per se, sic similiter erit unica operatio procedens per se ab illa forma, ut patet ex secundo de generatione, & corruptione. sed si sint duæ operationes contrariæ procedentes ab una forma oportebit necessario, quòd una illarum operationum procedat ab illa forma per se & primo, alia autem per accidens et secundario, quia impossibile est duo contraria eidem æqualiter inesse. Minor patet. cum enim, secundum eos hic lapis sit unicus, unica etiam erit eius forma & per consequens unica eius operatio per se & primo ab ipso procedet, quomodo ergo esse poterit, ꝙ quædã metalla mollificet, et quædã induret per se et primo, sed nõ uidetur hoc esse posse ergo uidetur ꝙ unũ faciat per se et aliud per accidens, et sic quoddã nõ erit uerum aurum uel argentum postquã mutatum est per accidens siue quod mollificatum est siue quod induratum est. Videmus enim quòd

videtur ratio fortis.

aqua non habet potentiam infrigidandi & calefaciendi per se et primo, nec ignis similiter, sed unũ per se et primo & aliud per accidens. uel oportebit eos ponere, ꝙ sint duo lapides in arte alchimiæ, quorum unus indurat per se, et colorat, & alter per se mollificat, et colorat, quod est contra eos, quia dicunt eum esse tantum unum. Et similiter quia qualis diuersitas esset lapidum inter se, talis etiam erit diuersitas formarum introductarum ab eis in metallis, ergo non erit eadem forma introducta in hoc auro, et in illo, nec in argento hoc & in illo. De mutatione autem colorum quòd fiat primo albus post rubeus, & quòd alijs coloribus multiplicibus coloretur secundũ ꝙ uolunt præparare concedimus utiq;, quia bene scimus possibile esse res maxime minerales liquefactiuas per decoctionem, & ad inuicem mixtionem posse mutari de colore in colorem, sed facere illas duas operationes contrarias. hoc impossibile reputandum, quare sequitur ꝙ ars sit nulla.

Ratio XV.

ITEM si id quod magis uidetur inesse, & non inest, neque illud quod minus. sed magis uidetur quòd ars alchimiæ possit reperiri in rebus propinquis substantiæ auri & argenti et non reperitur, ergo nec in remotis reperietur, ergo nec in remotissimis, ergo nusquã. Maior nota est per locum à maiori. Minor patet, quia res propinquæ auri et argẽti sunt quæ sunt eiusdem materiæ & naturæ cum eis, quod cognoscitur ex hoc quòd sunt eorum principia uel ex eisdem principijs, & quia omne simile ingreditur magis in simile per mixtionem & liquefactionem quàm in extraneum. Ideo inuenimus res quasdam minerales quæ dicuntur spiritus metallorum, ex quibus metalla generata sunt tanquam ex principijs, & in ipsis ingredi, ut sunt argentum uiuum, &

sulphur. Ex quibus metalla omnia originem traxerunt, sicut patet quarto metheororum, & per alchimistas est etiam auripigmentum & sal armoniacum spiritus, sed auripigmentum est de natura sulphuris, sal uero armoniacum de natura salis & sicut sapo metallorum à quibusdam dicitur quamuis non sit de substantia eorum. Sunt autem & alij spiritus secundarij scilicet marcasita, magnesia, & tutia. sed magnesia & marcasita sunt spiritus à natura commixta de sulphure, & argento uiuo. Tutia autem est fumus metallorũ subtilis resolutus ab eis, quæ omnia sunt aut principia metallorũ aut ex eisdem principijs præter quam sal armoniacũ.

spūs primarij

sapo metallorũ

spūs secundarij

Sunt ergo septem alchimici spiritus, scilicet quatuor principales uidelicet argen. ui. et sul. auripigmentum & sal armo. et tres secundarij & cõpositi, scilicet marcasita, magnesia & tucia, Sulphur tamen & ar. ui. sunt sicut elementa et primum tenent principatum. Ex dictis ergo nil aliud uolumus, nisi ꝙ sola metalla & spiritus, sunt operi necessaria quia unum in aliud ingreditur & seinuicem combibunt, & miscentur in conflatione, & sunt adinuicem sicut principia & principiata, quòd ipsa sola in materia & natura propinquitatem habere uidentur, ergo aut ex metallis ipsis aut spiritibus hunc lapidem colligere necesse est, aut per eorum mixtionem, aut omnium, aut plurium uel uno solo. Sed ex ipsis metallis hoc impossibile uidetur, quia secundum Philosophos alchimiæ hic lapis habet se ad metalla, sicut forma ad materiam, & sicut anima ad corpus, ergo oportet ipsum esse substantiæ subtilissimæ, cum ergo metalla sint substantiæ grossæ per totum non uidetur ex eis posse elici. Ideo dicit Geber in summa sua, capitulo de præparatione saturni. Redeuntes igitur in nos ipsos, nosmet torquentes in

menſę cogitationum meditationis afflictionibus. Reſpeximus à perfectione corpora diminuta in profundo ſuæ naturæ fœda exiſtere & nil in eis fulgidum inueniri, cum in eis ſecundum naturam non ſit. Ideóq; ex illis ſubſtantiam fulgidam elici non contingit &c. Similiter nec ex corporibus perfectis, ſcilicet auro & argento, quia ꝙ in ultimo perfectum eſt non eget perfici, et ſimiliter etiam quia non ſunt ad finem alium ordinata. Et ſi dicant quòd hæc corpora calcinant, & ſoluunt, diſtillant, & coagulant, & multas alias præparationes faciant. Ita ꝙ iſtud ꝙ eſt corporale et groſſum fit ſpirituale et ſubtile et poſt alterant metalla cum ingreſſu eorum, & faciunt uerum aurum & argentum. Dicimus ꝙ eorum experientia eſt firmiſſime contra eos, quia quale ſit opus eorum ignis declarat, quæcunque enim alterauerunt per ignis uiolentiam & rerum urentium examinationes euaneſcunt, & non permanent, fantaſticæ ergo ſunt alterata.

metalla imperfecta sunt in profundo foeda

alteraō fantastica est

Similiter nec per ſpiritus hoc fieri uidetur, quia per experientiam inueniunt ſpiritus poſſe figere & non figere, quamuis eorum natura ſit fugitiua ab igne, ſed ipſos non fixos uiderunt corporibus inutiliter adhærere, quia in igne non perſeuerant, immo fugiunt paulatim ab eis & ipſa corpora relinquunt immunda magis quàm prius & quoniam eleuant corpora ſecum in fumum & euaneſcunt ſimul. Ipſos autem fixos non eſt poſſibile ingredi, quia aut non funduntur cum ſint ſicut terra lapidea uel ſaxum, & non ingrediuntur, nec miſcentur, & per conſequens non alterant, aut funduntur fuſione uitrificatoria, ſicut omnis res ultimæ combuſta & incinerata, quæ poſt per fortem ignem fit uitrum. Et nullum uitrificatum ingreditur metalla, quoniam fuſio metallica fit per conſeruationē humiditatis naturalis argen. ui. in metal

nota

vitrificatio unde.

lo. fusio autē uitrificatoria fit ex ultima consumptione radicalis humiditatis uniuscuiusq; rei adustilis, quæ ex adustione incineratur. Et ideo ferè ex cinere uniuscuiusq; rei fieri potest uitrum, propter quod nos uidemus, ꝙ cum stagnum & plūbum fuerint calcinata per ignem & combusta, ꝙ post ad ignem congruum conuertuntur in uitrum, sicut faciunt qui uitrificant uasa figuli. Et ideo impossibile est quòd tale uitrum nec etiam aliquod aliud reuertatur in metallum, nec in fusionem metallicam, cum sit consumpta radicalis humiditas ar. ui. quæ erat causa metallicæ fusionis secundum partem, & secundum aliam partem derelictam sit conuersa in humiditatem uitream. Ex quibus etiam dictis patere potest, ꝙ sermo quorundam idiotarum, ignorantium principia naturæ, dicentium quòd uitrum potest fieri malleabile sicut metallum, est inanis. Nam illa eadem humiditas quæ est causa metallicæ fusionis est etiam causa malleationis & extensionis sub malleo per omnem dimensionem. cum igitur in uitro & re quacunque uitrificata illa talis humiditas non reperiatur, aut consumpta sit tunc, sicut impossibilis est fusio metallica in eis ita & malleatio, & quia impossibilis est reductio uitri & uitrificatæ rei ad substantiam metallicam, sic etiam ad malleationem. Nullæ enim res in mundo habet humiditatem talem ut metalla: aut si habent, habent eam indigestam, ut elementa metallorum, aut alio modo terminatam per suas formas, ut marchasita, antimonium et alia similia, quoniam diuersitas formarum facit illam eandem humiditatem diuersimode terminatam, & diuersimode passibilem. Et hoc accidit propter diuersam proportionem mixtionis, & diuersam habitudinem, quæ est in mensuris mixtionis suorū elementorum propinquorum componentium prout reguntur

malleabile uitru facere impossibile est

humiditas metallica

à cœlestibus, quamuis elementa sint eadem. Similiter hoc patet per aliud, quia sicut proprietates & propriæ passiones specierum non reperiuntur extra species suas, sic proprietates & propriæ passiones generum non reperiuntur extra genera sua. Cum ergo extensio per omnem dimensionem, sub mallei percussione sit propria passio huius generis, quod est metallum, quia soli metallo proprie conuenit, ergo alicui alteri rei de mundo non conueniet. Aut si conuenit uitro ita artificiose præparato, ut dicunt, oportebit eos necessario confiteri illud uitrum esse metallum, & sub aliqua specie metalli, scilicet quòd sit aurum aut ferrum, aut æs aut aliquod aliorum, quod est omnino falsum, aut oportebit eos dicere quòd hæc non sit propria passio metalli, quod similiter est falsum & penitus contra sensum. Similiter, quia ex proprijs passionibus metalli est, quòd in conflatione omnia adinuicem commiscentur propter eorum similitudinem in materia propinqua. Vitrum autem & quælibet res uitrificata, non miscetur in conflatione metalli, sed supernatat sicut oleum, & omnis pinguedo aquæ, ergo hoc uitrum artificiosum non commiscebitur, sed supernatabit. quòd si commisceretur, non diceretur uitrum, sed metallum & esset in numero alicuius metallorum, quod est omnino falsum. Similiter si aliquod aliud, quàm metallum esset dignum habere hanc proprietatem & propriam passionem dictam, dignius esset illud, quod eadem humiditate participat, quàm quòd aliena sicut est marchasita, magnesia, tutia, antimoninm, sed hæc non habent, ergo multo minus uitrum, & quælibet res uitrificata, cum sit expoliata humiditate tali. Et propter hanc singularem, & specialem humiditatem sic digestam, quæ est causa malleationis, & liquefactionis accidit, ut lapidi

Extensiô sub mallei soli proprii metallo conuenit

metalla inuicem commixtibilia.

ratió cur lapis & diuersi metalla tangat.

nigro confricando metalla abradendo adhæreant, quòd non potest accidere marchasitæ, et nec sibi similibus, quanto igitur minus uitro. Et propter eandem causam ex quadam similitudine in substantia humiditiatis fit ut ar. ui. metallis adhæreat omnibus: marchasitæ autem, & sibi similibus non, quanto ergo minus uitro siue artificiosum sit, siue non. Omne similiter uitrum, & uitrificatum scinditur, comminuitur, & frangitur, cum post ignitionem subito in aere frigido infrigidatur uel aqua, nullum autem metallorum hac passione participat propter causam dictam. Omnis præterea imago siue sit exclusa siue exarata fieri potest in frigidis metallis, & calidis, & per sculpturam, & per incisionem, in uitro autem non: nisi sit ignitum uel liquefactum, & hoc tantum per sculpturam, quòd est propter humidum diuersum in tali passione recipienda. Soli ergo metallo & omni semper, hæc passio propria malleandi inesse uidetur. Diuersificantur tamen metalla inter se in malleatione, fusione, et ignitione ac reliquis passionibus, propter diuersitatem suæ digestionis, & sulphuris mixtionem. Vitra autem inter se diuersificantur in cita & tarda fusione, & perspicuitate & opacitate, & coloratione diuersa, secundum magis et minus, & alijs suis passionibus, propter diuersitatem cinerum ex diuersis materijs adustorum. Similiter metalla quando liquefacta sunt, sunt de natura argen. ui. & sicut lapides supernatant ar. ui. sic similiter supernatant metallis liquefactis & non cedunt, sed uitrum liquefactum cedit eis propter sui uiscositatem tenacem, & alienam. Non est tamen aliquid liquabile præter metalla, quod hanc habeat nisi uitrum ignitum, & liquefactum propter uiscositatem suam actualem magnam, infrigidatum autem non, propter ipsius actualem priuationem.

fractio vitri unde.

sculptura.

malleatio soli metallo propria.

diuersificatio

Metallo enim infrigidato aut ignito, ualde maior inest uisco sitas, quàm liquefacto: propterea in malleatione ipsius, extenduntur partes, in liquefactione autem separantur, si expandantur. In uitro autem est econuerso. Quicunque ergo operans fecerit opus uitrificatum aliquod casuale. Ab ipso manum suspendat, & sibi finem imponat. Sic ergo patet, ꝙ spiritus uitrificati non ingrediuntur, ergo non alterant. Similiter igitur per ipsorum commixtionem ex dictis causis hoc fieri non posse uidetur. Cum igitur in substantia magis consimili & affini metallorum substantiæ hæc ars reperiri non uideatur, ergo per consequens nec in remota, ergo nec in remotissima, ergo nunquam, quare etc.

Ratio XVI.

ITEM uidentur dicere, se non generare metalla de nouo, sed solum quæ imperfecta sunt perficere, dicentes perfecta solum aurum et argentum, reliqua autem imperfecta. Dicimus hoc esse non posse. Quoniam omnis materia, quæ habet esse in aliqua rerum naturalium permanente est completa per suam formam substantialem, sed materia stagni, plumbi, æris, & ferri habet esse in eis, eorum esse sic permanente, sicut materia auri & argenti: ergo materia completa est in eis per suam formã substantialem sicut materia auri & argenti. Maior est nota, quia ea quæ sunt in motu ad aliquam formam non permanent in natura, nisi quando sunt in fine motus, in quo acquirũt formam suam substantialem completiuam: potius enim corrumpuntur & cito, quàm permaneant. Propterea non permanent abortiui fœtus, quia nondum habent formam completiuam, aut quia organorum non habent complementum deseruientium suæ formæ. Similiter in seminibus abortiuis, hoc idem se habet, quia nec

Speci multiplicatio unde

permanent, nec ſpeciem multiplicant cum careant ipſa, ſimi liter & in alijs. Minor nota eſt ad ſenſum. Videmus enim ſtagnum, & plumbum, & reliqua per ſe habere permanentiam in natura, ſicut aurum & argentum per ſe. hoc autem non eſſet niſi eſſent completa per ſuam formam ſubſtantialem. falſum ergo dicunt hæc metalla eſſe perfecta, & alia imperfecta, & ex hoc hæc eſſe conuertibilia in illa & ordinata ad illa. Non ergo magis erit ordinatum, nec magis conuertibile ſtagnum in aurum, quàm econuerſo.

Ratio XVII.

ITEM quæcunque multiplicantur à natura in ſua ſpecie per continuam generationum & perſeuerantiam, ſunt completa per ſuam formam ſubſtantialem, ſed metalla iſta, quæ dicuntur imperfecta, ſunt huiuſmodi ſicut etiam aurum & argentum. ergo &c. Maior nota eſt, quia nullæ res naturales de mundo aliter à natura multiplicantur niſi cópleantur per ſuam formam ſubſtátialem. Minor patet ad ſenſum. Non igitur hæc dicentur imperfecta metalla, alia uero perfecta, ſed potius hæc nobilia & illa ignobilia. Ignobilia autem non ſic nobilitantur, ut dicunt. non enim uidemus capram nobilitari in equum, nec equum in hominem. ergo nec illa metalla ignobilia, ſic notabilitabuntur, ut dicunt, non ergo uertentur hæc metalla in illa. Propterea, quia hæc ſunt imperfecta, illa uero perfecta, ſicut dicunt. Vide ſolutionem huius, & habebis ueritatem.

Ratio XVIII.

ITEM quæcunque non diſponuntur eadem ultima diſpoſitione, non poſſunt habere; eandem formam ſubſtantialem & ſpecificam, ſed aurum & argentum alchimicum, non diſponuntur, eadem ultima diſpoſitione, ut naturale.

ergo &c. Maior patet, quia forma substantialis seu specifica est quæ ultimo aduenıens rei disponit rem ultima dispositione et ipsam complet. Vbi ergo non erit eadem ultima dispositio, non erit eadem forma substantialis & specifica. ergo nec eadem species. Minor patet ad oculum, quia fundit metalla ad ignem, & imponit suas medicinas exteriores informantes ultimo, hoc autem non facit natura.

Ratio XIX.

ITEM quoruncunque generationes non sunt eædem, ipsa non sunt eadem, & quoruncunque ipsæ sunt eædem, & ipsa eadem, ut dicit Philosophus 7. thopicorum. Sed generatio auri & argenti à natura, & ab arte non est eadem. ergo nec generata erunt eadem. Similiter & de corruptione idem est argumētū.ergo ars alchimiæ non est uera, sed phantastica. Maior & minor sunt per se manifestæ.

Ratio XX.

ITEM de entibus à fortuna non potest esse ueritas. nec scientia, sed alchimia est huiusmodi, ergo &c. Maior patet per Philosophum primo posteriorum, qui dicit, quòd omnis scientia est de necessarijs & perpetuis, & incorruptibilibus, & impossibilibus aliter se habere, talis autem non uidetur alchimia. Similiter si ueræ naturam sequitur, hoc erit semper uel frequenter, quia naturalia sunt, ut dicitur secundo physicorum. Minor patet, quia raro, immo rarissimæ accidit hoc, ut ipsi confitentur, scilicet, quòd artifex imitetur uere naturam, quæ autem raro contingunt fortuita sunt ut probatur secundo Physicorum, ergo etc.

Ratio XXI.

ITEM Aristoteles in fine 4. mehecrorum, secundum translationem ueterem alchimiam esse ueram, expresse ne=

gat, sed eam esse sophisticam et fantasticam affirmant, quamuis quidam dicant illa uerba fuisse Auicen. qui ipsa addidit quòd non credimus, Auicen. in principio suæ epistolæ, quam fecit de hac arte, ad Asten de Recia philosophum allegat de hac contradictione dicens sic. Et fuit sententia, quam affirmant alchimiam profitentes una rerum, quibus ille scilicet Aristoteles qui ad bonitatem, & scientiam operatur, plurimum contradixit & illorum sententiam annihilauit &c. Sequuntur uerba Aristotelis in forma propria.

VNDE sic inquit philosophus ad literam. Sciant aũt semper alchimistæ, species uere permutari non posse.] *id est formas substantiales rerũ manente re.* [sed similia illis facere possunt.] *id est in accidentibus cõmunibus.* [& tingere.] *id est colorare.* [rubeum.] *id est æs.* [citrino] *id est colore simili auro.* [ut uideatur aurum.] *id est ad aspectum.* [& album.] *id est argentum stagnum uel plumbum.* [tingere colore.] *id est citrino.* [quo uolunt, donec multum sit simile auro, uel æri.] *id est ad uisum in accidentibus communibus.* [Possunt quoque plumbi immundicias abstergere.] *ut uideatur aurum, uel argentum.* [ueruntamen semper erit plumbum.] *id est ut prius erat in forma.* [& si uideatur argentum sed optinebunt in eo.] *id est plumbo sic mutato.* [qualitates alienæ.] *id est similes qualitatibus auri uel argenti.* [ut errent homines in eo, ut qui accipiunt salem.] *id est communem.* [& salem armoniacum.] *quia uidentur idem & non sunt.*

[Cæterum ꝙ differentia ſpecifica.] *id eſt ſubſtantialis.* [aliquo tollatur ingenio.] *id eſt alchimiæ.* [non credo poſsibile.] *ſi forma prima ſubſtãtialis non corrũpatur.* [& non eſt ꝙ una complexio.] *id eſt forma ſubſtantialis ſequens complexionem.* [uertatur in aliam.] *id eſt formam.* [quia iſta ſenſibilia.] *id eſt accidentia ſenſibilia.* [non ſunt differentiæ.] *id eſt formæ ſubſtantiales.* [quibus permutatur ſpecies.] *id eſt forma.* [ſed ſunt accidentia & proprietates.] *id eſt quæ ſenſu apparent.* [differentiæ uero eorum.] *id eſt formæ ſubſtantiales conſtituentes ſpeciẽ.* [non ſunt cognitæ.] *quia non poſſunt ſentiri.* [Cum uero non ſit differentia cognita.] *ſcilicet ſenſu.* [quo modo ſciri poteſt utrum tollatur, uel ne?] *id eſt nullo modo quia non ſentitur.* [uel quomodo tolli poſsit? Sed expoliatio.] *id eſt ablatio.* [accidentium, ut uaporis.] *id eſt quia illa ſunt accidentia, quæ ſentiuntur.* [coloris ponderis uel ſaltem diminutio non eſt impoſsibilis.] *id eſt occultatio accidentiũ.* [quia contra hoc ratio non conſtat. Cæterũ proportio cõpoſitionis.] *id eſt proportio mixtionis ad quam ſequitur forma ſubſtantialis.* [iſtarum ſubſtantiarum non erit in omnibus eadem.] *ſed ſolũ ſimilis.* [hæc igitur in illam permutari non poterit.] *id eſt uere ſecundum formam, ſed ſolum apparenter.*] niſi forte in primam reducantur materiam.] *id eſt nudam à prima forma ſub qua erat, & ab omni alia.* [tunc, in aliud q̃ prius erant permutentur. Hoc autem.] *id eſt reductio in*

primam materiam & nudam.] per solam liquefactionem non fit, sed accidunt eis ex hoc.] id est liquefactione. [res quædã extraneæ, &c.] id est apparentes et sophisticæ. Vel sic & rectius. Metalla non possunt permutari in aurum nisi prius reducãtur in primã materiã, tunc in illud quod prius non erant permutari poterunt. Reductio autem eorum in primam materiam non potest fieri per solam illorum liquefactionem. Sed necesse est ex hoc, ut accidant eis res quædam extraneæ à natura metallorum. & sic ista ratio esset pro arte.

TAMEN per hæc uerba philosophus uisus est et conatus artem alchimiæ non posse esse secundum ueritatem puram et certam, sed solum secundum fantasiam et deceptionẽ. Et sic ex dictis suis quinque elicimus rationes. Quarum prima sumitur ex parte accidentium communium & est.

Ratio I. Arist. Et XXI. in ordine.

QVICVNQVE mutat res secundum accidentia solum, non mutat eas uere de specie in speciem, sed alchimistæ sic mutant metalla adinuicem, ergo &c. Maior nota est, quia differentia specierum adinuicem est secundum formam sed differentia secundum accidentia est indiuiduorum in eadem specie. Minorem probat, metalla enim differunt specie adinuicem quia non habent easdem formas, sed habent quædam similia accidentia in colore & pondere & alijs accidentibus. talis autem mutatio in accidentibus est alteratio & non transmutatio, unde quamuis abstergant immunditias plumbi & ipsum colorant ut uideatur aurum uel argentum: tamen secundum formam substantialem est plumbum ut prius, quia in eo sunt qualitates alienæ introductæ & non forma alia substantialis, & propter hæc accidentia alienantur ho-

mines aſpicientes & errant, & dicunt ipſum eſſe aurum uel argentum cum tamen in rei ueritate non ſit, ſicut qui aſpiciunt ſalem communem & ſalem armoniacum, quia enim utrunque habet naturam ſalis et communicat in genere ſalis, credunt ab hoc eſſe idem, cum tamen differunt ſpecie.

Ratio II. Ariſt. Et XXII. in ordine.

SECVNDA ratio ſumitur ex parte corruptionis formæ præexiſtentis. Et eſt talis. Quicunque non tranſmutat rem per corruptionem formæ ſubſtantialis & ſpecificæ præexiſtentis, non tranſmutat eam in aliam ſpeciem ſed alchimiſtæ hoc non faciunt, ergo &c. Iſta ratio ferè reducitur ad aliam, ſcilicet primam & probatur Maior & Minor ſicut in prædicta.

Ratio III. Ariſt. Et XXIII. in ordine.

TERTIA ratio ſumitur ex parte noſtri iudicij, ſcilicet quòd non poſſumus uere cognoſcere, utrum ſint uere tranſmutata in aliam ſpeciem, uel non, & eſt talis. Illud quod eſt nobis ignotum in aliqua re non poteſt ſciri utrũ per aliquod artificium poteſt tolli uel non, uel quomodo tolli poſſit ab illa re, ſed differentiæ ſpecificæ metallorum ſunt huiuſmodi, ergo &c. Maior nota eſt, quia de ignotis exiſtẽtibus non poteſt haberi ſcientia uel ars, neque modus ad introducendum uel corrumpendum ea in re. Minor ſimiliter patet, quia differentiæ ſpecificæ in rebus naturalibus metallicis ſunt ignotæ nobis, non ſolum in metallis, ſed etiam in omnibus rebus naturalibus, præterquam forſan in homine. quæ autem ſunt nobis nota, in eis ſunt accidentia & proprietates & paſſiones ſolum, quia ſubiacent ſenſibus noſtris. ideo hic corrumpere poſſumus & alia introducere, ideo non poſſumus uere cognoſcere & iudicare in metallis mutatis, utrum uere ſint

mutata in aurum uel non, quoniã unusquisque bene iudicat de ijs, quæ cognoscit, et eorũ est bonus iudex, ut patet 1. ethi.

Ratio IIII. Arist. Et XXIIII. in ordine.

QVARTA ratio sumitur ex parte mixtionis & proportionis miscibilium in composito, & est talis. Quæcunque non habent eandem proportionem mixtionis & miscibiliũ in composito, non possunt eadem esse in specie, sed metalla mutata per alchimiam sunt huiusmodi, ergo, etc. Maior est nota, quia determinata proportio mixtionis & miscibilium in mixto adinuicem, disponunt mixtum ad talem formam determinatam, sequentem illam determinatam proportionem & non ad aliam per quam different ab alijs. Minorem supponit probatam ex prius dictis. Cũ igitur tali ignorantia, quomodo efficiet ars hæc uerum aurum & argentum?

Ratio V. Arist. Et XXV. in ordine.

QVINTA ratio sumitur ex parte materiæ primæ, mediante qua fit omnis generatio & corruptio & transmutatio de specie in speciem & est talis. Omne quod transmutatur de specie in speciem debet reduci in materiam primam, id est, nudam à forma prima, ut illa ad quam disposita erat introducatur sed alchimistæ non sic faciunt, ergo &c. Maior est nota, quia reducendo rem in suam materiam primam fit generatio & corruptio, & non aliter, quia talis motus est ad formam substantialem, & hic etiam motus qui est ad formam substantialem proprie dicitur mutatio, & nõ motus, ut probatur quinto physicorum. In alteratione aũt & augmentatione & diminutione est proprie motus, ut ibi dicitur. Propterea generatio est de non subiecto in subiectũ et corruptio econuerso, & sunt ambo in oppositione contradictoria. Reliqui autem motus sunt de subiecto in subiectũ

& in contraria oppoſitione minor patet ad oculum. Non enim reducunt metalla in materiam primam, ergo nec generant, nec corrumpunt ſed ſolum alterant. Liquefaciunt enim metallum ad ignem, & ipſo metallo ſic liquefacto exiſtente, proijciunt ſuas quaſdam medicinas prius per artem alchimiæ factas alterantes ipſum, ut ſimiletur auro uel argento. Per ſolam enim liquefactionem non reducitur in materiam primam, ſed accidunt res quædam extraneæ et phantaſticæ, ergo quia non faciunt primo metallum nudum à forma prima, quomodo poterit in aliam ſpeciem tranſmutariu nullo modo. Et ſi uellent dicere, quòd ſuas medicinas & ſuum lapidem phyſicum faciunt proprie per generationẽ & corruptionem & proportionem mixtionis & miſcibilium determinatam, & cum hoc tranſmutant metalla de ſpecie in ſpeciem, Dicimus quòd quáuis faciunt ſuas medicinas per generationem & corruptionem & proportionem mixtionis & mixtorum determinatam & tranſmutent ſpeciem in ſpeciem: tamen per proiectionem ipſarum ſuper metalla conflata in igne, non accidit corruptio & generatio metalli, ergo per conſequens nec mutatio ſpeciei in ſpeciem, ſed alteratio ſola, quoniam non expoliant materiam nec denudant, à forma prima ſub qua erat, ergo aut oportebit ponere duas formas ſubſtantiales in eadem materia quod eſt impoſſibile, aut oportebit ponere hanc introductam accidentalem, ergo eſt idẽ metallum ut prius. Vel poſſumus aliter formare hanc rationem ultimam, quia poſſent dicere quòd philoſophus non accipit ibi materiam primam, prout eſt ſubiectum generationis & corruptionis, ſed intelligit materiam primam, id eſt, propinquam, ad ſuſceptionem formæ in aliqua ſpecie, unde materia prima hominis eſt ſperma & ſanguis menſtruus ſi=

militer & in alijs, quamuis ut plurimū, materiæ propinquæ sint nobis ignotæ. Arguemus ergo sic. Nulla res potest transmutari in aliam speciem nisi reducatur in materiā primam ex quā generatur illa res. sed alchimistæ non sic faciūt, ergo etc. Maior est nota, deficiente enim materia prima propinqua alicui rei, deficit & generatio illius rei, quia non introducuntur formæ, nisi de potentia materiæ determinatæ. Minor patet per ipsos, quia materia propinqua & principiū auri & argenti, & aliorum etiam metallorum est argentum uiuum & sulphur, ut patet ex quarto metheororū & per omnes philosophos alchimiæ, sed ipsi per solam liquefactionē, non reducunt nec reducere possunt, illa quæ transmutare intendunt in argentum uiuum & sulphur. ergo nunquam uere transmutant metalla adinuicem sed sophystice, nam sicut si ex aliqua re debet fieri homo ut ex carnibus & oleribus quæ comeduntur & ex alijs cibis, oportet quòd prius fiant sanguis & ex sanguine sperma etc. Ita si aliqua metalla debent fieri aurum & argentum, oportet quòd prius fiant arg.ui. & sul. Et hæc ratio nō sic uidetur consona dictis philosophi ut prima. Vel possumus dicere quòd accipit pro materia prima quattuor elementa, quoniam omne mixtum generatur ex eis, & in ipsis est omne mixtum in potentia confusa, cum sint materia prima mixtorum omnium & hoc modo ex quolibet fit quodlibet & potest formari ratio & probari præmisse ut in ratione præcedenti dictum est, quamuis hæc ratio non uideatur consonare dictis philosophi. Et si adhuc uellent dicere metalla non differre specie, sed solum per accidentia quædam. Vt plures eorum extimant etiam sicut sanū & ægrum, per solum motum alterationis unum fit aliud unde sicut homo æger per solum motum alterationis fit sanus,

absque motu generationis & corruptionis. Ita metalla ægra per solam alterationem & accidentium communium mutationem & ægritudinem in ipsis facientium remotionem, sanantur & perficiuntur & remanent aurum & argentum uerum. Dicimus quòd posito hoc in magnum incidunt inconueniens, scilicet quia oportet eos ponere omnia metalla esse aurum actu, quod est impossibile. Et ratio est quia quæcunque differunt, solum secundum accidentia habent necessario eandem formam substantialem actu, si ergo ita est ut dicunt, oportet eos necessario concedere seu confiteri omnia metalla ægra habere eandem formam substantialem actu cum auro & argento, ergo plumbum & æs & metalla reliqua sunt actu aurum & argentum. Et quia quæcunque habent, eandem penitus formam substantialem actu, habent easdem proprietates & passiones actu cum proprietas & propria passio immediate procedat à forma substantiali. Ideo oportet quòd omnia metalla habeant easdem proprietates & passiones actu cum auro, siue sint actiuæ siue passiuæ. Sed hoc non habent, quia neque tollerant examinationes ignis omnes ut aurum, neque cor confortant ut aurum, ergo ipsa necessario differunt specie & non accidente solum, oportet ergo quòd per motum generationis & corruptionis transmutent & non solum alterationis. sed hic non faciunt, ergo fantasticæ transmutant. Et si adhuc ipsi uellent dicere confitentur, quòd omnia metalla sunt actu aurum, & habent formam substantialem auri actu, non tamen est necesse, ut habeant easdem passiones & proprietates actu cũ auro, quia ægritudo eorum hoc occultat. Sicut uerbi gratia. Si quis enim homo laboret epylepsia uel apoplexia, aut mania, aut phrenesi planum est, ꝙ nō potest exercere operationes hominis.

Similiter mulier cum patitur ſuffocationem matricis aut ſincopen, omnes tamen habent formam ſubſtantialem hominis actu, non tamen proprietates & paſſiones hominis habent actu, nec eas exercere poſſunt, nec actiuas nec paſſiuas. Simili modo ſic dicimus, poſſe eſſe in metallis ægris, quoniam ſunt actu aurum & habent formam ſubſtantialem auri actu ſed eorum ægritudo, ipſorum proprietates & paſſiones occultat, ut non in actu appareant operationes auri & argenti. Et ideo ſicut homo eger adhibita medicina per alterationem ſolam fit ſanus & manet idem homo formaliter ut prius. ſic & in metallis per artem alchimiæ poſſe fieri eſt exiſtimandũ. Dicimus eos loqui ut mente captos et ueritatẽ naturalium penitus ignorare, quia talem differentiam non poſſunt habere metalla adinuicem. Et ratio huius eſt. Quæcunque habent eandem formam ſubſtantialem, actu peruenerunt, in ſui generatione ad terminum motus, in quo acquiritur forma. ſed metalla reliqua præter aurum, & argẽtum non peruenerunt ad illum terminum motus, ad quem peruenit aurum & argentum, ergo non habent actu formam auri & argenti. Maior eſt nota, quia non acquiritur nec generatur forma ſubſtantialis in aliqua re, niſi in termino motus, in toto enim motu præcedunt diſpoſitiones habilitantes ad formam ſuſcipiendam, & in termino generatur forma, ergo non poſſunt alicui ineſſe proprietates & propriæ paſſiones, quæ ſequuntur formam aliquam niſi rei quæ fuit in termino motus. Non enim poteſt aliquid habere proprietates & proprias paſſiones hominis, niſi ſit informatum forma hominis. Similiter & in alŷs. Minor patet ad ſenſum quoniam terminus motus eſt in expoliatione ſulphuris ab argento uiuo, facta digeſtione. hæc autem ineſt ſoli auro

& argento. Immo proprie & per se auro soli, sicut ostendetur. Cum igitur cætera metalla nondum sint expoliata ab ipso, ergo nondum peruenerunt ad illum terminum motus, quamuis sint in continua potentia ordinaria ad ipsum, ergo non possunt inesse nec occultare in eis proprietates & proprie passiones auri & argenti propterea, quia sint ægra. Sed homo sanus & æger fuerunt, & sunt in termino motus & acquisiuerunt formam per quam sunt homines. ideo habent proprietates & proprias passiones, quæ possunt inesse homini siue per se siue per accidens insunt eis, & possunt manifestari & occultari in eis, non autem sic in metallis. Falsum ergo dicunt quidam sapientes naturales talia in superficie considerantes. s. quòd alchimistæ operantur, sicut periti medicorum, qui dant ægro medicinas digestiuas & purgantes humores corruptos, & postea medicinam confortatiuam & fiunt sani, quia secus est in ijs & in illis. Sic igitur ars ista & operatio eius friuola & uana ac impossibilis uidetur, quia siue ponant metalla omnia differre specie adinuicem siue accidente, hæ rationes ponunt tam artem, quàm eius operationẽ impossibilem. Aliæ adhuc rationes adduci possent, sed quia dictæ sufficere uidentur, ideo silemus eas.

Sequuntur affirmationes & probationes dictæ artis alchimiæ.

d ICTA autem ars probatur esse uera triplici modo. Primo ex suis ueris autoribus. Secundo firmissimis rationibus. Tertio à simili & exẽplis manifestis. Cum ergo uideatur unicuique intelligenti, & usum rationis habenti, quòd testificatio sapientum in suis

artibus & scientijs, sit magna probatio ad sententiandum ueritates obscuras & difficiles. Propterea dicitur in dialectic̃is, unicuique experto in sua arte credendum est. Vnde Aristoteles decimo ethicorum. Consonare utique rationibus uidentur sapientum opiniones. Probatur quinimmo; ueritas huius artis, autoribus primo multis, quia reperimus antiquos philosophos famosos, qui in alijs artibus & scientijs scripserunt & ueritatem tradere conati sunt in hac arte libros composuisse affirmantes & docentes quòd ars hæc sit uerissima, & sequela naturæ, & regulãs naturam in materia propria, ad finem à natura intentum, quem natura attingere nunquam posset, & hoc uno modo tantum, ut dicetur. Vnde Hermes in suis secretis dicit. Verum sine mendacio certum & uerissimum quod est superius, est sicut quod est inferius, & quod inferius est sicut quòd est superius, ad perpetrãda miracula unius rei &c. Et Morienus. Si autem ea quæ tibi dixero & testimonia antiquorum recte inspexeris bene & aperte cognosces nos omnes in uno conuenire & omnia quæ diximus uera proferre &c. Et omnes breuiter hoc idem uolunt. Et sunt sicut Hermes termegistus pater & propheta philosophorum. Pythagoras, Anaxagoras, Socrates, Plato, Democritus, Aristotiles, Zeno, Heraclytus, Diogenes, Lucas, Hypocrates, Hamec, Thebit, Geber, Rasis, Haly, Morienus, Theophylus, Permenides, Mellissus, Empedocles, Abohaly, Abinceni, Homerus, Ptolomeus, Virgilius, Ouidius & alij quàm plurimi philosophi & huius ueritatis amatores, quorum nomina ualde prolixum & tædiosum esset scribere. Et eorum plurium libros uidimus, & iuxta posse nostrum modicum & ingenium studuimus quãuis operationi & labori fuerimus raro dediti. Voluimus

enim

enim libris eorum mente uigili ſtudere prius & eos imagina biliter uoluere & reuoluere die ac nocte cum inſtantia, ut loquelam ueram ipſorum figuratam, & radicem habere poſ ſemus, ut ſciremus circa quid & quõ operentur ſecũdum rõ= nem & non ſecũdũ fortunam & caſum ſi Deus uoluerit. Vn de Hermes in ſecundo. Fili quicquid audis ratiocinare, non enim puto te ratione eſſe priuatum &c. Ideo Raſis libro per fecti magiſterij hortans nos ad tale ſtudiũ dicit. Rogo itaq; te fili. ut inceſſabili lectione philoſophiæ libros ſcruteris, ut & eius filius eſſe, & huius archani magiſterij habere ſaga= ciã merearis. Qui.n.in legendis libris deſes extiterit in præpa randis rebus promptus eſſe non poterit, quia non poteſt de le= ui eius in practica, manus clareſcere, niſi cuius mens prius in theorica maceratur. Illæ nãque ad operationes ſecurus ac= cedit in cuius mentis ęnigmate plures operationũ imagines, ua riæq; reſultant &c. Et Geber in proœmio ſummæ ſuæ. Labora utique fili ſtudere in uoluminibus noſtris, & ea ſæ= piſſime in mente tua reuolue, ut intentionem ex loquela no= ſtra ueram acquiras &c. Vnde Galenus talem inquiſitio= nem oſtendens, dicit ſexto de ingenio ſanitatis. Oportet ut pri mo ſecundum rationem conſideranda conſiderentur, deinde cum experimento certificentur, ut ratio per experimẽtum con firmetur. Et idem in ſecundo eiuſdem. Virtus rationis, ex= perimenti uirtutem oſtend t & ordinat. Et ſicut uera ratio experimentum decorat, ſic mala ratio eum dedecorat.

Eſt autem magna probatio in aliqua obſcura ſcientia & ma xime quando eſt obſcure tradita inducere autorũ nomina & autoritates antiquorum philoſophorum in illa. Ideo philoſo= phus in ethicorum ſecundo. In obſcuris oportet apertis teſti= monijs uti. Et Morienus. Omnis enim res uſque dum

per suum effectum esse dignoscatur, multorum testimonio ue rior comprobatur. Et secundum Rasim in 70. Antiqui philosophi sunt quibus innitendum est. Vnde Abohaly, id est, Auicenna in medicina libro quarto capitulo de febribus rarissime euenientibus, quæ dicũtur quintanæ, sextanæ etc. dicit. Et non oportet, ut negentur ægritudines quas non contingit uidere nisi in tempore quodam et regione quadam: nam hoc genus non comprehenditur &c. Neminem igitur sapientem in naturalibus cõcedere necesse est artem alchimiæ, non esse ueram, quamuis eam ignoret: sufficit enim habere testes tales ut Hermetem, Hypocratẽ &c. & quàm plures alios. Causæ enim quàm plures sunt, quare scientes eam occultãt. Et quia non uident homines in partibus in quibus sunt, nec audiunt, à longinquis alios habentes ipsam iudicant, quòd uana sit. Isti enim tales sunt tanquam puer à principio natiuitatis usque ad senectutem in domo inclusus non putans mundi latitudinem extendi ultra domũ in qua conclusus est, uel ultra quàm oculus suus, non possit conspicere. Et ob hoc, Auicenna in primis uerbis sui tractatus quem fecit ad Asten de Recia tangẽs quomodo Aristotiles in fine decimi metheororum contradixit alchimistæ illorum sententiam annihilando, subiungit. Mihi uero excusatio non fuit in arte mea, quando scirem intentionem ambarum sectarum. Considera ui libros affirmantium artem & inueni eos uacuos rationibus, quæ sunt apud omnem artem, & reperi plurimũ eius quod in eis continetur alienationis simile, id est, similitudini & figuræ. Postea aspexi in libris contradicentium eis & reperi contradictionem debilem & ratiocinationem leuem, qua ars non destruitur. Dicit uacuas rationibus, hoc dicit, quia omnis ars & scientia habetur per suas demostrationes expres

sas siue per sensum siue intellectum: sed alchimia non utitur demõstrationibus aliquo illorum modorum, quoniam nõ probatur nec probat, ut aliæ, neque exprimit eas quas habet ut aliæ, sed magis occultat, cuius causæ superius tactæ sunt.

Postquam probauit artem primo ex suis ueracissimis autoribus, nunc probat illam rationibus & principaliter duabus.

SECVNDO probatur. Rationibus & principaliter duabus, quamuis sit ualde difficile hanc artem per rationes demõstrare. Vnde philosophus primo Topicorum. Quædam sunt problemata de quibus sunt contrarij syllogismi probabiles ad utranque partem, dubitationem tamen habent utrum sic sit, uel non sit. Propter rationes utriusque partis uerisimiles. Et quædam sunt problemata, de quibus non habemus rationem propter difficultatem &c. Et alchimia est de illis. Modo dico, quòd sicut in cæteris scientijs operatiuis, earum ueritas esse probatur, sic & in hac sufficiet, cum hæc sit in earũ serie. Vnde philosophus primo Topicorum & tertio. Quando utitur hypothesi si demonstrauerimus sic se habere in alijs & in proposito demonstrationem fecimus. Sicut ergo in scientijs operatiuis uolẽdo probare ueritatem alicuius sensitiui, nos probamus per demonstrationem sensitiuam solum, ostendendo ueritatem medij ad sensum & non ad intellectum, simili modo oportet nos facere in hac. Vnde philosophus primo posteriorum. Sicut in demonstrationibus uniuersalibus medium demonstratur ad intellectum, ita in particularibus medium monstratur ad sensum. Sicut ergo de obiecto intellectus, non possu-

mus iudicare per ſenſum, ſic nec econuerſo ut patet in eodem. Et ſicut elicitur ex uerbis eius ſecundo cœli & mundi contra illos qui dicunt, terram moueri circulariter, & terram eſſe in cœlo unam ex ſtellis, & locum ignis eſſe in centro, quia in ſenſibilibus debemus iudicare per ſenſum, ergo qui hanc artem ab intellectu non eſſe ueram arguunt, nihil probant. Quod ſi eis ſenſibile deficiat, cuius cauſam ſupra oſtendimus, hoc non probat artem non eſſe ueram ſufficienter. Immo magis probat contrarium, cum imperfectorum alterationes uerſus perfecta uideant. Vnde de his iudicijs ſenſus & intellectus philoſophus decimoſeptimo de animalibus de generatione apum dicit, quòd ex ratione probauit, generationem apum talem eſſe ex accidentibus quæ nunc uidentur circa ipſas, non tamen accidentia ſufficienter accepta ſunt, quòd ſi ſumantur tunc ſenſui magis quàm rationi credendum eſt. Amplius dicimus quòd probare & ſyllogizare hanc artem eſſe ueram apud ignotos incredulos & inſenſatos eſt, ſicut ſyllogizare de coloribus figuris & motibus apud cæcos, & de ſonis & uocibus apud ſurdos. quantumcunque enim eis in ijs probes quid uerum non confitebitur aliquis, quia medium non ſentit nec intelligit, ergo nec iudicare nec confiteri poteſt. Vnde philoſophus primo ethicorum. Vnuſquiſque bene iudicat de ijs quæ cognoſcit, & eorum eſt bonus iudex. Et in primo Topicorum, qui enim ſentit, aliquomodo iudicat. Et in eodem, qui negat niuem eſſe albam indiget ſenſu: unde idem in principio poſteriorum dicit. Omnis doctrina & omnis diſciplina intellectiua ex præexiſtenti fit cognitione. Ideo idem in eodem capitulo dicit. Si enim aliquis ſenſus deficit, neceſſe eſt illam ſcientiam deficere, quæ per illum ſenſum acquiritur. Similiter & in reliquis ſenſibus eſt inducere.

Veruntamen ſicut cæcis deficit uirtus uiſiua ratione organi impediti & obiectum eſt præſens. Ita hic eſt econuerſo. Propterea ergo cum hic obiectum non ſentiunt, cum tamen ſit ſenſibile iudicant hanc artem non eſſe ueram. Talibus autẽ hanc artem ueram eſſe non probamus, niſi prius credant. Ideo philoſophus primo poſteriorũ. Oportet diſcentem credere. Et ideo primo Topicorum. Non eſt cum omni diſputandum, nec contra quemlibet exercitandum. Ideo dixit Pythagoras in turba philoſophorum. Si enim elementa ueraciter ſciretis, hæc non negaretis. Rurſus ſi quis in ſcientia medicinæ quæ eſt operatiua uelit probare aliquam medicinam particularem in ſua ſpecie talem in humano corpore curare ægritudinem, aut talem efficere operationem, per demonſtrationem ſenſitiuam ſolum procedet, cuius ueritatem ſolum experimentum certificat. Experimentum autem fecit artem ut dicit philoſophus ſecundo poſteriorum & primo metaphyſicæ. Verbi gratia. Aliquis patitur ſuperabundantiam coleræ rubeæ in uenis ſtomachi & hepatis, eius autem cura ſecundum rationem, poſt digeſtionem, eſt euacuatio. Volens autem probare, quòd ſit aliqua medicina faciens hanc operationẽ, arguam ſic neceſſario. Omne quod habet euacuare choleram ſuperabundantem in uenis ſtomachi & hepatis poſt digeſtionem, habet ſanare patientem, ſed reubarbarum & ſcamonea ſunt huiuſmodi, ergo &c. Maior nota eſt, cũ euacuatio illius choleræ iam digerente ſit eius uera ſanatio, quia ipſa facta eſt horribilis & odioſa naturæ. Minor autem non poteſt probari niſi experimento & experimẽtum nõ probatur nec cognoſcitur, niſi per ſenſum & proprie per ſenſum uiſus, ſcilicet uidendo ad oculum utrum ſic ſit uel non. unde Hamec in commento ſtollicarum. Non peruenitur ad

scientiam rei nisi per uisionem rei. Et Auicenna in tractatu suo. Nos quidem sciuimus illud ante experimentum cũ ratiocinatione quam uerificauit experimentum. Similiter si quis uelit probare, quòd hermodactili attrahũt et euacuãt phlegma à iuncturis, & quòd lapis iudaicus franget, & educit lapides renum, & lapis spongiæ, lapides uesicæ, & quòd lapis lazuli & lapis armenus euacuant melancholiam, & scamonea choleram, & æs ustum aquam, & quòd apiũ noceat prægnantibus & pueris & epilepticis. Et quòd lepus marinus comestus inducat phthisim, & piper calefaciat, & lactuca infrigidet & colocynthis & absinthium sunt amara & mel sit dulce & napellus uenenum, & magnes attrahat ferrum & charabe paleas, & arsenicum dealbat æs, & tutia citrinat & multa talia. Non nisi per experimentũ probabit, quoniam ueritas quæ consistit in medio rationis, debet ostendi per sensum necessario. eodẽmodo est in Geometria, Astronomia, Musica, Perspectiua & in cæteris scientijs quarum finis tendit ad practicam & operationem. Similiter igitur mõ per hypothesim arguemus in alchimia penitus sic. Omne quod habet transmutare metalla imperfecta & incõpleta ad perfecta & completa, habet efficere aurum & argentum, sed lapis de quo dicunt philosophi est huiusmodi, ergo &c. Maior patet, quia sint tantum duo metalla perfecta, scilicet aurum & argentũ, sicut in mundo sunt duo luminaria perfecta, scilicet sol & luna. reliqua uero metalla imperfecta sint & incompleta, tunc quicunque reducit illa de imperfectione & incomplexione, ad perfectionem & complexionem conuertet in aurum & argentum. Minor probari non potest, nisi experimento. & experimentum non cognoscitur, nisi per sensum ut superius est declaratum. Et in hoc

proprie est finis artis & complementum & confessio ueritatis ipsius. Ideo bene dicit egregius Aristoteles tertio cœli & mundi. Scilicet necesse est ut iudicemus super quasdam res ex complemento ipsarum & earum finem, & non ex earum principijs, nam omni scientiæ est complemētum & finis, quòd est, quia complementum artis & complementum naturæ, est per rem sensibilem cadentem sub uisu &c. Et huic, concordat quod dicit Galenus tertio de crisi, scilicet quòd uerificatio in unaquaque arte & ipsius affirmatio fit ex operationibus eius, et ipsius inuentione. Et processio ex eius principijs &c. Ex quibus patet, quòd hæc ars & omnis ferè alia, non potest probari ex suis principijs, sed ex operationibus. Vnde Auicenna in tractatu suo. Testatur autem ad credendam meditationem experimentum. Et philosophus decimo ethicorum. In operabilibus ex operibus indicatur. Et Rasis in lumine luminum. Nam quod diximus, eius experimentum ueritatem indicat.

CIRCA præsentem literam. Ex quibus patet &c. Notandum quòd ars ista est ministrans naturæ & eam consequens. Ideo duplicia sunt eius principia, scilicet naturalia & artificialia. Naturalia sunt quatuor elementorum causæ, metallorum cum suis annexis, & hæc principia recipit credita à scientia sibi superiori, sed exquisite discutit ea, ut possit sequi naturam. Principiorum uero artificialium, quædam dicuntur modi operationum quibus artifex applicatur ad magisterium ut intentum perficiat: qui sunt octo secundum Geber, scilicet Sublimatio, Discensio, Distillatio, Calcinatio, Solutio, Coagulatio, Fixio & Ceratio, absque annexis suis. Quædam sunt non proprie principia sicut probationes & iudicia ostendentia ueritatem uel falsitatem dictorum princi-

piorum, eiusque quod operatum est ex eis, scilicet utrum sit idem aurum penitus cum minerali uel non, & sunt nouem, scilicet Cinericium, Cementum, Ignitio, Fusio, Expositio super uapores acutos, Extinctio, Commixtio rei adurentis. Reductio post calcinationem & susceptio argenti uiui facilis uel difficilis, de quibus omnibus Geber in summa sua perfecti magisterij. Est autem & principium unum aliud ab ijs excelsum & diuinum, quod est sicut clauis & nexus illorum, sine quo non potest perfici opus hoc, quod supra omnem rationem debet cadere in intellectum, ante principium operationis & ultimo in sensu. Et hoc est quod induxit Platonem inuestigando philosophiam, incipere ab intellectu & finire in sensu, & iterum redire & reflectere ad intellectum uia circulari; cuius contrarium fecit Aristotiles. Vnde Auicenna non potens hoc principium firmare per naturales rationes, sicut nec unquam aliquis alter naturalis philosophus, dixit capitulo de substantia fixa, quòd experimentum destruit formam specificā eius. Et uult dicere, quòd fixum destruit formam specificam uolatilis, ut non fugiat. Et capitulo de compositione medicinæ dicit, quòd cum aquæ permiscentur, & commiscentur uehementer. deinde exsiccantur, & coagulantur, & conglutinantur ita, quòd si uicerit summa uolatilis summam fixi uolabit cum ea, & si non uicerit figetur cum ea. Et uult dicere ꝙ uolatile potest uolare cum fixo et perditur opus, & fixum potest retinere uolatile & perficitur opus, quòd est mirabile ualde. Idem in eodē dicit sic. Et sciuimus per principia plurima scientiæ naturalis, ꝙ possibile est, ut res & substantiæ, quarum radix est terra & aqua, resoluantur & currentes fiant. Deinde sciuimus per canones alios. s. nō naturales

ſed alchimicos, & diuinos, quòd iſta elixiria prædicta cum reſoluuntur, non prohibetur reſolutio ab operationibus ſuis radicalibus omnino, immo remanet nobis de uirtutibus earũ quòd uolumus. Teſtatur autem ad credendam meditationem experimentum etc. Principium autem hoc præcipue traditum eſt totum ſub figura, & allegoria propter ultimam difficultatem eius et inueſtigationem ſupra rationem. Ex cuius ignorantia prædicta principia nil proſunt, quia ueritatem ſui & aliorum in experimento oſtendit & ſenſu & in experimento patet ueritas principiorum hæc de prima ratione.

RATIO ſecunda eſt hæc. In quocunque reperiuntur proprietates & paſſiones & operationes omnes ſpecificæ alicuius rei, illud eſt idem penitus, quòd illa res: ſed in auro & argento per alchimiam generato, reperiuntur omnia hæc, quæ in auro & argento minerali, ergo etc. Maior huius rationis uerificatur, quæ differentiæ ſpecificæ rerum ſiue formæ ſubſtantiales ſunt nobis ignotæ, ut patet ex 4. meteo. in fine. & ex primo de anima, nec cognoſcimus eas niſi per proprietates, & proprias paſſiones, & proprietates, & paſſiones, per operationes & accidentia. Et ideo quales ſunt operationes & accidentia in rebus, tales iudicamus proprietates, & paſſiones. ergo & per conſequens formas, quia omnis cognitio noſtra incipit à ſenſu, ut patet primo phyſicorum. & primo poſteriorum, & primo metaphiſicæ. Vnde philoſophus primo de anima uolens nos inducere, ex hoc in cognitionem animæ & aliarũ formarum, dicit ſic accidentia magnã partem conferunt ad cognoſcendum, quod quid eſt. id eſt diffinitionem & formam ſubſtantialem, quod quid eſt, talis aut cognitio, ſcilicet accidentium eſt per ſenſum, quia ſola accidentia ſunt obiecta ſenſuum. Et ideo Philoſophus 4. me

teo. arguens ex operationibus rerum, & accidentibus super ipsas formas dicit sic, quod enim facit operationes oculi est oculus, quod uero non, non est oculus, sed imago oculi, & serra lignea non est serra, sed imago serræ &c. Vnde dico, quòd optimum genus inquisitionis & certissimum, est cognitio rei per accidentia propria, quia tunc per causam uniuscuiusque rei propria, res cognoscitur, cum de accidentibus eius proprijs minime dubitatur. Neq; est hoc in metallis difficile, cum non sint diuersæ substantiæ adinuicem, sed homogenea per totum. Minor patet sic, quia quicunque uult cognoscere aurum & argentum secundum eorum formam specificam, cognoscet per eorum proprietates & passiones, et accidentia, & operationes siue sint actiuæ siue passiuæ. Modo de proprietatibus auri, est esse metallum coloris citrini fulgentis ad ignem fusibile, sub malleo per omnem dimensionem extensibile, substantiæ homogeneæ & ponderosæ ualde, & substinere iudicium ignis absque mutatione & diminutione sui per cinericium & cementum, & confortare cor. neque plus cognitum est de cognitionibus auri in toto mundo per philosophos, & fossores minerarũ metallorum per experientiam sic confirmant. In quocunque ergo metallo per alchimiam transmutato reperiemus omnis proprietatates & accidentia, & operationes, necessario arguemus ipsum esse aurum, & si aliqua illarum conditionum quæ dicta est deficiat, non erit aurum. Quia ergo aurum alchimicum habet omnia prædicta, ideo iudicamus ipsum esse aurum necessario. experimentum autem secundũ philosophos testificatur hic ut dictum est secundum sensum. Quod si non est idem aurum cum minerali, oportebit necessario eos ponere easdem proprietates omnes in specie, manare à contrarijs formis, quod

est penitus impossibile. oportet igitur quod sint idem. De confortatione autem cordis, quod facit aurum minerale sicut dicunt medici, quia quidam idiotæ dicunt, quòd aurum alchimicum cor non confortat. Plato in 3. stollicarum expresse est contra eos. Et similiter in commento ibidem Hamec. Et similiter Haly in suis secretis. Et Aristo. in suo libello de secretis secreto. ca. de lapidibus pretiosis etc. Sunt etiam aliæ rationes ad probandum artem esse ueram, de quibus post dicetur, quando dicetur de principijs, & de generatione metallorum, in generali, & in speciali, & eorum transmutatione.

Tertio probatur eius ueritas exemplis & similitudinibus.

NVNC uero à simili probemus. Quibusdam enim placet, & satisfacit magis audire similia, proportionabilia, cum rationes syllogisticas intelligere non possunt. Et similiter difficile est syllogizare. Vnde philosophus 9. metaphisicæ, non oportet cuiuslibet terminos quærere sed proportionale conspicere. Hæc autem similitudo, & proportio reperitur tam in animatis, quàm in uegetabilibus, & minerabilibus & etiam elementis, & à natura sola, & cum auxilio artis. Natura enim generat ranas in nubibus, aut in puluere asperso pluuia per putrefactionem, ex ultima dispostitione materiæ ad hoc propinqua. Et refert Auicennas, quòd uitulus in nubibus generatus est cum tonitruis, & cecidit cum pluuia semiuiuus. Et dicit quod natura in talibus facit subitas generationes. Cum ministratione etiã artis facit similia naturalibus, Vt ex basilicon contrito & debite ministrato & putrefacto scorpiones gene=

rantur. Et ex elixatura anatis ad serenum cooperta buffones. Et ex uitulo strangulato apes, cum putrescit humiditas illa per ebullitionem à calore extraneo. Et uespæ, ex carne asini, & scarabæi ex carnibus equi & locustæ de carnibus muli. Et planum est, quòd hæc talia omnino sunt similia illis, quæ à sola natura processerunt, quãuis locus sit alius, & materia alia, et dispositiones aliæ. Sed proportiones miscibilium ultimas, & dispositiones ultimas in tali materia et tali loco credimus esse omnino easdẽ cum ijs, quæ à sola natura generata sunt uirtute corporũ cœlestium, quãuis præcedentia sint ualde diuersa, propter diuersitatem materiæ, ergo & formas easdem credimus. Aristoteles tamen 6. de animalibus est contra hoc, qui dicit, quòd sunt idem solum secundum genus, & similitudinem, & non secundum formam. Et in 15. de animalibus dicit idé. Et similiter 7. meta. Vnde Auerrois, in commento ibidem dicit, mures generatos ex putrefactione non esse idem in specie cum generatis ex propagatione, quia dicit propagando conseruari non possunt in specie. Sed nos dicimus formicas, muscas, araneas, & alia pluria generata ex putrefactione, quæ post ouando per propagationem conseruantur in specie sibi similiꝗ. Aut ergo erunt eadem specie cum illis, quod credimus, aut eadem accidentia, & operationes manabunt à contrarijs formis, quod est impossibile. Similiter natura non faceret in eis membra generationis frustra. In uegetabilibus etiam hoc patet. Natura enim generat ex putrefactiote portulacas, bletas, caules, parietariam & cucurbitas, & alia plura genera uegetabilium. Et illa etiam eadem ex proprijs seminibus, & faciunt flores & folia & semina eadem, & conseruantur in specie sibi simili per semina eadem. & hoc patet per Galie-

num in primo alimentorum, capitulo de fœniculo, qui dicit, sic, & spontaneum quidem, quoniam nascitur hoc sicut & anetum, sed etiam seminantur ipsa per hortos. Vnde dicimus quòd quædam sunt, quæ per solam propagationem generant, ut homo, uipera, cetus & palma: quædam per solam putrefactionẽ, ut pediculus, pulex, gramen, uermes terrestres, et similia imperfecta: quædã quæ utroque modo, ut mures et portulacæ etc. Sicut ergo in animatis anima uegetabili utroquemodo generatis, pœnitus arguimus esse eadem specie, quia eodem modo utraque possunt conseruari in esse, sic & in animatis anima sensibili penitus arguemus, quòd totum accidit propter ultimam dispositionem, & proportionem agentis, & patientis. Vnde dicit philosophus primo de uegetabilibus, quòd natura transmutat calamentum in mẽtam, et triticum in siliginem, et linũ in scilem, idest lolium & malas in bonas, & econuerso, ut illa quæ fuit transplantata. de Persia in Aegyptum. & ideo dicit ibi, quòd à quibusdam malis seminibus proueniunt bonæ plantæ, & econuerso, sed non de facili, & hoc etiam in animali contingit multoties, ut ibi dicit, & diuersitas regionum hoc quàm maxime operatur.

IN mineralibus etiam hoc est planum, quamuis non in omnibus. generat enim natura in nubibus, quãdoq; sagittas lapideas, et ferreas cum tonitruis terribilibus. Vnde philosophus iuxta finem, quarti meteororum, sic dicit ad literam. Sæpe etiam fiunt lapides ex igne, cum extinguitur .i. uapore igneo, scilicet in nube, et sæpe contingit corpora ferrea et lapidea cadere, cũ coruscationibus, ut uapor igneus, quia ignis frigidus, et siccus est in extinctione sua. Et in Persia cadunt cum corruscationibus corpora ærea, ut æs ustum, uel

similia sagittis hamatis, id est barbatis, et non possunt lique fieri per ignem, sed euaporant in fumum, uiriditati attinentem. donec residuum sit cinis. Cecidit quoque apud Vergen frustum ferri 150. atronarum, quod præ duritia sua ferè erat infrangibile, missa est tamen pars eius regi Corascenι, qui cum præcepisset enses inde fieri erat infabricabile. Dicunt tamen Arabes, quòd enses Alemanici, qui optimi sunt de tali ferro fiunt (dicit hic enses tales ex tali ferro fieri) secundum uulgos Arabes quia uulgus absq; ratione loquitur. Cum autem cecidit massa illa, resiliјt aliquotiens à terra, ut pila, eratque composita ex minimus frustilis cohærentibus ad inuicem, ad quantitatem granorum millij magnorum. Simile huic rei euenit apud Tepastrem, sic ergo etiam fiunt lapides. eorum siquidem generatio uel erit subito, propter magnum calorem accidentem luto uiscoso, aut paulatim propter multum temporis etc. In quibus uerbis philosophus insinuat, quòd natura facit generationes similes, sed aliquando subitas, aliquando paulatinas, & in diuersa materia, & diuersimode. Idem in eodem. Sunt autẽ certa loca super quæ aquæ effusæ uertuntur in lapides diuersorum colorum, suntq; aquæ, quæ seorsum acceptæ non gelantur, quæ si prope alueum suum fundantur, congelantur et fiunt lapides. scimus ergo, quòd in terra illa est uis mineralis, quæ congelat aquas etc. Idem ibidem dicit, quòd sunt quædam uegetabilia, & quædam animalia, quæ conuertuntur in lapides uirtute, quadam minerali lapidificatiua. & hæc transmutatio corporum animalium uegetabilium in lapides est æque propinqua, sicut aquarum transmutatio, & quædam fiunt tardius, & quædam citius, secundum potentiam actiuorum, & resistentiam passiuorum. Idem ibidem dicit, quod est

locus in Arabia, qui omnia corpora ibi existentia colorat colore suo. Panis quoque Corasceni in lapidem mutatus est, remansit tamen ei color suus, suntq; talia mira, quia raro fiunt uel accidunt, cæterum causæ eorum manifestæ sunt etc. Ista talia extranea facit natura, in paucis locis minerarum extraneis & sunt ualde miranda. Multa etiam in scripturis uidimus, & oretenus audiuimus de mineris diuersis in quibus quasi incredibilia fiunt omnino. Similiter in elemētis hoc idem patet. Ex concussione enim quorundam lapidum cum chalibe generamus subito ex aere ignem, & ex aquæ ebullitione aerem, & ex condensatione aeris aquam, & ex reseruatione aquæ terram, & connectuntur, & sunt eadem penitus cum naturalibus suis solis. Quæcunque tamen exemplaria hic adducta sunt de transmutationibus rerum, non ideo, ut omnino proportionalia sint adducta sunt, quoniam exempla ponimus, non ut semper uera sint, sed ut sentiat, qui adiscit, ut dicitur primo priorum. Sed hoc ideo ut sit satisfactio quibusdam in superficie speculantibus, & non in profundo, ostendendo opera miranda naturæ, & transmutationes extraneas, ut adhuc uelut longe distantes imaginentur hanc artem possibilem. Quibus autem mens, & discretio medullitus, & profunditus est euigilans, talia exempla, & poportionabilia puerilia sunt, neque omnino, ut in pluribus in eadem specie, cum sibi similibus collocata, in quibusdam autem forte sic. Et hæc probatio exemplariorū æque prodest alchimistis, & sophistis, immo sophistis magis, quoniam diuersas materias. propter hæc subycere possunt. Huic quoque lapidi nihil omnino simile uidetur posse adduci, sed solum secundum partem. Et quod magis simile uidetur est de generatione atramentorum. Et similiter fumus resolutus ali=

gnis, cum comburũtur. hic enim fumus est tanquam spiritus, qui resoluitur ad aerem cum toto corpore suo, sed si inueniat corpus aliquod solidum cui appodietur, retinetur ibi d suo corpore occulto, super illud corpus aliud, & induratur & figitur & fit fuligo. Ita quòd spiritus, dum fugit ignem cõuertit corpus ad suam naturam & corpus cum permanet cõuertit spiritum ad suam naturã. Et hoc idem simile patet, de generatione tartari in uasis boni uini. hæc igitur exẽpla nõ inconuenienter apposita sunt. licet in hoc non potest aliquid omnino simile adduci, sed solum in parte, quia ipse lapis est quid proprium in se & orphanum & unicum ab omnibus separatum. Nota circa istam literam. Et similiter fumus resolutus &c. Nota quòd omniũ inanimatorum quæ generantur æqualiter est uapor siccus uel humidus uel uterq; ut patet primo meteororum, & quarto. Omnis autem uapor est de genere spirituum, id est, uolantium. Ex uaporibus autem siccis generantur res siccæ et ex humidis humidæ, sed ex eorum digestione, commixtione & proportione existente diuersa in habitudinibus & mensuris eorum, accidit diuersitas generatorum omnium secundum exigentiam naturæ cuiuslibet speciei. Et sicut ipsi uapores, tam sicci, quam humidi habent in actu semper naturã ascendendi et uolandi, sic habent in potentia naturam standi & permanendi. Ex prædictis ergo satis patet. quòd si alchimista præparauerit naturæ materiam suam & in organo proprio & ignem suũ & gradus suos & tempus congruum & inuenit naturam manibus & uigilanter inspiciat signa colorum omnium, ita quòd circunstantiæ omnes in suis horis absque aliquo defectu concurrant generabit, quod narrant philosophi, si Deus uoluerit, & natura coniunget quantitates componen

tium

tium determinatas diuino iudicio abſque conſideratione artificis aliqua, quoniam cognitio talium prodeſt, ad ſpeculationem ſolam, ad operationem uero minime & poterit cum

nota

hoc tranſmutare omne metallum ut dictum eſt ita, quòd à puris naturalibus in nullo declinare comperiat. Et ſignum ſenſatum inducens nos credere debere hoc eſt, quia uidemus metalla imperfecta alterari per artem à quibuſdam rebus ſuis generis, & extranei, quamuis non tranſmutantur, tutia enim alterat æs in colorem auri, auripigmentum autem ſeu arſenicum in albedinem argenti quamuis comburat, & fumus ſaturni congelat argentum uiuum. De extraneis autem dicimus, quòd cortex mali granati conuertit ferrum in chalibem, et fumus capillorum citrinat argentum. Quia ergo ad alterationem expectamus tranſmutationem, cum per hæc extranea non poſſit fieri. quia eorum alteratio non

magna similitudo

profundatur uſque ad occulta corporis, tunc cum uideamus alterationem aliquantulũ profundari à ſuis ſimilibus, abſq; præparatione aliqua eorum, ut ſimilentur auro & argento, non debet quiſquam dubitari quin ſit propinqua potentia in ijs uel alijs ita ut ars ducat in actum, & perfectionem ipſam ſcilicet potentiam. Cum ergo ex generatis ex utroque uapore conſeruantibus naturam uaporum, & ſpirituum, ſcilicet ex argen. ui. & ſulphure, natura generat corpora metallorum omnium, propterea quòd in illis ſpiritibus ſunt omnia corpora in potentia, potuit natura illam potentiam ducere ad actum, quia natura ſecundum ordinem præponit potentias actibus; & ſic ex potentia non fixi, facit fixum, & econuerſo, & ex mundo facit mundum, & ex immundo immundum & ex immundo extrahit mundum, & ipſum retinet. Ars ergo poſt contemplationem omnium iſtorum ſe

D

quitur naturam, & recipit ſpiritus naturæ immundos & ipſos ſublimando ſubleuat & mundat, ſicut natura, et tunc uolendo fugere ab igne, ars miniſtrat naturæ, & natura conuertit, ea in corpora munda, fixa & de cætero natura corporum dominabitur naturæ ſpirituum in æternum per hoc ingenium mirabile. Sunt etiam mineralia, quæ generantur, & perficiuntur ſecundum ſubſtantiam in qua ſunt absq; reſolutione in fumum. Et ars ſimiliter perficit metalla in aurum. Propter quod generata, in quibus permanet actu, natura uolandi prima, ſemper uolant, ſecundum naturam ſuam, ut ar. ui. marchaſita, & camphora. In quibus autem occultata eſt natura uolandi, & manifeſtata natura ſtandi, & permanendi ſemper permanent, ſecundum naturam ſuam, ut aurum, antimomum, marmor, alumen, ſal, & tartarum. In quibus autem utraque natura permanet mixta, dominans uirtute dominatur alteri, ut patet in mixtione corporum, & ſpirituum, cum enim uices ſpirituum dominantur, trahunt ſecum corpora ad uolatum. Et cum uices corporum dominantur, retinent ſecum ſpiritus, & figuntur cum eis. In ſpiritibus enim ſunt corpora in potentia, & in corporibus ſunt ſpiritus in potentia. Et hæc eſt cauſa quare natura facit corpora ex ſpiritibus, & econuerſo, propter quod quæcunque reſoluuntur à corporibus metallorum in fumum apud ignem, non habēt naturam corporum, quorum ſunt, ſed magis ſpirituum. Et quilibet ſpiritus, qui ingreditur corpora acquiſiuit ſimilem naturam corporibus, ideo in mineris metallorum reperiuutur ſui ſpiritus, ſed non econuerſo, quia in poſteriori includitur prius, ſed non econuerſo.

Sequitur determinatio generalis, oſtendens etiam cauſas & modos difficultatis iſtius quæſtionis. Et ſolutio quæſtionis cum elucidatione.

IN hac admirabili, excellenti, et diuina, et occultiſſima arte quæſtio quæ de ipſa fit. ſ. utrũ ſit, omnino apparens, et exiſtens, aut ſolum apparens, et non exiſtens eſt ualde difficilis, cuius difficultatis cauſæ uidentur. Non etiã eſt facilis apud nos. Eã tamen, quia pro & contra diſputauimus exquiſite, elucidemus etiam ipſam, & enucleemus modo conuenienti, eiuſque ueritatem determinando. Non modicum autem admirandum occurrit, quòd nulla ars nec ſcientia probat ſuum ſubiectum eſſe, nec probare poteſt, ſed de ipſo præſupponit, quia eſt & quid ſignificat, ut dicitur primo poſteriorum, & ſimiliter 11. metaphy. a philoſopho. Vnde philoſophus 2. phyſicorum, oſtendens quòd ea quæ nota ſunt non debent probari, ſed præſupponit, dicit, quòd ridiculum eſt probare naturam eſſe. Ideo dicimus, & in artibus quaſi autem ſola iſta eget hoc. Et eſt ſubiectum eius. hoc ſcilicet tranſmutatio metallorum omnium in uerum aurum & argentum per ingenium artis. Conſiderat enim metalla & ſibi ſimilia, etiam non ſolum in ſe, & in relatione ad ſua principia, & ſuas cauſas, & proprias paſſiones, & tranſmutationes eorum à natura in ſuis mineris in uerũ aurum & argentum, ut liber de mineralibus. ſed etiam prout tranſmutantur à natura ſimiliter extra mineras per artis ingenium, & miniſtrationem. Vnde ars hæc quærit propter difficultatem inquiſitionis eius, & ignorantiam hominum coacta, de ſubiecto ſuo ſi eſt & quid eſt ſiue quid ſignificat,

& hoc habito utrum ſit uerum uel non, quia talis erit ipſa ſimiliter. Ideo bene dicitur 2. poſteriorum, ſcilicet, quòd quando medium eſt ſenſibile, & non ſentimus quærimus. Nam impoſſibile eſt ſcire, quid eſt, ignorantes ſi eſt. Vt ibidem dicitur. Et quia diffinitio eſt forma diffiniti ut, dicitur 7. metahphyſicæ. Ideo eius gratia expoſitorie, nos ſic. Alchimiam diffinimus. Alchimia eſt ſcientia, qua metallorum, principia, cauſæ, proprietates, & paſſiones omnium radicitus cognoſcuntur, & quæ imperfecta, & incompleta, mixta & corrupta ſunt, in uerum aurum transmutentur. Ex qua diffinitione ſubtiliter colligi poteſt, quòd proportionatur, & ſubalternatur hæc ſcientia libro de mineralibus naturalis philoſophiæ, ſicut ſcientia medicinæ libro de ſanitate, & de ægritudine naturalis philoſophiæ. Nam ſicut medicina contrahit genus, & ſubiectum commune illius ad corpus humanum tantum, tam theoricæ, quàm practicæ: Sic et hæc cõtrahit genus ſubiectum cõmune iſtius ad metalla tantum tam theoricæ quam practicæ. Ideo hæc ſcientia eſt operatiua, ſicut & medicina, & forma naturalis in ſubiecto naturali introducta à natura per miniſtrationẽ artis, ut in illa, et agens naturale, ſcilicet ignis modo debito miniſtratus ſeu approximatus, quamuis agens artificiale, ſcilicet uoluntas, illud regat, modificet, & coaptet in ſuis proprys organis cum ſedulitate uſque ad tempus prorſus ſtabilitum, & præfinitum. Veruntamen medicina diuerſas partes habet ſcilicet theoricæ, quæ eſt ſpeculationis omnium principiorum medicinæ: aliam practicæ, ſcilicet conſeruatiuam ſanitatis, et curationis ægritudinis. hæc autem non habet niſi curatiuã, id eſt completiuam. Et differt ualde hæc curatiua ab illa, quia illa manente eadem forma ſubſtantiali, ſanitatem indu

cit ita quòd utitur ſolo motu alterationis & purgationi. hæc autem tranſmutat, & curat & ſanat, & formam nouam ſubſtantialem inducit, & non eguit hæc parte conſeruatiua ut illa, quia metalla non ſunt ſic diſpoſita ut uiuentia, nec ſic formata in forma una. Amplius difficultates huius quæſtionis in duobus comprehenduntur generibus. Primo ſpeculationis propter ſapientes diuerſa rationis intuitu oppinantes, et maxime, quia hæc quæſtio ab antiquo ſemper habuit rationes ad deſtruendum quàm plures, ad conſtruendum autem nullius quaſi dedit iuuamen, niſi forte auctoritatibus, et exemplis. Vidimus ergo magnos philoſophos ac ſapientes contraria de hac adinuicem oppinari, & ubi diſcordant ſapientes, neceſſario magna arguitur difficultas in illius rei cognitione, ſicut elicitur ex uerbis philoſophi, primo de anima, & ſicut dicit Galenus in commemto primi amphoriſmorum.

Secundo practicæ hæc quæſtio manet difficilis, ſcilicet in experientia & operatione. Nam cuiuſcunque artis ueritas & experientia ad oculum debet uideri. Vnde philoſophus tertio cœli & mundi, dicit quòd complementum artis, & complementum naturæ eſt per rem ſenſibilem cadentem ſub uiſu.

Tunc per ſenſum uiſus iudicamus in operibus artis & naturæ, quia ergo pura ueritas non uidetur in operibus huius artis, ſed ſophiſtica ſolum ſunt, quæ quotidie uidentur, et phantaſtica. Ideo arguunt ab effectu ipſam non eſſe ueram. Et quia uident alterationes magnas & fortes uerſus aurum & argentum non completas. Arguunt ex hoc alij eas non poſſe compleri, & per conſequens artem ueram eſſe non poſſe. Si enim nulla alteratio in eis fieri uideretur, tunc nulla eſſet quæſtio. Compellitur tamen neceſſario uterque pars confiteri alterationes prædictas fieri poſſe. Vnde quaſi dicere poſ

sumus, quòd dicit philosophus primo physicorum, scilicet quòd omnes antiqui absque ratione principia naturæ contraria tanquam ab ipsa ueritate coacti posuerunt, quamuis ignorarent principia ipsa, & quibus contrarietas inesset. Sic eodẽ modo cogũtur ambæ partes ponere has alterationes in metallis fieri posse, quamuis transmutationem alterationes sequentem ultimas ignorent fere omnis. Non enim diceretur ars si sophistica esset tantum, quoniam ars imitatur naturam, & sicut natura non est sophistica in operibus suis, sic nec ars, cum igitur alchimia ponatur in numero artium, non uidebitur sophistica. Et cũ artista ipsius non reperiatur aliquis, ergo nec ars erit, cum sint sicut relatiua, ideo diuersi diuersa sentiunt. Non tamen est stãdũ utrique iudicio aliquorũ contraria iudicantium, quia oportet alterum iudicium esse corruptum, scilicet ex parte sensus, uel intellectus, & illius iudicio non est acquiescendum, ut dicit philosophus 11. metaphysicæ. Si ergo quæstio istius artis est ita difficilis, quid dicemus de ipsius inuentione & inuestigatione reperienda? posito, quòd sit uera.

DICO ergo quòd ars alchimiæ, est omnino apparens & existens & naturam imitans, faciens penitus idem aurum & argentum sicut est minerale, quod enim à minerali deficit in aliquo non est idem cum eo, & hæc in capitulis sequentibus ostendemus aperte secundum quod est possibile apud uolantes intelligere. Et rationes omnes tam Aristotelis quàm aliorum euidentissime destruemus, & ostendemus eas ueritatem aliquam non continere, sed apparentiã solam quanuis difficilem. Vnde dicitur 7. ethicorum. Si enim soluãtur difficilia, & assumantur probabilia ostensum utique erit sufficienter. Et in eodem non solum oportet uerũ dicere sed cau

ſam falſi aſſignare hoc enim confert ad fidē. Secūdo in ipſius operatione eſt inſudandum, ſed ſolum ab habente ingenium callidum, ſublime, & perſpicuum & ualde profundum. Et quia contra negantes ſua principia non poteſt quis diſputare, ut patet ex primo phyſicorum. Contra hoc autem confitentes principia, & propter ignorantiam concludentes falſa diſputari poteſt, ut patet ibidem. Et ſicut ex bonis ſeminibus oriuntur mali fructus, & ſic ex ueris principijs concluduntur falſa. Ideo contra confitentes principia & concludentes ex eis falſa, dirigimus noſtram diſputationem et quæſtionis ſolutionem.

Hic ponit modum ſuum procedendi in determinatione huius quæſtionis.

ERVNTAMEN ad iſtius quæſtionis ueritatis cognitionē. Primo ſequemur auctoritatē et uerba antiquorum philoſophorum in hac arte famoſorum, ut introitus fiat apertus ijs qui hoc ignorant & reliquis, oſtendendo ſemper quomodo intelligimus eos & dubia plura, mouendo quæ cum hac quæſtione inſurgunt, & recte ſoluendo. & rationes noſtras aſſignando ſemper, quæ ad quodcunque quod dicimus credere nos inducunt. Secundario autem, ſcilicet in ſolutione ultimæ rationis philoſophi roborabimus omnia, dicta prius rationibus, naturalibus tunc ueridicis penitus inhærentes. Amplius ut uerum fatear dico, quòd quicunque ueritatem alicuius artis uel ſcientiæ, aut alicuius difficultatis in illa radicitus uidere intendit, debet cognoſcere terminos in illa arte, & differentias proprias, & quid dicatur per nomen. Si enim hoc ignorauerit radicem

& ueritatem quam quærit, aut disputare intendit, nullomodo perpendet, sed arguet ex extraneis & ignotis & paralogizabit seipsum, & in hac ignorantia stabit & quiescet. Sed impossibile est ex ignotis peruenire ad nota, ideo uidimus, quàm plures sapientes huius artis terminos ignorantes hanc quæstionem, inuestigare uolentes, arguentes ex extraneis hanc artem non esse ueram, tunc in fine concludunt & determinant ignotum. Ex quibus uerbis patet, quòd qui ignorat terminos proprios huius artis, & differentias ignorat ipsius disputationem & ueritatem & nihil arguit. Vnde dicitur primo elementorum, scilicet quòd imperiti uelut longe distantes speculantur. Cogitur ergo necessario hanc quæstionem disputare ad intellectum intendentes ut terminos, huius artis immisceat quæstioni, quibus ignotis ignoratur disputatio eius & ueritas & procedit tanquam cæcus ad colores, et sicut carens potentia ad obiectum potentiæ. Vnde dicitur 2. posteriorum, impossibile est scire differentias ad unumquodq;, non cognoscentem unumquodq;, hoc autem in unaquaq; arte & scientia singulariter inducendo est notum ad intellectũ, & planum ad sensum. Et quia terminis huius artis apud plurimos ualde extranei sunt & ignoti, ideo post declarentur. Ideo etiam hæc quæstio necessario, multam requirit dilatationem sermonis. Quia igitur aliqualiter ex eius terminis nouimus, & plures libros magnorum philosophorum antiquorum uidimus, & studuimus. determinabimus ipsam, ut promisimus.

26. v. ALCHIMIA est scientia ut supra etc. ad expositionem & notitiam huius diffinitionis est notandum, quòd per hoc, quòd dicitur scientia, datur intelligi genus suum cui subijcitur, quia sicut medicina est scientia, sic & ista. Per hoc

autē ꝙ dicitur Metallorū datur intelligi, ꝙ non de omnibus mineralibus tractat, sed solū de metallis primo et per se. Per hoc autem ꝙ dicit. Principia, causæ, proprietates et passiones. Per principia enim inteelligit causam efficientē & finalē quæ sunt causæ extrinsecæ. Nam efficienti proprie debetur ratio principij, quia mouet rem in esse. similiter fini debetur ratio principij, quia est causa causarum & imponit necessitatem ijs, quæ sunt ad finem ut tenet 2. physicorum. Per causas autem intelligit materiam & formam, quia sunt causæ intrinsecæ, & de substantia rei & elementa rei. Per proprietates autem intelligit proprias operationes metallorū in agendo, sicut in auro confortare cor. et præseruare à corruptione. Per passiones autē intelligit proprias operationes in patiēdo, sicut in aur o pati ignem absque aliqua sui læsione & mutatione, & diminutione, & sicut in ferro non liquefieri ad ignem. Et sciendum, quia propriæ differentiæ rerum sunt nobis ignotæ, loco differentiarum nos assignamus in diffinitionibus proprietates & passiones, & sic facimus descriptiones & non diffinitiones. Per hoc autem quòd dicit, ut imperfecta, & incompleta etc. datur intelligi tota finalis intentio istius scientiæ per quod scitur quis est finis & quæ materia huius scientiæ. Ad cuius expositionem notandnm est ꝙ nullum agens naturale ab actione in materia suà cessat. Nec separatur nisi cum introductione formæ in illa materia, ergo donec agens est coniunctum materiæ, uel agit in materiā & res est imperfecta, quoniā perfectio rei non est nisi per introductionem formæ. Cum igitur in metallis omnibus argentum uiuum subyciatur loco materiæ, sulphur uero loco agentis & introducentis formam in illa materià, ergo nullum metallum est completum & perfectum, nisi à quo se-

paratum est sulphur, & quia solum aurum est expoliatum omnino ab ipso, ideo solum aurum est perfectum & formatum secundum primam, & ueram intentionem naturæ. Et quia alia metalla omnia habent admixtionem sulphuris in materia, ergo ipsa non sunt formata, ergo nec completa. Dicuntur ergo omnia alia metalla ab auro incompleta, seu imperfecta, quia nondum adepta sunt formam, qua perficiuntur, & dicuntur incompleta, quia nondum peruenerunt ad finem, in quo complentur. Et dicuntur incompleta mixta, quia agens adhuc est immixtum materiæ & non separatum. Et dicuntur corrupta, quia hoc agens, id est, sulphur est unam ex magnis causis corruptionis metallorum quia per ipsum inficiuntur, denigrantur, euaporant & comburuntur, et ob hoc solum aurum ab istis passionibus est immune tam in igne quàm extra ignem. Quicunque ergo nititur transformare reliqua metalla in aurum, oportet necessario quòd hoc faciat, cum ipsorum expolliatione ab illo sulphure & non aliter, si uult ueræ sequi naturam, tunc enim fiunt aurum penitus, & tunc sunt perfecta completa simplicia & non corrupta. Et fit hoc in instanti per solum lapidem philosophorum, qui generatur per ingenium artis ualde extraneũ & profundum (dixit transmutentur) quia non sufficit alteratio sola, sed oportet quòd alterationem sequatur transmutatio, ut generetur forma auri. Consueuerunt, autem alchimistæ aliter diffinire ut Morienus & Lilium. Alchimia est ars ministralis septem metallorum essentiam continens, qualiterq; formæ eorum à diminutione ad complementum deducantur, ostendens. Item Lilium. Alchimia est substantia corporea ex uno & per unum composita, pretiosiora adinuicem per operationem, co

gnitionem & effectum coniungens, & eadem naturali commixtione ingenui melioris naturaliter conuertens. Et ſicut hoc nomen medicina eſt equiuocum ad ſcientiam medicinæ et ad inſtrumentum ſuum & ſicut dupliciter diffinitur: ſic et hoc nomen alchimia. prima ergo iſtarum diffinitionum & noſtra eſt eius prout eſt ſcientia. Secunda autem prout eſt inſtrumentum, ſcilicet ipſum elixir ſiue lapis philoſophorũ complens & perficiens.

Poſtquam poſuit duos modos difficultatis huius artis nunc ponit & oſtendit omnes modos difficultatis eius.

A MPLIVS difficultates huius quæſtionis &c. Circa iſtam literam, nota omnes modos & cauſas difficultatis huius artis. Dicimus ergo primo quòd non eſt mirandum apud aliquem ſapientum, qui terminos philoſophiæ huius artis nouit, ſi non appareat aliquis hanc artem actu habens. Sed potius mirandum eſt, quomodo quis poſſit peruenire ad ipſam. huius enim artis inquiſitio & ueritas & experientia aliarum rerum omnium inquiſitione, fortior difficilior & occultior & longioris temporis eſſe uidetur.

Prima cauſa difficultatis.

QVIA non ſolum hæc operatio per uiam naturæ procedit immo uerisſimæ aſſerendo, ars ipſa & eius inquiſitio et regimen operationis cum complemento ſupra naturam exiſtit per modum miraculi, quoniam diuinis operibus ſupra naturam exiſtentibus huius artis finis ſimilatur omnino, ſicut dixit Hermes. Vnde Barſenus in libro qui dicitur turba philo-

ſophorum in uerbis ſuis inſinuans difficultatem huius artis, innuit, quòd regimen eius eſt maius quòd ratione percipiatur niſi inſpiratione diuina &c. Eſt enim theſaurus Dei maximus & remuneratio. Et Roſinus. Nullomodo poſſunt ſtudentes ea quæ philoſophi ambigua poſuerunt, à uero ſequeſtrare niſi Deo inſpirante uel aliquo docente. Raſis in lumine luminum. Ex hoc ergo inquantum diuina uoluerit reuelare clementia perpendes. Et Hermes. Nullo modo ratio & intellectus aliud percipiunt, quàm rubiginis ſublimationem. Et ſenior, nil occultauerũt præter præparationem quia eſt difficilior rerum, unde ſi inuenerunt rem, non habuerunt præparationem, & res non perficitur niſi cum præparatione. Et Mundus, regendi nanque ignorantia non nulli errauerunt. Et Morienus. Quicunque hanc artem ſectatur, cæteras & præcipue dialecticam ſcire conuenit, quoniam philoſophi huius non niſi ſub inuolucro & figura locuti ſunt. Et Theophilus in turba philoſophorum. Nemo nouit quòd philoſophi in ſuis libris narrauerunt, abſque lectionum & tentationum frequentatione, ac ſapientum inquiſitione, quod enim poſuerunt ſublimius & obſcurius eſt, quàm quòd ſciri poteſt. Et Barſeus iterum in eodem. Qui curuat dorſum ſuum in libris noſtris legendis, eiſq; uacat, & non eſt uanis implicitus cogitationibus, Deumq; precatur, in regno regnabit indeficiente quouſque morietur. Et Roſinus. Qui autem in hac arte ingrediuntur intellectu carentes, & notitia eorum quæ philoſophi in ſuis libris deſcripſerunt multipliciter errant &c. Eius ergo modus eſſendi, tractandi, & intelligendi, & ſtudendi, & regendi arguit in hac arte ultimam difficultatem & obſcuritatem.

Secunda causa difficultatis.

SIMILITER ex diuersitate eorum qui circa ipsam hodie operantur, arguitur difficultas, quoniam uarijs & diuersis modis & circa res diuersas & extraneas, eos hodie operari uidemus, & utroque modo attribuitur error arti. Vnde Galenus in commento regiminis acutorum iuxta principium ait. Ex diuersitate quæ est inter illos quæ exercent aliquam artium quæcunque fuerit, dubitat homo necessario. Ita quòd fecit eam hæsitare, quod non est de ipsa scientia sed error, conuenientia autem eorum in ea est significatio magna super scientiam illam.

Tertia causa difficultatis.

SIMILITER ratione insuetudinis arguitur difficultas, quia rarissime reperitur aliquis actualiter per experientiam ipsam habens. Vnde philosophus sexto Topicorum. Omne quod insuetum est obscurum est &c.

Quarta causa difficultatis.

SIMILITER ratione uerborũ suorum quibus unusquisque sibi ipsi contradicere uidetur & alijs. Vt non perpendat quilibet legens id quod dicunt, ex hoc fortis arguitur difficultas. Vnde Rasis in lumine luminum. In alchimicorum libro perfectum insinuaui fermentum annotatione planum, in inquirendo facile, quod non esse fermentum in eodem asserui, sed qui discretione uiget, & sapientia floret si nostri sermonis interiora, perscrutari uoluerit, tam ipsius locum quàm exordium se inuenisse gaudebit. Idem ét in eodem. Quod si aliquid in libro duodecim aquarum transuerse acceperis, tu dum operatus fueris ab ordine non declines &c.

Quinta causa difficultatis.

SIMILITER ratione pretij arguitur difficultas in arte, quia quandoque dicunt hũc lapidem nullius pretij aut uilissimi, ut Geber, Morienus & Haly, & quòd in uia proiectum inuenitur, & in stercore. Et quandoque dicunt q̃ absque multis sumptibus non potest homo peruenire ad artis complementum, & quòd natura pretiosissima est et charissima. Vnde dicit Zeno in turba philosophorum. Lapis quem quæritis palam uilissimo uenditur pretio. Et Barseus in eodem, quod enim quæritis non est parui pretij. Et Zeno. Iterum in eodem philosophi etiam fecerunt in hac arte uulgus errare, cum dixerunt quòd natura uilis est quæ paucare uenundatur. Et dixerunt naturam omnibus naturis esse pretiosiorem, quare insipientes in suis libris fefellerunt. Scitote ergo quòd ars duabus eget naturis, non enim fit pretiosum absque uili, nec uile absque pretioso &c. Et Daucus. Caue ne in hoc magisterio quicquam expendas & maxime in auri magisterio.

PATET ex dictis & dicendis, quòd omnia nomina huius lapidis sunt ficta, ad hoc ut indigne quærentes errent. Vnde Rosinus. scias quòd philosophi nunquam merum & uerum uerbum posuerunt quanquam plurima cum eo falsa ponerent, & simulatis nominibus illa transfigurarent, quare neminem inuenimus uerum merum posuisse à falso denudatum excepto Hermete cum inquit. Scitote, nulla tinctura uerax fit unquam nisi ex lapide rubeo. Quia ergo cum uno uero multa falsa & extranea commiscent, & regimen in operatione & terminum & reliqua uariant & multiplicãt, solus uir excellentis ingenij potentis intelligere figuras & analogias ueterum cum diuturna inquisitione & labore magno

& prolixo animæ & corporis, cum multiplici fallacia præce dente & admiratione deceptorum suorum operum & diffi= ciente plurima poterit adipisci. Quomodo ergo libros ipsorũ superficialiter & secundum sonum literæ tãtum cõsiderantes & prima fronte accedentes ad operationem ipsius ueritatem & profunditatem attinget? Vnde Rasis insinuans dicit libro perfecti magisterij. Hi.n.septem spiritus super ignem non per seuerant, sed deficiunt paulatim & ab eo fugiunt & euolant nisi ad ipsum, quibusdam inenodabilibus uinculis & arti= ficiosis ingenijs uel gummis indissolubiliter constringantur, quæ diuturna constantia, subtili meditatione indefessa simul instantia & operatione, quæ post multiplices laborũ fallacias, & operationum diuersa sophismata est philosophia perfectis= simæ consecuta & eorum arcana suis reliquit filijs &c.

Sexta causa difficultatis.

SIMILITER ratione transumptionis eius & æquiuo cationis & allegoriæ, & methaphoræ, maxima accidit dif= ficultas. Ipsa enim sic tota tradita est, ut expresse patet in libris philosophorum. Et quòd in talibus traditionibus sit dif= ficultas, ostendit philosophus sexto Topicorum qui dicit. Contingit enim in nominibus secundum translationem di= ctis ueritatem calumniari. Et in octauo eiusdem dicit, quòd propositio difficile probabilis est, quia utitur nominibus obscu ris, siue simpliciter, seu multipliciter dicantur. Aut quia nõ fuerit notũ, si principaliter uel secũdũ translationẽ de diffi nito dicãtur, &c. Immo ꝙ difficilius & obscurius est ipsa tra dita est secũdũ nomina inusitata, et hæc traditio adhuc est pe ior trãslatione ut tenet in sexto. Vnde dicitur ibidẽ quædam sunt quæ nõ dicuntur secũdũ translationem nec secundũ æqui uocationem & sunt peiora translatione, ut lex est mensura

uel imago eorum quæ naturaliter iusta sunt. Et ideo sunt pe
iora translatione quia translatio facit notum per similitudinẽ
eius quod dicitur, nomina autem inusitata non. Ideo diffici-
lis est eius inquisitio & per consequẽs operatio, immo ipsi etc.
uolentes exponere exponunt ignotum per aliud ignotum, aut
per ignotius, qui modus exponendi uel intelligendi est pessi-
mus, ut ibi patet. Non est ergo mirandum si in hac scien-
tia studentes & operantes errent ualde, quia non possunt de
terminate asserere certam & determinatam intentionẽ fuis-
se philosophorum hanc uel illam nisi cum actu habent, hanc
artem uel sunt iuxta. Videtur ergo mihi eius adeptio, quasi
impossibilis nisi aut per uocem uiuentem, aut per inspiratio-
nem diuinam, quamuis interpretationem multarum figura-
rum quis bene & uere cognoscat.

Septima causa difficultatis.

SIMILITER ratione modi tractandi & tradendi
hanc artem plurima accidit difficultas: quia omnis ars &
scientia procedit, rhetoricæ præter ista, quia omnis alia do-
cet, ordinate per capitula, principia sua & terminos cũ dif-
finitione & expositione nominum, & instrumenta, quibus
peruenitur in cognitionem & notitiam, conclusionum ipsius
& sui operis in quibus est finis, & nititur omnia omnibus mo
dis docere & explanare quibuslibet iuxta posse. Sola autem
ista facit contrarium, quia absque notitia principiorum suo-
rum & terminorum & instrumentorum, aggreditur tra-
dere esse suum & opus suum, intermiscendo, modo hæc,
modo illa & diminute tradendo & superabundanter & siue
ordine et præpostero ordine, quia incipiẽdo à fine suo absq; ex
positione finis, & nititur omnia obscure tradere et occultare
quãtum põt. Vnde Anaxagoras in turba philosophorũ dicit.

Scitote

Scitote quòd inuidi in hoc opere perfectionem, priusquam initium narrauerunt. Et Rosinus. Scito quòd philosophi non posuerunt in suorum operum initio medietate uel fine, nisi arcanum occultum. Vnde nunquam celare destiterunt &c.

Octaua causa difficultatis.

SIMILITER ratione uasis decoctionis, uidetur nobis non modica difficultas, quia quamuis doceant, plura uasa facere, & diuersa propter diuersas operationes quas faciũt, tamen unum solum uas est in quo omnes operationes fiunt in una decoctione. quodquidem uas est unum tantum, tam ex parte materiæ, quàm figuræ, quàm numeri, sicut patet in uasis generationis animaliũ perfectorum. Ideo dicit Lilium. Scias quòd non nisi unicum uas huic nostræ operationi attribuunt. Similiter omnes hoc idem sentiunt. Omne autem uas cum cooperculo suo, aut cum cooperculis suis dicitur unũ uas ex suis partibus constitutum. Difficile tamen ualde est imaginari hanc figuram uasis & compositionem. cum tamen quis ueritati appropinquat, istius artis modus operandi aperit sibi hanc unitatem uasis inuariabilem. ante autem, quàm appropinquat ueritati est impossibile.

Nona causa difficultatis.

SIMILITER ratione pronosticationis super determinatum tempus, diem & horam crisis natiuitatis & generationis huius lapidis, ars ista difficillima comprobatur. Quoniam non est nisi unum tempus determinatum ortus ipsius, in cuius ortu obseruatur tota natura, & elementorum simplicium depuratorum coniunctio & radix totius operis, & pondera sapientum, quibus ignoratis totum magisterium ignoratur. Vnde Haly in suo libro secretorum. Qui hũc lapidem honoratum cum germinauerit, non inueniet, non

ſurget alius loco ſuo &c. Et qui neſciuerit & non certifi-cabitur quando naſcetur, iam parauit ſe morti & pecu-niam ſuam perditioni &c. Vnde Thebit loquens ad Hamec interrogatiue ſicut diſcipulus ad magiſtrum in proœmio ſtol licæ Platonis dicit. Scientia nanque tuæ philoſophiæ eſt infi-nita & opus eſt determinatum & termino & tempore ter-minato. Et Raſis in libro 70. præceptorum libro primo, ſci-licet diuinitatis. Alia habēt ordinem, quorum quædam ad-dunt ſuper alia. Lapis uero philoſophorum ſemper eſt ſecun dum unum terminum & ſecundum quem nunquam tran-ſcendit & ſecundum unam habitudinem. Item ſecundum eundem in libro 70. præceptorum. Ad hoc ut quis ſciat cō uertere argentum in aurum ſunt pondera & termini, quæ præparator ſtudeat ſcire, cum enim ſciet pondera, ſciet totum magiſterium, & qui ignorauerit pondera, non labo-ret in ijs noſtris libris. Philoſophi enim nihil ſuarum rerum poſuerunt nec ſecundum hoc, nec aliud occultauerunt niſi hoc &c. Et ideo philoſophus quarto phyſicorum & ſecundo cœli & mundi, uult quòd determinatum ſit tempus cuilibet actioni naturali in quo Minori, uel Maiori compleri non poteſt illa actio. Et Galenus ſecundo de diebus criticis di-cit. Quòd motus & opera naturæ, adhærent ſemper uiæ uni & ordini uni. Hunc autem terminum temporis philo-ſophi ſcientes, concorditer in eorum uerbis uariauerunt ad errorem idiotarum. Vnde quidam ponunt hunc terminū uno anno. Vt Roſinus & Plato in ſuis ſtollicis. Et ſcias quòd pauciores dies præparationis, eſt circuitus & reuolutio luminaris maioris. Raſis autem ponit, in nouem menſi-bus in libro trium uerborum. Alij in diebus ſeptem. Alij in 40. Alij in octuaginta, quidam alijs modis infinitis.

Cũ tamen in rei ueritate non ſit niſi unus terminus propterea quia ſola una eſt decoctio à principio uſque ad finem, ſicut patet de generatione infantis & pulli. Sub tempore autem concluditur ſecretum ignis, quod eſt maximum in arte. Ad hanc autem diem criſis & partus & ortus lapidis quæ eſt terminus totius conſumationis operis, cognoſcendã, oportet diem præcognoſcere indicãtem, cum ipſa ſit ſicut ſignum, & indicata ſicut ſignatum, & habeant adinuicem quandã naturalem colligantiam determinatam & ordinatam. Sicut etiam patet in febribus putridis, in quibus oportet medicum ſcire dies indicationis & dies criticas indicatas ab illis, ut recte regat infirmum. Et ſicut in generatione fœtus, quia quando ſcimus tempus motus eius, ſcimus & tempus partus & non aliter. Sed hic multo fortius, prædictis enim non permiſcetur uoluntas, niſi uniuerſaliter per accidens. Huic autem uoluntas neceſſario permiſcetur, cum totius operis cõplementum ſit à uoluntate regente naturam, quæ ſi tunc nõ affuit, annihilatur opus. Has autem dies indicatiuas & præſertim criticas, nunquam narrare præſumpſerunt per ſe & pure, immo ſemper miſtice, tanquam ab indignis celare cupientes. Ibi enim eſt operis perfectio & eius annihilatio, quoniam in ipſa die immo hora oriuntur elementa ſimplicia, depurata ab omnibus coinquinamentis, quæ egent ſtatim compoſitione, antequam euolent ab igne & conuertantur in terram, id eſt, fixionem & non prius nec poſterius. Cognitio autem huius compoſitionis reddit totam artis operationem uigilem & difficillimam cum ipſa ſit diuina & incredibilis, & quaſi impoſſibilis credatur & indicetur.

Decima cauſa difficultatis.

SIMILITER ratione materiæ ex qua fit hic lapis,

ars uidetur difficilis. ipsi enim loquentes metaphorice ut duræ ceruicis seducant ignaros. nominant quaslibet res de mundo, docentes ex eis diuersis modis operationum, posse fieri lapidem philosophorum. Ita quòd quidam in arsenico, quidam in sulphure, quidam in argento uiuo, quidam in sanguine, quidam in ouo, quidam in capillis, quidem in stercore etc. & sic in alijs rebus infinitis intentionem & opus suum applicant. Et adhuc, in eadem re diuersi sunt adinuicem, diuersimode operantur & simpliciter & commixte.
Sed tamen in rei ueritate materia ex qua fit hic lapis est tantum unica, nec potest in aliqua alia re de mundo hic propinqua potentia inueniri, & est illud quod magis simile est auro, est autem illud ex quo generatum est, & est argentum uiuum solum purum, sine alicuius rei commixtione, sicut infra probabimus in suis locis expresse. Quia ergo materia huius lapidis est unica tantum, sed in arte, magisterioq; alchimiæ, est infinitis nominibus uariata, & modus operandi est solum unus, sed à philosophis multipliciter uariatus. Ideo non est mirandum, si ars est difficilis & operationes errent ualde. Quia ergo non nisi unica res reperitur, quæ sit origo & materia metallorum & de ipsorũ substantia, ut diximus, ideo sola una materia erit alchimiæ. Quia materia alchimiæ est solum illud quod est materia naturæ, aliter enim ars non poterit imitari naturam, & ipsa est materia metallorum. Eget tamen hæc materia cum sit perfecta mixtione cum eis per liquefactionem ut unum fiant omnino absque diuersitate sicut est substantia auri. Similiter cum forma substantialis cuiuscunque rei extrahatur de potentia suæ materiæ propinquæ, & non ex extranea, tunc cum sit tantum materia una propinqua auri, ex qua ipsum facit na

tura, ergo & ars illa, unicam materiam tantum recipiet necessario, si ueram formam auri generare debet.

SIMILITER ratione materiæ &c. Notandum est secundum Aristotilem primo posteriorum, quando comparat demonstrationem uniuersalem ad particularem quæ sit potior, quòd quanto aliud magis diuiditur in partes, magis infinito propinquat, & ideo minus scibile, ergo quanto minus diuiditur in partes, magis finito propinquat. Et ideo magis scibile. Cum ergo de essentia uniuersalis sit esse unum in multis & de multis ut in eodem dicitur, De essentia autem particularis sit esse multa, ergo quod uniuersale est, unum est & magis scibile & econuerso. Quamobrem cum ars alchimiæ per omnem modum sit tantum una, absque pluralitate, ergo maxime est finita & uniuersalis, & maxime scibilis de se, ergo cognita hac unitate & uniuersalitate, cognoscetur omnis pluralitas certitudinaliter quæ ponitur sibi subiecta. Ars ergo alchimiæ de se esset facilis, immo facillima, si esset simpliciter sine allegoria tradita. Quia ergo sophistæ pluralitatem & diuersitatem materiæ, scilicet generis subiecti huic supponunt arti recedentes ab unitate & mixtiones uarias ex eis, & operationes in infinitum extendunt & multiplicant, quod est contra intentionem naturæ, ergo ab hac unitate & ab hoc uniuersali maxime recedunt, & per consequens de hac arte minime sciunt. Vnitas ergo est causa pluralitatis & scientiæ eius, non autem econuerso.

Quomodo hæc ars ſit tantum unica, non ſolum quo ad materiam, ſed per omnem modum. Et conſequenter uide de unitate lapidis philoſophorum, tam quoad materiam, tam etiam quo ad modum operandi ſecũdum ultimatam eius diſpoſitionem, & quòd nil extranei intrat, quod non ſit de ſua natura.

EST autem ars hæc unica, non ſolum quo ad materiam, ſed ſecundum omnem modum. Ita quòd omnia quæ ſunt in hac arte neceſſaria quocunque modo tradita ſint, ſemper reducuntur ad unum, tanquam ad genus ſuum, non recipiens diuerſitatem. Signum autẽ huius unitatis prædictæ eſt, quia omnes philoſophi huius artis quocunque modo extraneo, & figuratiuo loquantur, mutuo ſe intelligunt, quaſi una lingua & loquela extranea ab omnibus alijs. & nota ſolis eis ſibi inuicem loquerentur, quod nullo modo eſſe poſſet, ſi ars hæc eſſet multiplex & uaria & diuerſa, ſiue ex parte materiæ ſiue modi agendi & operationis. Quomodo enim aliter in omnibus quæ dicunt ſe mutuo intelligere poſſent? Quemadmodum græci mutuo ſe intelligunt, & arabes ſe, & latini ſe per unitatem loquelæ ad rem eandem, non autem græci, arabes, nec econuerſo propter uariationem ab unitate, ſic & in propoſito eſſe uidetur. Vnde Raſis in lumine luminum. Diuerſi diuerſas nominando protulere ſententias, nuſquam tamen aberraſſe uidentur. Vnde dicit Senior. Sapientes non ſunt diuerſi in intellectu ſed in nominibus & ſimilitudinibus, & per omnia idem intelligunt. Item dicit Lilium. Vna uia, una re, una diſpoſitione, uno actu totum magiſterium termi-

natur. Et Alphidius. Non indiges nisi una re.s.aqua, & una actione scilicet coquere. Et non est nisi unum uas ad album & rubeum simul faciendum. Et Mahometh. Vnum uas in albo & rubeo, & unus ignis, & unum tempus determinatum in albo & rubeo. Ad idem Morienus. Licet sapientes sua nomina & dicta mutarent, tamen semper intelligere uoluerunt rem unam, dispositionem unam, & uiam unam. Idem in eodem. Sapientes hanc rem cognouerunt & eam rem esse unam sæpius probauerunt.

Et Geber in summa sua. In rerum multiplicitate ars nostra non perficitur, est enim lapis unus, medicina una in qua totum magisterium consistit, cui non addimus rem extraneã aliquã, nec minuimus, nisi quia in præparatione superflua remouemus. Et Rasis in lumine luminum. Album, item & rubeum, ex radice una nullo alterius generis interueniẽte, pullulat, nam seipsum dissoluit & copulat, & seipsum albescit & robore decorat, seipsum croceum facit & nigrũ. Præterea seipsum desponsat, & seipso concipit, quousque operis finem acceleret. Idem in libro trium uerborum. Huic lapidi nullus est similis in mundo qui seipsum imprægnat, et de seipso concipit & seipsum parturit. Et Salomon filius Dauid. Nemo habet in sulphure nisi unum iter. Et Senior. Natura cognoscit naturam & natura congaudet naturæ, & tamen non est nisi unica natura & genus unum & substantia una & essentia una. Et Mundus in turba philosophorum. Natura natura lætatur, natura naturam superat, & natura naturam continet, & tamen non sunt diuersæ naturæ, nec plures, uerum una sola, habens in se suas res quibus cæteris rebus imminuit. Et Haly in suis secretis. Scias frater, quòd hoc officium est unus lapis, super quem

non intrat garip.i.aliquid aliud, & cum eo operantur sapientes & de eo exit quod quærunt, & non commiscetur cũ eo aliquid, nec in eius parte, nec in toto, & uocatur origo mundi & oritur sicut germinantia. Et Hercules Rex sapiens. Hoc autem magisterium ex unã sola prima radice procedit & post modum in plures res expanditur & iterum in unum reuertitur. Vnde subtiliter inspiciendo philosophis semper dicunt unum, & circa ipsum uersantur, & illud unum idem repetunt sub diuersis uerbis. & talis diuersitas & multitudo facit errare ualde. Vnde philosophus quinto topicorum. Conturbat autem audientẽ quod frequẽter dicitur. Et Costes in turba philosophorum. Nimius sermo intellectus errorem augmentat.

Instantia contra dictam unitatem.

SED Videtur quòd plures uiæ sint ad hoc & non una sola. Nam dicit Geber capitulo de natura sulphuris. Qui etiam ipsum, scilicet sulphur in præparatione, commiscere & amicari corporibus nouit, sciet unum de secretis naturæ maximum & unam uiam perfectionis, cum multæ sint uiæ ad unum effectum, & unum intentum &c. Et dicit Rasis in libro perfecti magisterij, loquens de corporibus, & spiritibus & eorum purgatione & compositione diuersa & multiplici, quám prius narrauit & diuersis uijs. Ego autem nouissime dico, quòd unumquodq; prædictorum corporum & spirituum si præparatione perfecta fuerit præparatum, album uel rubeum est elixir per se solum &c. ergo plures uiæ perfectionis & plures materiæ possunt esse in hac arte.

ET nos reſpondemus ut prius, ꝙ ſola una uia eſt & una materia de unitate materiæ, ſatis patuit et patebit infra. Ad id aũt quod dicit Raſis, dicimus, ꝙ in ſubiecto realiter loquẽdo ſpiritus & corpora ſunt idem, ſed ſolum ſecundum rationem & differunt ſicut infra patebit. Ideo ſiue corpus, ſiue ſpiritus ſit, quod perfecte præparatur, eſt elixir per ſe ſolum. De pluralitate autem uiarum dicimus ſicut prius. Nam ſicut patet de nutrimento & nutribili, quòd una ſola uia eſt & una ultima diſpoſitio, ut nutribile nutriat, ſed multæ diſpoſitiones præcedentes hanc ſiue uiæ ſunt ex diuerſitate alterationum præcedentium, & quaſi infinite ad illam, quæ tamen & ſi multæ & diuerſæ ſunt adinuicem, nunquam tamen ſecundum ordinem propter finem adinuicem uariantur. Et ideo una ſola uia, & principio uſque ad finem eſt per ſe. Sic eodem modo, hic eſt, quia intentio & finis, & modus eſt unus ſolus, & ideo una uia ſola ad ipſum, ſed quia multæ diſpoſitiones ſunt neceſſario præcedentes hanc ultimam, ideo dici poſſunt multæ uiæ, ſed ſunt habentes ordinem, & colligantiam naturalem ad illam unam finalem, & ideo nunquam uariantur, nec diuerſificantur ab inuicem. Immo Geber hanc unitatem affirmans, dicit ſic cap. de differentijs omnium medicinarum. Tertij autem ordinis medicinam appello, omnem præparationem, quæ quando corporibus aduenit, omnem corruptionem cum proiectione ſua tollit, & cum omnis complementi differentia perficit. hæc autem eſt una ſola, & ideo per illam excuſamur à laboris inuentione decem medicinarum etc. Et dicit ſimiliter de medicinis tertij ordinis. Eſt autem huius tertij ordinis medicina duplex lunaris, ſcilicet et ſolaris, eſt tamen in eſſentia una, & modo agẽdi ſimiliter. Et ideo à noſtris ueteribus medicina uni

ea nuncupatur etc. Et Pytagoras in turba philosophorum. Aliam gubernationem ponamus, quæ non est alia radice uerum nomine. Et Florus in eodem. Natura enim una est, à qua si quis errat peritum tendit ac uitam amittit. Hanc ergo unam habeatis naturã, alienam uero dimittite. Idem in eodem huius artis fundamentum, propter quod multi perierे, unum est. Et in eodem. Pluribus autem rebus non indigetis nisi una re, quæ scilicet habet patrem, & matrem, et eius pater & mater eam nutriunt atque pascunt, neque ipsa à patre, atque matre aliquo modo differre potest etc. Quia ergo res siue materia ista est tantum una, tam ad tincturã albam, quàm ad rubeam, & dispositio ultimata una, & uia una, & uas unũ, & terminus & finis unus, & modus operandi unus & omnia unum, & pluribus modis, & quasi infinitis tradita, tunc planum est quòd pluribus modis quasi infinitis ab unitate & ueritate & tramite directo artificem deuiare continget. Cum enim omnia hæc sint & reuertantur in unum in operatione, tamen in principijs huius artis & magisterij quæ sunt modi operationum, quibus artifex applicatur ad hoc magisterium, multipliciter loquuntur, & deceptorie. Ita ut nunc dicant rem debere solui, nunc sublimari, nunc descendi, nunc distillari, nunc coagulari, nunc cerari, nunc fixari, nunc calcinari, & sic siqui modi operationum sint alij, quas tamen operationes omnes faciunt simul & semel in uno uase. Deuiantes autem distinguunt, & separant opus ab opere, & uariant, & multiplicant & quod facile est fit difficile, & impossibile. Vnde Rasis in libro trium uerborum dicit. Scias quòd in solo igne sine aliqua separatione possunt fieri omnes distillationes & sublimationes & calcinationes, & dealuationes, & rubificationes, &

mortes ipsius mercurij mortui, & fusiones cum omnibus resolutionibus & congellationibus sicut debent esse &c. Et Morienus. In una dispositione mutantur omnes colores, sed quanto ignis magis eius colores innouat, tantum plura nomina sibi imponunt. Vnde Pytagoras in turba philosophorum. Quicquid dixerunt philosophi in libris suis, decoque assa, funde, descende, reitera &c. non est nisi una operatio in igne. Item Barseus in eodem. Oportet uos opus coquere, assare, calefacere, dealbare, terere, rigare & tingere etc. hæc ergo plura nomina sunt quorum regimen unum est. Et Rasis libro 30. uerborū uerbo 21. Regimen enim est unū et operatrix una. operatio uero et transmutatio nō sunt una. Possunt etiam ijs adaptari uerba philosophi 2. cœli, & mundi, qui dicit, ꝙ rectificationes rei unius fœliciores & læuiores sunt rectificationibus rerum multarum. & rectificationes rei simul sunt faciliores & fœliciores rectificationibus eius multotiens, & quando res recipitur operatione una uel operationibus est facilior. quæ autem accipitur operationibus uehementior est, & difficilior. Similiter quòd bene fit uno modo fit, ut dicit philosophus 2. ethicorum.

Distinctio prima ostendens ꝙ hæc ars sit naturalis & diuina, & quòd per ipsam philosophi antiqui fuerūt uates de futuris miraculis diuinis.

a MPLIVS ars hæc cogens nos tum propter difficultatem eius tum propter insuetudinē dilatare sermones. Dicimus, quòd ipsa partim est naturalis, & partim diuina siue supra naturam. Si enim consideretur

ex parte proiectionis lapidis ſuper imperfecta metalla, quia perficit omnino ea in aurum, ſicut facit natura, ſiue una pars ſuper 100. ſiue ſuper 1000. proijciatur, ſic eſt naturalis. Si autẽ conſideretur ex parte digeſtionis, & generationis, & germinationis et ortus lapidis, hoc eſt dupliciter, quia aut ex parte ſublimationis in cuius fine germinatur anima candida mediante ſpiritu, et cum ſpiritu ipſo ſimul euolans ad cœlum inde euolant. Et hic eſt lapis patens & manifeſtus & iſto etiam modo eſt naturalis. Germinatio enim uel aliud eſt, quàm redictio rei ad id quod erat, tempore præfinito. & hoc eſt naturale, & hoc apud nos eſt ſatis mirabile quamuis non apud philoſophos. Aut ex parte fixionis & permanentiæ animæ & ſpiritus in fine ſublimationis; & hoc fit per adiectionem lapidis occulti, qui ſenſu non comprehenditur, ſed intellectu ſolum per inſpirationem, uel reuelationem diuinam, aut per doctrinam ſcientis. Vnde Plato in ſtollicis. Cognoſce illud ad quod perueniſti, deinde conſidera per intellectum quæ acquiſiuiſti. Et dixit Alexander. duo ſunt in hac arte ordines, ſcilicet aſpectus oculo, Intellectusque corde. & hic lapis occultus eſt qui proprie dicitur donum dei, et hic eſt lapis diuinus occultus, ſine cuius commixtione lapidi annihilatur alchimia, cum ipſe ſit ipſa alchimia, & perditur opus eadem hora. Et hic lapis diuinus eſt cor & tinctura auri quæſita à philoſophis. De quo dixit Hermes neceſſe eſt, ut in fine mundi cœlum & ter ra coniungantur, quod uerbum eſt propheticum. Et de hoc dixit Raſis in lumine luminũ. Occulti lapidis natura, eiusq; diſſolutio omnino agnoſcenda eſt, ea niſi ad unguem cognita fuerit ab opere ceſſandum moneo. Pitagoras in turba philoſophorum. hoc autem deus celauit. Apollo. ſine mundus

deuasteretur. Et hoc modo alchimia est supra naturam, et est diuina, & in hoc lapide est tota difficultas istius artis. Neque potest assignari sufficiẽs ratio naturalis, quare hoc ita esse possit, & sic cum intellectus non possit hoc comprehendere nec satis facere sibi ipsi, sed oportet ipsum credere sicut in miraculosis rebus diuinis. Ita ut fundamentũ fidei Christianæ, quod supra naturam existit, à non credentibus primo existimetur uerum omnino, quoniam finis eius miraculose, & supra naturam completur. ideo tunc solus deus est operator quiescẽte natura artifice. Et propterea antiqui philosophi eius artis in quibusdam futuris hanc artem diuinam scribendo quoquomodo prophetauerunt. Vnde dicit Rasis in quadam epistola. Cum hoc autem, scilicet lapide rubeo magnificauerunt se philosophi super omnes alios & uaticinati sunt futura. Specialiter autem & non solum generaliter prophetauerunt. Ita quòd cognouerunt diem iudicij & consumationis seculi debere uenire, & mortuorum resurrectionem in ipsa. In qua unaquæq; anima suo primo corpori coniungetur, & de cætero ab inuicem nõ separabuntur in perpetuum. Et erit tunc, omne corpus glorificatũ ad incorruptibilitatẽ translatũ & ad luciditatem & subtilitatem ferè incredibilem, & penetrabit omne solidum quia eius natura tunc erit natura spiritus sicut & corporis. Reliqua autem damnanda resurgent ut illa, quo ad perpetuitatem & incorruptibilitatem. Passibilia tamen erunt & cum tenebris & obscuritatibus, & oppositione illis. Vnde Bonellus in turba philosophorum. Omnia uiuunt & moriuntur nutu dei, & est natura cui cum humiditas accidit, & cum ea permittitur per noctes, tunc similis uidetur mortuo, & tunc res illa igne indiget, quousque illius corporis spiritus extrahatur & per noctes dimitta-

tur ut homo in cumulo suo, et puluis fiat, ijs peractis, deus reddet ei animam suam & spiritum, ac infirmitate ablata, confortatur illa res, & post coruscationem emendatur, quemadmodum homo post resurrectionē fortior fit & iunior, quā fuerat in hoc mundo. Et dicit Milnescindus. Creator animarum cum has mortificat creaturas, postquam sequestrat animas à corporibus reddet eis animas suas ut iudicet & remuneret similiter oportet nos ijs adulatione uti animabus etc. Et Hermes in primo. Porro nisi iudicij diem timerem, huius scientiæ nil patefacerem, nec ulli prophetarem etc. Quia igitur uiderunt diem nouissimam in hac arte, scilicet germinationē & natiuitatem huius lapidis miraculosam potius, quàm rationalē, quia fit cōiunctio animæ beatificandæ cum suo primo corpore mediāte spiritu et eorum perduratio in æternum gloriosa. Ideo ex hoc iudicauerunt diem iudicij domini, nouissimam huius seculi debere uenire, quæ erit supra naturam et miraculosa. Ideo Paytagoras in turba philosophorum dicit, intelligite omnes sapientes, quòd omne quod ex una essentia deus creauit, non moritur nisi in die iudicij. Similiter per hanc artem cognouerunt, & iudicauerunt antiqui philosophi huius artis uirginem debere concipere, et parere, quia apud eos hic lapis concipit, & impregnatur à seipso, & parit seipsum. Vnde est conceptio similis conceptioni uirginis, quæ absque uiro concepit, quod esse non potest, nisi miraculose, scilicet per diuinam gratiam. Et in partu huius lapidis fit partus similis partui uirginis, quia post partum permanet uirgo, ut prius ante conceptum, quod etiam esse non potest nisi diuino miraculo mediante. Quia igitur uiderūt conceptionem, impregnationem, & partum et nutricationē huius lapidis ita miraculosam, iudicauerunt mu

lierem uirginem debere concipere absque uiro & impregnari & parere miraculose & manere uirginem, ut prius. Vnde Alphidius. hic lapis in uijs proiectus est in nubibus exaltatus, in aere habitat, in flumine pascitur &, in cacuminibus montium quiescit, cuius mater uirgo est, cuius pater foeminam nescit. Adhuc etiam nouerunt quòd deus fieri debebat homo, quia in die nouissima huius artis, in qua est operis complementum, generans, & generatum fiunt omnino unum: & senex, & puer, & pater & filius fiunt omnino unum. Ita quòd omnia uetera fiunt noua. Vnde quia hanc rem ita miraculose uiderunt, indicauerunt etiam creatorẽ cum creatura fieri debere unum. quia igitur creatori nulla creatura uniri potest, nisi homo solus, cum sit ad imaginem & similitudinem creatoris factus, ratione animæ intellectiuæ indicauerũt deũ cum homine fieri debere unum, & hoc factum fuit in Christo Iesu, & uirgine matre eius. Vnde Balgus in turba philosophorum dicit. O quàm miræ naturæ quæ animam senis in iuuenile corpus transformauerunt ac pater filius factus est. Benedictus ergo sit deus creator optimus etc. Similiter Plato scribens in alchimicis. Scripsit euangelium, quod post eum per tempora longa ualde scripsit Sanctus Ioannes Euangelista, & compleuit. Scripsit enim Plato. In principio erat uerbum continuo usque ad locum illũ. Fuit homo missus à deo etc. Sicut recitat Sanctus Augustinus in octauo confessionũ. Et ostendit deus hoc exemplum miraculosum philosophis in hoc lapide. Vt ostenderet potentiam suam, ut ipsi scirent & cognoscerent eum, opera quæ supra naturam consistunt, quæ noster intellectus non potest comprehedere posse efficere, quando uult. Vnde Morienus. Scias, quòd hoc magisterium non est, nisi secretum se

cretorum dei altissimi, & magni, ipse enim hoc magisterium suis prophetisuel philosophis commendauit quorum animas in paradiso collocauit etc. Circa illam literam. Et hoc modo alchimia etc.

NOTANDVM quòd operationes naturales in quibus natura sola non uidetur sufficiens sicut in alijs, sed quasi modo quodam mirabili, & diuino fieri uidentur deberet reduci ad potentiam diuinam regẽtem eas supra naturam rei, cum naturalis ratio sufficiens ibi deficiat. Vnde Auicen. in 3. fen 21. cap. 2. scilicet de generatione embrionis dicit sic. Et quando separatur foetus aperitur matrix apertione tali, cuius similem efficere non ualet in suo simili. Et necessarium est ut separentur iuncturæ quædam & sustententur adiutorio dei excelsi, post illud redeunt in proximo ad continuationem naturalem, & est operatio illa de fortibus operationibus naturalibus. & formatiua quidem appropriata est cum re continuata à creatore, ut sit præparatiua non cessans comprehendere cum augmento foetus quæ non comprehenditur, et hoc est de secretis dei Sit ergo deus exaltatus, qui est rex uerax et benedictus etc. Ista sunt uerba Auicen. Dico ergo quòd natura non separat aliquas iuncturas corporis propter necessitatem aliquam, nisi hanc, scilicet femorum tempore partus, neque aliquas separatas restaurare potest, nisi hanc solam cum tempore, quod est mirabile ualde, sed sola chirurgia illas alias restaurat, ergo expresse uidetur, ꝙ diuina potentia immisceat se secrete huic tali operationi naturali, et regat naturam supra conditionem naturæ, quasi modo supra naturam, cum ultra naturam rei hic talis operatio fieri uideatur. natura enim rei de se hoc pati non posse uidetur, & ratio est quia si alio tempore fiat separatio illius iuncture

non

non poteſt reddi ad diſpoſitionem naturalem niſi per opus chirurgiæ, ſicut nec aliæ iuncturæ. Sic eodem modo dicimus in hoc opere diuino, quòd nec ex parte naturæ tantum, nec artis miniſtrantis, iuuantis naturam, uidetur hic talis compoſitio lapidis in fine operis fieri poſſe. Vt ſuper ignem perpetuo perſeueret, ſed potius in diuina potentia reſeruari uidetur hoc, mediante cognitione artificis. Ergo quàm difficile, quàm occultum, quàm mirabile, quàm arduum eſt extimandũ, hũc punctũ artificem attingere poſſe. De hoc autẽ mirabile uerbum dixit Socrates, ſcilicet quòd uirtus ſupra uirtutes exiſtens, eſt res impoſſibiles redigere ad poſſibilem facilitatem præclare. Recte ergo dicendum hoc opus eſſe diuinum & ſecretum diuinum & ſupra naturam & ſicut fortiſſima informat ſupra noſtrum intellectum & ultra noſtrã cognitionem quaſi ſupra naturam, ſic & in hoc opere accidere uidetur. Et tantum de prima diſtinctione.

Sequitur ſecunda diſtinctio. In qua oſtendetur quomodo hæc ars inuenta ſit, & quibus data & quibus non, & quare ſic obſcure ſcripſerunt eam philoſophi.

NVNC dicimus & uere firmamus quòd nullus antiquorum à primo homine uſque ad ultimum potuiſſet, ſecretum iſtius artis diuinum adinuenire ſuo ingenio naturali ſecundum rationem naturalem ſolã nec ſecundum experientiam, cum ipſum ſupra rationem & experientiam conſiſtat, ut quid diuinum occultum. Sed Deus glorioſus gratiarum largitor optimus, ipſum ſuis fidelibus ſapientibus eum timentibus eum apparuit, & propala-

uit. Vnde Alfidius. Non ignores fili mi quòd filijs Adæ rationabilibus, Deus hunc scientiæ thesaurum aperuit, demum pauperibus propriam esse uoluit. Et Rasis in libro trium uerborum, hoc est donum Dei. Vnde Aristoteles in libro de secretis secretorum ad Alexandrum dicit, capitulo de medicina magna & secreta philosophorum. Dignum itaque est ut scias medicinam magnam quæ dicitur gloria inæstimabilis & thesaurus philosophorum. Ego uero siquidem nunquam percepi nec ueraciter noui quis eam inuenerit, quidam enim dicunt ꝙ Adam fuit eius inuentor. Alij quòd Esculapius etc. Quidam autem affirmant, quòd Enoch nouit hoc secretum per uisionem. Volunt etiam dicere quòd iste Enoch fuit magnus Hermogenes, id est, Hermes quem græci multum laudant & commendant & ei attribuunt oẽm scientiam secretam & cœlestem &c. Ideo in eodem, in epistola quam scribit in principio, respondens Alexandro, dicit præterea quòd interrogasti & scire desideras, est arcanum tale quòd uix humana pectora poterunt tollerare, quomodo ergo immortalibus pellibus poterit depingi? Ad illud itaque quod te decet quærere mihi licitum est tractare, & me oportet & teneor ex debito, respondere sicut tu teneris ex debito tuæ discretionis, non exigere amplius ex hoc secreto quàm tibi tradam in hoc libro &c. Et quamuis dicunt aliqui hunc librum non fuisse Aristotelis, cum non redoleat eloquentiam eius, ut in naturalibus & metaphysicis, tamen quia fama testatur eius fuisse, & quia materia libri magis est narratoria quàm inquisitiua, ita quòd stilus facilis fuit utilior. Et quia inuenimus auctoritates eius huius libri allegatas, à Ioanne Mesue capitulo de ægritudinibus oculorum & ab Haly in libro suo de secretis secretorum, ideo credimus ipsum fuisse suum.

Item Hermes in principio libri ſeptem tractatuum. Huius autem artis ſcientiam ab unius tantum Dei habeo inſpiratione. Amplius ſciendum quòd cum mos philoſophorum ſit, non inuidere, quoniam ſcientis eſt docere poſſe. Ideo hoc arcanum diuinum, à Deo primis philoſophantibus reuelatũ poſteris tradiderunt in ſcripturis, timore & præcepto Dei coacti & quia arcana, præſertim hoc non quibuslibet, ſed ſolis ſapientibus dignis à Deo dilectis ſunt reuelanda. Ideo ſolis illis ſcripſerunt. Si enim omnibus indifferenter hoc ſcripſiſſent arcanum, ſicut in alijs ſcientijs omnibus plano ſermone et ordine, omnem ipſius modum & circonſtantias omnes quibus peruenitur ad ipſum abſque figura & enigmate reuelaſſent. Ergo uolentes hoc ſolis aperire prædictis & ab inſipientibus occultare tradiderũt ſermonibus obſcuris illis & obſcuriſſimis iſtis. Neque potuiſſent philoſophantes ſequentes aliter ad eius notitiam perueniſſe. Vnde Morienus. Si ſapientes, qui poſt illos fuerunt, de qualitate uaſis in quo conficitur, expõnes ſuas non inueniſſent, nunquam ad eius notitiã peruenire potuiſſent. Vnde idem. Allegorizauerunt dicta ſua ſuper uulgus, non ſunt tamen mentiti, ſed locuti ſecundum quòd bonum uidebatur eis & ſecundum hoc quòd adinuicem ſe intelligerent ut alios lateret hoc &c. Vnde Geber in ſumma ſua capitulo de negantibus artem à datis, dicit ſic. Hæc enim ars occulto ſermone non eget omnino neque penitus manifeſto, trademus ergo ipſam ſermone tali quòd prudentes latere non accidet, hic autem mediocribus profundiſſimus erit, fatuis autem per utroſque terminos miſerabiliter concludet in hac una & eadem traditione noſtra. Idem in eodem capitulo de adminiſtratione ſolaris medicinæ. Sed ſi quidem hanc ſcientiam Palliamus nõ miretur doctrinæ filius,

non enim illi Palliamus sed malis & improbis, & eam tali sermone tradidimus, quem latere insipientes necessario accidet, & eo ad illius inuentionis perquisitionem prudentes alliciet. Filij igitur doctrinæ perquirite & hoc excellentissimũ Dei donum, uobis solis seruatum inuenietis. Fily insipientis nequitiæ & maliuolæ prauitatis immensæ ab hac scientia fugite, quia uobis inimica est & aduersaria, & uos in miseriam paupertatis constituet, quoniam uobis penitus hoc Dei donum est occultum & à diuina prouidentia denegatum omnino. Idem in eodem capitulo ultimo. Nõ enim tradimus scientiam nostram sermonis continuatione, sed eam seminauimus in diuersis capitulis, & hoc ideo quoniam tam quidem probi, quàm improbi si continue tradita fuisset, eam usurpassent indigne &c. Idem in eodem. Solum ergo prudentes ad artem allicimus, per ingenia à nobis tradita uiam inuestigationis eisdem exposuimus. Non autem eam inuentam nisi solis nobis scripsimus, sed inuestigationis modum et modorum ingenia &c. Et Alexander. Scias quòd hunc meum librũ, nullis nisi philosophis posui. Et Rasis in libello ludorum. Non enim fecimus libros nostros, nisi nobis & filijs nostris & quisquis sit, qui peruenerit ad intelligendũ eos, erit ex nobis, & qui non peruenerit erit contrarius nobis. Idem in lumine luminum. Si enim omnia prout se habent, uellem enodare, nullus ultro prudentiæ esset locus, cũ insipiens sapienti æquaretur. Neque sub lunari circulo quisquam mortalium paupertate nouerca inediarum ulterius defleret angustias.
Vnde secundum Hermetem in principio. Scitote fily quòd philosophi non inuident morigerosis, neque legitimis nec sapientibus: ueruntamen ignaris & uitiosis à lege & benignitate priuatis, ne mali potentes fiant, quoniam penitus indigni

sunt sapientia. Vnde deprecor uos filios philosophorum ut nemini fatuo uel ignaro, uel cuiquam ad hoc inepto huius scientiæ quicquam narretis. Et Alphidius. Philosophi autem timentes Deum, non adeo illud pretiosum habuerunt, quin alijs philosophis arcanũ lapidis patefacere uellent. Ideoq; patens opus lapidis alijs in lucem non posuerunt, timentes, ne luce manifesta totus mundus uergeret in occasum, metendi, seminandi, plantandi, & agriculturæ periret exercitium, quomodo propalare nolentes posuerunt, in scripturis & figuris & ænigmatibus uelata tenuerunt, maluerunt enim suam scientiam sic abscondere, quàm per eam patefactam mundi conditionem delere. Rosinus. Scito quòd non inuidiæ causa hanc artem philosophi celauerunt, ne alij ditarentur, uerum timuerunt ne quis deuastator, aut malefactor hoc habito illicita ageret & abhominabilia, & esset ad suum detrimentum. Idem in eodem. Dei nanque iudicium est, hanc rem scientibus modum inuenire, ne mali percipientes hoc, ad prophana agenda fiant promptiores, & de eorum peccatis reddituri sint philosophi rationes. Et Pythagoras hoc autẽ Deus celauit Apollo ne mundus deuastaretur, & sic de alijs philosophis. Patet ex ijs quòd nõ est scientia hæc, pro quolibet, nec scripta pro quibuslibet. Plato prohibuit ne scientia omni loco & omni demonstretur discipulo in libro de proportione & proportionalitate. Huius scienntiæ significationis hæc uerba protulit. Si quis scientiam demonstrauerit in loco ubi cupiditas & timor uincunt inquirendi uoluntatem, & extimauerit eam ab inquisitoribus recipi, semetipsum deludet. Rationabiliter etiam philosophi eam obscure & difficulter ipsam scripsere, ut unusquisque sapiens cum summa diligentia studere nitatur, ut cum ipsam inuenerit magis

diligat & charam teneat & gratias innumerabiles agat altissimo largitori. Vnde Rosinus. Voluerunt enim philosophi ut suis in libris perscrutationes frequentissime inuestigent. Et Barseus in turba philosophorum. Iubeo ergo uos frequenter legere & super ijs quae narrauimus meditari &c. Idem ibidem. Heu uobis qualiter uultis habere hanc nobilissimam oblationem lecto semel libro uel primo regimine experto. Et Rasis in libro septuaginta praeceptorum. Liber librum aperit, & sermo sermonem explicat. Item in libro perfecti magisterij. Vnde cũ de huius rei experientia nemo possit per se prima fronte esse discretus, tibi suadendum prouidi, ut actione incepta ab ipsa non cesses, si prima uice non recte fueris operatus, secundo, tertio & etiã amplius si opus fuerit reiterando, quousque quod appetis perfectissime deprehendas. Neque te ab hac re labor manuum, rerum'ue impensa demoueat, quia cum instantia uinces & cum patiẽtia superabis, & ad id Deo duce deuenies, quod optasti, & de manuum labore mercedem & lucrum de rerum sumptibus rehabebis. Sic igitur propter dictas causas hanc artẽ taliter philosophi tradiderunt.

MODERNI ferè omnes alterationes solas absque transmutatione facere curãtes (propterea quia hebetãt) finem hunc ordinatum attingere nunquã possunt, aut pluribus alijs modis & rebus hoc idem posse perficere putãt, aut alterãt metalla pluribus modis, & pluribus rebus tã similibus quàm extraneis, ut uideantur aurum & argentum. Cumq; non appareat alicui nisi opus sophysticum, merito omnes tales sophystæ iudicabuntur. Non tamẽ ob hoc sophystica dicetur, nec error iste est ipsius artis, sed artificis deficientis à comprehensione ipsius ueritatis, quia sicut res se habet ad esse, ita

ad cognoſci, ut dicitur ſecundo metaphyſicæ, ergo cum eſſe rei ſit tantum unum, & cognitio erit tantum una, ergo et ueritas erit tantum una. Deuiantes ergo ab unitate & ueritate rei, pluribus modis & quaſi infinitis errare contingit: propter ſuam igitur ignorantiam & errores, credunt artem iſtam interimere.

Nota hic alchimiæ operationem & experientiam, quomodo eget continua operatione manuum, quaſi & intuitu uiſus in ſuis horis determinatis, ut ſcilicet artifex mundet elementa & ipſa mundata uideat & coniungat, etc.

CIRCA dicta notandum quòd in hac glorioſiſſima arte ualde eſt neceſſaria operatio manuum & intuitus uiſus. Operatio manuum propter auferenda ſuperflua quæ natura ſeperat & mundificat toto tempore digeſtionis & ſublimationis per ignem continuo, abſque interuallis magnis iuuando naturam, quia ipſa ſola & ſi ſuperflua ſeparet non tamen continuo, niſi iuuetur, nec illa ſuperflua etiam auferre poteſt, ſed ſolus artifex. Vnde dixit Socrates inquirite frigus lunæ & inuenietis calorem ſolis, & utantur manus ueſtræ operibus ut onera uobis alleuientur. Et Geber in ſua ſumma. Et qui non habuerit ſua completa organa non poterit ad huius operis complementum per ſe deuenire ut ſi cæcus fuerit uel in extremis truncatus &c. Sine manibus enim eſt impoſſibile quenquam per ſe deuenire ad hanc ſummã prudentiam. Intuitus etiam uiſus eſt ne-

cessarius omnino, præsertim tamen in fine decoctionis & subli
mationis ut ablatis omnibus superfluis uideat artifex cando=
rem mirabilem & terribilẽ & statim inueniat sibi requiem
post hanc consummationem laboris. tunc enim infrigidan=
do Lunam Sol occultatur in intimis eius, & oriens coniungi=
tur occidenti & cœlum terræ secundum antiquos & spiri=
tuale cum corporali. Vnde dicitur in turba philosopho=
rum. Scitote quòd uos non tingitis purpureum colorem nisi
ferro. Et Hermes in secundo. Cuius enim natura fuerit
calida si frigus ei euenerit, non ei nocebit. Et Auicenna.
Scias quòd si euaporaueris totum tunc bene operatus es in cõ
positione sed errasti in calce, infrigida ipsum &c. Tunc enim
manifestatur occultum & occultatur manifestum infrigidã=
do. Et hæc infrigidatio fit cum requie, in qua requie nulla
est operatio manuum, cum sit finis operis. De qua dicit
Morienus. Hæc est dispõ illa quæ manibus perfici nõ põt etc.
Et dicit Pythagoras in turba philosophorũ. Scitote ꝙ res quã
multipliciter narrauerunt philosophi, suum absque igne so=
cium consequitur, prout lapis magnetis consequitur ferrum,
& multos facit apparere colores etc. Quasi dicat, ꝙ nõ ege
mus plus igne sed ferro componimus spiritus & corpora.
Prima operatio quæ fit cum manibus, est primus gradus ope
ris quæ fit per sublimationẽ & mundationem. Secunda uero
operatio, quæ fit cũ requie et absque labore aliquo est secũdus
gradus operis, quæ fit per fixionẽ & permanentiã eius quod
sublimatum, & mundatũ est, quia tunc agens cum intro=
ducit formam, imponit finem operi, & quiescit & delecta=
tur. Nam delectatio magis est in requie quam in motu. 7.
ethicorum. Ex habitis igitur habere possumus, quòd nemo
ad finem & complementum huius gloriosæ artis occulte, ac=

cedet, per solum studium & librorum copiam, sed oportet ipsum habere ingenium naturaliter profundissimum & excelsum ut discernere sciat figuras & analogias uerorum in suis significationibus, necessarijs uarijs et multiplicibus. Prima figura enim unius et eiusdē uerbi erit in uno loco unius significationis & in alio loco contrariæ, ut dicit Rasis in lumine luminum, ubi loquitur de elementis. Vnde Morienus. Sunt autem libri huius artis sub figura compositi omnes, quorum pars maior multum obscura uidetur neque uere nisi à suis cōpositoribus intelligi possunt, & qui per eius inquisitionem libros circuit, tarde ipsam reperiet. Vnde Geber cap. ultimo. summæ suæ ubi dicit. Non desperet igitur doctrinæ filius, quia si illam quæret, illam inueniet, non doctrinæ, sed proprij motus indagatione naturæ, quoniam qui per se, & suæ bonitatis industria scientiam quæret illam inueniet. qui uero per librorum insequutionem quæsierit tardissime perueniet ad hanc artem pretiosissimam, quoniam nobis solis artem per nos solos inuestigatā tradidimus & non alijs, uerissimam tamen & omnino certam, quia ars iuuatur ingenio & ingenium ab arte similiter. Et Lilium. hic fideli memoriæ commendaui potius, quàm scripturæ. Et ideo in ijs potius est uisio quàm scriptura quærenda. Et expositor in luminæ luminum in sequendo & cognoscendo naturam per te ipsum inuenies, quia à philosophis non perpendes determinatum modum solutionis corporum. Ideo dicit Auicen. Nobis itaque necessarium est ut operationem hanc per nos ipsos inueniamus. Idem in eodem. Istæ res fuerunt nobis notæ ante experimentum cum cogitatione subtili, uehementi, & longa. Vnde Geber in cap. de præparatione Saturni. conqueritur et lamentatur de difficultate quàm habuit in acquiren

do hanc artem dicens. Propter hoc igitur & nos similiter in stuporem adducti multi temporis spatio sub desperationis umbraculo delituimus. Redeuntes igitur in nos ipsos, nosmet torquentes immense cogitationum meditationis afflixionibus respeximus corpora etc. Ideo capitulo de modo administrationis solaris medicinæ. Et in hoc ordine completur archanum prætiosissimum, quod est super omne huius mundi scientiarum archanum archanorum & thesaurus incomparabilis, et tu quidem exerciteris ad illud cum laboris instantia maxima & cum diuturnitate meditationis in mense, cum illa enim inuenies & sine illa non. Postquam autem inquisitor inuestigauerit quantum potest, tunc subijciat se operationi inuestigato prius. Et cũ errauit cognoscat errores suos. tam magnum enim quid est, cognoscere errores suos in operatione, ꝙ aliter non potest aliquis attingere ueritatem, nec ipsam inuestigare, ergo cum errauerit redeat ad inuestigationem iterum & post operetur iterum, nunquam tamen renuendo ac uilipendendo inuestigationem, quia operando detegentur errores inuestigati prius et ueritati appropinquabit & non aliter & totiens operetur & inuestiget, quousque operis finem attingat deo uolente. Sicut enim dubitans potest inuestigare ueritatem dubitati & non aliquis alter, ita per inuestigationem operans & errans reinuestigando potest ueritatem inuenire. Vnde Rasis in libro 70. præceptorum libro ultimo. Vsus alleuiabit tibi hoc opus et ostendet tibi mirabilia suarum operationum, sed ille qui non habet usum, aggrauabitur in hoc opere. Et ita accidit omni homini qui ingreditur ad hoc magisterium donec utatur eo. Item idem libro perfecti magisterij. Meditatio enim sine experientia nihil ualet, sed experientia absque meditatione perficit, unde plus est ex=

perientia quam meditatio perquirenda. Quod si qua falsa & sophistica in hac arte occurrant, tractabitur, de eis in arte illa necessario, ut cognoscantur, & euitentur, quia contrariorum eadem est disciplina. Ita quòd discreta ueritate prosequatur ueritas, & falsitas refutetur, non enim potest quis uerum prosequi, nisi cognita falsitate, & aliter non potest fieri perfecta doctrina, quæ ergo hic dicuntur de pluralitatibus et diuersitatibus à philosophis uidetur quod sophisticũ & falsum est, cum hæc ars sit unica solum, ut hic ostensum est. Quæ uero nullam ueritatem habent, sed solum apparentiam & phantasiam sicut ars lapidum preciosorum artificialium, non dicentur omnino artes & scientiæ nisi abusiue, quia principia falsa sunt, ergo non naturalia: deficiunt enim ibi illa duo principia naturæ, scilicet materia determinata propinqua, & præcisus modus agendi qui ex intentione naturæ consistit in illa materia. unde non habitis naturæ principijs impossibile est artem sequi naturam, ergo sumũt alia principia deuia ab intentione principiorum naturæ, ergo faciunt alia opera diuersa ab intentione naturæ, & sophistica, quia quorum principia sunt diuersa & opera erunt diuersa. Sumunt enim in arte illa uitrum aut christallum quod ingeniose fundunt & ingeniose colorant ab extraneis rebus exterioribus. Naturales enim lapides preciosi non sunt facti fusibiles à natura, ab arte autem sic uiolando naturam, & reducendo eos ad substantiam & formam uitri, et tunc non sunt, quod prius erant, & similiter natura introducit colores & diuersitates colorum de potentia materiæ ab intrinseco, artifices autem ab extrinseco dant, neque sumit natura pro materia uitrũ sicut isti, sed materiam quãdam ex quatuor elementis commixtam quam ignoramus præcise. Quæ

ambo principia si sciremus adhuc deficeremus in generatione illorum lapidum, scilicet quia nullo modo possemus imitari naturam uere, et causa est, quia non sunt res liquabiles, prout sunt metalla. Item non possumus imitari naturam in ijs, quorum materiam propinquam habemus, & ignoramus modum agendi ut in generatione marchasitæ, tutiæ & antimonij quorum materia est argentum uiuum & sulphur, multum minus in ijs lapidibus, in quibus ignoramus utrũq; etc.

Nota quia Bonus fuit coetaneus Raymundi Lulli, ideo non uidit ipsum de compositione lapidum preciosorum.

Distinctio tertia ostendẽs, quòd hæc ars est certior alijs scientijs, & quòd est nobilis, breuis & leuis.

VRSVS dicimus hanc artem esse omnibus certiorem, quia philosophi ipsius omnes concordant in unum, tam in parte speculatiua, quam in practica, nec in aliquo sibi inuicem contradicunt. Nec uariant oppiniones secundum rei ueritatem nec uerba, sed solum secundum apparentiam propter causas dictas superius. Ita quòd totalis conuenientia omnium eorum ad unum & idẽ, ostendit eam esse omnibus certiorem & ueriorem. In omnibus enim alijs tam artibus quàm scientijs uariantur oppiniones plerunque quantum ad id de quo quærunt et diuersificantur & contrariantur quandoque tam in speculatiuis partibus, quàm in practicis. Similiter tota operatio huius artis uera, & certa, cum sit unica tantum potest doceri & addisci in die una, immo in hora una ab aliquo sciente, absque inuestigatione & scientia, quòd in nulla scientia nec arte contingit Non tamen diceremus ipsum talem alchimistam, cum igno=

raret principia & causas & intellectum figurarum & sermonum allegoricorũ. Sicut enim turpe esset, aliquem ignarũ docere hanc operationem perfectam, sic irrationabile esset, ipsum dicere alchimistam propter operationem solam quam sciret. Vnde philosophus 2. ethicorum. Non quicunque facit gramaticalia uel musicalia est grammaticus uel musicus. Scientia enim hæc extollit intellectum ad diuina et super naturam: & hoc in operatione uerificatur, ꝙ non fit in illo sic solum docto, & ideo certissima est & unica & occulta & cœlestis &c. Vnde Alexander. Demonstraui arcanum cœlesteq; patefeci, scientiarum difficile atque absconditum illuminaui, perfectamq; scientiam, & regendi modum certificaui. Alias tamen certitudines scientiarum ad inuicem, scilicet quæ sit certior & quæ non assignat philosophus primo posteriorum, quæ quamuis sint ueraces non tamen faciunt directe ad hoc propositum. Et hanc certitudinem ostendens Hermes in principio secretorũ suorũ dicit sic. Verum sine mendacio certum certissimũ uerissimum, ꝙ est superius est sicut ꝙ est inferius, et ꝙ est inferius, est sicut ꝙ est superius ad perpetrãdum miracula rei unius etc. Amplius animaduertendum est hanc scientiam omnibus tam speculatiuis, quam practicis, excepta lege in qua est salus animæ per diuinam reuelationẽ ostensa nobiliorem esse. Ferè enim omnis qui addiscunt tam in artibus quàm scientijs quibuscunque, faciunt propter aurum & argentum acquirendum, quia cum ijs omnia necessaria acquiruntur. Ita quòd non addiscunt scientias uel artes propter seipsas. s. propter inquisitionẽ ueritatis quæ est intrinseca rei, sed propter extrinsecum, quod tamen acquiritur cum labore animæ & corporis plurimo, & dolo, & seruitute & obedientia, & quandoque cum toto hoc, non

acquiritur. Hæc autem propter seipsam adiscitur, quia in ea est intrinsecum aurum etargentum & non extrinsecum, & ueritatis inquisitio & semper acquiritur. Et commiscetur hæc scientia omnibus & amicatur. hæc etiam per se separatur ab eis. Et quia est de nobili subiecto, & cui omnia obediunt, & quòd omnia suppeditat, ipsa est nobilis ualde. Et quia modus eius tradendi & inuestigandi est figuratiuus, & diuinus totus, dicetur nobilis ualde. Et quia finis operationis eius est supra rationem, dicetur nobilior. Cum ergo omne quod est nobile & propter se, magis sit eligendum, et concupiscendum, quàm quòd est propter aliud, & per accidens. Ideo quo ad hoc, hæc scientia omnis alias superat. Vnde Hermes in 2.7.tractatuum. Scias fili quòd omnes sapientiæ, quæ in mundo sunt, huic necesse sapientiæ subditæ sunt hæc nanque in mirabilibus archanis, quæ in ijs sunt elementis, finita est & consecuta. Et idem in libro primo. Omnium bonorum clauem uobis philosophorum librum nuncupaui, & idem in suis secretis. Sic quæ habebis gloriam claritatis totius mundi. Idem in libro de 15. stellis, & 15. herbis, & 15. lapidibus, dicit. Quatuor sunt scientiarum scientiæ nobiles scilicet astrologia, physica, magica, & alchimia. Immo etiam alchimia propter nobilitatem suam non patitur applicari alicui nisi eius filius sit & hæres, sicut intellectus non patitur alicui applicari animæ nisi animæ humanæ. Vnde benedictus Rasis libro perfecti magisterij dicit. Si enim alius quàm eius filius, hoc attentare præsumpserit, ut indignus penitus repulsam patitur, et se opus & impensas amisisse merito deplorabit. Ideo Morienus. Hæc est scientia quæ inter alias maxime inquiri debet, cum per ipsam ad aliam magis admirabilem peruenire possumus. Et quia ista scientia sic al-

tissima & nobilissima est. Ideo apud unumquemque sapientum sagacissime inquiri debet quamuis rarissimi sint, qui ipsius finem & complementum attingant. Vnde philosophus 10 de animalibus. Magis concupiscimus scire modicum de rebus honorabilibus & altissimis etiam si topice illud sciamus, quàm scire multum per certitudinem de rebus minus nobilibus. Et idem insinuat primo de anima. Ipsa etiam ingeniũ nobilitat & sublimat, & à captiuitate naturæ animam & corpus liberat. Vnde Morienus laudans finem eius dicit. Vtilitas huius artis duplex est, nã et animã dũ ratione sit felici iocunditate decorat, et corpus à paupertate et seruitute liberat. Et Plato iuxta finem stollicarum dicit. Et qui cognouit propositum nostrum, & intentionem nostram iam est philosophus & ditatus est, & qui non cognouit dicta nostra est in laqueis naturæ. Hæc autem est lucerna sapientis in uita sua sicut lumen lucens. Filij autem naturæ in loco tenebroso uexantur, quibus non lucet lucerna, cum sint uacui ea. Et Morienus iterum. Vniuersi enim qui huius artis expertes sunt, quoquomodo miseriæ genere mendici sunt, ꝙ enim faciunt, faciunt ut habeant res abunde, quas tamen sine hac arte adipisci non possunt.

CVM autem hæc ars sit unica. Et philosophi unum tantummodo uolunt, & in illo omnis se mutuo intelligunt. Cuius unitatis gratia ipsa est certior alijs & ueraciter leuis & breuis.

SCRIPSERVNT enim philosophi hoc cum uersutijs parabolarum, unum dicentes & aliud intelligentes ut fatuos seducant & à uero sequestrent. Et ij non intelligentes operantur iuxta sonum scripturæ tantum, & in fine nil ueritatis inueniunt, & mirantur & post credentes bene agere

has receptiones mutant, & in infinitum multiplicant & extendunt, philosophi tamen unum tantummodo uolunt & in illo omnes mutuo se intelligunt. Cum hæc ars sit unica solum ut prius ostensum est, & etiam certior alijs ut hic dicetur. Et uere dico sicut opinor, quòd si totam hanc artem &c.

ET uere dico sicut opinor, quòd si totam hanc artem cum omnibus necessarijs practicæ tradere uellent, relinquendo omnes figuras, quòd in octo uel duodecim lineis scribere ipsam possent. Et quare nō fecerūt supra lucide satis enituit. Vnde uersus.

Hæc ars est cara, breuis, atque leuis, quoque rara:
Ars unam poscit rem, quam quiuis bene noscit.
Hanc aptant plura rem, res hæc est tamen una,
Illi nec similis est, & precio quoque uilis,
Nec contemnenda, nam perficit illa stupenda.
Hanc tu fixare debes & in igne domare
Sic, quòd conscendat, & rursus ad infima tendat.
Dissipa rem captam prius hanc per rem satis aptam
Leuiter extractam, sic massam contere factam
Aspera re, lenis quia uasis fit in amenis.
Omnia coniungit si funditur, omnia fundit.
Et cum sit fixum non suscipit hæc nisi fixum,
Regnare pressos facit atque recumbere fessos.
Hæc res aptatur si desiccata rigatur.
Hæc res siccatur si cum rebus associatur. Aliter sic.
Hæc res siccatur si cum rebis associatur
Quid enim sit rebis, uide in practica huius artis.

Quarta distinctio ostendens errorem desiderantium recte operari, qui est in fine operis, scilicet in compositione elementorum. Et quid principium operis & quid finis eius, & quòd hæc ars non est pro omnibus sapientibus.

CVM naturalia & eorum causæ sint difficilia ad inuestigandum, & sciendum, ergo quæ sunt supra naturã erũt difficillima, cum in eis cãs penitus ignoremus. Omnis enim res dicitur difficilis ad sciendum propter paucitatem cognitionis causarum ipsius, aut quia non habet causas, & tunc non debet inquirere eas. ut dicitur 10. de animalibus. Ex parte ergo qua ars ista ẽ naturalis et similiter dubitatiua est difficilis, ergo ex parte qua est diuina, est difficillima. Propter, quod non est mirandum de difficultate inuentionis ueritatis eius, apud desiderantes ipsam, et operantes in ipsa, quia non sufficit ratio ad ipsius inuestigationem, sed oportet credere finem eius sic esse posse & fidem penitus adhibere. Neque in hoc prodest fortuna, sed gratia Dei rationi coniuncta, aut gratia diuinæ reuelationis sola, non enim est res secundum fortunam aut casum procedens et eueniens seu adueniens.

PROPTER hoc igitur quàm plures antiqui sapientes, solummodo naturaliter operantes p rimam partem operationis compleuerunt directe, sed secundam partem cum sit supra naturam, ignorantes & non credentes, sine qua prima permanere non potest, prætermiserunt & uacui à proposito remanserunt. Non enim permanet prima pars nisi alligetur secundæ in eadem hora, quia hæc secunda est clauis totius operis. Vnde dicit Balgus in turba philosophorum. Vi

di enim tempore nostro quendam qui elementa sciebat quẽadmodum & ego. Deinde medens hanc erexit dispositionem ad cuius lætitiam non peruenit propter tristitiam suam in regendo, & impatientiam nimiamq; festinationem ad propositum &c. Et dicit Gregorius in eodem. Vidi enim tẽpore meo quendam qui hoc incepit opus & ueritatis naturas est operatus, rubore autem aliquantulum morante. Putauit, se errasse & sic dimisit opus &c. Isti duo qui sic errarunt sciebant elementa simplicia artis & depurata & ipsorũ adinuicem mixtionem & signa apparitionis ipsorum, & omnia necessaria huic arti, neque deficiebat eis aliud, nisi cognitio certa determinatæ diei, immo horæ ortus & partus lapidis in qua fieri debet coniunctio elementorum simplicium & finis totius operis. propterea igitur quia non fuerunt attenti in uisione hora illa, euanuit totum opus de manibus eorum. Lapis enim tunc ortus est candidus et uolans ab igne, propter perseuerantiam ignis & euanescit in fumum simul cum lapide fixo, cum summa uolatilis tunc superet summã fixi. Sed si per ingenium artis, tunc summa fixi superet summam uolatilis, quod fit per compositionem elementorum simplicium adinuicem, retinebit lapis fixus uolatilem & permanebunt inuicem in æternum & non aliter. & hæc est tota fortitudo alchimiæ & ipsa alchimia quæ Deo glorioso, et non naturæ soli nec arti pertinere uidetur. Vnde Geber in summa sua. Ars nostra in potentia Dei reseruatur, qui cui uult eam largitur & subtrahit, qui est gloriosus & sublimis in omni iustitia & bonitate repletus &c. Et iterum idẽ ibidem. Miserrimus enim & infelicissimus est quem Deus post operis sui atque laboris finem in ueritatem denegat conspicere & uitæ suæ spatium semper in mœrorem concludit

& terminat &c. Vnde Alexander in epistola sua. Mundus maior creatus est ex naturis quatuor, diuersis & contrarijs, scilicet appetitiua, digestiua, retentiua, & expulsiua siue mundificatiua, est quoque uis altera, scilicet ab eis, uita, quæ uires has coniungit quatuor, quas tibi narraui atque descripsi, & est sicut clauis ad arcam quam si ab eis perimas, tota dissoluitur cum sit nexus eius lateraq; eius continens &c. Et Lucas in turba philosophorum. Ego notifico uobis, omnia quæ Deus creauit ex quatuor esse naturis, id est, quatuor elementis, & quæ ex eis creata sunt, ad eas reuertuntur in quibus naturæ generantur & moriuntur, prout Deus prædestinauit. Quæ testimonia confirmat sic Alphidius. Scias fili quòd ex uitio suæ creationis omnia corrumpuntur. unde tam homo quàm omnis creatura ex accidenti ad corruptionem tendit. Ideo idem ibidem, omnis enim creatura potest augeri quousque perficiatur, cum autem ad finem perfectionis deuenerit in detrimentum diminutionis tendit uel descendit per eiusmodi uiam, iter suum dirigunt quæ in mundo sunt uniuersa. Eget igitur lapis iste in ortu suo auxilio artificis, ut sit tunc uigilans & occulta fide uideat, quòd igitur nuntiauit, & cum uoluntate sociata naturæ perficiat ipsum retinendo & non ultra eat. Vnde dixit Morienus. Vide ne hanc radicem prætereas, nec aliquam eius quæras mutationem, quoniam neque proficuũ neque bonum tibi quæsitum inuenire poteris. Sicut uerbi gratia. Fœtus à principio conceptionis in utero, perficitur continuo usque ad tempus partus & tempore natiuitatis perfectus est de se, & si tunc non egreditur, suffocatur & moritur, quia tunc eget auxilio expulsiuæ uirtutis, & cum ortus est tunc eget ultimo perfici, quia motus ambulationis

deficit ei cognitio & loquela & fortitudo, ut dicit Miluescindus. Eodẽmõ quãdo hic lapis oritur est perfectus per se sed deficit ei tinctura & fixio stans et coniunctio matrimonialis. Ideo eget auxilio artificis extrahentis tunc statim ipsum complentis eum ut dictum est. Hoc idem est in auibus quando in ouo generatæ sunt, perfectæ enim sunt de se, quòd si tunc non egrediantur soffocantur & moriuntur, & si egrediantur perficiuntur ultimæ & non aliter. Ideo hic lapis ita occultus est, quòd à nemine inueniri potest, nisi Deo uolente, à cognoscentibus ipsum tempore suo. Et hoc est quod dixit Hermes in quarto, scilicet intelligite filij sapientum quòd hic lapis pretiosissimus est, & clamat protege me & ego protegã te. Largiri mihi ius meum, ut te adiuuem, sol enim meus & radij mei intimi sunt in me &c. Et in primo eiusdem dicit. Scito quòd uultur supra montem existens in cacumine clamat, uoce magna inquiens. Ego sum albus citrinus & rubeus &c. Vnde Parmenides bene consulit nobis in turba philosophorum dicens. Notis omnibus conditionibus lapidis & naturis in hoc opere manus uestras imponite, si uero ueritatis naturas ignoretis, nolite huic appropinquari, quia totum noxium est & infortunium & tristitia. Et Rasis in lumine luminum. Occulti lapidis natura eiusq; dissolutio omnino cognoscenda est, ea enim nisi ad unguem cognita fuerit, ab opere cessandum moneo. Idem in libro triginta præceptorum. Nihil enim est huius nostræ scientiæ radix, nisi cognitio & cautelæ erroris bonitas. Idem in lumine luminũ. Cauendum etiam summopere moneo, ne unquam id aggredi præsumas elementorum admixtione incognita. Et hæc pars operis est, quæ est supra naturã, quæ terrena cum cœlestibus coniungit, quam dicunt diuinam, cœlestem, speciosam,

mirabilem, pulcherrimam, difficillimam, cum eius inuentio in diuina potentia reſeruetur. Vnde dixit Hermes in principio libri ſeptem tractatuum. Huius autem artis ſcientiam ab unius tantum Dei habeo inſpiratione.

PROPTER hoc igitur quàm plures &c. Notandum quòd philoſophi antiqui appellauerunt primam partem operis, principium operis. Principium autem operis appellauerunt lapidis natiuitatem & germinationem, & hoc fit in die complementi decoctionis, & digeſtionis, & ſublimationis perfectæ, non autem appellauerunt principium operis ut quidam in ſuperficie principium digeſtionis uſque ad complementum digeſtionis, ſed ipſam digeſtionem iam perfectam & ipſum digeſtum iam perfectum, ut patet ſubtiliter enucleanti uerba eorum. Finem autem & complementum totius operis, appellauerunt, retentionem lapidis iam digeſti. Si igitur principium fuerit inuariabile & impermutabile, quicquid fuerit de eſſentia principij & pertinebit ſubſtantialiter ad principium, erit inuariabile & impermutabile. Si autem principium recipit uariationem & permutationem quicquid erit de eſſentia principij & pertinebit ſubſtantialiter ad principium uariabitur & permutabitur. Vnde philoſophus 11. & 18. de animalibus oſtendens quòd teſticuli ſunt una particula principalis noſtri corporis, dicit ꝙ principio modicum permutato multa ſimul permutari conſueuerunt eorum quæ ſunt circa illud principium. Et primo cœli & mundi, quòd paruus error in principio maximus eſt in fine. Et primo phyſicorum dicit. Vno inconuenienti dato plura ſequentur. Quapropter ſi principium alchimiæ fuerit inuariabile & ſteterit impermutabile quæcunque pertinebunt ad illud principium erunt neceſſario inuariabilia & im

permutabilia. Si autem permutetur & illa necessario permutabuntur. Et si in illo principio fiet error in fine & toto opere necessario erit. Et isto inconuenienti facto, quicquid fiet post erit inconueniens, ideo penitus cauendum est & praecauendum à permutatione aliqua huius principij, & sic nec error nec incõueniẽs aliquod adesse poterit. Cum igitur principium recipiat perfectionem & complementum propter attingere finem suum, & amplectetur & econuerso, ergo oportet quòd illud principium includatur in suo fine. Finis autem est fixio principij immediate & absque mora. Vnde dicit Morienus. Oportet quòd finis restituatur super suum principium, & principium super suum finem, & hoc est compositum quòd sic perpetuabitur, nutu Dei, & non aliter. Est autem totius operis initium dealbatio, rubor autem perfectio, ut dicitur in turba philosophorum. Et est rubedo in albedine, quemadmodum minium in cerussa, ita quòd finis & principium sunt simul eadem hora. De hoc autem tali principio, dixit Rasis in lumine luminum. Nunquam igitur spiritui in corpora patebit ingressus, quousque eadem munda & purgata subiaceant, haec autem praecipua & dignior & bene attendenda istius negocij radix & principium &c. Et dicit Lilium. Dealbatio semper expectanda est quae huius operis dicitur initium & firmamentum.

Sequitur distinctio quinta ostendens hunc lapidem similari omnibus rebus mundi. Et quòd diuersis nominibus nominatur. Et quòd philosophi huius scientiæ tetigerunt, eam cum omnibus alijs scientijs &c.

ANTIQVISSIMI philosophorum uiderunt hunc lapidem in ortu & sublimatione sua & coniunctione elementorum eius, omnibus rebus mundi tam realibus quàm intellectualibus & earum accidentibus, posse in similitudinibus conuenire. unde quæcunque dici aut tractari possunt, tam de cœlestibus superioribus quàm de terrestribus & inferioribus, tam de corporalibus quàm incorporalibus, de corruptibilibus & incorruptibilibus, de uisibilibus & inuisibilibus, de spiritu, anima & corpore & ipsorum unione & sciunctione, item de mundi creatione & eius principio & fine & de elementis omnibus & eorum qualitatibus, tam primis quàm secundis, & de eorum confusione in materia prima & eorum distinctione, & eorum proprietatibus & passionibus omnibus, tam de elementatis omnibus tam animalibus quàm uegetabilibus & mineralibus, de generatione & corruptione, de uita & morte, de uirtutibus & uitijs, de unitate & multitudine, de actu & potentia de conceptione & partu, de masculo & femina, de puero & sene, de forti & debili, de uictore & uicto, de pace & bello, de albis & rubeis, & quibuslibet coloribus, de paradiso & eius celsitudine & claritate, pulchritudine & gloria, de inferno & abysso. Et breuiter de ijs quæ sunt & de ijs quæ non sunt, & de quibus loqui licet et de quibus loqui non licet, omnia dici de hoc lapide uenerando.

QVOD si fidem nostram christianam non offenderet, neque legem auderem dicere, quosdam antiquorum prophetarum hanc habuisse (si fas esset) artem. Vt Moysen, Dauid, Salomonem, & quosdam alios & similiter Ioannẽ euãgelistam & eam dictis domini intermiscuerunt & occultauerunt sicut perpenderunt sapientes. Vnde Rosinus. Deus tribuit recte Moysi &c. Item de hoc quòd hæc in libro Malachiæ prophetæ dicit Alphidius. Huius autem rei purgãdæ per prophetam bene prædictum esse legimus. Tota die sedebit conflans & purgabit argentum & purgabit filios Leui, qua purgatione peracta erit cœlum nouum & terra noua & uidebit omnis caro salutare suum cum se cognouerit ab omni corruptione mundatam & ad pristinam sanitatem in qua cõdita fuit redire &c. Ideo in libris philosophorum plures prophetarum uidimus allegatos &c. Qui in suo principali proposito hanc artem intermiscuerunt. Item legimus in libro Auicennæ de circulo animæ, Ioannem euangelistã de numero philosophorum huius artis. Ista enim scientia est diuina & supra naturam, & cum alia diuina & reliquis patitur mistice implicari. Non autem fuerunt antiqui prophetæ hanc artem prosecuti propter aurum & argentum habendum, nec propter bonum utile & delectabile, sed propter honestum quia dilexerunt rem propter seipsam. Et ideo quia uiderunt inquisitionem eius & inuentionem per suos terminos miraculosam & supra naturam, ideo diuinam & misticam, quo circa terminos eius cum suis diuinis intermiscere potuerunt & uoluerunt principali proposito & indice manente, cum ipsorum termini sint diuini & mistici. Rationi hoc principali proposito derogare uidetur, nec remouere intellectum ipsorum ab inquisitione ipsorum, unde philosophi huius

ſcientiæ ſeu artis, tetigerunt ſcientiam huius lapidis in omnibus ſuis ſcientijs & operibus miſtice loquendo. Ita quòd ſcientia iſta nihil dimiſit quin ad ſe traheret, & ſibi componeret. Neque eſt hoc incongruum, quoniam omnia quæ ſunt, & quæ non ſunt ars iſta diuina ſibi pro terminis aſſumit. & loquitur de omnibus ſecundum analogiam, in ſuis libris Et omnes aliæ de ipſa. Hoc idem patet tam in philoſophia, quàm in phyſica ſeu medicina, quam etiam aſtrologia, & quàm geomantia &c. Vt dicit Balgus in turba philoſophorum, & Morienus. Et hoc confirmat Albumaſar in ſuo troductorio iudiciorum. Loquens de imaginibus cœli, ſecundum antiquos etc.

CIRCA hanc diſtinctionem nota quòd ſicut prius eſt eſſe rerum & ueritas ſecundum naturam, quàm earum ſimilitudo & allegoria ſic ſcientiæ & artes prius tractare debent eſſe & ueritates rerum. ſecundario autem ſimilitudines & allegorias quoniam ueritas nil aliud eſt quàm adæquatio intellectus ad rẽ. Similitudo autem et allegoria ſunt ſicut figmẽtum in accidentibus rerum ſiue ſint, ſiue non ſint facta ab intellectu ſolo. Maxime ergo fefellerunt antiqui philoſophi ante Ariſtotelem, quia uolentes tradere cognitionem ueritatis rerum & alijs cõmunicare ſemper ſub allegoria & ſimilitudine loquebantur. Cunctis cognitio non inquirat proprias cauſas rerum prout requirunt res. Solus autem Ariſtote. uidetur incepiſſe à tradictione proprie ueritatis rerũ quẽ Alexander, philoſophus Auerrois, & Auicennas & plures alij ſecuti ſunt, philoſophus tamen docet loqui metaphoricæ ſimilitudinarie, ſeu allegorice in 3. rethoricæ, ſed hoc requirebat ars illa & modus eius & hoc non eſt reprehenſibile. Sic & hic.

ITEM ſicut res ſe habent ad eſſe, ita ſe habent ad intelligi, & cognoſci, & per conſequens ad ſignificari. Ex hoc triplex modus in rebus repertus eſt, ſcilicet modus eſſendi, modus intelligendi, & modus ſignificandi. Et quia ueritas nihil aliud eſt, quàm adæquatio intellectus ad res ipſas. Diſputantes autem non ſunt ferentes res ad diſputandum, Sed nominibus utuntur pro rebus ſpetialiter notis. Sed ignorantes uirtutes uerborum paralogizant, ut dicitur primo elenchorum. Diſtinguere ergo nomina multiplicia eſt utile ad manifeſtandum propoſitum, & ſyllogizare ad rem, & non ad nomen ut dicitur primo topicorum, & deberet interrogans & reſpondens ferre intellectum ad idem, ut ibidem dicitur adhærendum eſt. ergo rebus per ſe, & nõ nominibus.

EX dictis ergo uere patere poteſt, ꝙ iſtius lapidis infinita nomina conſurgere neceſſe eſt quæ omnia ſunt uera apud philoſophos alchimiæ quamuis ficta ſint id eſt ſimilitudines. Vnde Raſis in lumine luminum. Hæc enim quæ dicimus ad imagines referuntur. Et idem primo 70. præceptorum. Hæc omnia quæ dicimus ſunt typica quæ ſubtiles in hac arte intelligere debẽt. Pythagoras in turba philoſophorum. Sitote quòd res quam multipliciter narrauerunt philoſophi, ſuum abſque igne ſocium conſequitur prout magnes conſequitur ferrum, quam ubique inueniunt, quæ eſt lapis & non lapis, uilis & precioſa, obſcura, celata, et à quolibet nota, unius nominis & multorum nominum. Alphidius. in eo enim omnis ſimilitudo & omnis deſcriptio inuenta eſt omniũ animaliũ genera & lapidum ſunt in ipſo, naturis coloribus omnibus & odoribus, operibus eſt ſimilis, cui nil eſt ſimile in actione in deſcriptione, in tranſitu, in dominatione etc. Et Milueſcindus. Si ſpirituale nuncupes probabile quid agis, ſi corporale uerum dicis, ſi cœ

leste non mentiris, si terrenũ certum refertur etc. Morienus. Ego ueritatem uobis dico. quòd nihil aliud huius artis operatores in errorem detrusit nisi uarietas & nominum multitudo &c. Dicit Lilium. Nostri lapidis tot sunt nomina, quot sunt res uel rerum uocabula. Et Alphidius. In hoc opere est parabolarum diuersitas & nominum, & actionum ut ab imperitis celent & intelligentiæ capitibus aperiant & demonstrent. Et Morienus. Sapientes huius artis dispositiones alia de causa non multiplicauerunt nisi ut sapientes in hoc magisterio instruerent, & insipientes penitus excæcarent

AMPLIVS notandum, ꝙ quãuis nomina huius lapidis infinita ficta sunt, non est mirandum quoniam hic lapis orphanus proprio nomine caret, nec proprium nomen aliquod habere potest, nisi lapis philosophorum, quibus notus solum modo existit. Ergo cum hoc nomen in ipsius cognitione non sit sufficiens, attribuerunt ei nomina aliarum rerum omniũ, ut per tales similitudines sapientes deuenire possint in cognitionẽ ipsius. Propterea ergo omnia eius nomina uera sunt apud philosophos & nota solum eis, quia intelligunt, quid significãt. Quamuis enim materia ex qua fit lapis sit tantum una, et ipse lapis tantũ unus, tamen secundũ diuersos colores & uarietates quæ in decoctione apparẽt et ortu eius et coniunctione in magisterio diuersa nomina imponunt ad beneplacitum. Similiter uulgus hoc idem facit, quia imponit nomina diuersa uni rei per diuersas formas accidentales. Nam ex auro et argento fit anulus, ciphus, armilla, nummus, corona, & tamen omnia sunt aurum & argentũ. Similiter & in aliis metallis & in cera & ligno argilla & uitro quæ tamen omnia secundum materiam, & formam naturalem sunt idem

& unius nominis, & ratione accidentium multorum nominum sic & lapis plura habet nomina. propter sua accidentia quæ tamen omnia sunt nota philosophis solis, cum sit res ipsorum & non aliorum. Et cum uulgus procedat prouerbialiter, & figuratiue in sermonibus suis, sciticet unum dicens, & aliud occulte intelligens, ut sapiens uulgus ab insipienti discernat, quod occultum est, quanto magis hæc ars diuina hoc facere debet præsertim, cum ipsa sit secretum secretorum dei altissimi, & magni, ut dicunt philosophi huius artis, quemadmodum Aristoteles figuratiue tradidit hoc secretum Alexandro loquens secum exemplis, enigmatibus et signis, timens ne hoc arcanum diuinum deueniret ad potestatem infidelium & arrogantium quos deus indignos iudicat, & ne ipse Aristoteles esset transgressor diuinæ gratiæ, & fraudator cœlestis secreti & occultæ reuelationis. hac de causa figuratiue locutus fuit ad Alexandrum in epistola libri secretorum.

Præmissis distinctionibus & declarationibus multis quæ non modicum ualent ad propositæ quæstionis elucidationem maiorem restat, nunc soluere rationes, ad contrariā partē quæstionis adductas. Cum quæstionibus quibusdam intercidentibus & notabilibus congruis.

QVONIAM quidem dispositiones præcedunt, habitus et habilitant ad formas tam intelligibiles, quàm reales, ideo præmisimus dispositiones quam plures, per quas potest sapiens amator horum, bene credere,

& disponere sensum & intellectum suum ad habitus, & formas excipiendas quas diximus. Quapropter de cætero modum habituandi, & informandi cum quibusdam alijs dispositionibus. Iuxta sapientum doctrinam, & nostram narremus. Incipiendo prius à solutionibus rationum dictarũ à principio scilicet ignorantium hanc scientiam gloriosam & uolantium eam interimere.

Solutio rationum V.

AD argumenta ergo quinque prima, patet ex dictis & dicendis solutio. Quoniam quamuis per artem alchimiæ uelimus sequi naturam, hoc est in opere, scilicet faciendo ex similibus principijs metallorum, idem aurum, quod ipsa facit, sed non in modo operationis seu operis, quia ratione modi operis ars, facit ex illis principijs lapidem suum, cum quo omnia metalla conuertit in aurum. Sed si metalla uellet generare de nouo, tunc ars coacta esset sequi naturam in modo operis, etiam & in quantitate elementorum, & proportione & mixtione & calore & tempore & loco, tunc ars esset impossibilis & cognitio talium non potest haberi certitudinaliter, sed solum secundum coniecturam, quæ cognitio confert speculanti, operanti uero minime. Veruntamen ars prius inuestigat. omnẽ operationem naturæ, et omnem modum operationis, & materiam determinatam & reliqua sine quorum inuestigatione ars nunquã posset naturam sequi. Et quia natura in suis mineris transformat omnia imperfecta metalla in aurum paulatim digerendo & expoliando ipsa in fine à sulphure corrumpente, quod ipsa decoxit & in tali expoliatione obseruat natura quantitates & proportiones in mensuris elementorum determinatas ad generation m auri, quæ quantitates et proportiones mixtionis sunt notæ soli

naturæ. Ideo ars hæc ſubtiliſſime inueſtigans expoliat ipſa ſimiliter ut natura, ſed cum alio calore, ſcilicet liquefaciente & in breui tempore ualde, ſcilicet in momento, & alio loco & tempore quia quocunque tempore, quocunque loco, & quocunque calore expoliantur imperfecta metalla omnia à ſulphure corrumpente ſtatim perficiuntur in aurum. & in hac expoliatione natura æquat quantitates elementorum & eorum proportiones in mixtione & mixto uolunntate diuina, quamuis hæc ignoremus, quia nec neceſſe eſt nos hoc ſcire nec poſſumus ſcire. Et ſic ars ſequitur naturam in principijs, quia ſic operatur ars, penitus miniſtrando naturæ ſicut ſola natura tam in generando phyſicum lapidem, quàm in perficiendo metalla, quia ſolus lapis philoſophorum cum ſic ſit expoliatus & habeat naturam perficientis & informantis poterit ipſa expoliare & perficere & informare in liquefactione. Quod totum adhuc lucidius explanabitur infra in capitulis de generationibus metallorũ. Ad illud autẽ quod ipſi dicũt de abbreuiatione temporis in decoctione per exceſſum caloris exaſperantem, quia diſſipabitur, humiditas metallica & deſtruetur florma ſpecifica metalli. Dicimus quòd eorum intentio & imaginatio à tramite ueritatis omnino declinat, quoniam nolumus ponere metalla imperfecta in igne ignitionis aut liquefactionis, & ſic ſeruare quouſque digerantur, & perficiantur in aurum, quia fatuum eſt hoc dicere & imaginari & eſt impoſſibile ſicut probant. Sed ipſis liquefactis ad ignem immediate ponimus lapidem, ſecundũ iuſta pondera ipſa perficientẽ, cum ipſe ſit forma ipſorum informans ipſa, & in momento perfecta ſunt in aurum cum conſeruatione popriæ humiditatis & ſic perpetuantur in igne. neque etiam ipſa naturæ principia uolumus con

uertere in aurum, nec in metallum aliud per talem ignem cum ſit impoſſibile, ſed in igne ſufficienti ad liquefactionẽ, conſeruamus ea in ſua humitate auferendo ſuperflua, quouſque generetur lapis quem quærimus uolatilis, cui iungimus lapidem fixum rubeum, & hoc eſt poſſibile.

QVONIAM quidem etc. Notandum eſt ꝙ accidit quibuſdam ſapientibus in ſillogizando: ut faciant ſyllogiſmos ſophiſticos fortes & ſibi ipſis & alijs, & quandoq; contra iſtud quod opinantur ita quòd ipſi neſcientes ſoluere ſtant in dubio ligati, de quibus dicit philoſophus 7. ethico. ſic ad literam. Sophiſticus ſermo eſt mentiens dubitatio. propter inopinabilia enim uelle arguere, ut ſapientes ſint, cum non attingant factus ſyllogiſmus dubitatio fit, ligata enim eſt mens etc. Quia ergo cum plures neſciunt ſoluere argumenta iam dicta & eis ſimilia cum ſint magnæ apparentiæ, propter ſophiſticationes latentes, eo quòd habent terminos & ſermones huic arti pertinentes. Ideo neſcientes ſoluere, eorum mens manet ligata, etiam ſi credant oppoſitum. Poſuimus ergo in antedictis ſermones notos & ueros, & ſimiliter in ſequentibus, ut poſſint ſoluere omnia dicta contra quæſtionem propoſitam, ſecundum ſolutionem poſſibilem. Et ſi qua ſimiliter alia arguerentur, ita ut eorum mens nunquam de cætero ſit ligata. Soluimus autem omnia ordinate ut patebit in ſequentibus. Adhuc ſimiliter decipiuntur quia uniuerſaliter ſolum conſiderant et arguunt, non deſcendendo ad particularia. Vnde Philoſophus primo politicorum. Conſiderantes particulariter magis ueritatem diſcernunt, uniuerſaliter enim dicentes ſeipſos decipiunt. Et in 6. ethicorum. Neque enim prudentia eſt uniuerſalium ſolum, ſed oportet etiam ſingularia cognoſcere. Si enim ſciat quis quoniam leues carnes be=

ne digeſtibiles & ſanæ. quales autem leues ignorat, non faciet ſanitatem, ſed ſciens, quoniam quæ uolatilium leues & ſanæ, faciet magis etc. Et in primo poſteriorum. Conſiderantes uniuerſale multotiens neſciunt quædam ſingularium propter id quod non intendunt. Et in ſecundo eiuſdem æquiuocationes magis latent in uniuerſalibus, quàm in ſingularibus 2. ethicorum. In ijs enim quæ circa operationes ſermones uniuerſales quidem communiores: ſunt particulares autem ueriores.

Solutio rationis VI.

AD ſextum argumentum dicimus, quòd in opere huius artis eſt conſiderare duo, ſcilicet naturam agentem & artem miniſtrantem. Si conſideremus ex parte naturæ agentis dicimus, quòd totum opus eſt naturale, quia natura eſt illa quæ digerendo ſeu decoquendo appetit, retinet, digerit, & expellit, & permiſcet & corrumpit, & generat & informat præcepto dei benedicti & glorioſi ſuo tempore lapidem antedictum, & cum hoc lapide natura informat metalla per ipſarum commixtionem. Si autem conſideremus ex parte miniſtrationis, tunc opus hoc eſt artificiale, non quia ars generet & corrumpat, & informet, ſed quia miniſtrat naturæ operanti totũ hoc. Natura enim ſola non poteſt in talibus per ſe, niſi ars miniſtret ſibi. propterea eo modo quo ars miniſtrat naturæ, eo modo operatur natura, quia ſi bene bene, ſi autem male male. Tota igitur operatio ratione generationis, & mixtionis eſt naturalis. Ratione autem miniſtrationis eſt artificialis, ſicut patet in decoctione ciborum.

Solutio rationis VII.

AD rationem ſeptimam. Dicimus, quòd illorum ratio non cõcludit, quia forma quæ eſt perfectio rei eſt duplex

ſcilicet

ſcilicet una ipſius mixti inquantũ mixtum. Alia ipſius mixti non inquantum mixtum ſed inquantum animatum ſiue ſit anima introducta de potentia materiæ ab occultis naturæ, ſiue ſit data ab extrinſeco, ſcilicet ab eſſentia quinta uel à primo motore ſicut ueteres diuerſimode ſunt opinati. Diuerſificauit enim Deus rerum perfectiones multipliciter quoniam in quibus compoſitio quæ ſecundum naturam fuit debilis in illis maiorem, & nobiliorem perfectionem ponit, ſcilicet, quæ eſt ſecundum animam: in inanimatis autem econuerſo. Et ideo nos ignoramus formare leonem, capram, & hominem non ratione mixtionis cum ſit debilis in eis ſed magis ratione formæ nobilis, quæ ſubiacere non poteſt actibus noſtris. Similiter quamuis quorundam mineralium, uegetabilium et animatorum ſiue ſint fortis mixtionis ſiue debilis, generationem facere ſciamus, tamen eorum formas ſpecificas ignoramus omnino, ſed ad generationem auri cognoſcimus ſuam formam ſpecificam ſeparatam à materia perfectibili, & modum perfectionis, & unionis omnino ſequendo naturam. Similiter quia non fit recta comparatio mixtionis fortis ad nobilem, ſed fortis ad debilem & nobilis ad ignobilem, quia recta comparatio eſt in uniuocis, ut dicitur 7. phyſicorum. Similiter quia inanimatorum ad animata in hoc non eſt proportio. Similiter quia non eſt proportio eius cuius materia propinqua determinata inuenitur, ad illud cuius materia non inuenitur ſiue ſit eiuſdem propinqui generis ſiue non. Similiter quia non reperitur in illis, nec in aliquibus de mundo aliquid quod egeat perfici, ſicut in iis ſolis, quare ratio non concludit.

Solutio ratonis VIII.

AD octauam rationem, dixerunt quidam quòd non con

cludit, quia metalla non differunt ad inuicem specie, sed accidente solum, quos reprobauimus supra in argumentis philosophi. Dixerunt alij quòd ratio simpliciter est falsa, quia generatio & corruptio est indiuiduorum diuersarum specierum: poterunt enim ad inuicem transmutari. Sed quamuis isti sufficienter dicere uideantur, non tamen sic est, quia quidam modus est in metallis diuersus mutationis speciei in speciem. Propterea istius rationis solutio sufficiens cum solutione ultimæ rationis philosophi infra patebit.

Solutio rationis IX.

AD nonam rationem dicitur, quòd uerum est, quòd per motum & lucem corporum super cœlestium, & per eorum determinatos situs & aspectus introducuntur formæ in inferioribus, sed non est necesse nos ea scire, nec possumus scire nisi in genere quodam confuso, scilicet ex parte solis in quibusdam qui est causa quatuor temporum anni, quia certis temporibus fiunt seminationes, et messes, & plantationes, & in quibusdam animalibus, ut equis, & asinis, & accipitribus, & falconibus, periodis certis solaribus fiunt coniunctiones ad coitum, & generationem, in quibusdam autem omni tempore fiunt hæc indifferenter, ut in homine et columbis, & gallinis. Vnde si uolumus generare uermem ex carnibus putridis non consideramus situm quēquam stellarum, sed solum dispositiones aeris circunscribentis, & alias putrefactionis causas. Similiter si oua sub fimo aut simili loco ad pullorum generationem ponamus, quocunqne tempore dabitur forma suo loco & tempore præfinito à cœlestibus absque consideratione nostra in hoc. Eadem in generatione calcis, & uitrioli, & salis, & uzifur, & cerussæ, & minij, & zimar. Similiter in compositione theriacæ, et aliarum confe=

ctionum & quocunque tempore et quacunque hora possunt fieri, hæc uirtus enim cœlestis est ualde communis ad omnia & recipit determinationem & per uirtutes & dispositiones eorum, quæ sunt subiectum eius in rebus elemẽtatis et elementis, quia sic operantur uirtutes cœlestes in tota natura generabilium & corruptibilium, continuo secundum materiam sibi dispositam, aut proprie, aut communiter. Vnde dixit Lilium. Opus hoc non causatur à motu superiorum, quia omni tempore fieri potest. Et Rasis in 70. in libro reprehensionis. Tempus non operatur in hoc aliquid, quia si tempus operaretur in eo esset uile apud gentes etc. Si igitur in hoc magisterio, omnia contingentia suo tempore recte concurrant, introducetur forma sua sub debito situ, & aspectu stellarum tempore præfinito in materia, absque consideratione in hoc aliqua. Vnde dixit Plato, quòd secundum meritum materiæ infunduntur uirtutes cœlestes, quæ res naturæ operantur &c. Sed in rebus in quibus infunditur forma accidentalis noua, & occulta à cœlestibus, ut est in arte imaginum oportet necessario, ut sciamus, & custodiamus determinatos situs & aspectus corporum cœlestium. tempore proprio, quia à solis illis imprimitur forma talis & tali tempore & non alio, sicut patet in libris astrologiæ, de electionibus horarum imaginum & bellorum & edificiorum & itinere etc. quia igitur alchimiæ ars non est talis, ergo non requiritur talis cognitio.

Solutio rationis X.

AD rationem decimam dicimus, quia formarum aliæ sunt naturales, aliæ artificiales. Et naturalium quædam sunt substantiales & introducuntur in instanti omnes à natura, præcedentibus dispositionibus, habilitantibus ad eas, siue

concurrat ibi administratio artis aliqua ad disponendum siue non, & istæ sunt formæ substantiales quæ sunt principiũ operandi in omni re, & istas dicit dialecticus formas specificas siue differentias constituentes speciem & per ipsas quælibet res habet esse. Quædam autem sunt formæ accidentales quæ si immediate manant & fluunt à formis substantialibus introducuntur in instanti cum formis specialibus à natura cum sint sicut propriæ passiones subiectorum & istæ sunt formæ, cum quibus quælibet res proprie operatur. Si autem non immediate manant & fluunt, tunc introducuntur successiue in tempore ut est color, odor, & sapor, & figura talis determinata sequens suam formam substantialem, quarum quædam sunt proprie, ex tota specie sua, ut color pauonis & figura elephantis, quædam communes, ut color equi, & gallinæ, & odor uiolæ. Artificiales autem formæ omnes sunt accidentales & non sunt aliud quàm figuræ rerum introductæ per artem siue sint iuxta uoluntatem artificis, ut figura domus & nauis & nummi siue sint à casu aliquo, ut patet in figuris fragmentorum lapidum quorum quædam remanent in facto esse, ut forma domus, quædam non, sed sunt in solo fieri, ut patet in arte saltandi, & cantandi, & omnes istæ introducuntur successiue in tempore, ut patet ex septimo metaphysicæ, propter quod dixit philosophus ibidem quòd artificialia ratione materiæ ponũtur in genere substantiæ, ratione formæ ponuntur in genere accidentis.

Cum igitur generatio lapidis philosophorũ sit à natura mediante agente naturali scilicet igne cum colore suo naturali, & odore & figura naturali quæ sunt formæ accidentales sequentes suam formam substantialem determinatam, sed tamen cum administratione artis, quæ ministrauit sibi mate-

teriam debitam naturalem in organis artificialibus, ergo necessario forma eius erit naturalis & substantialis, quæ substantialis forma, cognoscitur per suas formas naturales accidentales proprias, sicut & omnis alia de mundo. Et quamuis ministratio & modus ministrationis materiæ, sit uoluntarius, tamen forma quæ in instanti generatur est naturalis. Non igitur poterit dici forma illius lapidis artificialis, ut quidam fatue imaginantur. Eodem modo intelligendum de auro per istum lapidem generato, cuius forma introducitur in instanti, ut patuit, & non successiue, sed dispositiones præcedentes bene inducuntur successiue. Nota unũ notabile, quare formæ dicuntur naturales, in duplici differentia &c.

CIRCA decimam rationem & eius solutionem elucidandam, est præterea notandum, quòd formæ naturales dicũtur. Aut ad quarum introductionem natura sola præparat sibi materiam & introducit formam ut in homine, palma marmore etc. Aut quia ars præparat materiam naturæ, non ultima præparatione & ipsi porrigit, & natura præparat, & disponit sibi ipsi usque ad ultimum cum auxilio artis, & post introducit formam ut patet in generatione uzifur, cerussæ & theriacarum ac omnium compositorum. Formæ enim istorum sunt naturales ministrante arte, quia in talibus natura non potest sibi præparare materiam, nec componere, sed ars præparat naturæ materiam & natura disponit & introducit formam, quod enim præparat alteri materiam ad formam non dat formam, quod autem sibi præparat, & disponit sic quia idem agens disponit ad formã et dat formã. Sunt autem quædam formæ naturales accidentales quæ introducuntur à natura sola præter artẽ, et à

natura per administrationem artis, ut sanitas, quoniam omnium harum principium agens est intrinsecum quod est natura. Formæ autem artificiales absolute dicuntur accidentales, ad quarum introductionem natura præparat materiam remote secundũ magis et minus. Nunquã autẽ posset natura introducere formam cum deficiat principium extrinsecum in hac operatione. Ars autem potens recipit à natura hanc materiam & eam præparat, & disponit dispositione propinqua, & introducit successiue formam sicut est forma domus, nauis, & anuli. Satis enim posset ars porrigere naturæ ligna, lapides, cementum & clauos, quòd tamen nunquam sciret domum construere nec nauim, sed ars hæc recipit à natura, & sibi ipsi disponit, & formam artificialem facit ex ijs successiue. Propterea formæ naturales rerum substantiales non uariantur in sua specie, quamuis quædam accidentales sic, ratione regionum. Artificiales autem omnes, quàm pluribus modis uariantur, secundũ uoluntatẽ artificis uariando figuras. Similiter ars in artificialibus absolute semper seruat eandem materiam & formam eandem naturalẽ & uariat formas artificiales ad libitum. In naturalibus autem tam quibus ars ministrat, quàm in quibus non, non seruatur eadem materia, sed uariatur materia continuo, ut ad formam diuersam disponatur iuxta uariam dispositionẽ materiæ. Cum igitur lapis philosophorum generetur à natura ministrante arte, & diuina potentia uolente manifestare, dicetur ipse & sua forma & aurum alchimiæ, non artificiale, sed naturale penitus. Ars etiam est cum natura annexa, quia principium artis est natura, ut patet ex 2. physicorum, scilicet secundum quòd exit ex suo principio cœlesti cuius principium est intellectus practicus. Principium autem

naturæ est intelligentiæ, quia opus naturæ est opus intelligentiæ, & ipsa natura est opus & instrumentum eius. patet ergo quomodo ars hæc est naturalis, & similiter opera sua, & forma sua & quo non & forma sua.

Solutio rationis XI.

AD rationem undecimam quando dicunt quòd facilius est res destruere quã construere. Respondet Geber Ispanus in summa sua sic, ꝙ non concludunt de necessitate qua coarctemur ad non posse construi credere. Nam quod difficulter construitur, & difficulter destruitur. non autem est impossibile ipsum posse construi. Huius autem causam assignamus quia fortem habuit compositionem. Ideo difficiliorem resolutionem habet, ideoque difficulter destruitur. Et hoc est quod facit eos opinari impossibile esse eius constructionem. Et quia ignorant eius compositionem naturalem, ideo illius constructionem et destructionem artificialem ex cursu naturæ ignorant. Acceptauerunt tamen forte quòd sit fortis compositionis, sed quantæ fortitudinis compositionis sit non attentauerunt, hæc est responsio Gebri Ispani, hactenus philosophi præcipui & astrologi & Magici, & alchimici. Nos autem cum modici simus intellectus & ingenij nihil contradicimus tanto philosopho, nec contradicere præsumimus, nec audemus cum ipse sciuerit actu & opere hanc mirabilem scientiam. Nos autem quamuis propinqua potentia credamus, eadem semita ipsum deberemus sequi, propter magnam dilectionem & delectationem, quoniam delectatio perficit operationem ut dicitur 10. ethicorum. Et iterum in eodem. Coauget enim propriam operationem delectatio, & magis singula iudicant, & certius exquirunt cum delectatione operan-

tes etc. Sed tamen argumentum in sua efficacia permanere uidetur. Ideo dicimus quòd constructio siue factio rei dupliciter cõsiderari potest. Vnomodo quãdo res construitur ex suis primis principijs generationis, ut sanguis existens in uenis matricis gallinæ ad generationem pulli, ita quòd est in hoc principio motus. Alio modo quando res construitur & præcesserunt ferè omnes dispositiones habilitantes ad formam, et est iuxta finem motus, ut ouum ex sanguine illo generatum, sub gallina per dies septem fotum siue digestum ad generationem. Potest etiam tertius addi modus, quasi medius harum existens, scilicet ouum quod gallina peperit. Si primo modo accipiatur uel 3. uerum dicunt. Facilius enim est rem destruere, quando facta est, quàm ipsam construere incipiendo à primis principijs generationis uel medijs. Et hoc modo non intelligitur hic. Si uero ultimo modo falsum dicunt. Vnaquæq; enim res naturalis quando fit, cum ipsa fuerit in ultima dispositione, post quam immediate sequitur forma, facilius est ipsam construere, quàm destruere quando facta est, quoniam ipsius constructio fit in instanti, sed eius destructio quãdo facta est non potest fieri, nisi præcedant dispositiones omnes & alterationes disponentes ad corruptionem & sic accipimus hic. Et ideo quia ars alchimiæ inuenit (hac ultima dispositione disposita) omnia metalla, perficit ipsa in instanti absque aliquibus alterationibus preæcedentibus sola liquefactione præmissa, neque potest ea ita facile destruere quando facta sunt aurum sicut construxit.

AD rationem duodecimam & tertiamdecimam patet ex prius dictis Solutio.

Solutio rationis XIIII.

AD rationem decimam quartam, quando dicunt quòd

impossibile est alicuius unius rei, duas contrarias operationes per se esse, dicimus quòd uerum est respectu eiusdem sed respectu diuersorum est possibile, & hæc diuersitas proprie nō est ex parte dantis, sed ex parte recipientis, quia omne quod recipitur in aliquo recipitur per modum rei recipientis & non per modum rei receptæ, ut dicitur septimo metaphysicæ quia agens non disponit materiā nisi prout est habilis ad dispositionem hanc uel illam, & post informat eam iuxta meritū dispositionis, ideo uidemus de nutrimento & nutribili quòd in humano corpore diuersa cibaria ualde in unum sanguinē & in unum nutrimentum conuertūtur ab uno agente propter talem ipsorum dispositionem in materia & forma, ita ut cibaria dura mollificet & mollia induret, & ad medium reducat. Vnde Galenus tertio de complexionibus. Et omnes cibi calidi dum in digestione perseuerant, calefaciunt corpus: frigidi autem infrigidant, sed cum nutriunt, augent calorem naturalem inquanto secundum similitudinē unam &c. Et hoc ideo est quia quamuis nutrientia sint inter se ita diuersa in materia & in forma à principio, tamen in comparatione ad nutribile ab uno agente possunt informari una forma in fine. Propter quod dixit philosophus secundo de anima quòd nutribile nutritur à contrario & à simili, à contrario in principio, & à simili in fine. Et causa est, quia in fine expoliantur ab omnibus qualitatibus diuersis quibus differebant & contrariabantur & fiunt unum & idem in forma membri naturæ, tamen fit unum per se & aliud per accidens, nec sunt proprie & per se ordinata ad talem finem. Cum igitur metalla imperfecta dum subiacent digestioni naturæ, aut sunt de mineris effossa, sunt proprie & per se ordinata à natura ad unum finem, quamuis inter se sint

altera & diuersa, & induritie & mollitie, & accidentibus alÿs. Poterunt tamen ab uno agente multo melius informari secundum similitudinem unam in forma una quàm nutrientia diuersa, ita ut dura mollificentur & mollia indurentur, ut in medio perficiantur, sed non est illud quòd mollificatur, possit indurari, nec ecóuerso. Et iõ quod est molle nimis non eget mollificatione sed induratione, & quod est durum nimis econuerso. quòd totum per expoliationem solam fit in ÿs diuersis subiectis, tali diuersitate ad eundem finem ordinatis, nec tamen fit una mutatio per se & alia per accidens, sed ambæ per se cum operatio lapidis de se sit unica tantum: in dissimilibus autem d̕ se nil operatur de ÿs, ideo ratio non ualet. Vnde Geber in capitulo de duplici medicina, scilicet alba & rubea, dicit quòd quatuor corpora imperfecta egent duplici medicina, scilicet alba & rubea, quorum duo egent eis indurantibus, scilicet Iupiter & Saturnus, alia uero duo mollificantibus, scilicet Mars & Venus, & argentum uiuum eget similiter duplici medicina coagulante & inspissante ipsum, scilicet una alba & alia rubea. Et ideo medicinæ corporum imperfectorum et argenti uiui sunt decem medicinæ & hoc intelligendum est in minori opere, quia in maiori opere non est nisi unica perficiens omnia ad album & ad rubeum. Et ideo subdit in eodem capitulo sic. uerũ utiq; cum diuturnitatis laboris instantia, & magnæ indagationis industria excusari uolumus, ab inuentionis labore harum decem medicinarum per unius medicinæ beneficium, & inuenimus inquisitione longa, necnon & laboriosa maxime & experientia certa medicinam unam, qua quidem durum mollescit, & molle induratur corpus, & fugitiuum figitur & illustratur fœdum splẽdore inenarrabili etiam eo qui

ſupra naturam conſiſtit &c. Nec apud quenquam ſapientum hæſitandum exiſtimo, ſi hic lapis unus exiſtẽs habeat has ope rationes oppoſitas, quoniam ſi recte conſiderauerit, cauſas duriciei metallorum, & molliciei & cauſas fuſionis & impe dimentum fuſionis, & cauſas citæ fuſionis & tardæ, & cauſas fuſionis cum ignitione, & ſine ignitione. Et cauſas fixionis, id eſt, perſeuerantiæ ad pugnam ignis, & uolatilitatis in fumum ab igne, Et cauſas perfectionis metallorum & corruptionis, & cauſas diminutionis & ſuperfluitatis in ipſis, cognoſcet ſtatim quòd poſſibile eſt quod dictum eſt. Et ex qua re quibus rebus efficitur lapis ipſa. Poſtea particulariter tractabitur, hoc autem ſcire oportet & hic præſupponitur.

Solutio rationis. XV.

AD decimamquintam rationem. Ex nunc dictis & poſt dicendis patet ſolutio.

Solutio rationis. XVI.

AD decimumſextum argumentum quando dicunt. Metalla omnia perfecta eſſe in ſua ſpecie per ſuam formam ſubſtantialem, propterea quia ſic permanent in natura &c. Dicimus quòd res quæ permanent in natura ſic ſe habent ſicut dicunt. Sed aduertendum quòd quædam ſunt res quæ permanent in natura in ſua ſpecie quæ perficiuntur, quoquo modo per ſuam formam ſubſtantialem, ad quam eſt quidam terminus motus, ſed quædam ordinantur ad aliam ſubſtantialem formam ultimam, omnino complentem & perficientem poſt illam, ideo dicentur eſſe imperfecta, donec ſub illa forma prima permanent in relatione ad ultimam. Si autem non referantur ad hanc ultimam formam, ſed ſolum in ſe conſiderentur, ipſa ſunt perfecta in illa ſpecie per illã ſuã

formam ſubſtantialem, ſecundum quod exigit illa ſpecies, ideo uidemus in generatione ouorum eſſe quendam terminũ motus in acquiſitionem ſuæ formæ ſubſtantialis, qua ſic permanent, ſed quia ſunt ordinata à natura non ſic permanere ſub illa forma, ſed ad generationem Auis proprie, ubi ſit acquiſitio ſubſtãtialis formæ ultimæ, iõ dicentur eſſe imperfecta ſub forma ouis quãuis permanent: perfecta aũt, cum fuerit perfecta generatio Auis, perfecta, cum ibi ſit finis ultimus. Similiter & de ſeminibus plantarum hoc idem patet, unde philoſophus in libro de morte & uita dicit, quòd accidit imperfectis mors & corruptio, ſicut ouis & ſeminibus plantarum ſed aſſimilatim quidem & aliomodo quàm animalibus, ita quod dicit hæc imperfecta reſpectu finis, ad quem ultimo ordinantur. Omnia enim principia & elementa, ex quibus fit aliquod, & omnia inter media ſiue ſimplicia ſiue mixta, in quibus eſt aliquis terminus motus, habent formã ſuam ſubſtantialẽ perficientem in ſpecie in qua ſunt, ſcilicet in relatione ad ultimam formam ad quam ordinãtur, habet eas imperfectas, in quibus autem non eſt terminus ſtans ſed continuus, manet forma ſubſtantialis prima, quouſque forma ſubſtantialis ultima introducatur, quamuis formæ accidentales plures ſuperueniant, & uarientur. Ex quibus uerbis patet, quomodo ſtagnum, plumbum, æs & ferrum ſunt perfecta in ſua ſpecie, & quomodo non & quomodo nobilia & ignobilia. Eodẽmõ in artificialibus inducendo hoc idem eſſe patet. Hanc autem multiplicitatem metallorũ fecit natura propter finem non à caſu ſed ad commoditatem humanæ naturæ, diuerſa enim opera facit ars ex aliquo illorum & ipſorum mixtione, quæ ex auro uel argento facere non poſſet. Sed aliæ res quæ non ordinantur à natura ad formam aliam

ſubſtantialem ſicut triticum, marchaſita & equus, dicuntur habere ſubſtantialem formam completiuam, abſolute, non referendo ad aliud nobile, aut etiam ignobile ad aliud referendo & de iſtis ſolis arguebat ratio.

Solutio rationis. XVII.

AD rationem decimamſeptimam, quando dicunt, Quæcunque multiplicantur à natura in ſua ſpecie, per continuam generationem &c. Patet ſolutio ex nunc dictis.

Solutio rationis. XVIII. Et XIX.

AD rationem decimamoctauam, & decimamnonam, fiet ſolutio in capitulis de generatione metallorum cum ſolutione ultimæ rationis philoſophi ſuo loco, quia ſolutio harum & illius haberi non poteſt niſi quibuſdam præcognitis.

Solutio rationis. XX.

AD uigeſimam, Quando arguitur de entibus à fortuna non poteſt eſſe ſcientia &c. Dicimus quòd ad hoc, quòd aliquid ſit à fortuna non ſufficit quòd raro accidat ſed quòd accidat à propoſito, id eſt præter intentionem, ut ſecundo phyſicorum, ideo cum alchimia non accidat: nec accidere ſic, ſiue inueſtigando eam per ſua principia, ſiue practicæ operando in ea non erit à fortuna, tamen poſſunt accidere errores in ipſa præter intentionem, ſed non ueritas uel perfectio, ſua enim ueritas & perfectio eſt ſemper & neceſſaria & perpetua & immutabilis & una tam ſecundum partem ſpeculatiuam, quàm ſecundum practicam, omnino ut ſuperius eſt oſtenſum, & de talibus ſunt artes & ſcientiæ, ut patet primo poſteriorum quàmuis artes ſint de ijs quæ aliquando contingunt aliter ſe habere, ut dicitur ſexto ethicorum. Quòd ſi accidat interdum artifici à propoſito error & fallacia, hoc non erit ex parte actis uel operis, ſed ratione admiculantium

artis

& deficientium, aut accidentium tempore operis, ut ex fractura uasorum uel casu, uel à somno tempore non suo &c.

Sequuntur nunc solutiones ad quinque rationes Aristotelis.

D rationes autem philosophi nos nunc responde-
a re oportet.

AD primam iam ex ante habitis patet solutio, quia alchimia transmutat metalla omnia transmutatione naturali ad substantiam & formam auri ut ostensum est & non solum alterat. Inquisiuit enim sagacissime alterationes metallorum & principiorum suorum proprias & ueras cũ transmutatione ipsorum uerissima, & alterationes sophysticas absque transmutatione etiam inquisiuit cum contrariorũ eadem sit disciplina, & illam ueram consecuta, & adepta est & illam quæ est sophystica dereliquit.

AD secundam rationem philosophi, iam patuit solutio cum prædicta & etiam infra patebit statim.

AD tertiam patuit solutio supra. Vbi ostẽdimus transmutationem metallorum esse omnino ueram ex parte nostri iudicij & nostræ cognitionis. Quia non est necesse ut cognoscamus eorum formam specificam nec præexistentem, nec introductam sicut nec in rebus alijs. Sed sufficit quòd cognoscamus eorum accadentia & proprietates & passiones quæ sequuntur formas, ita quòd in quocunque metallo transmutato reperientur omnes proprietates & passiones auri mineralis absque superabundantia & defectu, indicabimus necessario ipsum habere formam auri mineralis. Nunquam enim Aristoteles uel aliquis antiquorum fuit, qui posset habere co

gnitionem rerum per formas suas, nec unquam erit aliquis, quia non subiacent sensibus nostris, & hanc sententiam ostẽdit philosophus quarto meteororum dicens. Quod enim facit operationes oculi est oculus, quòd uero non, non est oculus, ideo oculus lapideus uel cæreus, quia non facit operationes oculi non dicitur oculus sed imago oculi, & serra lignea non dicitur serra, sed imago serræ & similitudo &c. Dico tamen quòd inter cætera mixta, forma solius auri & lapidis philosophorum uidetur proprie nota propter perfectam notitiam, seu cognitionem materiæ propinquæ quæ subiacere potest accidentibus & oculis nostris, quæ si subiacere non posset ignota esset, & inoperabilis, sicut in alijs mixtis. Aliorum autem metallorum non est necesse, ut formas cognoscamus sed sufficit quòd ea cognoscamus esse in semita perfectionis ad aurum per proprietates & accidentia in materia propinqua prima & posse formari forma auri. Qui ignorat formam in sua materia, ignorat possibilitatem transmutationis eius, ergo & iudicium, quamuis iudicium sumatur, ab accidentibus & proprietatibus post ipsorum cognitionem. Cum ergo omnes proprietates & eædem sint penitus tam in auro minerali, quàm alchimico, quod cognoscitur per uisum ad omnem examinationem & probationem continuam tam in igne quàm extra ignem, ergo necessario iudicabimus utrunque aurum esse idem & eadem forma esse formatum.

AD quartam rationem philosophi responsum est similiter supra de proportione mixtionis & miscibilium in mixto in solutione primarum rationum.

Ad quintam rationem Aristotelis. Prætermittenda sunt aliqua & aliarum non solutarum, & ui debitur de actu & potentia, de perfecto & imperfecto.

RATIONI autem philosophi quintæ siue ultimæ nunc, nos respondere oportet. Compellit enim philosophus per eam necessario alchimistas confiteri metalla omnia adinuicem differre specie & non solum accidente sicut quidam longe à uero imaginantur, quia oportet in eis fieri per generationem formam substantialem nouam complentem esse ipsorum, quæ est forma auri cum sint propinqua potentia ordinaria ad hoc. Aduertendum est quòd potentia habet se ad actum sicut non esse adesse, & sicut imperfectum ad perfectum, & sicut materia ad formam. Quia ex ente in potentia fit ens in actu, & ex non ente fit ens & ex imperfecto fit perfectum, & ex materia fit forma tam in naturalibus quàm in artificialibus, non autem econuerso. Vnde non dicimus quòd sperma sit in potentia sanguis, nec sanguis in potentia cibus, nec cibus in potentia quatuor elementa. Similiter nec quòd domus sit in potentia ligna, lapides, & cementum, neque quòd uestis sit in potentia lana uel linum, sed potius econuerso. Quia loquimur in uia & semita generationis rerum & perfectione ipsarum, & fit per motum secundum ordines graduales ad esse & perfectionem et actum seu finem. Finis autem motus perficit & complet eas, propterea denominatur res à termino motus .s. ad quem & non à principio motus .s. quo, quamuis in artificialibus sit potius econuerso. Cum materia & forma naturalis seruetur

eadem,

eadem, & forma artificialis sola, siue figura uariatur. Ideo denominatur ab eo ex quo sunt, et ex eo proprie diffiniuntur. Quapropter non omne illud ex quo fit aliquid, dicetur materia illius, & hoc in naturalibus, ut ex uino mortuum, & ex uino acetum, ut dicitur octauo metaphysicæ. Eodem ergo modo dicimus in generatione metallorum, quòd omnia se habent ad aurum, sicut potentia ad actũ, & sicut imperfectum ad perfectum, & sicut materia ad formam, & sicut non eẽ ad esse, Et hoc patet ex operibus naturæ in suis mineris, quia omnia digerendo paulatim conuertit in aurum ut infra ostẽdemus, aurum autem non conuertit in aliquod illorum. Cũ ergo natura in fine denudat ea à forma illa transitoria sub qua erant, ergo reducit ea in materiam primam, & perficit in aurum, ergo & ars sic necessario coacta facere, faciet, si debet sequi naturam & sic facit.

AMPLIVS potentiam duplicem omne dicemus, quædam est quæ est sicut dispositio ad formam, quæ tenet se ex parte priuationis, ut ex ignorante fit sciens. Et quædam est ipsius formæ iam adeptæ, ut sciens cum iam considerat. Prima potentia est triplex, scilicet propinqua, remota & remotissima. Propinqua dicitur quæ approximata agenti una uel modica mutatione facta recipit actum siue formã, ut dicitur nono metaphysicæ & secundo cœli & mundi. ut nutrimentum cum fuerit iuxta ultimam dispositionem ad nutribile. Remota autem dicitur, quæ pluribus eget mutationibus. Remotissima uero, in qua ulla quasi conuenientia inuenitur, rei quæ transmutatur, ad rem ad quam transmutatur, ut elementa & germinatio granorum nutribilium, ad nutrimentum nostri corporis. Et de hac remota potentia & remotissima, dicit philosophus nono metaphysicæ quòd terra antequã

transmutetur in æs, non dicitur esse in potentia ad formam statuæ æreæ, nec arbores antequam sint incisæ & dolatæ ad formam domus. Potentia autẽ formæ adeptæ dicitur actus, ut patet ex secundo de anima, & est duplex, scilicet prius ut habere scientiam & secundus ut considerare, & impossibile est deuenire in actum secundum, nisi præexistente primo. Est ergo secundum seriem primo potentia remotissima. Secũdo remota. Tertio propinqua. Quarto actus primus qui est forma. Quinto actus secundus qui est habitus procedens à forma. De qua forma dicitur secundo de anima quòd actus sunt priores potentijs. Et similiter nono metaphysicæ & etiã dixit Aristoteles secundo cœli & mundi. Bonum completum est unum, quod non indiget operatione sua qua fiat bonum, & perfectio omnis rerum ut suscipiat complementum & ultimum & melior res est, quæ est propinquo complemento bono, & quæ facilius illam recipit bonitate &c. Verba hæc possunt huic capitulo pulcherrime coaptari sic. Inter metalla enim omnia est solum unum quod est bonum & completum, scilicet aurum & ideo non indiget operatione aliqua ut fiat bonum & completum. Et quia perfectio omnis rei est ut suscipiat complementum & ultimum, ideo cum cætera metalla sint, imperfecta & incompleta & non ultima, sed ad aurũ, sicut ad ultimũ ordinata necessario egent operatione ut fiant bona perfecta completa & ultima, ergo fient aurum. Et quia res quæ est propinquior bono completo, & quæ facilius illam recipit bonitatem est melior, ideo argentũ in primo gradu est melius alijs, æs secundo, & tertio stãnum, quarto plumbum, ultimo ferrum: ut ex dictis in superioribus & inferioribus est, declaratum.

CVM ergo secundum hanc semitam considauerimus

arcana naturæ in generatione metallorum. Ponemus aurum solum habere actum primum & secundum, ergo formatum & ens & perfectum & completum & ultimum. Reliqua autẽ metalla ponemus esse in propinqua potentia, ad ipsum, ergo non formata nec entia actu, nec perfecta, nec completa, nec ultima, Potentiam tamen remotam & remotissimã iam transierunt. Si igitur sunt in propinqua potentia tali, non egent nisi modica mutatione & erunt in termino motus ad quem, siue in actu primo, & formata erunt forma auri siue hoc fiat operæ naturæ in suis mineris per tempus, siue opere artis in momento. Natura ergo denudando ea ab illa forma reducit ea in materiam primã & perficit in forma auri et sic forma facit ars quia denudando materiã datur forma.

RVRSVS dicimus perfectum & imperfectum, tripliciter in rebus dici uno modo in habentibus eãdem formam. Alio modo in habentibus diuersas formas, tertio modo in ordinatis ad eandem formam. De primo modo dicimus, quòd cum perfectio rei sit per formam & nõ per materiam, tunc quæcunque peruenerunt ad eandem formam, peruenerunt ad eandem perfectionem cũ sint in eodem termino motus sed ratione earum quæ consequuntur ad formam et deseruiunt formæ possunt dici perfecta uel imperfecta, ut homo habens organa completa potest dici perfectus, habens autem ea imperfecta & male disposita dicetur imperfectus & de tali perfectione uel imperfectione non est sermo in metallis.

De Secũdo modo dicimus quòd in habentibus diuersas formas per se distinctas & non adinuicem ordinatas, res habentes nobiliores formas aliis habent eis perfectiores, ut homo dicitur perfectior equo & equus asino, & de hac perfectione & imperfectione similiter non loquimur in metallis,

quamuis hunc modum quodammodo metallis adaptare possemus. De tertio modo dicimus quòd omne quod est in motu ad formam, ad quàm ultimo ordinatur, debet dici imperfectum, cum autem fuerit in fine motus debet dici perfectum, & de hac perfectione & imperfectione est loquendum in metallis. Cum igitur solum aurum iam peruenerit ad finem motus & sit formatum secundum primam & ueram intentionem naturæ, ipsum solum dicetur perfectum, & cum reliqua metalla sint in motu ad formam auri, dicentur imperfecta, quamuis habeant formas adinuicem diuersas, per quas permanent & terminantur, & sint perfecta quodammodo in sua specie. Attamen nõ sunt in ultimo termino motus in quo est ultima perfectio. per quod patet quomodo sit dare gradus in formis secundum antiquos & quomodo non, & patet quòd non est dare in metallis nisi unam formam proprie, scilicet auri, quia sub forma illa transitoria non perficiuntur. Natura ergo in ultimo termino motus, denudat ea ab illa forma, & reducit in materiam primam & perficit in aurum & ibi est status. Eodem modo ars informando ea liquefacta, cum lapide suo necessario reducit ea in materiam primam & in momento perficiuntur.

Generationem autem metallorum imperfectorum à natura, non dicimus esse à casu superueniente naturæ, & à proposito propter causas impedientes, sicut quibusdam antiquis & modernis uisum est, et sicut nobis (propter iam dicta) uisum fuit. Sed generata sunt ex propria intentione naturæ, cum sint in uia & semita ad generationem auri. Ita quòd quidam iam extimauerunt, quòd natura non generat aurum nisi prout fit transitus per dispositiones & naturas & formas, metallorum imperfectorum. Et quia res casuales à propo=

ſito accidentes, non permanent, nec in ſpecie multiplicantur, neque ſpeciem cõſtituũt. Oportet ergo neceſſario dicere, quòd imperfecta metalla fiant ex intentione naturæ, & non à caſu, propter cauſas impedientes & corrumpentes. Propter complementum enim uniuerſi natura ſapiens præuidit, de generatione ipſorum arti, & conſtituit ea, ſicut medium ad tranſitum auri, quoniam diuerſa opera facit ars ex aliquo ex metallorum imperfectorum, uel ipſorum commixtione, quæ non poſſet facere ex auro, propter quod quædam eorum debili calore coagulauit, & fecit ea ſemidigeſta, ut Saturnum & Iouem, & quædam ſuperfluo calore adurente coagulauit, ut Martem & Venerem quædam calore ſatis temperato coagulauit, ut Lunam, quædam non coagulauit propter penuriam caloris & carentiam & ſeparationem agẽtis ſtudioſe, ut argentum uiuum ſiue mercurium, quædam coagulauit cum omni temperamento, ut ſolem: unde dicere quaſi poſſumus, ꝙ ſicut ſecundũ rõnem naturalem, tota terra deberet eſſe cooperta aquis ſed natura operans, reſpiciens ad complementum uniuerſi & commoditatem humanæ naturæ & cæterorum animantium & uegetabilium, coacta fuit dimittere quaſdam partes diſcoopertas. Sic cum omne metallũ ex parte naturæ intendentis, deberet eſſe aurum, natura operans, coacta propter humanã commoditatem alia generauit metalla, natura enim nil fecit fruſtra, nec ſuperfluum, ut dicitur ſecundo phyſicorum. Et ſimiliter dicimus quòd ſicut natura generat, teſticulos in animalibus, non propter neceſſitatem, ſed propter melius, ut dicitur decimoquinto de animalibus: Sic dicere poſſumus quòd natura generat metalla, imperfecta non propter neceſſitatem ſed propter melius cum omne quod facit natura, facit propter alterum iſtorum, ut

ibidem dicitur.

AB experientia autem in mineris acquisita expresse patet transmutationem metallorum imperfectorum continuo à natura fieri uersus aurum, & propterea sæpe reperiuntur minerę. mixtæ minerarum enim fossores in quibusdam mineris stagni & plumbi reperiunt substantiam argenti puram in examinatione & purificatione, & in quibusdam mineris æris et ferri substantiam auri puram quamuis forte in mineris ferri hoc raro reperiatur propter sui magnum inquinamentum & elongationem ab auro, & in quibusdam mineris argenti reperiunt substantiam auri purissimam, ut in regno Seruiæ, id est, Rassiæ, quod est in Sclauonia & sunt sic simul à natura unita ut aurum non appareat sensu, immo uidetur totum argentum, sed per examen quod cum sulphure fit in igne seperant hoc ab illo. Ex quibus patet omnia metalla in transitu & uia esse ad aurum, & ideo iam pluris repertum est in partibus Alemaniæ et etiã alibi in minera, argentum imperfectum copiose quod est passum scatesim, id est, indigestionem ex indigentia caloris, & dicunt tunc & consulunt, qui de mineris sciunt, quòd sic dimittatur usque ad trigesimum aut plus, sic cognoscunt experti ut fiat optesis, id est completa digestio à calore mineræ & erit argẽtum uerũ. Propter quod dixit Geber in capitulo de natura solis, quòd à mineris æris manãt squamæ æris per fluxũ aquarum cum arenis & cessante fluxu aquarum squamæ illæ in arena coquuntur, & digeruntur per trigesimum ex solis calore & siccitate arenæ inter quas inuentum est aurum purissimum. Patet igitur experientia ueridica naturam continuo mutare alia metalla ad aurum, quia quamuis sint in quodam termino motus, tamen non sunt in ultimo, unde

quasi sicut in generatione embrionis fit comparatio animæ uegetabilis ad sensibilem & sensibilis ad rationalem, quia illæ sunt sicut dispositiones ad rationalem & non sicut formæ, sic similiter imperfecta metalla ad aurum se habere uidentur, quamuis hic non sint permanentes gradus ut in metallis. Generatio quippe metallorum in mineris diuersimode à fossoribus reperitur quamuis generatum semper sit unum, quandoque enim reperitur aurum generatum in lapide & cum lapide corporatum quasi sit marchasita aurea, quandoque autem non corporatum cum lapide, sed quasi esset uena transiens per lapidem & separata à substantia lapidis, quandoq; autem in arenis fluuiorum in similitudinem arenarum, non quòd ibi sit generatum ut quidam existimant cum ibi nō reperiatur minera sulphuris & argenti uiui, sed aqua discurrēs per mineras aureas occultas & profundas, inde dissoluit eas & secum adducit. Aut etiam forte per mineras æreas, quas in fluxu natura perficit in aurum lauando, depurando, & digerendo, propter quod reperimus in mineris aquas profundas discurrentes & alibi fontes & fluuios quorum aquæ habent sapores ferri, aut æris quod ostēdit aquas habuisse discursum per illas mineras. Inuenitur etiam simile aurum in partibus Indiæ in arenis aridis absque aquarum fluxu sicut dicitur. Argentum autem neque aliud metallum unquam in fluuijs & arenis sic dicitur repertum esse, nisi forte æs. Inuenitur autem in mineris suis quandoque incorporatum cum lapide ut uideatur marchasita argentea & quandoque sicut uena in lapide, & quandoque sicut uena per terram transiens & est purius prædictis, & quandoque sicut pultes uiscosæ & illud est purissimum. Plumbum autem & stannum quandoq; cum lapidibus, quandoque cum terra incorporata inueniun

tur, & quandoque reperitur argẽtum uiuum currens cum eis, ut dicunt quidam. Inuenitur etiam æs sic cum lapidibus in corporatum, quasi sit marchasita ærea. Et similiter ferrum. quæ omnia conterũtur cum fortissimis molis & calcinantur post purgantur per ignem & purificantur, & inuenerunt fossores sæpius ex eadem minera argento prius extracto aurum in ultimo. Et ibi est principium originis mineræ & deficit ibi uena argenti sicut in suo principio. Est autem quãdoque hoc aurum in lapide & est lapis habẽs foramen apertum spirantem ad lapidem superiorem in quo consecutiue erat argentum. Et ergo quasi ex eodem loco euaporauit materia eadem, sed natura puriorem partem saluat in origine & per euaporationem & sublimationem pars impurior ascendit, et diuersitas digestionis & depurationis operata est diuersam metalli speciem. Ex quibus omnibus iam dictis patet quæ & qualis & quanta sit differentia metallorum adinuicem tã in forma quàm in materia & accidente, & tam actu quàm potentia. Cum enim in materia tam propinqua quàm remota & mixtione & modo mixtionis, non nisi modicum distent tunc ipsorum differentia quamuis sit in forma ipsa, non proprie erit differentia specie sicut differẽtia hominis & equi. Sed eorum differentiæ magis proprie sumentur penes materiam et partes eius, scilicet secundum digestiuum & indigestum completum & incompletum cum illa sint eiusdem propinquæ materiæ penitus, sed indigesta & incompleta ad aurum ordinata. Et sicut non est necesse, quòd indigestum existens in semita & uia digestionis, continuo reuertatur ad principium digestionis. Ita neq; in materiam suam primam, id est proximam. Cum igitur imperfecta metalla sint in semita & uia digestionis continua, & cum indigesta sint

non erit necesse quòd reducantur ad principium digestionis,
nec in materiam suam primam sed solū digestio continuetur,
quousque fiant aurum. Sed in ijs quæ non habent hunc or-
dinem gradualem et potētiā naturalē, necessarium est ut in
suam primam materiam reducantur. ut si ex boue uel tri-
tico fieri debet homo necesse est ut corrumpantur, digerātur,
& fiant materia prima hominis quæ est sperma, ex quo
fit homo, Ideo ars non inquisiuit conuertere animalia nec ue
getabilia, nec eorum partes, nec mineralia extranea in au-
rum, sicut neque natura, cum sit impossibile tam apud na
turam, quam apud artem nisi in primam materiam, id est
in propinquam materiam siue proximam reducantur prius.
Ars igitur sequitur naturam in eo quod uult facere ut natu
ra, & extollit naturam mirifice, non uiolando naturam sed
ipsam iuuando. Distinctionibus igitur, & generationi
bus metallorum iam dictis et consideratis patet solutio quin-
tæ rationis philosophi, quia natura denudando materiam me
tallorum imperfectorū à forma illa transitoria sub qua erat
in mineris cum eodem instanti transformauit eam ad formā
ad quam ordinata erat, scilicet auri & sic reducit metalla
in materiam primam, id est nudam ab omni alia forma &
sic transformat ea in aurum. Eodem modo ars facit, quā-
uis enim per liquefactionem non reducātur in materiam pri
mam, tamen per appositionem, & ingressum & mixtionē
lapidis philosophorum, qui est forma auri, fit expoliatio et de
nudatio materiæ à forma illa sub qua erant et ab omni alia
& transformatio ad formam ad quam ordinata erant in eo
dem momento, scilicet auri, quia sine liquefactione metallo-
rum non potest esse ingressus nec mixtio, neque transmu-
tatio medicinæ transmutantis, & hoc modo reducuntur in

materiam primam: & transmutantur de specie in speciem, secundum ordinem naturæ per generationem et corruptioné. quandocunque enim forma submergitur, & materiæ immiscetur necessario fit nuda materia, & generatio & transformatio ad formam ordinatam finalem, quia non potest generari forma noua in re disposita, nisi per corruptionem præexistentis, non ergo erunt simul duæ formæ substantiales in eadem materia sed solum introducta nunc, nec ipsa est accidentalis, sed substantialis. Similiter si uelimus de Ioue, uel de Saturno facere uitrũ, oportet quod reducamus in materiá primam, non tamen ut perficiantur. Alia ergo reductio est in materiam primam perficiendo, quia retinent nomen generis primum et acceperunt nomen nouæ speciei ad quam ordinata erant. s. auri, & alia faciendo ex eis: scilicet uitrum etc. tunc perdunt nomen generis & nomen speciei similiter ad quam ordinata erant, & in qua prius erant reducuntur ergo in materiam primam per artem secundum ordinem naturalem successiuum sicut facit natura, & non sicut imaginantur.

ALIIS autem rationibus accipientibus materiam primam, id est propinquam in quatuor elementa sic respondemus & dicimus, ꝙ transmutatio unius rei in aliam potest summi dupliciter. Vnomodo prout res quæ trãsmutari debet, est in primo principio termini à quo incipit motus, & hoc est materia prima quæ est chaos & principium & elementum quatuor elementorum. Alio modo prout iam per alterationes multas, seu plurimas remota est à termino à quo & facta est in propinqua potentia ualde ad specié ad quam transmutatur, ita ut modica mutatione facta generetur forma & illa magis dicitur materia propinqua, quæ secundum or

dinem ſequitur materiam primam, ſicut dicimus quòd ele-
menta ſunt materia prima hominis: Sed cibus ex elemẽtis eſt
propinquior ſeu propinqua. Sanguis aũt ex cibis propinquior:
ſperma uerò ex ſanguine propinquius, fruſtũ autẽ carnis ex
ſpermate illo generatum eſt propinquiſſima materia. Si er-
go ratio accipit pro materia prima quatuor elementa ſic nil
arguit contra nos, quia ſi ex elementis debet fieri homo, opor
tet neceſſario quòd per diſpoſitiones tranſeat ordinatas quas
diximus. Sed ſi ex ſpermate debet fieri homo nõ eſt neceſſe ut
in primam materiam redigatur ſeu reducatur quæ eſt qua-
tuor elementa nec in ſanguinem, nec cibum, quia eſſet retro-
cedere à forma diſpoſita. Sed oportet ut continuetur dige-
ſtio quouſque materia recipiat formam hominis. Sic ſi ex ele
mentis debet fieri aurum, oportet neceſſario ut per diſpoſitio
nes tranſeant medias ordinatas, ſcilicet ut ex eis fiat aqua ui-
ſcoſa grauis cum terra tenuiſſima ſulphurea, quæ ſit argen
tum uiuum. poſt hoc autem mediante & actione ſulphuris
in eo fit aurum uel metallum aliud, quod poſt fiat aurum,
Si igitur hæc metalla imperfecta uolumus perficere in aurũ,
non eſt neceſſe ut in materiam primam reducantur. Simi
liter quia natura non operatur per illum modum in ſuis mi-
neris, ergo & ars cum ſit ſequela naturæ tenebit modum na-
turæ. Si autem ratio accipit pro materia prima materiam
propinquam, ſic ratio magis oppoſitum arguit, quia qualis
eſt ordo & proportio elementorum ad ſanguinem & ſper-
ma ut fiat homo, talis etiam eſt ordo & proportio elemento
rum ad argentum uiuum & ſulphur. Sicut ergo non eſt ne
ceſſe ut illa conuertantur in materiam primam quæ eſt qua
tuor elementa naturæ nec in ipſorũ intermedia, ut fiat homo.
Sic & in propoſito, quia ſicut natura in ſuis operibus non

intendit retrocedere, sed continuo appropinquare ad terminũ sic & ars et per sperma antedictum intelligo menstruum cum à spermate ad materiam spermatis conuertatur, ut sit materia embrionis. Considerando igitur materiam propinquam & remotam & remotissimam & potentias ad inuicem ordinatas, magis ista ratio arguit rem esse possibilem quam impossibilem. Metalla enim imperfecta, sunt sicut medium inter aurum & argentum ex parte una, & sulphur & argentum uiuum ex parte alia, cum aurum sit sicut finis & ista sint principia. Et quia medium est propinquius fini quã principium ideo imperfecta metalla sunt propinquiora auro, quam sua principia quæ sunt materia prima. Quocunque tamen modo materia prima accipiatur, oportet quòd in ipsam materiam primam, id est nudam metalla omnia si debeant transmutari in aurum, reducantur. Sola enim liquefactio metallorum, non reducit eam in materiam primam, id est nudum ut arguit ratio & bene. Sed ostendit aperte materiam ex qua sunt, quia omne metallum cum liquatum est ostendit naturam & accidentia argenti uiui. Vnde dicit philosophus quarto meteororum. Plumbum cum liquatur procul dubio est argentum uiuum. Dixit autem de plumbo potius, quàm de alijs, quia plumbum minus remotum est à materia argenti uiui quàm aliquod aliorum.

NOTANDVM quòd quamuis imperfecta metalla dicuntur sicut medium & transitus ad aurum, argentum uiuum autem sicut principium à quo incipit talis motus, hoc intelligendum est, quo ad naturam, quia quantum ad naturam alia dispositio & aliud tempus transitus est, scilicet ipsius argenti uiui ad aurum, & aliud tempus uniuscu-

iusque metallorum imperfectorum ut per finem digestio, & complementum fiant aurum. Sed quantum ad artem sunt eiusdem dispositionis & eiusdem temporis. Cum enim solum argentum uiuum imperfectorum perficiatur ab elixir in aurum per prius expoliationem à sulphure corrumpente, et argentum uiuum uulgi non indigeat expoliatione aliqua, ergo oportet quòd per talem expoliationem istud redeat ad naturam istius. Ipsius nempe coagulatio non impedit identitatem suæ naturæ cum natura istius, quare eadem dispositio, & idem tempus erit perfectionis ipsorum, quoniam potentia & uirtus elixir multiplicata exuberans se per utrunque extendit & perfundit seu diffundit in momento & perficit æqualiter communicando utrique digestionem per suam digestionem exuberantem & excedentem quam habet ita quòd in utrisque fiat digestio, et sic est finis huius quæstionis cum elucidatione debita. Deo gratias.

HANC quæstionem prolixam sic solemniter & exquisite inuestigatã, uentilatam, disputatã, determinatam, roboratã, cõposuit et ordinauit Magister Petrus Bonus Ferrariensis physicus egregius sub anno à natiuitate domini nostri Iesu Christi M. CCCXXXVIII. qui tunc erat in ciuitate Polæ stipendiatus in prouincia Histriæ. In qua inseruit, de cognitione speculatiua practica et operatione ipsius. Ita quòd quisque intelligat defendendo artem et antiquorũ auctoritatibus & rationibus inhærens et proprias sibi rationes adiungens. Rogo autem unumquemque intelligentem ad cuius manus peruenerit hæc præciosa margarita, ut communicet uiris intelligentibus ad hanc quæstionem uel artem esurientibus & naturalibus principijs eruditis: ab insipientibus autem pueris ipsam occultent, cum sint indigni.

Visa autem ueritate istius artis, Nunc uidendum est sub qua parte philosophiæ contineatur, & in quo differant, quoue conueniant, ars & natura.

GENERALITER quidem aliqua nunc prælibãda sunt. Sciendũ primo, ꝙ Exercitia realia sunt in triplici gradu secundum philosophum 6. metaphysicæ, quia aut sunt coniuncta motui & materiæ, & de istis est scientia naturalis; aut coniuncta materiæ & separata à motu & de istis est mathematica; aut separata à motu & materia, & de istis est metaphysica, id est diuina. Sed de separatis à materia & coniunctis motui, non est scientia, cum tale ens reale sit omnino impossibile esse. Cum igitur scientia alchimiæ sit de ente reali, necessario erit sub aliqua illarum partium philosophiæ, sed non sub mathematica, quia scientia alchimiæ est de ente reali coniuncto motui & materiæ, neque sub metaphysica, id est diuina, quia non est de ente reali separato à motu & materia, sicut sunt intelligentiæ etc. Oportet ergo necessario, ꝙ sub naturali philosophia ponatur, cum ipsa sit de ente reali coniuncto motui & materiæ. Similiter entia naturalia concernunt sibi materiã determinatam, ut simitas nasum, uisus oculum. & ideo sine sua materia siue subiecto non possunt intelligi. Entia autem mathematica non cernũt sibi materiam determinatã, ut linea, triangulus, & numerus, quia talia entia possunt esse in qualibet materia, propter quod possunt intelligi circunscripta qualibet materia. Entia autem metaphysica, id est

diuina cum careant materia nullam cernunt ſibi materiam, quare ſic ſpiritualiter intelliguntur.

AMPLIVS quòd omnes artes exordium, & originem contrahunt à ſcientijs & manant ab eis ſiue immediatè, ſiue mediate. Scientiarum enim principium eſt intellectus, ſcilicet aut ſpeculatiuus aut practicus. Artium quæ ſunt de ente rationis principium eſt intellectus ſpeculatiuus. Et ſicut principium naturæ eſt intelligentia. (propter quod natura ſemper eſt uerax & principia eius, & opera eius, cum ipſa oriantur ab intelligentia, & intelligentia ab eſſe diuino, In quo ueritas omnis relucet, & à quo ueritas omnis manat, cum ipſum ſit ipſa ueritas. Cum ergo naturam non poſſimus dicere falſam, nec ſophiſticam, ergo nec artem quæ eſt eius ſequela, ergo alchimiam dicemus omnino ueram.) Et ſicut principium naturæ eſt intelligentia. Ita principium rationis eſt intellectus, quia omnis ars & ſcientia eſt cum ratione. igitur principium artis & ſcientiæ eſt intellectus. Et quia intellectus ſemper eſt uerorum. igitur omnis ars et ſcientia eſt uerorum. Si ergo ponimus alchimiam de genere artium uel ſcientiarum, neceſſario ponemus ipſam eſſe uerorũ

ITEM. ipſa enim ſubalternatur li. meteo. aut li. de mine. proprie et per ſe, et liber de mine. lib. meteo. et proprie 4. Si igitur ſcientia mineraliũ eſt uera, ergo & ſcientia alchimiæ eſt uera omnino & eius partes ſequentes eam, et ſic de omnibus artibus et ſcientijs. Omnes enim artes & ſcientiæ ſubalternatæ quãtuncũq; deſcẽdẽtes et infimæ ſunt ueræ, quia oriuntur ex principijs ueris, ergo & ars alchimiæ ob hoc eſt neceſſariò uera. Et ſi ſcientia ſubalternans eſt uera neceſſariò et ſubalternatã dicemus ueram, principia enim et priora ſemper ſunt cauſæ ueritatis, aut falſitatis poſteriorũ et ortorũ à prin

cipijs, & non econuerso, nam principia attestantur ortis, & econuerso. Item quorum principia et præmissę et priora uera sunt, necessario & quæ secundum ordinē consequūtur, & quorum falsa, falsa etc. Principium autem huius artis, scilicet alchimiæ, uidetur esse intellectus uterque, scilicet speculatiuus primo, & practicus secundo. Pars enim quæ docet modum inuestigandi est speculatiua, sed pars quæ docet quod sit ministrandum naturæ, dicetur practica, seu operatiua, sicut patet ueraciter in scientia medicinæ. ratione autem formæ dicitur naturalis, quia sequitur naturam omnino, tam in forma substantiali quàm accidentali, uel in accidentalibus & secundū hoc dicetur ars ministrans naturæ, ergo naturalis & non mechanica, quia non est factiua. nec est de ente rationis, quia non est de ente intellectuali, sed reali sicut ars medicinæ, et uerius scientia secundum Auicen.

CVM igitur ars alchimiæ, sit sub parte naturalis philosophiæ, cum libro de mineralibus subalternetur, oportet necessariò, quòd cernat sibi materiam determinatam. Et quia intentio artis alchimiæ, est sequi naturam omnino, et per omnia, ut faciat idem aurum quòd ipsa, quæ & qualis erit materia apud naturam, erit & necessariò apud artem, cum de potentia materiæ determinatè extrahatur forma sua, & non de materia aliena, si autem fuerit materia non eadem, sed quodammodo similis secundum genus, ergo & generata non eadem sed similia secundum genus, & non secundum speciem & formam omnino. Cum ergo materia sit una & determinata omnino apud naturam, & non multiplex, ergo necessario illa una determinata materia & eadem erit similiter apud artem alchimiæ, & non multiplex. Hæc autem materia est argentum uiuum, seccundum

omnes

omnes philosophos tam naturales, quàm alchimistas, ergo & apud artem alchimiæ materia erit similiter argentum uiuum. Et quia materia non producit se ipsam in esse ad generationem, & formam, sed ab agente proprio dirigitur, & informatur, tunc necessario oportet, quòd illud argen. ui. quòd est materia dirigatur, digeratur & informetur à suo agente proprio ad terminũ intentum naturæ, quæ est generatio metallorum & auri, & aliorum quorundam quæ nunc relinquimus. Hoc autem agens est sulphur sibi in proprijs mineris coniunctũ, habens illud argentum uiuum à propria uirtute coagulare & digerere per calorem naturalẽ mineralem secundum philosophos naturales. Ita ut in fine digestionis necessario aliquod metallorum ex eo generetur, & ultimo aurum. Videtur ergo necessario, quòd illud idẽ agens esse debeat apud artem coniunctum arg.º ui.º ut dirigat, digerat & informet illud argentum uiuum, ita ut in fine digestionis & complemento generet idem aurum omnino, sicut facit natura ex eo, necessario ergo oportet, ꝙ idem ar. ui. et idem sulphur, quod subijcitur operationi naturæ, subijciatur ẽt omnino operationi artis et non aliud, quantũcunq; simile uideatur secundum genus & apparentiam, nisi.n.essent subiecta actibus nostris, impossibilis esset hæc ars omninò. Veruntamen modus agendi & digerendi & informandi artis est diuersus à naturali, & similiter organum, siue locus, & tempus, sed æquipollent ad eundem ultimum finẽ. Propterea quod sicut natura generat aurum ex illa materia, sic ars formam auri eliciendo ex illa materia generat, cum qua forma oẽ metallum, cum sit sibi materia per conflationem, conuertitur in purissimum compositum, scilicet aurum, omnis enim forma adueniens materiæ suæ dispositæ, informat

eam necessario, cum actus actiuorum sint in patiente dispoito. Qui ergo laborant in mineralibus extraneis, absque intentione naturæ, & in uegetabilibus & partibus suis, & animalibus, & partibus suis, & superfluitatibus, in uanum laborant: quia alterant alterationibus uanis & extraneis non disponentibus ad formā, quare non transformant, cū in talibus materiebus & agentibus nulla sit habitudo, nec proportio, nec dispositio per esse informans metalla imperfecta forma auri, nisi forte in primam materiam, id est, proximam redigantur. Dicere ergo plures materias posse subijci naturæ, & arti huic, esset quasi entia naturalia dicere, mathematica esse uel econuerso. quod est omnino inconueniens.

Sic ergo patet quòd ars ista est naturalis, & quare & quo modo & in principijs naturalibus et efficacibus est imitatrix naturæ, & eius sequela, & ex parte eiusdem materiæ, & eiusdem formæ omnino tam substantialis, quàm accidentalis cuiuscunque modi: propter quòd in examinationibus nullum iudicium ignis pertimescit, qualecunque sit illud, sed quiescit in eo & gaudet in ipso sine sui diminutione & mutatione aliqua sicut minerale purissimū & purificatum, quod in experientia uere patet, si enim deficeret in examine aliquo non esset idem cum minerali, propter quòd sicut in forma, quæ est res diuina, non est inuenta Hypocrisis, neque falsitas, neque malitia, sed pura ueritas in iudicio ignis, absque ulla iniquitate, sic in suo composito, cum compositum contrahat suum esse tale à forma sua tali. quare patet, quòd sit uera, & naturalis, & cui subalternetur.

Restat nunc determinare de principijs metallorum. Tam in generali quàm in particulari & de eorum generatione & transmutatione ad metalla omnia secundum naturam & de

monstrare quomodo & in quibus ars possit sequi naturam. Nam si quis in legendis libris deses extiterit, in præparandis rebus promptus esse non poterit: liber nanque librum aperit, & sermo sermonem explicat, quia quod in uno est diminutum in alio est completum, non enim poterit in practicam leuiter assuescere, cuius mens in theorica renuit insudare, ignoratis enim principijs, contingit & finē necessariò ignorare.

DE PRINCIPIIS METALLORVM IN generali, & de eorum generatione & transmutatione adinuicem secundum naturam, & ostendetur quomodo & quibus modis ars potest sequi naturam.

CVM omnis generatio sit ex conuenienti uniuoco, sicut dicit uenerabilis Aristoteles septimo metaphysicæ, & uideamus omnia metalla deducta ad speciem per coagulationem, & per unum modum mixtionis, & esse liquabilia, & coagulabilia, & simul miscibilia, & retinentia similiter nomen, & speciem siue coagulata, siue liquata: ideo eorum materiam oportet nos ponere unam solam, scilicet humidum aqueum, quia non potest unum ex eisdem, & eodem modo commixtum pluribus secundum speciem differentibus esse conueniens. Tale autem humidum semper quærit terminū alienum non quiescens in termino proprio, quia terminari termino alieno essentialiter & primo inest humido aqueo, id est, elemento aquæ, taliter autem terminari omnibus inest metallis dum liquata sunt, ergo &c. Similiter quæcunque à frigido congelantur abundant in sua materia prima

humido aqueo, ut dicitur quarto meteororum, talia autem sunt metalla, & eis similia. Et quia humidum aqueum facile euaporat ab igne, metalla autem suas conseruant humiditates etiam in magnis ignibus, ideo humiditates metallorum non simpliciter aqua, sed ut est passa cum alijs elementis. Vt autem natura aquæ in metallis permaneat cum durabilitate, ideo oportet ut sit uiscosa & unctuosa, ut possit permanere, ut patet in humido nutritiuo animali. Et quia humidum uiscosum uidemus in pluribus inflammabile facile, & ab igne non separari donec finiatur, tale autem humidū non reperitur in metallis, ergo non uidetur solum humidū uiscosum & unctuosum metallorum esse materiam, sed ut est passum à terreis partibus.

VNDE notandum quòd in generatione metallorū, est duplex humiditas, una uiscosa extrinseca, quæ non uenit ad unionem totalem cum terrestribus partibus rei, & hæc inflammabilis & sulphurea; & alia est humiditas uiscosa intrinseca, & hæc una & similis est per totum cum partibus terreis & hæc non est inflammabilis sed incombustibilis, quia in suis partibus terreis tenuissimis adæquata & commixta est mixtione forti taliter, ut minimum unius sit idem factum cum minimo alterius, & unius plurimum cum plurimo alterius, & facta sunt à propria digestione argentum uiuum. Ideo pars humida non derelinquit partem siccam in igne, nec econuerso. Sed aut cum tota sui substantia recedit ab igne, aut cum tota permanet, & hoc facit quòd pars humida nō adhæret tangenti, quia partes terreæ ipsam ligant, & temperant æqualiter, pars etiam sicca non terminatur termino proprio, quia partes aqueæ ipsam soluunt, & æqualiter contemperant, ideo humidum & siccum æquantur in ipso.

EST ergo materia metallorum omnium prima humidum uiscosum, incombustibile, subtile, incorporatum terrestri subtili æqualiter & fortiter commixto per minima, in cauernis terræ mineralibus. Materia autem proxima eorum est argentum uiuum generatum ex illorum forti commixtione.

Sed cum materia non producat se ipsam in esse. Ideo sagax, & sapientissima natura adiunxit sibi agens proprium, scilicet sulphur, ut ipsam digerendo, & coquendo in metalli formam conuertat. Est enim sulphur quædam pinguedo terræ in mineris proprijs generata per temperatam decoctionem & inspissata, & indurata; & habet sulphur se ad argẽtum uiuum sicut masculus ad fœminam, & sicut proprium agens ad propriam materiam. Et quoddam sulphur est liquabile de sui natura, & quoddam non, ideo quæcunque natura facere uoluit liquabilia, adiunxit eis sulphur liquabile, ut de potentia materiæ extrahat similem liquefactionem. Et hoc fuit causa liquefactionis metallorum in igne, & coagulationis extra ignem quamuis argentum uiuum de sui natura semper sit liquidum. Quæcunque autem uoluit natura non liquabilia fieri, adiunxit sulphur non liquabile, tamen coagulatum, ut in marchasita, magnesia, & antimonio, & sulphur in marchasita est non fixum, & combustibile, in antimonio autem fixum, & incombustibile. Est ergo materia prima propinqua & proxima & uniuoca metallorum omnium argentum uiuum non in natura sua, sed ut est ab agente proprio, scilicet sulphure liquabili in cauernis terræ mineralibus coagulatum, & cum ipso sulphure commixtum. Ergo materia hæc, aut omnino sibi consimilis, erit materia argenti, si generatio debeat fieri ex conuenienti, & proximo. Oportet ergo necessario dicere illa duo simul cõmi-

xta esse principia tam artis, quàm naturæ. Quia igitur sic conueniunt in materia proxima, & agente, & modo mixtionis, ideo habent inter cætera mixta circularem generationem adinuicem, ut dixit Hermes, Rasis & alij philosophi. Sicut enim elementa parum distant à materia sua prima, ex qua sunt, & ideo adinuicem circulariter generantur, sic & metalla, sed aliter. Quia generatio metallorum est omninò reciproca, & conuersiua propter æqualem quasi suam perfectionem, & paruam distantiam à materia sua prima, nec hoc magis ordinatur ad istud, quàm econuerso. In metallis autem secus est, quia omnia de se sunt imperfecta præter solum aurum, scilicet in aliquo gradu imperfectionis: & ordinantur omnia ad aurum solum, sicut ad finem ultimum, ideo non reuertuntur postquam facta sunt aurum. Signum autem transmutationis eorum à natura in aurum, est mixtio eorum in una minera, & successiua mutatio. Si enim essent perfecta, & completa ad naturam unam & completionem unam determinatam, scilicet ad illam, in qua sunt; tunc proculdubio non essent conuertibilia ad aliam, nisi prius reducerentur in non metallum. Cum igitur primò & ultimò retineant nomen metalli, non egent nisi forma, qua nominentur nomine alterius metalli, scilicet auri, & hanc formam nouam, & ultimam dat natura in mineris absque liquefactione, & ars extra mineras cum liquefactione.

Ex dictis nunc, & prius patet, quòd natura duplicem modum assumit in generatione auri, unum per se & primò, scilicet quia generat aurum in mineris proprijs, & ex suis principijs. Alium per se, sed non primò, scilicet quia primò generat aliquod metallorum imperfectorum ex eisdem principijs in sua minera, & conuertit ultimò ipsum in aurum.

elementorum

Sequitur ergo ars naturam in generatione auri secundo modo, scilicet quia generat ex imperfectis metallis aurum sicut facit natura. Primo autem modo impossibile est artem sequi naturam &c.

NOTANDVM circa illam literam, ex dictis ergo nunc &c. Quòd secundum philosophum nono metaphysicæ, quòd plures possunt esse materiæ eiusdem, scilicet mediata & immediata. Et sic duobus modis fit aliquid ex aliquo, scilicet mediate & immediate, ueruntamen oportet quòd materia mediata ueniat ultimò ad immediatam. Vnde dicit ibi quòd ad identitatem rerum producendarum requiritur identitas agentis & materiæ, quia si materiæ sint diuersæ inter se, necessariò res quæ producuntur erunt diuersæ. Ideo ad habendum perfectam notitiam cuiuscunque rei, oportet assignare causas eius omnes proximas, & cognoscere. Cum igitur in arte alchimiæ sit eadem materia tã mediata, quàm immediata, sicut apud naturam & reducat mediatam, ad immediatam, sicut facit natura, & sit idem, scilicet secundum eandem intentionem agens, quæ est expoliatio argenti uiui totalis, post decoctionem completam, à sulphure corrũpente, quod ipsum decoxit sicut facit natura, & sit eadem forma, scilicet sulphur intrinsecum argenti uiui introductũ de potentia materiæ, sicut facit natura, quod sit idem finis, scilicet unio istius formæ cum materia ut fiat aurum, sicut facit natura, cum forma & finis sint idem, tunc necessario idem aurum, erit hoc & istud, quia quorum causæ sunt omnino eædem omnes, oportet necessario ipsa esse eadem.

Si quis callidus artifex sciret transmutare materias qualescunque extraneas & mediatas, siue sint de numero mineralium aliorum, aut uegetabilium, & plantarum, aut animaliũ,

partium, aut superfluitatum, reducere ad materias proxi-
mas & immediatas auri, proculdubio posset facere uerum
aurũ. Sed quia hoc est impossibile, ideo talium operatio est
inanis, quia non potest fieri generatio nisi ex conuenientibus
& proximis, & immediatis, ut dictum est. Hoc autem nul
lo modo potest ars efficere ex illis, etiam si uita eorum perpe-
tuaretur. Et hoc insinuat Geber in fine capituli de medicinis
primi ordinis, scilicet ꝙ omnis medicina alterans, aut est ex
argento uiuo, aut sulphure, aut amborum commixtione, aut
ex aliquibus habentibus naturam eorum. Quidam uero plu
res adinuenerunt medicinas. Sed unam ex duobus necessario
euenire contingit, quĩa aut ex eisdem, aut eandem naturam
habentibus, illos medicinam creare necesse est: aut medi-
cinam componunt, quæ ei quod non est æquipollet cum alte-
ratione sua, & quæ nec mundo prodest, nec mundi parti-
bus, donec motor in sublimi naturæ mobili quieuerit incorru
ptus. Et capitulo de procreatione magnesiæ, tutiæ, & mar-
chasitæ, ostendens, quòd sint composita ex sulphure & ar-
gento uiuo, propter alterationem in colore auri uel argenti
quam faciunt in corporibus dicit. Quæcunque enim alteran
tur, uel per argenti uiui uirtutem, uel sulphuris, aut horũ
similium necesse est alterari, quoniam hæc sola communicát
ad ipsa corpora in natura &c. Et quanta differentia est ul-
timæ dispositionis metallorum imperfectorum quando fiunt
à natura in mineris aurum per se, sed non primo modo, ad
dispositionem ultimam auri, quando fit à natura primo,
tanta similiter est differẽtia ultimæ dispositionis naturæ utri-
usque modi auri secundum artem. Sed est eadem penitus cũ
naturali quæ est per se non primo. Vltima enim dispositio
secundum naturam utriusque modi nihil aliud est, quàm ex-

poliatio argenti uiui per digestionem completam omnino à sulphure corrumpente, quod ipsum decoxit & in eodem instā ti informat illud argentum uiuum forma auri. Et quia ars eodem modo operatur in expoliatione ista, tam in generando lapidem philosophicum, quàm in perficiendo metallo & com plendo cum ipso. Ideo ultima dispositio cum informatione secundum naturam utriusque modi, quàm secundum artem, est penitus eadem. Modus autem expoliandi quamuis diuersus sit, tamen non diuersificat rem in forma, quia modus rei non est idem quòd ipsa res. Quia si natura non transmutaret ipsa metalla imperfecta in aurum, forte quòd ars non posset peruenire ad illud, & sic ars uana esset, uel noua. Talis est generatio sanguinis in corpore humano quia generatur per se & primo, & generatur etiā ex phlegmate per se, sed non primo, cū phlegma sit sanguis indigestus & uia media ad sanguinem.

Hic ponitur solutio rationis 18 & 19.

AMPLIVS dicimus quòd sicut impossibile est ꝙ natura sequatur artem in generatione lapidis alchimici quia cum ipsum in argenti uiui similitudinem generasset perficere non potuisset cum elementa coniungere nesciuisset. Ita econuerso est, impossibile enim est, ut ars sequatur naturam in generatione auri, aliquo illorum modorum penitus. Et hoc dico quantum ad dispositiones præcedentes, & habilitantes ad ultimam dispositionem, quamuis ultima sit eadem penitus. Et sic eandem ultimam dispositionem uel consimilem dat ars & natura, sed aliter dispositiones præcedentes hāc ultimam, sunt enim diuersæ in arte, & in na

tura. Et sic patet solutio 18. rationis, & nisi natura haberet hunc modum generãdi aurum ut dictum est, ratio hæc quasi esset insolubilis propter generationem formarum. Et quia ars faceret, quòd natura non posset, nec uere posset solui nisi cum exemplis atramentorum. Similiter patet solutio rationis 19. quia generatio cuiuslibet auri secundum naturam, & huius auri secundum artem est eadem omnino, quæ generatio est in expoliatione sulphuris agentis & dirigentis & inquinantis omne metallum, generatio enim fit in fine actionis nouæ formæ, scilicet auri, secũdum dispositionem & legem datam à natura. Dispositiones autem præcedentes hanc ultimam quamuis sint diuersæ in arte & in natura, nó impediunt generationem eandem & formam, ita quòd quãuis sit generatio quodammodo æquiuoca quantum ad dispositiones præcedentes & habilitantes, tamen uniuoca est in fine. Et per hunc modum omnis generatio æquiuoca reducitur ad uniuocam si generet eandem formam, ut patet in nono metaphysicæ. Similiter & de corruptione dicendum est.
Et ideo si aliquis per aliam medicinam, siue per aliud elixir sciret sic metalla expoliare, generaret uerum aurum.

SED impossibile est quòd hoc fieri possit, nisi per hunc lapidem ut tota alchimia clamat, unde philosophus secundo physicorum dicit, non fiunt autem omnia ex unoquoque semine sed ex tali, & undecimo de animalibus dicit, Non erit autem ex quolibet semine quodlibet, sed istud erit ex semine isto & hoc ex hoc. In uanum ergo laborant in alio quàm in argento uiuo cum sulphure, sicut natura docuit.

VBI notandum quòd sulphur occultum in argento uiuo est dans formam auri, sed per uirtutem caloris auri mineralis & sulphuris extrinseci, ergo quodcunque aliud metallorũ

colore aureo, cum tutia, aut sulphure extrinseco, aut croco ferri, aut chalcãtho, aut quibuscunque alijs, siue simpliciter, siue commixte, sophistice colorant, & non dant formam auri.

ET nota ibi. Sed impossibile est &c. Alia enim nõ sunt de intẽtione naturæ in generatione auri. propterea in mineris auri, & metallorum nil eorum reperitur, & ideo quia tale aurum est sophysticum semper inficitur ab aere, & igne ignitionis & pulueribus corrosiuis quibus fit cementum, aut si sustineat omnia hæc & cementum sicut istud quo fecit iam quidam ut audiuimus, de argento reducto ad pondus auri, dicimus quòd non habet molliciem ad malleum & flexionem, nec ignitionem auri, nec fusionem, nec sonum mutum auri, sed erit ut argenti. Nec bibit argentum uiuum facile ut aurum. Nec possunt cum eo deaurari metalla, ut audiuimus ab illis. Ex quibus patet quòd cementum non est ultimum examen auri, sicut cõmuniter aliqui existimant. Nõ omne ergo istud quod alterat metalla imperfecta in simili colore, simili colori auri, est potens facere aurum. Sed quod post ultimas operationes transmutat, unde Geber in capitulo de ponẽtibus artem in aluminibus & salibus & corporibus, & gemmis, dicit. Possibile tamen est in ijs omnibus alterationem aliquam inueniri. Sed remota est ualde & maxime laboriosa. Et in eodem capitulo de ijs qui ponunt artem in uegetabilibus, dicit. Qui autem in uegetabilibus eam ponunt, sed nõ in eis, quoniã potius deficient à labore quàm laboratum perfici sit possibile. Cum igitur lapis philosophorum post habitas alterationes transmutet, ipse solus faciet aurum, & hoc est rationabile, unde philosophus decimoquarto dicit. Omnia irrationabilia repugnant sibi ipsis & rationabilibus. Et 10.

ethicorum dicit, omnia uera uero consonant, falsum autem uero dissonat, uerum autem & ens, & unum, & bonum, & pulchrum cõuertuntur. Vnde quarto metaphysicæ per locũ à contrarijs, falsum, & multiplex, & non ens, & malum, & turpe, adinuicem conuertuntur.

De principijs metallorum inspeciali, & de eorum generatione secundum intentionem naturæ. Et de signis generationis, ostendens quomodo ars debet eodem modo sequi naturam in similibus signis, & similibus principijs in generatione lapidis philosophorum.

IN quo toto naturæ secretum inseritur.

DICEMVS denuo, quòd quandocunque in aliquo uno inueniuntur duo composita ad constitutionem illius, & unum illorum componentium inuenitur sine alio, necesse est et reliquum componens sine reliquo inueniri. Sicut probat philosophus octauo physicorum in his, quæ mouentur & mouent, in quibus quia motum inuenitur sine mouente, oportuit etiam quòd mouens absque moto reperiretur. Ex quo patet quòd si à tali composito, unum componentium separaretur, necessarium est, quòd reliquum de reliquo si separetur, separetur seorsum. Quia igitur, natura ad generationem metallorum omnium, pro principijs recipit argentum uiuum cum sulphure mixtum, & generata simul in mineris eorum, cum bona digestione & liquefactione metallica, suaui, absque strepitu & stridore sint collecta, fide credimus & experti fuimus. Et non recipit argentum ui

uum uulgi nec sulphur eius sicut ostendit Geber capitulo de principijs naturalibus huius magisterij. Et ipsa simul suauissime sublimando & conuoluendo & lauando decoquit & digerit, & in fine actionis elicit & separat per se argentum uiuum. ergo & sulphur remanebit separatum per se, & sicut tunc natura in instanti perficit & informat istud argentum uiuum forma auri in quo argento uiuo tota naturæ intentio per se fuit, sic & sulphur seorsum sine aliquo regimine derelinquit. Et ideo natura post cõpletam actionem absq; sulphure ipsum fixerat & perficit, ex cuius remanentia ante completam decoctionem ab auri substantia & forma degenerat, & fit aliud metallum, aut istud ex eis commixtum, ut supra diximus. Patet ergo quæ sit materia metallorũ apud naturam, & quid agens, & quis finis in agendo. Quia igitur ars hæc in mineris metallorum non reperit aliquid, quod sit in natura argenti uiui, nec aliquid quod sit in natura sulphuris. Sed aliquid ex ijs generatum, aut commixtum & in naturam terræ redactum. Et inuenit illorum mineras simplices separatas abinuicem & à metallis. Ideo ars sequens naturam recipit eandem materiam, ut natura commixtam de minera propria siue omnino similem in mineris proprijs existentem, & est ex eisdem principijs composita penitus sicut materia mineræ metallicæ cũ liquefactione suaui, absque strepitu & stridore, quam natura de se ulterius non transmutat, nec ad generationem metalli nec alterius rei, unde dixit Auicenna. inueni tantæ adhærentiæ liquefactionem & deinde similitudinẽ mineritatis, et in hac materia nullã natura reliquit artem sibi hæredem. Sicut ergo natura in fine suæ actionis separat argentum uiuum per se, & ipsum informat in instanti forma auri & operi suo finem imponit, sicut

cætera agentia naturalia & sulphur remanet relictum seorsum postquam peregit totum opus naturæ, Sic & ars in sua operatione omnino habere debebit. Cum igitur artifex in magisterio decoctionis uiderit argentum uiuum de cómixto separatum, ergo sulphur, quod decoxit est etiam sulphur separatum. Hoc enim est completæ & finalis decoctionis sicut natura nos docuit. ergo necessario cogitur artifex, ut informet illud argentum uiuum forma lapidis philosophorum & operi finem imponat sicut facit natura, omnis enim materia recipit formam suo tempore prout est capax formæ & non prius, nec posterius.

Nota quia hic totum naturæ & artis secretum inseritur.

NOTA circa illam literã præcedentem. Sicut ergo natura in fine etc. Notandum ꝙ oẽ, quod terminatur, aut terminatur termino proprio, ut est corpus terrestre siccum, lapis, lignum &c. Quia seruant figuras suas stando in terminis proprijs, aut terminantur termino alieno, ut corpora aquea humida sicut aqua & oleum, quia non seruant figuras suas, sed recipiunt alienas ratione diuersi corporis continentis, ut probatur 4. meteororum. Propterea omne liquabile, cũ liquatur terminatur termino alieno, quia partes aquosæ tunc uincunt, cum autem coagulantur, terminatur termino proprio, propter partes terrestres uincentes tunc, quia fit conuersio elementorum de contrario ad contrarium.

Nota de argento uiuo &c.

CVM ergo argentum uiuum oritur in magisterio, tunc terminatur termino alieno propter partes aquosas tunc uin=

centes. & ſi uelimus ipſum retinere, oportet neceſſario ut faciamus ipſum terminari termino proprio, ergo oportet nos coagulare ipſum cum ſuis partibus terreſtribus nō cum alienis, ut ſint uincentes aquoſas.

Nota de conuerſione elementorum.

ET tunc fit conuerſio elementorum de contrario ad contrariū, ex aqua enim tunc fit terra ex aere ignis, ſuæ enim partes terreſtres nihil aliud ſunt, quàm aurum occultum philoſophorum, ſiue corpus, ſiue fermentum, aut uenenum. Similiter cum digeſtio fuerit completa, patet illud per digeſtum completum. quia omne ſulphur ſuperfluum & corrūpens eſt ſeparatū, tūc debet imponi finis operi neceſſario.

Nota de ſulphure ſuperfluo etc.

SVLPHVR enim ſuperfluum erat duplex in principio digeſtionis ſcilicet ſubtiliſſimū, igneum, & comburens, & per euaporationem in ſublimatione eſt diuiſum & ſeparatū. Aliud uero groſſum terreum & feculentum, ſeparatum in fundo uaſis, ſuper quam fecem ſtat ſubſtantia munda, æqualis & temperata uolare uolens. Nam ſicut in digeſtione muſti & ſanguinis ſeparatur ſuperfluitas una ſubtilis et ignea, & alia terreſtris, & quod remanet in medio eſt mundum æquale & temperatum: ſic in hoc opere; & omnis ſuperfluitas eſt contraria ei cuius eſt ſuperfluitas, quare eget diuiſione & ſeparatione. hoc autem facit digeſtio ſiue decoctio, menſurata per artem, tunc enim debet retineri uolans, & termino proprio terminari, quòd tunc terminabatur termino alieno. Quod ſi hoc ſignum artifex non perpendat, uacuus à propoſito & in deſperatione: ſicut ſi non decoquatur complete, quouſque fiat ſeparatio argenti uiui à ſulphure, opus remanet imperfectum & diminutum. Sicut rema-

nent imperfecta metalla in comparatione ad aurum. Et hoc est argentum uiuum philosophorum, quod habetur solum de corporibus liquefactis & de sulphure & arsenico &c. Hoc est quod recipit coniunctionem cum uitro, id est, corpore suo, siue fermento, siue ueneno uel sale. hoc est, quod bibit uitrum sicut sitiens aquam frigidam ualde, hoc est, quod coniungitur Soli & Lunæ, hoc est, electrum naturæ. Et hoc est spiritus qui dicitur seruus fugitiuus, de quo dicit in lumine luminum expositor, beatus qui hunc seruum humilem coaptat, quia eius natura ad omnia se inclinat, cum totius naturæ sit ultimum, hoc est, lac uirginis. Non illud quod dicunt, de litargirio & alumine nisi analogice. hoc est, illud separatum à suo corpore, & coniunctum est suo corpori, de quo omnia mirabilia philosophis & poetæ & reliqui concinerunt. Et hoc credimus esse absconditum & miraculũ totius artis. Ex quibus liquide innotescit, quòd sit expoliatio argenti uiui à sulphure, de qua dicit Geber, capitulo de coagulatione argenti uiui, seu Mercurij. Cum igitur sulphuris proprietas sit cum argento uiuo, rubeum uel citrinum secundum mensuram suæ quantitatis creare colorem, eius ablationis proprietas erit argẽto uiuo albedinem dare per ignem. Ex quo patet quòd color qui apparet in fine completæ decoctionis est albedo, quia cum tunc oriatur argentum uiuum purissimum cum suo sulphure decoctum & ab ipso omnino expoliatum, ergo oportet quòd color sit candidus, unde dixit Rasis in lumine luminum huius nouissima signa candor & christallina serenitas monstrat. Et Miluescindus. Nota quòd omnibus attente peractis & perceptis si albationem tamen ignoras, speratam amittis lætitiam, & Lilium. Spiritus & anima, non uniuntur uero modo nisi in albo co-

lore

lore. Idem. totius operis initium & fundamentum est albedo. Item in turba philosophorum. Sciatis firmissime, quòd si parum auri in confectione ponatur, exiet tinctura patens candida. Et Rasis in lumine luminum. Rubescere nanque candorem signat. Rosinus. recta huius operis emendatio est albedo.

CIRCA istam literam. Ex quibus liquide &c. Notandum quòd albedinis proprium est ab omnibus aliis coloribus facile immutari & uinci per eorum compositionem. Sed tamen magis & minus, ita ut parua quantitas cuiuscunque coloris magnam partem immutet albi & nõ econuerso, cum in albo sit quædam puritas & simplicitas quæ non sustinet alterius commixtionem, ut patet apud pictores & tingentes lanam & sericum. Est enim albedo elementũ et fundamẽtum omniũ colorum. Similiter in saporibus hoc patet, quoniam sapor insipidus cum sit simplex ut est in aqua, recipit immutationem omnium aliorum saporum & non econuerso secundum modum dictum. Similiter in odoribus hoc patet sicut in aere & similibus. In metallis autem solis & eorum principijs est secus, quia modica quantitas argẽti uiui dealbat multam quantitatem auri & æris & non econuerso, cum ex eis fit amalgama, ita ut in manifesto ostendant albedinem, argenti uiui in actu, & in occulto seruent citrinitatem & rubedinem. Sulphur aũt quia non seruat colorem suum, nec aliud cui miscetur seruare permittit, propter suam adustionem relinquimus.

Nota digestionem argenti uiui.

CVM igitur per digestionem alchimicam ex principijs metallorum orietur argentum uiuum, apparebit albedo mera & sincera, ac simplex in actu & manifesto & tunc debemus esse rati & firmi quòd sub illa albedine est citrinitas

auri et rubedo in occulto ut dicitur in turba philosophorum, quia, donec uincit argentum uiuum, apparet albedo simplex, cum autem uincitur apparebit citrinitas & rubedo. uincit autem dum fluxibile est, uincitur autem quando coagulatur. Coagulatur enim ab eo quòd est in seipso ad perfectionem et non ab alio, hoc autem est sulphur diuinum, quod est in ipso quod est album in actu propter potentiam & uirtutem argenti uiui dominantem & superantem tunc in colore, & est rubeum in potentia propinquissima, quæ cum actu fiet semper dominabitur, & hæc est de natura solis & forma solis, & cor eius & flos auri, & arbor aurea, & aurum philosophorum, & est aqua sicca lapidea, & puluis siccus, & ignis & terra, & lapis rubeus, & secretum secretorum secũdum omnes philosophos. Sed argentum uiuum est de natura lunæ, & spiritus lunæ, & aqua humida, & puluis humidus, & aer & anima & lapis albus, & aquila uolans, et lac uirginis, mulier superba. Cum autem istæ duæ aquæ coniunguntur, coagulantur in albo colore, & fit electrum proprie qui est lapis commixtus ex auro & argento, cuius color est argenteus & albissimus tanquam nix, & tunc fit partus uirginis & identitas generantis & generati secundũ antiquos, & hæc est confectio alchimiæ, ex similibus & contrarijs, & in hoc fit pax & concordia elementorum, & perpetuitas scilicet in albo colore.

Nota duo secreta & quomodo ars est sublimior ipsa natura.

EX quibus dictis duo secreta reuelantur nobis in arte ista. Primum est modus operandi. Secundũ est materia circa quam quæ adeo secreta, quam-

duo

uis satis exposita sint, attamē dicimus de primo, quòd uolentes sequi naturam, omnino in generatione coloris auri actu sensibilis & imponere tunc finem errant. Sed oportet quòd in colore albo componant rubeum, & appareat actu totum album, propterea duo magisteria siue duæ decoctiones diuersæ sunt necessariæ in hac arte. In natura uero una sola. unde dixit Geber in procemio. Scias fili quòd in hoc errant artifices, quia naturam in omnibus proprietatum differentijs actionis, imitari desiderant, de secundo iterum dicimus, quòd cū præter animam humanam, omnis forma alia cuiuscunque rei tam animalis quàm uegetabilis et mineralis introducatur ab intrinseco de potentia materiæ. Sola autem anima humana ab extrinseco & primo motore detur, hinc est quòd uolētes reliquis metallis dare formam auri, oportet necessario, ipsam dare ab intrinseco & de potentia materiæ illius circa quam operatur natura, si debet uere imitari naturam, tūc enim erit generatio ex conuenienti & proximo. Quia igitur natura recipit pro materia quod dictum est, ergo ars coacta erit recipere istud idem, propter quòd uidemus quòd argentum uiuum uulgi cum conueniat omnino cum illo argento uiuo philosophorum, uniri & permisceri cum auro, unde philosophus quarto meteororum. Et quia argentum uiuum cū corporibus metallicis commiscetur, iam est de illorum substantia &c. Reticuit autem de sulphure quia non sic uidetur de substantia illorum. Cui igitur metallorum magis commiscebitur sulphur, magis participabit naturam sulphuris: et cui magis argentum uiuum, magis participabit naturam argenti uiui. Sed cum sulphur nullo modo permisceatur auro, ergo solum argentum uiuum erit tota materia auri, cum hæc duo sola sint elementa ductibilium. Cum igitur lapis

philoſophorum ſit forma auri, & debeat metalla reliqua informare, ergo ex ſolo argento uiuo ipſum generare eſt neceſſe. Sicut etiam forma alicuius rei eſt per ſe nobilior, & in ſublimiori gradu auro & argẽto uiuo, & ſic ſimpliciter altior, & ſublimior eſt artis operatio quàm naturæ. Et hæc forma fuit illa quæ induxit philoſophos antiquos ponere formas à materijs ſeparatas & dari ab extrinſeco. Sicut ponit philoſophus quarto metaphyſicæ, accuſans Platonicos. Forma.n. quæ eſt eiuſdem naturæ cum materia ſemper datur ab intrinſeco, quæ autem diuerſæ naturæ ab extrinſeco ut intellectus.

Nota quòd de forma & materia fit compoſitum, quæ materia eſt argentum uiuum & imperfecta metalla, compoſitum autem eſt aurum.

N OTA quòd in iſtius operis fine reperitur aliquid, quod eſt ſicut forma per ſe, & cum alia ſibi coniunguntur fit compoſitum, quod quidem eſt forma auri ueraciter. Et ideo informat metalla imperfecta forma auri, & eſt forma uere ſeparata à tali materia perfectibili, tamen hæc forma eſt fundata in materia cum ipſa ſit corpulenta. Sed ſicut forma ſola nihil ualet, quia ſuas uirtutes & operationes manifeſtare non poteſt niſi coniungatur materiæ ut fiat compoſitum, quæ materia eſt argentum uiuum & imperfecta metalla, compoſitum autem eſt aurũ. & hoc modo aurum nobilius eſt lapide.

EX dictis ergo liquidiſſime patet, quod ſemper ſuperius dictum eſt. ſcilicet quòd ſit ſolus unus lapis tam ad album quàm ad rubeum, omnia metalla perficiens in au-

rum, ut tota alchimia clamat, nam cum forma omniũ indiuiduorum eiusdem speciei sit tantum unica in specie, ita oportet quòd forma omnis auri sit tantum unica, quia igitur omnia imperfecta metalla debét fieri aurũ per alchimiã, ergo per unam formam solam, ergo per unum lapidem solum, omnis igitur alia forma est inutilis & sophistica.

Amplius notandum quòd in mineris argenti uiui, nunquam reperitur sulphur, nec econuerso: propter quod natura nunquam in aliquod aliud transmutat eum, quoniam separatio agentis, & patientis facit necessario, ut non fiat actio & passio, ergo nec generatio. Ars autem ipsa coniungens generat usifur, aut aliud. In mineris etiam metallorum non reperitur argentum uiuum, nec sulphur in sua natura, sed quoddam tertium ex ijs ambobus commixtum & digestum, obtinens naturas uirtutes & proprietates ipsorum, ut ex eo possit generari unumquodq; metallorum secundum ipsius cõpositionis diuersitatem & digestionis & loci. Quicunque ergo ignorat radices minerarum, & simplices & compositas, ignorat radices & principia naturæ, ergo & artis, non igitur adhæreat huic arti, nisi eam primitus inuestiget. Et hoc nouit Auicenna in sua epistola capitulo de medicina sumpta ex animalibus, comparans operationem artis figuratiuæ ad operationẽ naturæ dicens. Et inuenimus aquam animalium, hoc est, sicut argentum uiuum, quod est in mineralibus, & olim ipsius, hoc fit sulphur & arsenicum, quod est in mineralibus: & calcem eius. hæc sicut calx quæ est in mineralibus, & elixir aggregatum ex eis, quod est sicut elixir, quod est ex mineralibus, tamen hoc est largius & melius & abũdantius operis & sublimius &c.

Epilogat & concludit, quæ dixit & quare philosophus negauerit hanc artem, & quando postmodum confessus est eam.

RATIONEM autem nunc assignare uolentes cur ipsam alchimiam prius negauerit, ut multis uisum est, ipsum sic dixisse in fine quarti meteororum dicamus primò enucleando illam literam, uidelicet: Et hæc forma fuit illa quæ induxit philosophos antiquos ponere formas à materijs separatas.

VBI nota quòd accusantur hic Platonici & Pythagorici, & eorum sequaces per aliquos modernos, quòd ipsi posuerũt ideas, id est, formas separatas à materijs uelut si in aere permanerent & dari ab extrinseco & secundum meritum dispositionis materiæ, ideæ illæ infundunt formas, ideo diuersitas dispositionis materiæ exigit diuersitatem formæ. informantur ergo materiæ, & perficiuntur secundum suæ dispositionis diuersitatem, hanc autem opinionem improbare nititur philosophus octauo metaphysicæ. Sed sciendum quòd Plato in suis dictis quasi semper fuit mysticus, & figuratiuus, ita quòd sensus uerborum est alius à figura & significatione, & sic etiam fuerunt alij philosophi huius artis, in istius enim operis fine inuenitur aliquid quòd est sicut forma per se, ut hic dicitur & cum coniungitur fit compositum &c. quod quidẽ est forma auri uerax, licet talis forma sic fundata in mateteria cum ipsa sit corpulenta. ad aliud ergo refertur intentio Aristotelis & ad aliud intentio Platonis & aliorum. Et ideo Aristoteles præcauens sibi de reprehensionibus, quas fecit contra Platonem & alios antiquos, dixit tertio metaphysicæ,

quod reprehendit eos ſecundum literam et ſonum literæ: nũquam autem uoluit eos reprehendere ſecundum ſenſum miſticum & occultum & analogum, neque potuit. Sed quia in ſenectute hoc archanum ei innotuit, eorum intentiones tunc laudauit, & eorum dicta approbauit. Qui autem quærit ſcire ueritatem alicuius rei particularis, non ponat eam uniuerſalẽ, ne defraudetur & ſit proteruus et ſeipſum decipiat: ſed conformet mentem ſuam illi rei, eo modo quo ſe habet res illa: ſic enim fiet inquiſitio ueritatis. Vnde Ariſtoteles cũ iuuenis & ſicut uniuerſalis eſſet & nondum eſpertus, ſed ſola ratione motus probauit hanc artem non eſſe ueram, quã tamen poſtea approbauit ſicut antiqui philoſophi & experti, ſcientes hoc tam ratione diuina, quàm experientia humana certa &c. In ſpeculatiuis enim ſolis magis diſcernimus ueritatem in uniuerſalibus quàm in ſingularibus, ut eſt ex primo poſteriorum. In operabilibus autem econuerſo. unde dicitur primo Politicorum: Conſiderantes particulariter, magis ueritatem diſcernunt: uniuerſaliter enim dicentes ſolum, ſe ipſos decipiunt. Cum igitur hæc ſcientia ſit operatiua & ſingularis habita cognitione uniuerſalium ſuorum, oportet deuenire ad ſingularia in operatione, & tunc diſcernere ueritatem & iudicare, & non prius. iudicare enim in operabilibus ſecundum uniuerſalia & errare contingit. ſecundum particularia autem non. unde dicitur ſexto ethicorum. ſingularium eſt prudentia quæ fiunt cognita experientia. Et quia prudentia non eſt in iuuentute, ut dicitur ſexto ethicorum, ſed in ſenectute, cum ipſa in longa experientia uerſetur temporis, ideo etiam philoſophus cum iuuenis & ſicut uniuerſalis eſſet intentus in inquiſitione philoſophiæ & cognitione experientiæ carens huius artis, ſola ratione motus hanc artem

esse ueram opinatiuè negat. Antiqui autem philosophi & experti scientes hoc tam ratione diuina, quàm experientia certa, sententiauerunt & iudicauerunt hanc artem penitus esse ueram & sequentem naturam, unde philosophus effectus senex eam subtilissime inquisiuit, & per antiquorum dicta & ipsam cum ratione possibili perpendit ueram, & ipsam experientia habuit & oculis uidit & manibus tetigit &c. & ideo scripsit eam Alexandro regi discipulo suo in suo libro de secretis secretorum capitulo de lapidibus preciosis, eodem modo quo antiqui philosophi alij scripserunt, sed occulto, figurato & uelato sermone, immo totus ille liber est uelatus & mysticus. quare patet &c.

SEQVVNTVR RATIONES PRINCIPALES probantes artem alchimiæ esse ueram aliter quàm supra, & quòd aurum lapidis est purius & perfectius ipso naturali.

SED OPORTET antequam has rationes aggrediamur, ut quæratur primo & determinetur utrùm aurum & argentum, quæ fiunt per lapidem philosophorũ, sint eiusdem perfectionis cum illis, quæ fiunt ab ipsa natura: uel alterius sint perfectionis. Ad quod respondetur breuiter, quod aurum siue argentum, quæ fiunt per lapidem, sunt puriora, meliora & perfectiora ipsis mineralibus. Et rõ est, quoniã aurũ alchimicum est omni sulphurea superfluitate mundatum. minerale autem quodcunque sit istud, habet sulphuris alicuius adhærentis commixtionem, & hæc causa est, denigrat enim, quare sulphur ingreditur & adurit ipsum & ob hoc in igne minuitur. Cum autem illud sulphur per ingenium artis aufertur, remanert purũ, simile quasi auro, & de cætero non minuitur, cum sulphur adurens non ingreditur in ipsum, aurum autem alchimicum est æquale minerali, quod iam ad ultimam perfectionem deuenit, ut est aurum obrizon. i. abradians, scilicet purissimum. Dixi autem, quòd iam ad ultimam perfectionem deuenit, propter aurum ab illius colore remissum, hoc enim tale & si habeat formam perfectam auri, tamen accidentia sequentia formam, ut color totalis, non sunt omnino completa in ipso, & quia natura in illo perfecto posuit ultimos terminos, seu gradus perfectionis, ultra quos non potest esse

transitus: ideo similiter ars ultra transcendere non conetur, cum sit impossibile, est ergo utrunque æque perfectum, quamvis possit ars suum colorare eodem colore magis intenso quàm natura suum, & minus sicut uult. Sed quia hoc esset deuiare à recto tramite naturæ & intentione ipsius perfecta, & non est simile operi naturæ, ideo ars colorat in gradu naturæ. Cognoscere igitur oportet hæc duo principia in natura, scilicet materiam determinatam propinquam & præcisum modum agendi qui ex intentione naturæ consistit, in illa materia, dirigit & extollit artem, ut consequatur omnino naturam & hoc proprie in liquabilibus mineralibus, ut dictum est, ignorans ergo principia naturæ non adhæreat huic arti, quoniam potius erit sophista quàm alchimista. hoc idem ait Geber in principio summæ suæ. Scias fili quod qui principia naturalia in se ipso ignorauerit &c.

NVNC ad rationes principales accedamus & ad eius confirmationes ad ostendendum artem alchimiæ esse ueram & prima ratio talis est.

OMNE indigestum ordinatum ad digestionem, & omne impurum habile ad purificationem, potest complete digeri, & depurari, sed metallorum imperfectorum quædam sunt indigesta, & impura, ut Iupiter & Saturnus & quædam impura tantum, ut Venus & Mars, & sunt habilia ad digestionem & purificationem completam, ergo ipsa possunt digeri & purificari complete; sed complete digestum, & purificatum est esse aurum, & argentum, & proprie aurum: ergo ipsa possunt conuerti in aurum, & argentum. Maior patet per philosophum, quarto meteororũ, capitulo de digestione, optesi & epsesi, qui dicit quòd cum indigestionem patiuntur, scilicet Molensim, quæ contrariatur epsesi &

ſcateſin, quæ contrariatur opteſi, eſt ex indigeſtione caloris:
& ſi calor digeſtiuus ſufficiens exhibeatur, coquuntur &
digeruntur complete. Finis enim digeſtionis eſt natura, ut
ibi dicitur, id eſt generatio formæ in materia, ut in fine di
geſtionis. Et cum in omni digeſtione ſit aliqua ſuperfluitas,
oportet quòd per digeſtionem fiat ſeparatio eius: quia calor
homogenea congregat, & ſegregat etherogenea, ut ibidem
dicitur & ſecundo de generatione & corruptione. calor etiã
digerens res indigeſtas, generat ſpeciem nouam propter quod
dicit philoſophus quarto meteororum, quòd ſimplex genera-
tio & ſimplex permutatio harum uirtutum, ſcilicet calidi
& frigidi eſt opus digeſtionis, & generant, cum ſunt uin-
centia materiam, id eſt humidum & ſiccum. Calor etiam
exterior æquipollet naturali iuuando ipſum, ut complete di-
gerat & citius & melius. unde dicit philoſophus quarto
meteororum, Quandocunque enim digeritur materia com
pletur & fit, & principium completionis à calore proprio
accidit, quamuis per aliquod extrinſecorũ adminiculantiũ cõ
pleatur, quemadmodum cibus partim digeritur per balnea
& per alia ſimilia, & principium eſt caliditas quæ in ipſo
eſt &c. Et dicit Auic. cap. de ſignis cõplexionũ, quòd cum ca
lor naturalis fuerit debilis, ſumendo res exteriores calefa-
cientes iuuant ambo ſe inuicẽ in calefaciendo, propter quod
uidemus in maturatione fructuum quòd deficiente calore ex
teriori, ſcilicet ſolis non maturantur fructus. Minor patet
etiam, quia digeſtio & indigeſtio in metallis eſt opteſis &
ſcateſis, ut dicitur quarto meteororum capitulo de corpori-
bus mineralibus. Opteſin autem paſſum eſt aurum ſolum
ex completa actione caloris. Reliqua autem metalla ſcateſin
ex indigentia caloris non digerentis & non depurantis com

plete, ita quòd etiam argentum quoddam scatesim passum est in cōparatione ad aurū: Optesin aūt passum est aurum. Notandum quòd digestio epsesis & oppositum eius molensis dicitur elixatio & fit à calido & humido extrahendo de materia quæ digeritur, multum de humido naturali. Cum autem non completur hæc digestio dicitur Molensis. Sed digestio optesis, & eius oppositum, quæ est scatesis, dicitur assatio, & fit à calido & sicco cum consumatione humidi naturalis materiæ quæ digeritur, propter quod assa sunt humidiora humiditate naturali elixis, ut probatur quarto meteororum. Attende secundum Albertum Magnum quòd alterius est modi euaporatio humidi in elixis, & alterius in assatis. Cuius ratio, quia spiritu calido existente in aqua calida circunstante, aliquod elixabile, atrahit ad se humidum illius elixabilis, quod humidū in elixabili libenter exit, quoniam inuenit suum simile in circonstantijs humorositate. Oppositum est de humido assabili, quia inuenit siccum oppositum cū calore circonstante ipsum & sic remanet in profundo assabilis humiditas naturalis. Quòd si assatio rigida et aspera, seu fortis esset, humiditatem naturalem dissiparet citò &c. Si igitur calor digestionis optesis complete exhibeatur eis per artem, ut iuuet naturalem calorem digesta & depurata completæ erunt, ergo erunt aurum. Sed talis calor potest sic exhiberi, immo & locus etiam secundum philosophum ibidem, qui dicit sic. Et nihil differt siue in organis naturalibus siue etiam artificialibus. si autem propter eandem nimirum causam uniuersa erunt &c. Et post dicit. Optesis ergo & epsesis fiunt quidem arte etc. Sic igitur fit generatio metalli noui ex alio metallo, & trāsformatio per digestionem completam in organo artificiali.

Quia quod incipit generare per digestionem, debet complere istud per digestionem, quia idem agens disponit ad formam & dat formam. hoc autem est natura siue sola, siue auxiliata per artem. Non autem est necesse quòd in eodem loco, & maxime in mineralibus liquabilibus ut patuit. Nonne uidemus plumbum, & aurum, & metalla omnia generari in mineris à natura ex suis principijs quæ sunt sulphur & argentum uiuum? Sed necesse est primo congelationem istorũ principiorum adinuicem fieri ad generationem omnium metallorum taliter, ut fiat ex eis quædam natura media, quæ sit sicut uia & trãsitus à mollicie argenti uiui ad duriciem metallorum malleabilem. Hæc autem media natura sic coagulata & non depurata, est ex qua propter diuersam digestionem, & diuersam habitudinem, & proportionem miscibilium in quanto, quali, loco, & tempore, generatur omne metallum diuersum propter finem diuersum, qui fines omnes ordinantur, & terminantur ad unum in natura, scilicet ad aurum. Ars ergo uolens sequi naturam ad talem finem, inquirit, & inuenit hæc principia congelata à natura in hác naturam mediam: & non depuratam, & conatur digerere & depurare talem materiam cum calore ignis, ut ex ea eliciat formam auri, cum qua omnia metalla imperfecta perficiat in aurum, cum ordinata sint à natura ad hunc finem. Et sicut differunt forma quam generat ars à composito, quod generat natura, quamuis ad unum finem ultimum ordinentur; Sic conueniens uidetur ut regimen artis differat à regimine naturæ, non in materia, sed in digestione in calore, & loco, & tempore, & habitudine, & proportione miscibilium, uidetur ergo quòd digestio & locus & ortus generationis metallorum, id est, formæ metallorum: sci

licet auri cum alijs circunstantijs sit penitus possibilis apud artem. Si igitur digestio quem admodum dictum est, & locus siue organum artificiale, æquipollet naturali, ergo necessario quo ad locum & digestionem ars alchimiæ est possibilis. Et cum digestio compleatur à calore naturali intrinseco, et calor extrinsecus æquipollet naturali iuuando ipsum, ergo calor exterior in alchimia iuuabit naturalem ut complete digerat metalla quæ indigesta sunt, ergo ars est possibilis. Et quia philosophus secundo cœli & mundi dicit. Oportet igitur qui uult inquirere rem & de ea perscrutari, ut contradicat sibi contradictione sana conuenienti aptationi rei quæsitæ. & potest hoc facere quando inquirit, & scit omnes differentias illius generis &c. Vt si de metallis imperfectis quæratur, dicentes si imperfecta possumus perficere insequendo naturam, utrum econuerso perfecta possumus facere imperfecta, & uidetur quòd sic. Nam si possumus formare res perfectas, multo magis imperfectas maxime eiusdem generis, præsertim cum sint uia & semita & medium ad perfecta & non possit fieri transitus de extremo ad extremũ nisi per mediũ. Dicitur cum ars non intendit, nec possit generare aliquod metallorum de nouo omnino, sed solũ imperfecta perficere ministrando naturæ incongruum, & irrationale uidetur ut perfecta niteretur imperficere, quia neque natura hoc facit in suis mineris. Similiter nec unum imperfectum in aliud imperfectum, quia natura nõ facit hoc (nisi forte Saturnum in Iouem) quod tamen ignotum est, quia imperfecta sunt in uia & semita ad perfectionem, & non econuerso, absque transitu aliquorum imperfectorum ad aliquod imperfectum primo. Item natura generat aurũ quandoque ex suis principijs absque transitu per dispositio-

nes, & semitas alicuius alterius metallorum. Similiter generat idem aurum per dispositiones, & semitas alicuius illorũ, tamen non uidetur mihi quòd ars possit sequi naturam realiter, scilicet quòd generet elixir tale quòd conuertat metallum aliquod in æs, aut Saturnum, aut Iouem, uel Martem, nisi secundum similitudinem quandam, quia non credo quòd possit occultare in argento uiuo sulphur taliter & tantum ad suum elixir componendum, quod talis conuersio permutatio fiat. Immiscere etiam partem sulphuris determinatam in eis, scilicet imperfectis, ita determinatam et tamen diuersam in quantitate & qualitate penitus ignoramus, sed non miscere absolute. Quamuis Geber dicit capitulo de sublimatione Mercurij et capitulo de coagulatione quòd accidit illa fieri per non rectam depurationem arg. ui. a sulphure. hoc autem usque nunc ignoro. Sed quia expoliatio arg. ui. à sulphure sibi commixto, quod ipsum decoxit taliter est possibilis ita ut remaneat argentum uiuum purum solũ mortificatum: Ideo possibile est ut imitetur naturam in generando a, & b. Et quòd Geber dicit: quòd accidit illa imperfecta fieri propterea etiam dico quòd hoc est casualiter nobis ignorantibus, & non secundum nostram uoluntatem &c. Et sic patet quòd perfecta imperfici non possunt.

ET si dicatur nũc, Confitemur satis ꝙ per suum elixir, debes transmutare imperfecta ad perfecta sufficiẽter digesta in multo tempore, uel in pauco, quoniam omnis digestio requirit sibi tempus sufficiens, sed quando ueniunt ad proiectionem eius super imperfecta liquefacta, ut perficiantur, cũ hæc digestio digerens completiue imperfecta, fiat in momento, aut in parua hora ualde; non uidetur quòd sit tempus sufficiens talis digestionis completiue imperfectorum, quare ta-

lis transmutatio nulla erit, sed erit forte alteratio similis ei. Et nos respondemus quòd digestio solius auri, & elixir est cōpleta, aliorum autem metallorum incōpleta & imperfecta, in diuersis gradibus imperfectionis, & tamen digestio auri à digestione elixir, differt ualde, quoniam digestio auri est sicut compositi sufficiens sibi soli, propter quod si cum aliquo indigestorum commisceatur in conflatione, non potest digerere istud, nec de sua digestione sibi conferre, ut transformet illud in aurum, sed digestio elixir est sicut formæ, & non solum sibi soli sufficiens, sed exuberans, ut diffundi, extendi & multiplicari possit per alia: propterea quod si cum aliquo indigestorum commisceatur in cōflatione, extendit suam digestionem exuberantem, quam habet usque ad terminū certi numeri taliter, ut ex ambobus fiat unum compositum, scilicet aurum, sicut ex materia & forma in momento uel parua hora ualde, non tamen in tali proiectione fit digestio in momento, sed in sufficienti tempore iam facta est in ipso elixir, quando ingeniosè ad ignē decoquebatur, propter quod digestio exuberans seu abundans ipsius elixir, & indigestio imperfectorum quæ dicuntur semidigesta habent proportionem adinuicem in certis numeris, & ponderibus, quibus obseruatis fit aurum purissimum in momento. Si enim de imperfectis deberet extrahi forma sua, scilicet auri, egerent digestione omnino in tempore sufficienti, sed hoc non est sic, immo forma digesta, ut dictum est, associatur materiæ, & fit aurum purissimum, & ideo aurum alchimicum non plus habet de potentia transmutandi, nec minus nisi sicut minerale, cum sint comparia.

ET si de argento uiuo obijciatur, quòd non sit semidigestum

gestum ut illa alia, sed omnino crudum & indigestum, quomodo ergo in tali momento perficietur ut illa? dicimus quòd tota perfectio consistit in solo argento uiuo, ut indeterminatione ostendetur expresse, quare cum imperfecta perficiuntur, expoliantur à sulphure corrumpente, & solum argentum uiuum ipsorum perficitur in aurum, in ipso momento, quare cum eorum argentum uiuum sic expoliatum, sit eiusdem naturæ cum isto & econuerso, & eodem momento recipiunt digestionem & perfectionem æqualiter, quia diffunditur & multiplicatur, per ipsum elixir, quod perficit & complet ea in eodem momento uel tempore æqualiter. Confirmatur sic. cognoscere causam materialē propinquam & determinatam, & modum agendi qui ex intentione naturæ consistit, est totalis causa imitandi naturā, ut faciamus eadem mineralia liquabilia, penitus ut natura. Hoc patet per philosophum quarto meteororū in exemplo de atramentis ubi ostenditur quòd ars potest imitari naturam, sic proportionaliter, quia in auro & argento quæ sunt liquabilia, sicut & atramenta & homogenea per totum, magis cognoscimus materiam determinatam propinquam, scilicet argentum uiuum cum sulphure congelatum, & modū agendi qui ex intentione naturæ consistit, quia cum calore suauissimo digerit & suauiter decoquit arg. ui. cum sulphure sibi commixto, & in fine motus separat de commixto sulphur & hoc proprie in auro, ergo similiter erit possibile ut imitemur naturam in generatione auri & argenti.

Atramenta

NOTA circa literam istam, & hoc patet per philosophum. Quòd uolentes ostendere per simile quòd ars potest imitari naturam perficientem metalla imperfecta, Accipimus exemplum philosophi quarto meteororum capitulo

de corporibus mineralibus de atramentis, natura enim in mineris atramentorum generat atramenta, in quibus est uirtus ferri uel æris innata, & quandoque in mineris illorum per modum stillicidij, & gũmositatis, unde dicit ibidem. atramenta conceperunt uim mineralem aliquorum corporum liquabilium, & quod ceperit uim ferream erit rubeum, uel croceum ut colcotar, quod autem ceperit, uim æream, erit uiride ut chalcanthum, aliquorum autem corporum nihil. quorum causa, quia aqua mineralis per uenas mineræ transiens, dissoluit, digerit & commiscet subtilitatem quãdam sulphureitatis eorum cum substãtia subtili lapidum mineræ cum quadam uirtute salsuginosa & aluminosa & fluit & distillat inde paulatim, & ista inuicem per uirtutẽ mineræ commiscentur, alterantur & digeruntur, & se inuicem alterant & alterantur quousque ex ipsis per processum temporis, per coagulationem generetur atramentum in termino motus, quia tota materia compositionis atramẽtorum est ex substãtia tenuissima sulphuris, salis & lapidum cum uirtute aliquorum corporum liquabilium resoluta, ut dicit philosophus. Et dico quòd ibi etiam est uirtus aluminosa, quæ in sapore manifeste patet, cum ibi sit ponticitas. Ars aũt cũ ipsa sit imitatrix naturæ, ut dicitur secundo physicorum, & quarto meteororum. Assumit sibi substãtiam æris, uel ferri, & secundum ingenium artis ministrat naturæ, quemadmodũ expedit, & facit, ut sulphureitas aluminosa cum rubedine aut uiriditate florescat, post soluit, distillat & congelat & reiterat pluries ingeniose sicut uult, miscendo cum eis quæcunque permiscet natura, ita quòd in termino motus generentur eadem atramenta omnino in proprietatibus, passionibus & operationibus &c. sicut in alijs mineralibus atra=

mentis. Teſtatur autem nobis philoſophus, ibidem, qui dicit quòd iſta duo atramenta, ſcilicet chalcanthum & cholcothar per artem fieri & componi poſſunt. Similiter experientia alchimiſtarum demonſtrat nobis hoc per oculum. Similiter ſcimus quòd in partibus Conſtantinopolis lapides cuiuſdam mineræ chalcinant, poſt in aqua ſoluunt & decoquunt in uaſis donec fiet alumen, quod dicitur alumẽ de rocha & de alop. Si igitur ars miniſtrando naturæ generat tales res minerales, quales ſola natura in ſuis mineris omnino in breui tempore, et in alio loco, & præter determinatum modum quantitatis cõponentium & mixtionis & proportionis, quia hæc ſunt nota ſoli naturæ quæ metitur hæc omnia abſque conſideratione artis, & ars cognoſcit propinquam materiam, ex qua operatur natura, & modum agendi. Eodemmodo poſſibile erit arti inſequendo naturam in generatione auri & argenti, quia cognoſcit materiam propinquam & modum ſecundum quem operatur in ipſis natura. Et ſi quæratur quare in ſulphure & arſenico, cum ſint mineralia liquabilia & cognoſcamus materiam, quia ſunt pinguedo terræ, non etiam poſſumus imitari naturam. Reſpondemus per nunc dicta quia materiam propinquam & determinatam non cognoſcimus, nec inuenire poſſumus, niſi in genere & confuſe ualde, ſcilicet quia ſunt pinguedo terræ, & hoc non ſufficit arti, quia non qualiſcunque pinguedo terræ, immo talis pinguedo appropriata & determinata ad hoc et non ad aliud. Modum autem agendi ſatis cognoſcimus, et ſi materiam dictam reperiremus, utique ſciremus ea formare per artem, et ſequeremur naturam ſecundum modum generationis atramentorum ſed non metallorum. Eſt autem potiſſima cauſa ut natura non poſſit generare aliquid ſimile alteri, non reperire

materiam similem illi, ut dicit philosophus primo cœli, et mũdi, quando dicit cœlum est factum ex tota materia sua, nec est ex se extra se aliquid, & non potest fieri cœlum aliud. Modo dico ad propositum, quòd sicut carentia materiæ est potissima causa in aliqua re, ut non generetur alia sibi similis: Ita & inuentio materiæ eiusdem, debet esse potissima causa ut possit generari res alia similis illi, quia si oppositũ in opposito & propositum in proposito, ut probatur quarto, & sexto topicorum, & sicut est in natura, sic similiter etiam in arte, quia igitur ars reperit illam materiam eandem auri & argenti quæ est omnino materia naturæ, ergo ex parte materiæ ars erit possibilis. Similiter etiam ex parte agentis, ut ostensum est in exemplo atramentorum, quia ars approximat illi materiæ agens naturale, sed aliter quàm natura, quia non ut aurum uel argentum uel aliud metallum generet, sed formam auri uel argenti tantum, & solã formam ex illa materia elicit ut in determinatione patebit, ergo alio agente utitur scilicet igne, cum qua forma omnia metalla imperfecta perficit in momento. Et quia eiusdem est cognoscere materiam & formam ut dicitur secundo physicorum, & septimo metaphysicæ, neque est sermo propter materiam tantum sed propter formam, ut probatur undecimo de animalibus, quia non est inuenta materia nisi propter formam, tam in artificialibus quàm in naturalibus & ambo propter compositum & compositum propter operationem ut dicitur secũdo, colliget: Ideo cũ ad alchimistam pertineat considerare materiam auri & aliorum metallorum, ad eundem etiam spectabit considerare formam ipsorum & cognoscere, quoniam si non cognosceret formam auri sicut & materiam nunquam posset uere sequi naturam. quibus cognitis,

debitus modus agendi in debita materia eſt totalis cauſa generādi formam ex illa materia, & dicitur ſolum forma quæ coniuncta metallis imperfectis, ut materiæ, ſtatim fit compoſitum, id eſt, aurum. Item confirmatur, poſſibili poſito in eſſe nullum ſequitur impoſſibile. Sed ars alchimiæ eſt poſſibilis, patet ſic quia metalla imperfecta & argentum uiuum ſunt in potentia propinqua ad aurum & argentum quo ad naturam & in propinquiori quo ad artem, ergo poſſibile eſt per artem & per naturam reduci in actum illum, aliter enim eſſet fruſtrà talis potentia, quod totum declaratur in determinatione, ubi opera naturæ in mineralibus & eorum adinuicem tranſmutationibus occultis, cum inſtantia ueraciter inquiruntur.

Ratio II.

SECVNDO ſic & principaliter, quorumcunque cauſæ propinquæ ſunt ſimiles eædem, & modus mixtionis idem, ipſa ſunt uel eſſe poſſunt de facili idem. ſed metallorum omnium cauſæ proprinquæ ſunt huiuſmodi, ergo &c. Maior patet per philoſophum ſecundo cœli & mundi, qui dicit, quòd cauſæ ſimiles eædem ſunt ſimiles ſimilibus cauſatis, & in decimo de animalibus dicit, quæcunque habent eaſdem cauſas habent eadem accidentia. Minor patet inducendo per omne genus cauſarum, materia enim ipſorum eſt una, ſcilicet quæ dicta eſt, ſimiliter agens eſt unum, ſcilicet ſulphur, accenſum calore ſuaui mixtum cum argento uiuo. Similiter forma eſt una, ad quam ordinantur, ſcilicet ad formam auri. Similiter finis eſt unus ſicut & forma. Similiter conueniunt in modo mixtionis, propter quod funduntur ad ignē & inuicem permiſcentur ſola, & ſub mallei percuſſione, per omnem dimenſionem extenduntur, quod eſt magnum ſignū,

& probabile quòd sint similia & adinuicē ordinata ad unū finem ultimum antedictum; propter marchasitas & sibi similia, quamuis ex eisdem causis proximis sint, tamen quia modus mixtionis est ualde diuersus prædictas nō sustinent passiones, ideo non uidentur ordinata ad finem.

Ratio III.

TERTIO principaliter in ijs quæ habent symbolum & conuenientiam in materia, facilis est adinuicem permutatio et transitus. Sed metalla sunt huiusmodi, ergo &c. sed conuenientius est, ut imperfecta permutatio fiat ad perfectum quàm econuerso, ergo &c. Maior patet per philosophū secundo de generatione & curruptione, ubi ostendit, quòd elementa quæ tantum in una qualitate contrariantur & in alia conueniunt, facilius propter symbolum possunt cōuerti, quàm quæ in ambabus contrariantur, unde dicit ꝙ facilius est unum quàm multa transmutare. Et causa trāsmutationis ipsorum adinuicem est, quia ualde modicum distant à prima materia ex qua generata sunt, cum materia prima recepit dimensionem & partitionem in ipsa quatuor elemēta, unde propinquitas ultima in materia prima, est maxima causa ut una res facile in aliam transmutetur. Minor satis patet quia metalla omnia sunt ex eadem materia prima propinqua quæ est sulphur & argentum uiuum, propterea sola in conflatione adinuicem commiscētur, unde qualis est proportio & symbolum elementorum adinuicem propter materiam primam ex qua constant in transmutatione, talis etiam est metallorum, unde dicit Hermes Trimegistus, quòd generatio & transmutatio & conuersio metallorum adinuicem, est sicut elementorum. Similiter locorum propinquitas, in quibus sunt, multum confert, ueruntamen

hæc similitudo sic differt, quia elementum unum non est ad aliud ordinatum sicut imperfectum ad perfectum, quia unumquodque in sua specie est in ultima perfectione. Ideo non transmutatur unum in aliud, ut perficiatur, sed ut perpetuetur in mundo generatio & corruptio debita continua & reciproca & similiter mixtorum. Sed secus est de metallis, quia unum solum inter cætera metalla perfectum & cõpletum est, scilicet aurum, ad quod omnia alia ordinantur, tanquam ad finem. Si igitur elementa sic adinuicem transmutantur, propter conuenientiam, & qualitatem & quia parum distant à materia prima ex qua sunt, nec est unum ad aliud ordinatum sicut imperfectum ad perfectum, quãto magis hoc erit in metallis, in quibus est quasi totalis conuenientia? Sic enim conueniunt in materia quòd eorum materia est eadem penitus et eodẽ modo digesta, siue sic maneãt siue uersus aurum alterentur quòd non est sic in elementis. Et perpenditur hoc uisu, quia in conflatione & ante & post conflationem uidentur similia in sua materia prima & proxima prædicta, ergo ualde conformia & habilia ad ultimam formam, Similiter nullum mixtorum est, quòd seruet naturam propriam materiæ suæ primæ & propinquæ, & accidentia & proprietates ab exordio eius usque ad informationem qualemcunque, nisi metalla sola, quòd patet in liquefactione. In elementis autem, non sic: Magna enim differentia eorum apparet in uisu, & auditu, & tactu, & gustu, & odoratu: neque ante ipsorum mixtionem adinuicem, nec in mixtione, nec post, neque ante transmutationem ipsorum habent similitudinem illam quam metalla habent, nec illo modo miscentur adinuicem, ideo non debet habere tam bonam transmutationem adinuicem sicut metalla,

eorum enim transmutatio est sicut de cõtrario in contrariũ, quia dominatum transfertur in dominans, metallorum autem est sicut imperfecti uersus ad perfectum. Quia ergo ars alchimiæ habet symbolum, & conuenientiam in metallis uidit, & uidit ea transmutari à natura in suis mineris uersus aurum, & fieri aurum, ideo ars ingeniata est sequi naturam modo mirabili extra mineras, ut ea transmutet in tale aurum sicut facit natura sola. Causa autem fortè quare ars imitatur naturam & econuerso, uidetur quòd sicut natura est opus intelligentiæ & ab ea dirigitur sicut à cognoscente, sic & ars est opus intellectus & ab eo dirigitur sicut à cognoscente, quare sic agit propter finem; sicut ergo intellectus imitatur intelligentiam & econuerso, sic ars imitatur naturam & econuerso, ita quòd ab arte refulget opus intelligentiæ & influxus & econuerso. In intelligentia enim, & mente diuina sunt ideæ omnium naturalium, in intellectu autem ideæ omnium artificialium, quare cum intellectus recipiat ab intelligentia de ideis naturalium, & intelligentia ab intellectu de ideis artificialium secundum quòd est possibile, sequitur quòd ars imitatur naturam & econuerso, & quòd ars aliqua perficiat, quæ non potest natura & econuerso iuuando se.

Ratio IIII.

QVARTO arguitur sic, quicquid est in medio motus ad aliquam formam suscipiendam potest duci ad terminum motus nisi impediatur. Sed metalla imperfecta sunt huiusmodi, aurum autem in termino motus, ergo &c. Maior est nota, quia si existens in principio motus est in potentia ad terminum motus: multo magis quando est in medio motus, cum medium magis propinquum est extremis, quàm extre-

mum extremo. Vnde philosophus secundo & octauo metaphysicæ dicit quòd aliquid fit ex aliquo dupliciter, aut tanquam ex medio & imperfecto fit extremum & perfectum, ut ex puero uir; aut ex uno extremo ad extremum, ut ex aqua aer, ut probabitur infra, ubi ostendetur arg. ui. & sulphur esse principia metallorũ omnium & existere in principio motus, aurum autem in termino motus, & reliqua metalla in medio, immo iuxta finem motus.

Ratio V.

QVINTO & ultimo arguitur sic, quicquid uel omne, quod est in potentia ordinaria ad aliquam formam, sicut ad finem potest duci ad finem illum, sed metalla imperfecta sic sunt in comparatione ad aurũ, ergo etc. Maior est nota, quia ad hoc ut aliqua res recipiat formam, oportet quòd sit in potentia ordinaria ad eam, natura enim deducit res de potentia ad actum secundum ordinem, sic & ars. Minor probabitur in determinatione de generatione metallorum etc.

Sufficiant ergo nunc hæ rationes, affirmantes artem alchimiæ esse omnino ueram. Quia hucusque semper fuit consuetudo facere rationes ad hanc artem destruendam, ad construendum autem nemo consueuit, propter difficultatē prout prius uisum est, quam difficultatem aperuimus sufficienter & bene &c. hæc Bonus.

TABVLA EORVM QVAE SEQVVNTVR.

da Carr. A. 99

da A. B. 104

frumenti.

VIII. Cap. ET est instantia pulchra & bona de ære et ferro, ex quibus non uidetur posse fieri aurum uel argentum per alchimiam uel lapidē philosophorum. Et soluit. Nota igitur solutionem quia est bona in practica & speculatiua.

SVNT autem hæc prædicta una cum quæstione superius determinata, fideliter & diligenter excerpta, ex tractatu Magistri Boni Lōbardi de Ferraria physici qui tractatus fuit collectus ex concordantiis omnium antiquorum philosophorum & est introductorius ad artem alchimiæ. Et secundum eundem uocatur pretiosa margarita nouella.

INQVIT enim magister Bonus, cum autem à principio introitus ad hanc artem incepissemus gustare aliquid, fuit statim nobis uisa facilis, sicut ferè omnibus accidit prima facie, qui intrant ad eam, & dubia ualde pauca et leuia quæ quasi spernebamus, occurrebant nobis. Sed cum ualde ulterius gustaremus percepimus quod eramus decepti, & fueramus tanquam pueri lactantes, ignorantes masticationem durarū rerū & difficilium, & non potentes, & sic ut ēt iuuenes imprudentes, uolentes ambulare per semitas senum & sapientū credentes scire quod nesciunt, & senes & antiquos reputant ignorare. Conuersi igitur uidimus, quòd oportet senū cōsilio nos penitus adhærere & ab eo nō recedere. Et cū inspiceremus eorum dicta, tunc ceperunt emergi dubia plurima & difficilia & obscura quæ quotidie nos molestabant, ad solutiones inueniendas tam speculando quàm practicando. Sic.n. speramus, finē huius artis uerū attingere posse diuina bonitate & clementia præposita & sui gratia reuelante &c.

QVAERITVR EX QVA MATERIA FIT lapis philosophorum. Ad uidendum hoc, primo oportet scire materiam metallorum cum suis causis, proprietatibus & passionibus.

CAP. I.

DICIMVS ergo secundum sententiam quàm ponit Geber pollens ingenio mirabili & subtili in summa sua, tractatu de essentia & procreatione metallorum, quòd cum metalla materialiter composita sint ex sulphure & argento uiuo quamuis sulphur sit loco agẽtis potius quàm loco materiæ, tunc ex eorum diuersitate adinuicem in eorum commixtione & digestione, diuersitates plurimas contingere necesse est, hæc autem diuersitas potius est ex parte sulphuris, quia reperitur album, liuidum, rubeum, croceum, uiride, nigrum; omne autem argentum uiuum omni argento uiuo est simile quantum est de se, quia semper est album, lucidum, liquidum, non adhærẽs tangenti, grauissimum, nunquam enim repertum est argentum uiuum alterius coloris & conditionis. Si autem metalla reciperent diuersitatem in substantia & colore ratione argẽti uiui in suis mineris, tunc hanc eandem diuersitatem in argento uiuo uulgari fecisset sicut in sulphure uulgari, hoc autem nusquam uisum est. Quia si aliqua terreitas liuida aut nigra in ipso reperiatur, hoc est ex admixtione alicuius substantiæ plumbeæ, aut sibi similis secum commixtæ, propterea sophystice quidem argentum uiuum fraudantes deci-

mam partem plumbi ei commiſcent quod per expreſſiones, & ablutiones acres ſeparatur. Poteſt autem ſulphur cũ ſit proprium coagulamentum argenti uiui eſſe diuerſi coloris & fixum uel uolatile, parum uel multum aut æquale, ſed argentum uiuum cum ſemper ſit album, & albedo ſit ſicut elementum colorum in quo uariantur omnes colores; Ideo argentum uiuum recipit à ſulphure omnem diuerſitatem colorum, & ex hoc omne metallum diuerſo colore coloratur, & generantur alia diuerſa ut eſt marchaſita, magneſia, antimonium & tutia, poteſt ſimiliter argentum uiuum fixum eſſe uel uolatile, parum uel multum aut æquale. Similiter etiam ex parte mineræ, poteſt omne diuerſitas quia munda uel immunda ſiue corrupta & caloris exaſperantis uel temperati ſecundum magis & minus. Ex ijs ergo arguimus unumquodque metallorum ſecundum adhærentiam ſulphuris exterioris & argenti uiui ad ipſum facilem uel difficilem participare parum aut multum de utriuſque illorum ſubſtantia, à ſolum unius ipſorum, quia nil aliud adhæret metallis niſi ſulphur uel argentum uiuum, quæ ſunt ex ipſis cum ſint eiuſdem naturæ, niſi forte artificioſe ualde. Dico autem adhærentiam quæ eſt per mixtionem propter conuenientiam in ſubiecto, quia omnis mixtio fit ratione ſimilitudinis, quæ acquiritur in digeſtione à natura quãuis prius fuerint diuerſa, propterea metallum cum metallo, & uitrum cum uitro, & ſibi ſimilibus miſcẽtur, hoc autem, non cum alio niſi forte laborioſe. Secundum hunc ergo gradum iudicandum eſt in metallis per eorum cũ eis adinuicem mixtionem, de hoc eſſe plus uel minus, uel unum ſolum ſecundum ſenſum, cum illa duo ſola ſint principia metallorum. Sunt enim hæc perfecta principia ex qui-

bus sunt hæc, ut dicit philosophus quarto metaphysicæ, unde idem quarto meteororum in fine capitulo de corporibus mineralibus, dicit sic. Et ideo miscetur argentum uiuum cum istis corporibus quia est de illorum substãtia &c. Et reticuit de sulphure, quia non sic uidetur de illorum substãtia.

Nota totum.

DICAMVS ergo quòd sulphur fixum tardat fusionem & liquefactionem in metallis & ipsam impedit; & propterea ubi eius quantitas multum superat quantitatem argenti uiui, quia ergo in ære eius quantitas non superat quantitatem argenti uiui sed quasi æquatur, ideo solum tardat fusionem in eo & quia in ferro quantitas eius multum superat quantitatem argenti uiui & ipsum inquinat, impedit fusionem ferri, ideo ferrum non funditur. Experientia autem hoc nobis demonstrat, quia cum uolumus facere sulphur fixũ oportet ut ipsum prius calcinemus, calcinatum autem nullam dat fusionem, ergo ubicunque ponatur illam de se impediet. Sulphur autem non fixum accelerat fusiones cuius signum est, quia arsenicum quod est de natura sulphuris ferrum ignitum fundit, quòd autem arsenicum sit de natura sulphur dicit Geber & alchimistæ omnes. Et experientia etiam hoc demonstrat, quia fossores minerarum examinant argentum & æs ad ignem ut ea purificent ab immunditijs & ascendit tunc fumus sulphureus citrinus in odore sulphuris, quasi si colligatur seorsum & in uasis sublimationis ponatur ascendit & adhæret spondilibus uasis in substãtia realgaris & est omnino idem realgar cum eo, quod fit de auripigmento de sua minera extracto. hanc experientiam manibus proprijs fecimus & oculis nostris uidimus. Quia ergo in ijs mineris inuenitur sic substãtia auripigmenti mixta, ideo

iudicamus ipsum ex hoc et odore & substãtia sui habere materiam sulphuris. Et ex prædictis iudicamus in ære eẽ utrũque sulphur quia funditur sed cum difficultate. Similiter dicimus quòd sulphur fixum est causa duriciei metallorum, sicut patet in ære & ferro. Et est etiam causa fixionis metallorum, ut patet in eisdem. Et etiam causa ignitionis ut patet in eis. Sed sulphur non fixũ est causa fusionis sine ignitione & causa molliciei & causa uolandi ab igne sicut patet in Saturno & Ioue. Argentum autem uiuum, siue fixum, siue non fixum est causa metallicæ fusionis. Sed fixũ est causa duriciei & causa fusionis &c. Et causa ignitionis cum liquefactione, ut patet in ære auro & argento, funderetur etiam ferrum ratione sui argenti uiui fixi quod habet, sed sulphur fixum quod habet, ipsum ualde superat & impedit. Non fixum autem est causa molliciei & uolatilitatis ab igne & fusionis sine ignitione sicut in Saturno et Ioue. Ista enim ambo corpora semidigesta sunt & per coagulationem modicum remota à natura argenti uiui. Ex quibus patet ꝙ quæcunque corpora, tarde funduntur cito coagulantur, & econuerso.

DE adhærentia uero ipsorum ad metalla iudicamus ét per sensum. Sulphur enim facile adhæret ferro & æri comburendo ipsa. Commiscetur autem argento facile, quia habet partes aliquas sulphuris adurentis, id est, non fixi sibi commixtas quæ per artificium facile separantur. Plũbo autem commiscetur facile, quia multas habet partes sulphuris non fixi sibi commixtas. Stanno autem non facile propter multitudinem argenti uiui superantem quantitatem sulphuris, & quia suum sulphur est occultum profundum. Sed auro nullo modo adhæret nec ingreditur ipsum, quia non

conueniunt, sed sunt diuersæ naturæ. Sed argentum uiuum facilime cum auro commiscetur propter similitudinem in substantia, post aurum autem argento, post argentum stagno & plumbo, & hoc propter argentum uiuum indigestum in eis, & ideo tam cito funduntur immo quasi facilius adhæret eis, propter hoc. Post ipsa autem æs, cum difficultate recipit ipsum propter nimium sulphur eius. Vltimo autem ferrum, immo ferro non nisi per artificium adhærebit. Et iterum adhæret plumbo magis propter indigestioné, quàm propter quantitatis multitudinem argenti uiui, habet enim plumbum multum de sulphure sicut in sui resolutione per fumum ostenditur, seu perpenditur. Stagno autem propter utrunque adhæret; scilicet propter indigestioné & propter multitudinem argenti uiui. Sed argento propter multitudinem argenti uiui bene digesti & sui perfectionem. æri autem difficulter propter multitudiné sui sulphuris sordidi & fixi & non fixi. Ferro autem difficillime, scilicet non nisi per artem propter paucitatem argenti uiui & magnam copiam fixi sulphuris & sordidi & terrei. Ideo ferrum (dico terra de minera lapidum) conglutinat duo ferra candentia per malleationem propter similitudinem. Sed auro secũdum totum maxime adhæret, propter maximam copiam argenti uiui, quæ est in ipso & sui ultimam perfectionem & complementum intentum à natura. immo ipsum est totum argentum uiuum absque sulphure extrinseco.

EX habitis ergo expresse collige, quòd argentum uiuũ fixum fusibile est causa totalis perfectionis & ipsum non fixum est diminuens à perfectione & diminutum. Sulphur aũt siue fixũ, siue uolatile corruptionis est causa & imperfectionis dum remanet in metallo. Ergo hunc uenerabilem lapidem

pidem ex ſolo argento uiuo ſine alicuius ſulphuris extrinſeci cõmixtione colligere neceſſe eſt. ſubſtantia enim auri hoc ad ſenſum oſtendit, quòd nihil in mundo inuentum eſt amicabilius & ſimilius & miſtibilius & unibilius ei quàm ipſum, tam abſque conflatione quàm cum conflatione, propterea dicit Geber capitulo de natura argenti uiui, quod abſque ipſo nullum metallorum poteſt deaurari. Sulphur autem in ijs omnibus penitus ab auro eſt diſſimile. Veridice ergo patet quanta conformitas, quanta ſimilitudo, quanta identitas ſit argenti uiui ad unumquodque metallorum & econuerſo. Et ſi quis negat hoc indiget ſenſu uiſus, quemadmodum qui negat niuem eſſe albam. Cum ergo per ingreſſum & commixtionem huius lapidis cum metallis in conflatione debeant metalla in aurum perfici, expreſſe patet ſolum argentum uiuum eſſe perfectiuum huius operis ſine alicuius ſulphuris uel alterius rei commixtione. Propter quod dixit Geber capitulo de procreatione auri. Quæcunque igitur alterare uolueris ad exemplum illius altera. Vnde Raſis in 70. præceptis ſcilicet in libro utilitatis dixit. Mercurius eſt radix omnis rei & ipſe ſolus eſt præparandus, & erit ex eo tinctura bona & impreſſio uehemens & fortitudo. Et Alphidius. attende fili mi quòd omne ſapientum opus & philoſophorum in ſolo conſiſtit argento uiuo. Et Geber in capitulo de procreatione Veneris. Studeas igitur in omnibus tuis operibus argentum uiuum in commixtione ſuperare & ſi ſolum argentum uiuum perficere poteris perfectionis pretioſiſſimæ indagator eris, & eius perfectionis ſemita, quæ ſupra opus naturæ uincit lætaberis. mundare enim poteris intime ad quod natura, non peruenit &c. Ideo capitulo de principijs magiſterij dicit. Conſideratio au-

tem rei quæ ultimo perficit, est consideratio electionis puræ substantiæ argenti uiui, & est medicina quæ ex illius materia sumpsit originem & ex illa creata est &c. Item capitulo de quinque differentijs perfectionis. Per hoc igitur patet ex quibus medicina elicitur nostra, nam per ea elicitur quæ maximæ corporibus adiunguntur & amicabiliter eisdē adhærent alterantia. Ideoq; cum in rebus cæteris exquirendis non inuenimus inuētione nostra rem aliam magis quàm argentum uiuum naturis corporū amicari in natura sua. Vnde eis miscetur, & postea figitur igne lento per hoc opus nostrum in illo impendentes reperimus ipsum alterationum ueram esse medicinam in complemento cum alteratione uera, & peculiosa non modicæ &c. Idem sermone uniuersali de medicinis secundi ordinis. Probauimus nam ex nostris sermonibus, sulphur cuiuscunque generis perfectionis esse corruptiuum, argentum quippe uiuum perfectum in opere naturæ, completis regiminibus, igitur & naturam imitātes in quibus est possibile nos sequi operibus, & argentum similiter in huius magisterio uiuum assumimus in cuius perfectionis medicina lunari scilicet & solari &c. Idem in capitulo de procreatione Martis dicit. Laudetur igitur benedictus & gloriosus Deus altissimus qui creauit illud, scilicet argentum uiuum, & dedit ei substātiam, et substātiæ proprietates, quas non contingit ullam ex rebus possidere ut in ipsa possit inueniri hæc perfectio per magisterium aliquod, quod in illo propinqua potentia inuenimus, ipsum enim est quòd ignem superat, & ab eo non superatur sed amicabiliter in ipso quiescit gaudens eo &c. Et idem uoluit capitulo de coagulatione Mercurij per præcipitationem. Et quamuis ibi dicat, quòd hæc medicina elicitur de corporibus metalli=

cis cum ſuo ſulphure & arſenico præparatis & ex alijs ſolis ſimiliter ſulphure & arſenico, dicimus quòd nullum eſt, ſed ipſius uerba ibi & alibi ſimilia iuxta ſonum literæ non intelliguntur, quia ibi latet anguis in hærba. Vnde dicit ipſe capitulo ultimo ubi concludit. Et eam ſimiliter occultauimus, ubi magis apertæ locuti ſumus, non tamen ſub ænigmate, ſed ſub plana ſermonis ſerie &c. Et dicit Morienus, quòd ſi fumus albus non eſſet, id eſt, niſi nullatenus aurum purum alchimiæ fieri poſſit &c. Et ad quid plura de hoc Hermes enim & Senior & Plato & Alexander & quilibet philoſophus in hac arte peritus hoc uelle uidetur. Et ſenſus uiſus propter eius ultimam amicitiam in mixtione & inuicem unionem hoc credere nos inducat. Ex quibus noſcitur quòd hic lapis unus, omnia metalla perficiendo & ad unum medium reducendo poteſt dura mollificare &c.

Inſtantia. An ſulphur ſit pars materialis Auri & lapidis philoſophorum.

SED dices ex uerbis tuis ſequi uidetur quòd ſulphur poſſit eſſe pars materialis auri & lapidis philoſophorum cum argento uiuo, quod negaſti, nam ſulphur mutatur & miſcetur facile cum argento uiuo, ergo uidetur habere magnam conuenientiam, conformitatem & ſimilitudinem cum eo, ſi igitur argentum uiuum probatur eſſe materia auri & lapidis philoſophorum, quia ſuper omnia conformitatem habet cum eo, ſcilicet auro in mixtione ergo ſimiliter & ſulphur, cum habeat magnam conformitatem cum argento uiuo in mixtione, præſertim cum ſulphur ſit ſicut ſuum coagulum proprium, ut dicit philoſophus

quarto meteororum. Qui dicit & proprium quidem argenti uiui est quòd coaguletur ex uapore sulphuris, & fortassis hoc modo gelatur ut plumbum &c. Si quis ergo uoluerit coagulare argentum uiuum ut faciat aurum aut lapidem, oportet quòd hoc faciat cũ sulphure, ergo sicut mixtione sulphuris coagulatur argentum uiuum, ita ex eius ablatione reddetur currens & fluxibile ut prius, ergo absque commixtione sulphuris cum argento uiuo & eius permanentia cũ eo, non poterit generare aurum nec lapis philosophorum. Item cum aurum omne sit citrinum secundum magis & minus & lapis philosophorum rubicundissimus, & tinctura auri detur à sulphure, ut uult philosophus quarto meteororum, & Geber, & Rasis, & omnis alchimista, ergo & sulphur necessario erit pars materialis eius, quoniam sulphur est tinctura & colorat argentum uiuum omni colore, quia argentum uiuum est album & non est uisum alterius coloris, ergo eadem causa erit pars materialis lapidis philosophorum. Et nos respondemus ut prius, scilicet quòd solum argentum uiuum est tota causa materialis & tota substantia lapidis philosophorum.

SED est sciendum quòd argentum uiuum in sui prima creatione habet multas partes terreæ substantiæ sulphureæ albæ in actu subtilissimæ quæ sunt de substantia materiali ipsius, sine quibus substantia argenti uiui constare non potest, quæ ipsum naturaliter albo colore colorant, sed in magisterio ipsum albo colore albificant, & rubificant, sicut uolumus regendo naturam ipsius. Quòd autem argentum uiuum sit compositum, patet per philosophum quarto meteororum. ostendentem compositionem eius qui dicit. argentum uiuum est, ut aqua quæ miscetur cum terra subtili nimium sulphu-

rea mixtione forti, donec non quieſcat in ſuperficie plana, & hoc eſt ex ſiccitate magna terrea quæ ineſt illi, & ideo non adhæret tangenti, eſtq; albedo eius ex claritate illius aquæ & ex albedine illius terræ ſubtilis &c. Et hoc idem innuit Geber capitulo de natura argenti uiui. Et propter hoc tale ſulphur cum conueniat in generatione, & communitate quadam cum ſulphure extrinſeco commiſcetur cum argento uiuo, & ipſum coagulat, & eſt utrunque ſulphur non fixum, & unumquodque ipſorum coagulat, & colorat argentum uiuū. Sed cum argentum uiuum fuerit coagulatum, & fixatum cū ſolo ſuo ſulphure intrinſeco, et coloratū ſuo albo colore, uel rubeo in magiſterio, tūc ſulphur extrinſecū non poterit de cætero in ipſum ingredi & commiſceri, quia diſſimilia facta ſunt. Propterea non ingreditur in aurum, non igitur poterit eſſe materia uel pars materiæ lapidis, nec ipſum tingens, ſicut nec in auro mineræ.

EX quibus ſecretum maximum panditur in hac arte, ſcilicet quòd argentum uiuum non coagulatur, coagulatione quæ fit per mixtionem, nec coloratur niſi cum ſulphure, ſed cum ſolo ſuo ſulphure intrinſeco ad perfectionem, cum extrinſeco uero coagulatur, & coloratur ad corruptionem. Quæcunque igitur coagulant argentum uiuum quocunque modo ſit, coagulant per uirtutem ſulphuris, ut uapor Saturni, atramentum, & quæcunque talia, quia non poſſet eſſe, ꝙ duæ diuerſæ res in ſubſtantia eundem effectum & eodem modo in aliud faciant, niſi per aliquid unū idē cōe eis. Dico aūt coagulationem quæ eſt per mixtionem cum permanentia metallicæ fuſionis. Propterea ſi aliqua alia ipſum coagulant ſiue mineralia, ſiue uegetabilia, ſiue animalia, ſunt extranea, & aliter coagulant, et colorāt, quia non proprie ſed cōiter. Cū igi

tur sulphur extrinsecum, quamuis sit sicut generans, non possit esse materia, nec pars materiæ auri, neque lapidis philosophorum; concludimus quòd nec aliquid aliud de mundo, nisi solum argentum uiuum. Propter quod patet solutio ad obiectum. Oportet ergo quòd per artificium quoddam occultissimum, & diuinum ex solo argento uiuo generemus argentum uerum mediante sulphuris actione extrinseci sibi à natura mixti, & absque illo sulphure ipsum coagulemus, quoniam generans non potest esse pars materialis generati. Hoc enim tale erit facilis liquefactionis metallicæ & tenuissimæ in modum causæ & fixæ super pugnam, & asperitatem ignis & complebit omne metallum in aurum subito sequendo naturam. Cum enim in se concludat omnes differentias perfectionis absque diminutione, & superfluitate, conuertet omnia in unum medium quod est aurum.

Capitulum secundum, in quo probat quòd sulphur solum sit materia lapidis philosophorum & auri secundum antiquos philosophos, & soluit.

AMPLIUS idonee satis hæsitabunt aliqui, transcurrentes libros philosophorum in superficie, scilicet, uidetur quòd magisterium hoc sit totum in solo sulphure. dicit enim Rosinus ad Euthesiam quòd sulphur incombustibile quod aduersus ignem pugnauit est quod quærunt philosophi & in fine libri eiusdem dicit. Certum igitur habeas, quòd nulla tinctura fit unquam nisi per aquam sulphuris mundam. Idem in eodem dicit quòd color pretiosus philosophorum exit de sulphure, & nunquam potest sulphur, quod naturaliter fugit, postea fugere. Item Salomon filius

Dauid: prætulit enim Deus omnibus lapidibus sulphur, ideo apud nos prætulit ipsum, & apud ignaros uile est &c. Item Geber capitulo de natura sulphuris per Deum altissimū illud illuminat, omne corpus quoniam est alumen & tinctura &c. Item Bulus in turba philosophorum, aqua munda ex solo est sulphure, non tamen ex solo uno sulphure, uerum ex pluribus rebus quæ unum sulphur facta sunt. Item Anaxagoras in eodem. Scitote quòd huius operis perfectio est aqua sulphuris. Item Pythagoras in eodē. Scitote ꝙ nostra compositio nil aliud est quàm aqua sulphuris, et sulphuris munda aqua ex solo est sulphure. Idem in eodem tota operis perfectio fit cum sulphura sulphuribus continentur. Et breuiter omnes philosophi, hoc idem uelle uidentur.

AD hanc quæstionem, ut supra respondemus, scilicet ꝙ in solo argento uiuo est tota perfectio. Et quia ipsum habet in sua compositione partes sulphureas siccas, ipsum tingentes & colorantes albedine actu & rubedine in potentia. Ideo hoc sulphur est ipsum perficiens & informans. Et quia non potest educere seipsum in esse, ideo natura commiscuit ei sulphur extrinsecum in suis mineris, ut ipsum decoquat & extrahat de potentia in actum. Et ars eodem modo ut natura operatur. Et quia humidum aqueum & siccum terreum sulphureum, penitus in ipso facta sunt idem per omnem modum; ideo aut cum tota substantia in igne permanet, aut cum tota substantia recedit, quia pars unius aliam non derelinquet, ut dicit Geber. Vnde dicit philosophus 4. meteororum materia ductibilium est substantia aquea mixta cum substantia terrea mixtione forti. Neque potest unum separari ab alio. Et congelatur substantia aquea illius cum frigore Post actionem caloris in ipsum quæ est optesis &c.

Et hoc sulphur occultum fit manifestum in magisterio artis cum maxima sapientia. Sic igitur argentum uiuum, quod dicebatur secundum se totum ostendebat naturam argenti uiui in manifesto prius; ita quando cum hoc suo sulphure in fine magisterij coagulatum est, cum totum in manifesto ostendat naturam sulphuris, dicetur sulphur. Et hoc est sulphur quod coagulat suum argentum uiuum, quod est ignotum uulgo. De quo dicit Senior. Satis fecerunt sapientes antiqui hominibus quando dixerunt. Sulphur nostrũ non est sulphur uulgi, quia sulph. uulgi cõburit cõbustione nigredinis & corruptionis & comburitur. Sed sulphur sapientum comburit, combustione albedinis & meliorationis &c. Et hoc sulphur est quod albificat & rubificat & coagulat & perficit argentum uiuum in substantiam auri secundum naturam, aut lapidem philosophorum & auri secundum artem.

HOC notandum est, quòd cum omnis res composita sit ex materia & forma & res habeat esse & denominationem & diffinitionem à forma, ergo quãto res magis habet de forma, tanto magis de entitate, ergo etiam magis de uirtute & operatione cum ipsa consequenter ad formam. Et cum forma sit in genere qualitatis primo & per se, non autem à quantitate nisi per accidens, quoniam quantitas & passio attribuitur materiæ: Cum ergo in magno quanto est parum de operatione, ergo parum de uirtute, ergo & parum de entitate, ergo & parum de forma. Et cum in paruo quanto fuerit multum de operatione, ergo plurimum de uirtute, ergo plurimum de entitate, ergo & plurimum de forma. Forma enim recipit extensionem subiecti in quo est & diuisionem. Item dicitur in libro de causis propositione decimaseptima, quòd omnis uirtus unita est fortior, quàm uirtus multi-

plicata. Si ergo ita eſt, dicimus quòd ſulphur rubeum lumi noſum occultum in argento uiuo, cum ſit forma auri, eſt tingens & transformans omne genus metallorum in aurum. Propter quod talis tinctura potius attribuitur qualitati ſulphuris, ſcilicet formæ, quàm quantitati. Propterea eius rubedo intenſa trahit ad nigredinem, ſcilicet ad colorem hepatis uel aloes, ut dicitur libro trium uerborum. Ideo quãtitas magis ſulphuris non eſt tingens aurum, neque elixir ſicut illud modicum, quod eſt forma, ſiue qualitas argenti uiui in quo eſt. Cum ergo una pars ipſius informet & tingat mille partes cuiuslibet metalli in aurũ ſecundum philoſophos, ergo oportet quòd habeat multum de uirtute, ergo multum de entitate, ergo multum de forma, & hoc bene oſtendit color eius in ſua materia, immo ueraciter loquendo, ipſum eſt pura forma auri. Ideo poteſt extendi eius operatio propter rubedinem in magna quantitate cuiuslibet metallorum & tingere eam in citrinitatem auri & perficere. Ratio eſt quia cum in iſtis ſulphur rubeum ſit idem omnino cum ſuo argento uiuo, & econuerſo, quamuis quandoque argentum uiuũ dicatur materia & ſulphur ſuum forma. & habet perficere metalla, oportet quòd perficiat ea, inquantum habet naturam arg. ui. & calorem, ſcilicet quòd expolientur à ſulphure extrinſecus adueniente & corrumpente & remaneant alba albedine argenti uiui cum abſterſione ſui coloris primi. Ergo oportet quòd in eodem momento, quo expoliantur & fiunt alba recipiant ab illo ſulphure & rubedinem & citrinitatem auri & formam, niſi enim expoliarentur & dealbarentur non poſſent tingi & perfici. hæc autem tinctura eſt ſulphur ſapientum.

QVOD autem tales colores diuerſi ſic dari poſſint ſic

patet: quia ex Saturno fit albissima cærusa quæ sine alicu-
ius adiunctione per solum ignem citrinatur, & in fine rube
scit per suum intrinsecum sulphur & dicitur minium. Et
ideo Rasis in lumine luminum dicit quòd hoc opus operi mi-
niario assimilatur, quia hic lapis cum germinat habet tin-
cturam suam totam in seipso sicut minium. Et hoc proprie
est sulphur philosophorum & lapis eorum & sulphur diui-
num. Et hoc est sulphur occultum cum quo omnia deaurá
tur & decorantur. Hoc est umbra solis & coagulum ar-
genti uiui coagulans omne liquidum & in suam naturam
conuertens. Hic est qui cum uolantibus uolat, & cũ quie-
scentibus quiescit, & omne quod est, propter suum robur,
ad se conuertit & uincit, & est aurum philosophorum,
quia omne cui iungitur conuertit in aurum. Hic est quæsi-
tus à multis & inuentus à paucis. Hic est qui ab antiquis,
quinta essentia nuncupatur, & est sal armoniacum & ace
tum philosophorum, & æs & corpus, & terra quæ dicitur
mater elementorum, ad quam conuertuntur omnia elemen
ta & hæc est arbor aurea de cuius fructu qui comederit
non esuriet unquam. Hic est lapis omni pretio carens, qui
absque aliquibus sumptibus inuenitur. Hic est in igne nutri
tus & generatus & in igne gaudet. Hic est qui omni nomi
ne nominatur, in omni rei similatur de mundo, à philoso-
phis minor mundus dicitur, quia sicut homo dicitur minor
mundus quia in eo omnium rerum similitudo & participa-
tio reperitur. Ita hoc sulphur dicitur minor mundus.
Et hoc est sulphur, quod est perfectio & archanum philoso-
phorum quod non inuenitur nisi ab eo qui ipsum noscit &
accipit. Et hoc est sulphur secundum quod coniungitur
primo sulphuri, ex quibus fit tertium sulphur de quo dici-

tur sulphura sulphuribus continentur. Et hoc est sulphur, de quo auctoritates adductæ arguunt.

Nota de aqua & oleo sulphuris.

AQVA autem sulphuris uel oleum sulphuris est argẽtum uiuum, de sulphure composito extractum. Et est aqua uiua. Et hoc est quod proprie dicitur lac uirginis, & aqua sincera cœlestis & gloriosa. Et auis uolans, quæ substantialiter idem est cum sulphure dicto. Sulphur autem uulgi est diuersum ab ijs: & sic patet solutio quæstionis & argumentorum.

An sulphur solum sit tota materia auri, & nota bene.

MPLIVS aduertendũ occurrit plurimum, ꝙ a propter dictas auctoritates sulphuris & alias similes, quidam ignorantes metallorum principia & naturas dixerunt, quòd aurum est materialiter totum ex sulphure citrino purissimo cum omni æqualitate in uentre terræ digesto & habet ibi modicum de argento uiuo, à quo recipit luciditatem, & extensionẽ sub malleo, sed à sulphure recipit substantiam, colorem, fusionem, & reliqua accidentia propria. Item quòd argentum uiuum nõ ingreditur ibi nisi sicut temperans materiam ad extensionem, eo modo scilicet, quo frigiditas ingreditur in opus naturæ, quia instrumentum proprium naturæ est caliditas, & non frigiditas. Propterea suas operatiões in sulphure uulgi impẽdẽtes uacui semper à proposito fuerunt. Declarantes autem hoc dicimus, nõ solum secundum ueritatem huius scientiæ, sed astrologiæ, &

aliarum & omnium ueterum philosophantium quòd omnes antiqui philosophi posuerunt numerum metallorum iuxta numerum astrorum errantium, cum metalla habeant etiam motum erraticum, & cum ipsa astra sint septem numero, Ita septem metalla reperierunt quæ attribuerunt ipsis, tanquam causis efficientibus & mouentibus ea, conueniunt enim sicut causæ superiores cum suis effectibus inferioribus. Vnde Saturno attribuitur plumbum. Ioui stannum. Marti ferrum. Soli aurum. Veneri æs. Lunæ argentum. Mercurio autem nullum metallum attribuerunt, cum non reperiantur, nisi dicta sex numero, scilicet quæ peruenerunt ad coagulationem, cum liquefactione, & extensione.

Et ideo philosophi tunc reuersi sunt, ad materiam propriam, ex qua metalla originem contraxerunt, cum ipsa materia sit eorum substantia, & dixerũt omnes quòd erat argentum uiuum, quod attribuerunt Mercurio. Ita quòd coacti ab ipsa ueritate posuerunt materiam metallorum de numero metallorũ, ut cõpleret eorũ numerũ iuxta numerũ planetarũ. Si igitur sulphur esset materia & substantia metallorum ex qua fiunt, tunc oẽs antiqui posuissent sulphur, & non argentum uiuum. Nullus autem eorum hoc unquam posuit.

Ex quo patet etiam argentum uiuum esse originem, materiã, & substantiam metallorum, Non autem sulphur.

NOTA circa istam literã præcedentem. Et ideo philosophi quòd Aristoteles secundo physicorum, & septimo metaphysicæ improbat Platonicos, & Pythagoricos, & eorum sequaces antiquos, quia non cognouerunt de causis nisi materiam, & omne aliud à materia erat accidens in materia, cũ sola materia esset substantia omnium rerum. Sed tamen est notandum quòd Aristoteles, & alij sic improbantes nõ habue

runt antiquorum intentionem. Cognouerunt enim omnes causas alias à materia, sicut & ipsi. Sed aliter tradiderũt de cognitione earum, & ad aliud suam referentes intentionem, quia in hac arte ferè omnia locuti sunt mystice, & in naturalibus, & in alijs scientijs. Materia enim alchimiæ quæ dicitur prima materia, & Chaos secundum antiquos, in qua sunt omnia in confusione, figuratiuè est argentum uiuum philosophorum per digestionem quandam propriam generatum, quæ est lapis eorum quæsitus, occultus sensui, & manifestus intellectui, quæ est forma & flos auri. Et quia ista materia est omnino necessaria, & debet esse necessariò maxime cognoscibilis, si materia formam auri debeat adipisci; Ideo oportuit eos maxime supra omnia tractare de materia, qua ferè & uere & infallibiliter cognitâ, & forma auri immediate cognoscitur, similiter & finis immediate cognoscitur, cum forma sit idem quòd finis. Similiter & agens, cum natura sit agens cum calore sulphuris in ipso argento uiuo, prout ab arte regitur. Ita quòd cognita materia uere & absque defectu aliquo statim disponitur homo in ueram cognitionem aliarum causarum omnium, & ipsâ ignoratâ, ignorantur aliæ causæ omnes necessariò, non autem econuerso, propter quod oportuit eos maxime tractare de cognitione materiæ, non autem sic de alijs.

DIXERVNT etiam omnia alia à materia esse accidentia, hoc quamuis improprie ad rei ueritatem, quia cum materia fuerit orta, ipsa de se est disposita ad receptionẽ formæ, & inclinatur ad receptionem ipsius sicut imperfectũ ad id quo debet perfici, & per artificis scientiam fit ipsius informatio, & per ignorantiam eius fit totius destructio. Et per hunc modum dixerunt formam esse accidens, cũ ipsa pos=

ſit inhærere materiæ & non inhærere. Sed poſtquam adhæſit, ipſa inſeparabiliter adhæret, & dicitur forma ſubſtantialis apud eos cum ipſa det eſſe materiæ, & ſubſtãtiam propriè. Vnde ſi ipſorum uerba ſecundum eorum intentionem intelligantur, unuſquiſque uidebit quòd ponunt formam eſſe ſubſtantiam rerum, ſicut & materiam, & ſimiliter accidens diuerſis reſpectibus, forma enim ſubſtantialis eſt principium eſſendi magis, quàm materia, cum ipſa ſit actus, materia uero potentia, Et quia ſecundum ueritatem formarum nominantur ſubſtantiæ rerum. Materia tamen alio modo poteſt dici magis ſubſtantia, ſcilicet inquantum principium ineſt unicuique rerum, & ex ea extrahuntur omnes formæ, & quia ipſa eſt quæ perpetuari habet in rebus, ut declarari habet ſecundo phyſicorum. Vnde dicit philoſophus undecimo de animalibus, quòd materia eſt prior generatione, & tempore, forma autem ratione. Cum igitur forma quælibet exiſtens in materia extrahatur de potentia ſuæ materiæ, & non econuerſo; Ideo ignoranter, & præter rationem laborant illi qui uolũt extrahere formas de materia abſque cognitione materiæ, quia ex materia extranea non extrahitur forma propria, quã deſiderant. Si quis ergo uelit cognoſcere formam auri oportet neceſſario ut prius cognoſcat materiam lapidis philoſophorum, & per conſequens diſponitur in cognitionem formæ eius. Per quod patet quòd prima, & principalis cognitio rerum incipit à materia, hæc enim primo ſubiacet ſenſui, cum ſuis accidentibus. Bene ergo dixerunt antiqui incipiẽdo à materia, tamen quia cognitio ex parte materiæ & ſi ſit prior, tamen eſt imperfecta & incerta, cognitio autem formæ in ſua materia cum ſit ultima eſt perfecta & certa, & in ea ſtatus. Et hæc ſufficiant de materia lapidis philoſophorum.

Capitulum tertium, In quo uidendum quæ sint elementa lapidis philosophorum & quomodo conueniant in auro & omnibus mixtis, & etiam in cœlestibus secundum antiquos philosophos huius artis.

ET quia diximus, quòd omnia elementa in lapide philosophorum sunt depuranda primo, & post æqualiter miscenda, & ponderanda, & commiscendo ut compositum perpetuetur, ideo de ipsis narremus. Sunt quamplurimi hanc artem moderno tempore inquirentes (& fuerunt antiquitus, & semper erunt) & operantes in superficie iuxta sonum primum uerborum, quidam ponunt ex partibus animalium, sicut sanguine, ouo, cerebro & spermate, aut superfluitatibus, ut capillis, stercore, urina, & sibi similibus, aut etiam ex uegetabilibus, sicut frumento & similibus alijs, præmissis putrefactionibus infimo, per distillationes, distillant aquam limpidam per se, secundo oleũ albũ per se, quòd est aer, & fex, quæ est remanens in fundo, est terra, in qua est ignis, id est, tinctura, uel post oleum album sequitur oleum citrinum uel rubeum, quod est ignis. Post calcinant terram totiens quousque figatur, & imbibunt, eam cum aquis, & oleis albis pluries distillatis ad album, & cum oleo rubeo in fine ad rubeum diuidendo pondera eorũ, & coniungendo sicut litera sonat, & dicunt, quòd per talem diuisionem talium elementorum, & depurationem, & coniunctionem fit fermentum uerum, & elixir magnum, et lapis philosophorum. Sed isti ab elementorum & ipsorum materia prima secundum alchimistas, & operatione ipsorum sunt ualde remoti. Quia oportet quòd omnis forma extra-

hatur de potentia suæ materiæ propinqua, cum igitur nullum illorum sit nec esse possit materia auri, nec ex eis generabitur forma auri, ergo nec lapis philosophorum, ergo neque elementa lapidis generabuntur ex eis. Omnis enim forma debet esse uniuoca, & eiusdem generis cum sua materia, ex qua fit, & potentialiter in materia sua.

SED isti ab elementorum &c. Notandum est quòd inuestigatio, per quam deuenire possumus in cognitionem ueritatis cuiuslibet rei, sumitur necessario ab essentia, & natura rei, & ab accidentibus proprijs ipsius, & non ab extraneis, & per consequens operatio in generatione ipsius si subiacere possit actibus nostris, ut inuestigatio in cognitione hominis, sumitur ab essentia & natura hominis, non autem á natura ligni, & neque ab essentia lapidis &c. Si ergo ab extraneis quis uoluerit inuestigare ut cognoscat naturam rei, et essentiã, stabit in extraneis, ergo si operabitur in generatione illius rei, extranea generabuntur. Quia qualis fuerit inuestigatio, talis & cognitio, ergo & per consequens talis operatio, & generatio. Cum ergo alchimia inuestigando inquirat transmutare oimnia metalla in aurũ, ergo prius inuestigando habere oportet cognitionẽ auri, et aliorum metallorũ. Et hæc cognitio necessario erit á natura, & essentia ipsorum, & accidentibus proprijs, ergo & operatio, & transmutatio sumetur similiter ex eisdem. Non ergo inuestigatio sumpta ab extraneis est necessaria nec utilis, cum non ducat nos in cognitionem rei per accidentia, sed potius in maiorem ignorantiam, ergo nec operatio sumetur ab ipsis, cum non possit fieri recta operatio absque recta cognitione & inuestigatione præcedente, Tales enim sic operantes absque inuestigatione, et cognitione fortuitu laborant, sicut uident, et audiunt alios

operari

operari, sed non sperent aliquo modo à fortuna iuuari in ope
ribus suis. Et sciatis quòd cognitio essentiæ, & naturæ rei su
mitur à cognitione principiorum suorum; principia autem
sumuntur, aut à per se notis, aut à superioribus scientijs:
principia autem rei sunt causæ suæ propinquæ. Mirabile er
go uidetur, & fatuum cum instantia, quomodo & quare
conantur operari cum prædictis extraneis, cum per illa non
sit cognitio neque inuestigatio aliqua causarum, & principio
rum auri, scilicet uel argenti. Hanc eandem sententiam inue
stigandi in habenda cognitione ueritatis cuiuslibet rei, osten
dit & affirmat philosophus in primo de anima, qui dicit,
quælibet res debet inuestigari per sua principia, hanc etiam
sententiam principiorum & elementorum cognoscendam mō=
stendens Geber dicit de principijs &c. Cognoscere uero non
est possibile transmutationes corporum uel ipsius argenti ui=
ui, Nisi super mentem artificis primò ueniat uera cognitio
eorum naturæ secundum suas radices prius, ergo corporum
principia notificabimus &c. Hoc autem totum recipit inge=
nium, & similitudinem per philosophum tertio metaphysicæ
dicentem. Quod eadem sunt principia essendi & cognoscen
di. Et in secundo eiusdem dicit. Quod sicut res se habent ad
esse, sic ad intelligi & cognosci. Quapropter bene uidimus
ꝙ in omnibus rebus reperiuntur tres modi, scilicet modi essen
di, modi cognoscendi, seu intelligendi, & modi significandi:
qui tamen tres modi sunt unum & idem essentialiter: Sic
quidem modus inuestigandi & cognoscendi elementa in au=
ro & lapide philosophorum, patet uere. Nec de cætero ege
mus nisi inuestigatione modi operandi in eis, quæ inuestiga=
tio fit respiciendo ad modum operationis naturæ, et nõ aliter.
Oportet ergo sequi naturam in materia & principijs, & ele

mentis similibus, in modo autem operandi quantumcunque possumus.

NOS ergo antiquorum sententias occultas ex uerbis barbaris elicere uolentes de elementis, dicimus quòd in omni mixto quatuor ad mixtionem conueniunt elementa, quorum duo sunt inclusa, ut ignis & aer; & duo includentia, ut terra, & aqua: & ideo in omni mixto uidetur superabundans terra & aqua. ignis autem, & aer sunt principia magis formalia, & mouentia; alia uero magis materialia, & quietem facientia: & uirtus ignis & aeris proprie apparere non possunt, nisi in terra & aqua; sicut nec uirtus formæ, nisi in materia, quia sicut forma est inclusa in materia, sic ignis et aer in terra, & aqua. Vnde philosophus decimoseptimo de animalibus dicit, & forma ignis non apparet per se omnino, quoniam ignis habet formam propriam, & forma eius non apparet nisi in alio corpore &c. Item Rasis in 70. libro reprehensionis, omne compositum componitur ex quatuor naturis duabus manifestis & duabus occultis. Cum igitur inclusa fiunt fortia, includentia uero debilia; tunc mixtum facile corrumpitur, quia principia formalia exhalát, per quæ datur forma, color, sapor, odor & similia & materalia remanent, non tamen ex toto deserunt illa hæc. Si autem econuerso non facile corrumpitur mixtum, quia propter fortitudinem includentium, inclusa non facile resoluuntur. Si autẽ ambo debilia, tunc totum mixtum facile corrumpitur, quia una pars elementi nõ põt aliam retinere, ut patet in camphora. Cumq; in fortitudine elementa æquantur secundum omnem modum possibilem natura, tunc inuicem pariter continentur, & pars minima cuiusque temperatur, ligatur & retinetur à sua compare, & contraria æqualiter. Ita ut hu=

midum, & siccum sint æqualia in uirtutibus, & calidum & frigidum, & fiunt omnino unum absque diuersitate & tunc perpetuatur mixtum, cum ibi non sit repugnantia elementorum componentium, nec contrarietas sed identitas, & similitudo totalis.

DE elementis igitur secũdũ alchimistas dicimus, quod elementa in hac arte sunt humidum & siccum, id est, aqua, & terra: & in aqua est aer, & in terra ignis; ueruntamen primum elementum, & radicale de quo elementa omnia alia originem contraxerunt, est humiditas siue aqua, id est, liquefactio, aut secundum alios est terra, sed quicquid sit ad idem uertitur. Et de hoc Empedocles & quidam antiqui dixerunt, quòd solum unum elementum est genere alterationi, & permutationi: & quòd omnia generata sunt ex spissitudine unius elementi, quia quando inspissatur aqua tunc cum qualitates terræ uincant qualitates aquæ, ex aqua fit terra; ergo tunc quatuor elementa conueniunt, & faciunt mixtũ secundum eos: quos philosophus redarguit in libro de sensu & sensato dicentes quòd omnia facta sunt ex aqua. Vnde dixit Morienus & Hermes quòd ex grossitie aquæ terra concreatur, & alij antiqui quòd terra natat super aquas & est super aquas fundata. Et quia aqua & terra adæquantur in pondere & uirtutibus; & aer adæquatur aquæ & ignis terræ, et sic mixtum fit perpetuans, ergo necessario quatuor elementa conueniunt æqualiter in compositione lapidis philosophorum, & auri. Signum huius est quia cera dum liquefacta est, ipsa tota dicitur aqua secũdum eos ratione humiditatis fluxibilis, dum autem coagulata est, ipsa tota dicitur terra ratione siccitatis, quia quolibet æqualiter ponderat. Vnde Alexander in fine suæ epistolæ dixit, Scias quòd philosophi om-

ne calidum ignem uocauerunt, & omne fluxibile aquam, & omne coagulatum terrã, uel lapidem &c. Et neque aqua, nec aliquod elementum simplex confert nobis aliquid utile in arte, nisi omnia diuisa, & depurata inuicem coniungantur, & æquentur perpetue: ergo necessario cum generata erit aqua munda, & candida oportet quòd ei terram coniungamus eadem hora: & coniunctis illis duobus omnia quatuor coniuncta erunt, & tunc perfectum est opus. Et si non coniungantur tũc, aqua resoluitur in fumum cum terra, & per consequens alia elementa propter uim, et perseuerantiã ignis, Et opus annihilatur, propter quod oportet artificem cognoscere elementa simplicia penitus, antequam ipsorum compositionem incipiat, ut sciat ea recte componere ad constitutionem compositi. Vnde dicitur in lumine luminum. Oportet antequam inhumentur elementa, ut simul cognoscatur pondus cuiuslibet, & eius similitudo, & de coniunctione non est sperandum aliter. Item ibidem. Si uis elementa miscere, necesse est, ut elementorum cognoscas naturas, & componas contrarium cum contrario &c. Similiter in cæteris artibus, & sciẽtijs, oportet primò habere ueram cognitionem simplicium, quæ dicuntur elementa, antequam deueniatur in certam et determinatam compositionem ipsorum, quia simplicia non considerantur per se, sed inquantum ex eis fit suum compositum. Vnde Alexander in suis secretis dicit. elementa simplicia nihil prosunt, cum autem complexa sunt mirabilium, & altissimarum operationum, sic de alijs philosophis. Vnde conuerte elementa, & quòd quæris inuenies: conuertere autem elementa, est facere humidum siccum, & fugiens fixũ. Item Aristoteles in secretis secretorum, id idem loquilur de cõuersione elementorum. Sciatis quòd omnia elementa tunc

F sunt efe:tricia

conuertuntur in terram actualiter, & elementa alia sunt, & remanent cum ea in potentia, & uirtute. Propter quod dixit Hermes, terra est elementũ, & de terra omnia facta sunt, & ad terram conuertũtur. Moyses: terra est mater elementorum, omnia de terra procedunt, & ad terram conuertuntur. Sic recitat Morienus. Hæc autem terra est corpus, & fermentum, per quam omnia alia elementa perpetuantur cum ea. Secundum hunc ergo modum in compositione lapidis philosophorum, & in auro conueniunt quatuor elementa. æquãtur enim ibi omnia elementa æquatione uera, secundum omnem modum possibilitatis naturæ. Vnde Rasis in libro perfecti magisterij loquens de corpore & spiritu, prout sunt principia & elementa lapidis philosophorum ratione qualitatum contrariarum temperatarum in eis, dicit sic. Cũ uero alternatim modo congruo desponsantur, generatur ab eis substantia temperata, quam non potest ignis uiolentia superare, nec terræ feculentia uitiare, nec aquæ limositas condemnare, nec contactus aeris obumbrare &c. Et ideo aurũ, & lapis philosophorum non corrumpuntur in igne, quantumcunque stent in igne, ipsa enim generata sunt in igne: & sicut locus ad generationem rei, sic & ad conseruationem eius, quia omnis res ferè tam uegetabilis, quàm mineralis et similiter animalis in loco proprio generationis melius, quàm alibi conseruatur: quia igitur lapis philosophorum, & similiter aurum, præsertim alchimicum, sunt generata in igne, ergo proprius locus conseruationis, & melior erit ignis, quia inter ea actio non fit, nec passio corruptiua, quia quandocunque agens tantum potest in agendo, quantum patiens in patiendo, & econuerso, tunc perpetuatur patiens per actionem agentis, quia ergo lapis philosophorum tantum potest

contra ignem in patiendo, quantum ignis in agendo, ergo est perpetuus in igne, patitur enim passione, quæ est salus, & perfectio, non autem passione, quæ abijcit à substantia.

EX quibus directè patet ueritas, & intellectus antiquorum philosophorum de generatione corporum cœlestium, quam posuerunt ex elementis, & ipsa esse incorruptibilia. Posuerunt enim cœlum, & cœlestia sic mixta, & ideo incorruptibilia facta, quoniam principia materialia non possunt à formalibus separari, nec econuerso, cum in eis non fiat actio, & passio propter æqualitatem in uirtutibus actiuis & passiuis: & ideo natura sagax secundum eos posuit ignem, seu sphærã ignis iuxta cœlestia ad conseruationem ipsorum cum sit maxime actiuus. Qualiter ergo est proportio illius ignis materialis ad lapidem philosophorum, & aurum; talis est proportio ignis elementi in sphæra sua ad cœlestia corpora. Sicut igitur hæc in hoc igne conseruantur in esse suo absque corruptione aliqua, sic & illa, scilicet cœlestia in illo igne, & tales res gaudent igne, ut dixit Alexander: Veruntamen cœlestia sic à solo Deo processerunt iussu Dei. Lapis autem philosophorum, & ipsorum aurum, à Deo non solo sed à natura etiam, non tamen à natura sola, sed ut est ab artificis uoluntate directa iussu Dei: quoniam natura sola non potest nec scit in ijs æquare elementa in uirtutibus, ut perpetuentur in mixto, nisi prout est ab artificis uoluntate directa. Et per hunc modum etiam, scilicet uoluntatis diuinæ, cœlestia corpora incorruptibilia sunt, ut dicit Plato. Et sic patet quomodo ars iuuat naturam, ideo non possumus sequi naturam in modo sui operis, sed sic in opere. Ex quo patet quòd nostra uoluntas cum sapientia ingreditur opus hoc, sicut complens, & perficiens, & præparans, quia uo=

luntas cum sapientiâ cognoscit naturam, & opera eius, & ipsam sequitur, & gubernat propter eundem finem, ut superius dictum est.

IVXTA dicta. Sunt ergo omnia elementa numero quatuor, ratione quatuor qualitatum primarum: & sunt conuertibilia ad inuicem, quia quodlibet est in quolibet potentia & uirtute, propter quod reciprocè continuo generantur & corrumpuntur. in substantia autem ab exordio mundi unum solum est elementum, quod est materia prima, ex cuius diuisione propter repugnantiam quatuor qualitatum, generata sunt quatuor elementa, quæ erant ibi in potentia. Similiter in huius lapidis ortu sunt quatuor elementa in potentia in uno, quod est materia prima quæ inenarrabili artificio diuiduntur, & complectuntur. Censemus porrò hunc lapidem esse perpetuum, & incorruptibilem super ignem, non solum propter adæquationem quatuor elementorum in uiribus suis, sed & propter coniunctionem quinti elementi cum illis, quia sicut maior mundus ex quatuor elementis corruptibilibus est compositus, & uno incorruptibili quod dicitur quinta essentia. Sic & ars, diuina uirtute quatuor elementa lapidis corruptibilia, nexu & nodo unius incorruptibilis, quod quinta essentia dicitur in hoc minori mundo indissolubiliter copulauit, quod etiam quintum dicitur elementum. ideo dixit Auicenna, hoc esse unum quinque elementorum: unde Alexander dicit. Initium huius artis ex quatuor est uiribus peragentibus, scilicet appetitiua, retentiua, digestiua & expulsiua, siue mundificatiua & quinta, scilicet anima, seu uita stans, ortus, & lumen clarissimum: propter quod dicit eá non esse calidam, nec frigidam, nec humidam, nec siccam. Est autem hæc quinta essentia sulphur diuinum incorruptibi-

le, quo compositum incorruptibile perpetuò perseuerat. Et sicut humidum, & siccum sunt elementa huius artis secundũ modum, quem diximus, sic etiam anima, spiritus, & corpus, cum sint unum & idem tum humido & sicco & econuerso. Eodem fixum & uolatile sunt elementa. Similiter etiam candidum, & rubicundum. Ad hoc etiam sulphur, & argentũ uiuum, similiter aurum, & argentum uiuum: quoniam eadem est sententia omnium, & quia inter omnia elementa quatuor, sola terra est fixa, & ars alchimiæ uult suum lapidem esse fixum, ideo oportet necessario quòd in fine operis cõuertantur omnia elementa in terram, id est, fixionem secũdum philosophos. Quæ igitur dixerunt antiqui philosophi ante Aristo. de elementis & post ipsum in hac arte, & de elementatis, & ipsorum generatione ex uno solo elemento, aut duobus, aut tribus, aut quatuor, & ipsorum corruptibilitate, & perpetuitate, secundum allegoriam dixerunt.

De fermento, & modis, & conditionibus, & proprietatibus & conuersione quam facit, secundum philosophos huius artis dicemus.

CAP. IIII.

De fermento ergo, sine quo ars alchimiæ perfici, & compleri non potest, philosophi occultissime & uelatis sermonibus certauerunt, quoniam ipsum est de secretissimis terminis huius artis. sicut ergo intelligimus, disseramus nunc. Apud philosophos fermentum dupliciter uidetur dici. uno modo ipse lapis ex suis elementis compositus, & completus in comparatione ad metalla. Alio modo illud quod

est perficiens lapidem, & ipsum complens. De primo modo dicimus, quòd sicut fermentum pastæ uincit pastam, & ad se conuertit semper, sic & hic lapis conuertit ad se metalla reliqua. Et sicut una pars fermenti pastæ habet conuertere infinitas partes pastæ uicissim, & non conuerti, sic & hic lapis habet conuertere plurimas partes metallorum ad se, & non conuerti. Et sicut pasta alteratur, & conuertitur ab eo, quod suæ naturæ est, & quòd sumpsit originem ex ea, nec conuertitur à re extranea. Simili modo metalla alterantur, & conuertuntur ab eo, quod suæ naturæ est, & quod sumpsit originem ex eis, & non ab alia re extranea. Et sicut pasta non alterat, nec conuertit aliam pastam ad se, nisi prius alteretur, & recipiat uirtutem quandam additam, per quam recipit potentiam alterandi, & conuertendi aliam pastam ad se; simili modo hic lapis non alterat, nec conuertit metalla ad se, nisi prius alteretur, & conuertatur, & recipiat uirtutem quandam additam per quam habeat potentiam alterandi & conuertendi metalla ad se. Unde dicitur in turba philosophorũ, quòd non alterat nisi prius alteretur, nec colorat nisi prius coloretur, nec mutat nisi prius mutetur. Et sicut fermentũ recipit illam uirtutem alterandi, conuertendi, & transmutandi aliam pastam à calore quodam occulto ibi decoquente per caliditatem aëris continentis, & digerente, & extrahente in actu de potentia materiæ quod erat ibi in potentia, per quã uirtutem conuertit aliam pastam in potentia existentem omnino ad se; simili modo hic lapis recipit uirtutem alterandi, conuertendi, & transmutandi omnia metalla à calore quodã, scilicet artis decoquente, digerente, & extrahente in actu de potentia materiæ uirtutem illam, per quam metalla omnia ad se conuertit, quoniam sine calore non est digestio, nec ope

ratio, nec motus, ut dicit Theophilus. Veruntamen est sciendum, quòd est diuersitas magna in hoc fermento, & illo. Nã pastæ per talem decoctionem nihil aufertur, quando fermentatur, cum in ea nihil sit superfluum; sed in hoc oportet, ut per decoctionem demantur partes superfluæ corrumpentes, sicut facit natura in decoctione auri, quibus demptis dirigitur lapis, & recipit tunc uirtutem alterandi, conuertendi & trãsmutandi ex se solo, non ex alio, sicut patet in pasta per ingenium ualde extraneum, & profundum artis ministrantis. Vnde Rasis libro perfecti magisterij dicit quòd omnia sunt in idipsum, scilicet calidum, frigidum, durum, molle, humidũ, siccum, graue, leue, asperum & lene &c. Et Auicenna in fine sui tractatus, hoc elixir tingitur tinctura sua & submergitur oleo suo, et figitur calce sua etc. Sicut igitur fermẽtũ massæ fit ex massa, & oẽm aliam massam ad se conuertit; sic & fermentum metallorum fit ex eadem substantia metallorum, & omnia metalla ad se conuertit, & cum metalla sint generata ex sulphure, & argento uiuo; ergo & hoc fermẽtum generabitur ex eisdem & cum hoc fermentum conuertere debeat omnia metalla in aurũ, & aurum sit ex solo argento uiuo purissimo absque permanentia sulphuris generatum, ut infra probabitur; ergo ex solo argento uiuo hoc fermentum siue lapis fieri debet per alchimiam.

EX quibus liquide patet, quòd hoc fermentum, siue lapis duplici de causa potest dici fermentum. Prima quia sicut fermentũ massæ non fit nisi ex simili substantia nõ extranea, per quam omnem massam ad se conuertit; simili modo & hic fit ex substantia metallorum, & non ex re extranea. Secunda causa, quia sicut fermentum massæ remanet idem quod prius. s. cum uirtute conuertendi additã omnem mas-

ſam conuertit ad ſe, ſic & hoc. Ex quo patet quòd argentum uiuum fermentatum, & ad materiam fermenti conuerſum, conuertet ad ſe omne liquabile ſui generis, ſcilicet omne metallum, cum ſint ſimilis liquefactionis, ſicut ipſum argentum uiuum. Et cum ipſius generatio proprie ſecundum materiam ſit ex argento uiuo ſolo, ſicut eſt aurum, ergo omnia conuertet in aurum.

SED aduertendum occurrit, quòd conuerſio metallorum per ipſum ad ſubſtantiam auri, eſt non conuertere omnino ad ſe, ſicut fermentum paſtā conuertit. Et ratio eſt, quia tunc ſequeretur quòd per ipſius conuerſionem nunquam haberemus aurum, nec aliud metallum, quia ſicut tota paſta conuertitur ad naturam fermenti, & fit fermentum, & ſic metalla omnia fierent lapis ille, ſiue fermentum: de hac autem conuerſione non curat alchimia. Sed ego imaginor quòd conuerſio metallorum per ipſum, ſit reductio ipſorum ad quoddam medium, ſcilicet in ſubſtantia, in colore, in digeſtione, & in fuſione & in ſonoritate, & per hanc talem conuerſionem fient aurum. In ſubſtantia quidem quia cùm aurum habeat ſubſtantiam mediam in duritie, & mollitie inter omnia metalla propter eius ſummam perfectionem, Ita hic lapis conuertit, & reducit omnia metalla ad ſubſtantiam mediam, ſicut eſt illa ſubſtātia auri. In colore uero quia quædam ſunt nigra, ut Saturnus & Mars, quædam rubea ut Venus, quædam liuida alba ut Iupiter, quædam alba albedine uera ut Luna, quædam crocea ut Sol, & hic color eſt medius omnium, ad quem hoc fermentum conuertit. In digeſtione uero, nam omnis digeſtio fit per calidum; calidum autem comburens generat Venerem & Martem; diminutum autem Saturnum, & Iouem: Temperatum autem

generauit Lunam, & Solem, sed magis proprie Solem. Vnde Rasis libro septuaginta præceptorum libro primo. Melius quod est in lapide est digestio, & digestio quidem est æqualitas, & applicatio ad complementum. In fusione uero, quia Venus funditur cum difficultate, Mars autem non nisi cum difficultate, & ingenio, Iupiter autem & Saturnus facile, Sol autem, & Luna medio modo. Ad hoc autem medium conuertuntur per dictum fermentum. In sonoritate uero, quia quædam sunt muta in sono ut Iupiter & Saturnus, quædam in sono acuta, ut Mars & Venus, & Luna; Sol autem tenet medium. Ad quod per hunc lapidem reducuntur. Sed in pondere & extensione sub malleo omnia præcellit propter suam ultimam perfectionem. Quia ultima subtiliatio partium metallorum, & suorum principiorum & uniformitas in substantia est causa magni ponderis & aliarum conditionum, contrarium autem contrarij. Reductio autē talis fit per ipsorum commixtionem secundum determinata pondera. Et quamuis lapis hic conuertat, quódammodo tamen etiam conuertitur & patitur. in omni enim mixtione fit actio & passio mixtorum adinuicem & mutatio in quoddam tertium, quamuis aliquod eorum prædominetur, secundum diuersam ipsorum proportionem, ut patet primo perigeneseos.

FERMENTVM autem secundo modo dictum est illud quod est lapidem perficiens, & ipsum complens, sine quo lapis philosophorū constare non potest, & hoc proprie est fermentum. In quo tota artis est difficultas.

FERMENTVM autem &c. Nota quòd fermentum dicitur quasi à feruore, quia feruere, ebullire & crescere facit pastam, & habet substantiam unam per totum similem,

& habet uirtutem uictricem, & dominantem occultam, & conuerſiuam paſtæ in ſui ſimilitudinem, rectificando enim reducit eam ad ſtatum digniorẽ, & meliorẽ: Vnde Hermes. Scias quòd fermentum paſtæ non fit niſi ex ſua natura, ita ſimiliter & fermentum auri &c. Relinquitur quòd fermentum compoſitum eſt ex diuerſis uirtutibus occultis in una ſubſtantia. Ad propoſitum. Cum ergo corpus quòd eſt occultũ in argento uiuo philoſophorum per alchimiam generato habeat ſubſtantiam unam per totum ſimilem & conuertat in ſui ſimilitudinem totum illud argentum uiuum dictum cum ei miſcetur per uoluntatem artificis, & faciat ipſum feruere, ebullire, & excreſcere ſecundum ſimilitudinem quandam per uirtutem ſuam occultam uictricem dominantem & conuertentem ipſum corrumpendo, id eſt, mortificando, rectificando, & reducendo ad ſtatum digniorem, & meliorem; ideo dignè nominatum eſt illud corpus fermentum. Argentum enim uiuum de ſe nihil ualet, cum autem cum illo ſuo corpore occulto mortificatur, retinetur cum eo ſemper, & uita uiuit incorruptibili in æternum, & cum ſuum corpus ſit de natura ſolis, oportet quòd totum illud cõuertat in naturam Solis, & totum fiat fermentum conuertens omnia in Solem.

HOC autem fermentum eſt occultum ſenſui, ſed intellectu, & rationi manifeſtum, & eſt corpus retinens animã, & tunc anima ſuas uires demonſtrat, cum ſuo corpori eſt unita, quas ſine unione monſtrare non poteſt.

Cum ergo animam candidam ortam artifex uiſu perpenderit, ſuo corpori eodem momento coniungat: non enim poteſt anima ſine ſuo corpore detineri, talis autem unio fit mediante ſpiritu, quia anima non poteſt uitam habere in corpore ſuo nec perſeuerantiam niſi per ſpiritum: & talis unio, &

coniunctio est finis operis. Neque est intelligendum quòd hoc scilicet corpus, cui coniungitur, sit aliquid nouum & extraneum quod addatur, nisi quod erat occultum fit manifestum, & econuersò, sicut patet in cera liquefacta, quando coagulatur: ita quòd uirtus corporis tam fortis est quòd anima de cætero in æternum separari non potest. Vnde dicitur in turba philosophorum, quòd corpus habet maiorem uim fratribus suis, id est, anima & spiritu: & dicit Plato in stollicis. Non retinetur res nisi à fortiori illa. Vnde sicut pasta absque suo fermento intrinseco fermentum non potest; ita sine hoc corpore spirituali occulto lapis non potest fermentari, nec perfici, nec compleri. Quamuis in rei ueritate ipse lapis secundum se totum, secundum corpus, secundum animá, & secundum spiritum semper sit idem secundum rem. Sed secundum diuersas relationes, & intentiones philosophorum dicunt ipsum esse nunc hoc, nunc illud. Et hoc uoluit Plato quando dixit quòd materia fluit in infinitum, nisi forma sistat fluxum, oportet enim quòd corpus retineat animam, ne ipsa fluat. Et sic intellexit Rosinus, & antiqui primi quando dixerunt, omne corpus quod animam inuenit, facile ipsam occupat. Et de hoc prophetauit Plato quasi diem iudicij, qui dixit in quarto stollicarum, & Hamec in cómento scilicet. Oportet quòd coniungatur anima cum suo primo corpore, de quo fuit, & non cum alio, quod nisi feceris deficies à proposito sicut plures ignorantium eo quòd ignorant hoc secretum. Et ideo Rasis in lumine luminum appellat hoc corpus spirituale occultum, quod est fermentum, formá. Cum dicit, non ingrediendi uero causa est, quia ipsum corpus est forma, spiritus uero materia &c. Et uere & subtiliter loquitur, quia sicut materia non habet esse sine forma

sed totum esse suum, & dependentia est à forma. Ita anima mediante spiritu, non potest esse in ipso lapide, nisi per corpus, quia eorum esse, & perfectio dependet à corpore. Ideo corpus est uinculum, et forma eorum quamuis sint idẽ. Similiter igitur patet quòd corpus sit forma quia illud quod disponit rem ultima dispositione & ipsam complet est forma specifica eius, sed corpus est huiusmodi ut diximus ergo etc. Similiter cum omne compositum sit ex materia & forma, & ipse spiritus met sit materia, ergo corpus erit forma. Similiter cum fixum sit informãs tam lapidem, quàm aurũ, & sit de natura corporis: Mercurius autem sit qui figitur, & informatur, & sic de natura spiritus; ergo corpus est forma. Et iterum, quia quod est principium totalis cognitionis alicuius rei, est forma specifica eius: sed ipsum corpus sic est ut diximus ergo &c. Ideo notanter dixit Plato in primo stollicarum. Cognitio corporum ad qualitatum, principium eorum est, ex eo quòd facit opus facile &c.

HOC ergo corpus est, quod est forma, & fermentum, & perfectio, & tinctura quam philosophi quæsierunt, & est sol, & aurum philosophorum: quod est album in actu, et rubeum in potentia & album est imperfectum, & perficitur rubedine & non alio, ut dicitur in turba philosophorum. Et hoc est quod dixit Rosinus, scilicet sol albus est apparitione, rubens uero experimento. Et Anaxagoras dixit. Solem esse lapidem rubeum ardentem, anima autem cui iungitur sol spiritu mediante, est alba & est de natura lunæ, & dicitur argentum uiuum philosophorum. Et ideo nunc patet ueritas eius quod dixit Hermes, scilicet quòd sine rubeo lapide nulla fit uerax tinctura. Et patet ueritas eius quòd dixit Morienus, scilicet quòd ad effectum non perueniunt, donec

ſol, & luna in unum corpus redigantur, quod ante Dei præceptum euenire non poteſt. Et patet etiam quomodo ſine ſole ars alchimiæ non perficitur, nec completur, quoniam ipſe eſt uerum fermentum tam ſolis quàm lunæ. Et patet etiam ueritas eius, quod dicit Raſis in lumine luminum, ſcilicet rubicundus ſeruus candidam ducit uxorem. Et ſimiliter ueritas eius quod dicit alibi. Niſi quis ruborem cũ candore adijciat, etiam ad ruboris fulgorem accedere non poteſt. Et patet ſimiliter quomodo duplex eſt aurum, unũ album aliud rubeum. De quibus dicit Roſinus. Tu uero niſi aurum in aurum ponas uel habes. Et de hoc auro albo dicit Raſis libro perfecti magiſterij quòd ipſum eſt corpus neutrum, quia nec ægrum nec ſanum: & hoc aurum album eſt argentum uiuum. De quo dicit Geber capitulo de argento uiuo, quòd nullum metallorum ſubmergitur in ipſo niſi ſol, & quod eſt medium coniungendi tincturas. Et iterum de hoc ſole, & argento uiuo dicit capitulo de natura ſolis. Cum ipſo ſimiliter commiſcentur ſpiritus, & figuntur per ipſum maximo ingenio, quòd non peruenit ad artificem duræ ceruicis &c. quæ uerba uidentur plana, ſed ſunt ualde deceptoria. Et ꝙ hoc ſit uere fermentum uidetur uelle Hermes in 7. qui dicit. Et notandum quòd fermentum confectionem dealbat, combuſtionem inhibet, tincturam continet, ne fugiant corpora lenificat, & ſe inuicem ingredi facit, & coniungi, quod finis eſt operum &c. Et Morienus fermentum auri aurum eſt, ſicut fermentum paſtæ paſta eſt.

EX quibus omnibus liquide patet quomodo ſol, & luna ſunt eiuſdem naturæ, & quòd luna præcedit ſolem, & ordinatur ad ipſum, & quomodo ſol eſt occultus in luna, & quomodo de uentre lunæ ſol extrahitur. Ideo dixit Senior

quòd

quòd sol est oriens in luna crescente. Et Zeno in turba philosophorum. Scitote omnes huius artis inuestigatores, quòd nisi dealbetis nō potestis rubeum facere, eo quòd duæ naturæ, nihil aliud sunt, quàm rubeum & album, & de albo fit rubeum, & album. Item Dardanus in eodem: sciatis firmissime quòd si parum auri in compositione ponatur, exiet tinctura patens candida. Item Alphidius in eodē: scitote quòd totius operis initiū est dealbatio, cui succedit rubor, post quod est operis perfectio. Vnde dicit Lilium. Quia spiritus & anima nunquam uniuntur uero modo, nisi in albo colore, eædem enim sunt res, quæ dealbant, & rubificant intus, & extra ut idem in eodem dicit. Et quia hoc totum, scilicet corpus, & anima simul unita per spiritum, est de pura natura auri, ergo quicquid conuertit, penitus conuertet ad naturam auri: quia quamuis hæc tota massa sit in fine primi magisterij & primi gradus alba propter naturam lunæ ibi tunc apparentem, Attamen quia Sol est ibi occultus, & sicut dominans cum sit fermentum, facit illam massam in potentia propinquissima rubeam in secundo magisterio & gradu. In magisterio autem tertio quòd est gradus tertius, & decoctio secunda, & ultima, fermentum dominatur in actu & conuertit totam illam massam in naturam rubedinis actualē, talem ut est in croco, ut dicit Zeno & Rasis & Lilium &c. Amplius dicimus quòd hoc fermentum est istud forte, & fortissimum, quod omnia uincit & ad se conuertit. Item relinquitur ex dictis quòd non ex aliqua alia re fit hoc fermentum, quàm ex illa substantia, de qua est aurum, & quia aurum est ex solo argento uiuo; & ultimus finis intentus est generare aurum, quod enim est principium in intentione, est ultimum in operis executione. Vnde Geber ubi loquitur de

numero decem medicinarum, ponit quòd per hunc lapidem conuertitur argentum uiuum in aurum, & omne metallum ſimiliter, & ſic omnis philoſophus. Non autem intelligitur quòd fermentum hoc de quo loquuntur alchimiſtæ, quòd cō uertat alia in ſeipſum quemadmodum fermentum maſſæ cō uertit ad ſe continue in infinitum illud quòd eſt ſui generis.

CORPVS *igitur hoc &c. Notandum quòd antiqui philoſophi huius artis, appellauerunt corpus circa illud, ꝙ ſecū dū potentiā naturalē habet fixionē, & permanentiam ad pugnam ignis, cum continua perſeuerantia: Et ſuper hoc habet potentiam retinendi ſecum in commixtione iſtud, quod non eſt corpus, & eſt de ſui natura. Incorporeū aūt, ſiue non corpus, ſiue animam, appellauerunt omne iſtud, quòd ſecun dum ſui potentiam naturalem, non habet fixionem, nec permanentiā ad pugnam ignis, ſed eleuatur, & euolat ab igne, & ſuper hoc habet potentiam eleuandi in fumum corpus in eo occultum quod eſt de ſui natura. Et hoc eſt anima. De qua quidam philoſophorum dixerunt eam eſſe aerem, quidam ignem, quidam uaporem incorporaliſſimum, quidam ſubſtā tiam tenuiſſimam, quia ſecundum analogiam locuti ſunt. Spiritum autem appellauerunt omne illud, quòd ſubtiliatū uel ſolutum uel liquefactum ad ignem ſecundum ſui potentiam, naturalem habet potentiam reſoluendi corpus cum anima in uaporem, uel retinendi animam cum corpore ad pugnam ignis, ut non euaporent; quia ſpiritus cum æqualis fuerit facit corpus retinere animam, & cum fuerit fortis facit animā ſeparari à corpore, et manet cum corpore, quoniam ſine ſpiritu, nec anima cum corpore manet, nec à corpore ſeparat, cum ipſorum ſit uinculum: una tamen & eadem res in ſubſtantia eſt habens omnes iſtas proprietates, &*

operationes:dum enim in liquefactione permanet ratione ſub=
tilitatis dititur ſpiritus, ſine quo ſpiritu non poteſt fieri gene=
tio animæ, & corporis, nec coniunctio animæ & corporis:
unde in toto magiſterio dominatur ſpiritus in actu uſquequo
generetur anima & corpus, dum autem uolare poteſt ab
igne dicitur anima, dum autem manere poteſt in igne &
perſeuerare dicitur corpus. Si ergo tempore generationis;
anima ſteterit in igne & ſeruauerunt uires eius per uim ſpi
ritus, tunc uolat ab igne & trahit ſecum corpus ad uolatū,
& permanet operans uacuus à propoſito, & expectat quòd
iam uenit & iam receſſit, & nunquam de cætero eſt uentu=
rum, & uidetur mirabile ei. Si enim præualuerunt uires
corporis tunc ſuper uires animæ, per æqualitatem ſpiritus,
conuerſum de actu in habitum, tunc corpus retinet animam
ne unquam habeat uim fugiendi ab igne, & operans
tunc habet propoſitum ut habuerunt antiqui, tunc ſpiritus
permanet cum eis ſemper, quandoque in actu, & quando=
que in habitu: quod totum concipitur ex uerbis Platonis
in turba philoſophorum & in ſtollicis, & ex uerbis Senioris,
& Haly, & Raſis & aliorum omnium. Quia ergo hoc cor
pus perficit, & retinet animam & dat eſſe ſibi, & toti operi,
& anima in hoc corpore demoſtrat uires ſuas, & per ſpiri
tum fit hoc totum, ideo digne quamuis metaphorice dixerunt
corpus formam eſſe unum. ergo & idem ſecundum ſubſtan
tias, quandoque dicitur ſpiritus, quandoque anima, quan=
doque corpus diuerſis reſpectibus. Alia igitur eſt conſidera=
tio ſpiritus, animæ & corporis, quo ad philoſophum alchimi=
ſtam, & alia quo ad naturalem philoſophum & metaphy=
ſicum, immo ualde diuerſa ſubtiliter ſpeculanti. Et ſciatis
ſimiliter ꝙ ſpiritus procedit æqualiter ab utroque neceſſario.

SED dices quomodo intelligitur illud quòd Plato dicit in quarto stollicarum, superfluum est apud operantes hanc scientiam, quia qui præparauit semel hoc opus ditatus est ab iteratione operis, hoc autem non uidetur illi qui non est peritus in ijs scientijs superioribus &c. Idem ibidem oportet quod spiritus coniungatur cū corpore de quo fuit principium operationis & diues fit operans per hunc effectum spiritus, sine hoc quòd iteret, opus. Velut qui trahit ignem à lapide diues est ab igne quia poterit multiplicare & augmentare sine termino: ita quòd afficitur tædio operans & oportebit ipsum derelinquere partem. Item Rasis in primo 70. præceptorum. Qui semel perfecit opus ditatus est, & idem libro perfecti magisterij, neque indigebis huius rei reiteratione, ex quo ipsam semel recte peregeris. Ego autem rationabiliter non possum imaginari illud nisi solum illud sicut dictum est. Non enim hoc fermentum multiplicat seipsum in infinitum: ita quòd minima pars eius extenditur semper in infinitum. Ad illud autem quòd dicit Plato & Hamec & Rasis dicimus quod eorum dicta non intelliguntur secundum sonum literæ. Nā qui errat in opere experiendo eget reiteratione secūdo & tertio, & totiens quousque quod appetit comprehendat: ut ibi dicit Rasis. cum autem semel perfecerit non eget reiteratione illa, scilicet perfectionis, quia aliter reiterat perfectus & imperfectus in opere. Volunt ergo quòd postquam opus semel recte peregeris ex cognitione cōditionum omnium, & circunstantiarum, quòd tu es diues ratione cognitionis, quia potes reiterare quotiens uis sine fallacia: & ideo non æges reiteratione huius rei ratione cognitionis cum ipsa sit infinita, neque ratione probationis, sed sic ratione operis. Item dicit Rasis in lumine luminum & expositor, non nisi semel eges la

pide, id est, ut cognoscas eius pondera. Morienus, ecce quia cognitio & scientia huius rei infinita uidetur, sed operatio pluries reiterata & finita.

VNDE dicendum, quòd cum operans in operatione sua scilicet in decoctione, et putrefactione peruenerit ad finem primi gradus in quo apparet color primus, & simplex, post antecessionem omniũ aliorum colorum quare color est albus tempore maturationis apparens tunc statim incipitur secundus gradus operis, & hic secundus gradus est fermentum, & fermentatio massæ. Tunc enim elementa omnia debẽt æqualiter ponderari, & commisceri & non palpari, cum sint facta illo colore simplicia, & mundissima, & cum commixta sunt, facta sunt perpetua super ignem, & operans factus est diues, tunc per hunc effectum non eget reiteratione illius effectus in illo magisterio, scilicet cognitione, ut alias reiteret quando uult nouum opus. Quia si tunc non coniungat elementa, euanescunt ab igne propter uim spiritus & rei uolatilis dominantis & fit pauper cum perdet diuitias acquisitas. Vnde hanc difficultatem inquirendi & inueniendi fermentũ infinitum insinuans Geber hoc spoliationum capitulo de auro & perditionis operis in hora una & inuentionis dicit sic. Et sciatis quòd nisi posueritis leuamentum, amittitis totã perfectionem, & hæc est clauis omnium philosophorum. Haly in suis secretis qui hunc lapidem honoratum cum germinauit non inueniet, non surget alius loco suo. Et Plato in stollicis, caue ne in putrefactione peruenias ad terminum nociuum. Si enim contraxerit opus in solutione moram fortasse augmentabitur in corruptione. Vnde caue ab hoc &c. Idem in eodem: ditatus est operans ab eo quod retinetur, cum peruenerit ad terminum in quo nihil potest uideri subtilius. Nõ

tamen ſum fidei iuſſor de defectu & diminutione, quoniam eſt in loco multorum accidentium & defectuum. Ita quòd poteſt eſſe & cum ſaluatione & cum errore &c. Vnde alius dicit: quomodo eſt quòd putrefactio fuit eius cibus, & uita, deinde facta eſt eius mors, & ruina. Et ipſe reſpondet per exemplum fœtus in matrice. Et hoc eſt quod uoluit Pythagoras, & Eraclitus & alij antiqui, ſcilicet quòd omnia ſunt in continuo fluxu, & tam cito uelociterq; mutantur, ut nulla natura permanente aliquo tempore ſit fixa in rebus ſed continuo & ſubito permutetur. Nõne uidemus in ijs quæ per artem coquuntur, quæ noſtræ ſubiacent uoluntati, ut panis, & confectiones de melle & de zuccaro ſolidæ ſubſtãtiæ cum fuerunt in complemento ſuæ decoctionis perfecta ſunt & ab igne remouenda ſunt, & ſi ulterius coquantur comburũtur & deſtruuntur, quamuis completa & perfecta ſint: neque eget homo reiteratione illius decoctionis perfectæ in illo opere. Vnde etiam Haly adducit nobis exemplum de ſapone, quoniam habet terminum decoctionis perfectæ quàm ſi artifex tranſgreditur corrumpit ipſum, quamuis non ſit totalis ſimilitudo.

EX quibus liquide patet quòd oportet artificem, continuò eſſe uigilem cum fuerit in opere, ut cum peruenerit ad gradum primum illius perfectæ decoctionis in quo ſubtilius non poteſt uideri: ibi permaneat quia uoluntas perficit ſecundum gradum & coniungit primo, & reiteratione eius non æget ſi recte peregerit, & ditatus eſt, immo ſi reiterare uellet non poſſet. Quod ſi ulterius tranſcendat, euaneſcit opus (quia ſumma uolatilis quæ eſt de natura ſpiritus ſuperat ſummam fixi quæ eſt fermentum propter uim caloris ignis, & ſic euaneſcunt omnia elementa. Quicunque ergo tunc

per compositionem sciunt concordare & pacificare elementa cum sint contraria, perficiet opus & faciet mira, & non aliter. Vide ergo ne radicem hanc prætereas, nec aliquã eius quæras mutationem.

CAVSA quippe eius, quòd dictum est quia in fine perfectæ decoctionis & putrefactionis, natura generat ministratione artis materiam simplicem nudam non coniunctam formæ suæ: quã antiqui uocauerũt materiam primam propter similitudinem cum materia prima mundi, antequam informaretur, de qua dicit Plato in tertio Thimei, quòd cum materiam primam imaginamur, patimur uelut somniantes: & eget hæc materia coniunctione cum forma sua, quæ est fermẽtum quòd quidem fermentum occultum est in gremio eius: quæ coniunctio debet fieri statim in ortu materiæ, ut materia permaneat & perseueret, natura enim sola hanc coniunctionem facere non potest, quia actio naturæ est continuo cũ igne & actio ignis est infinita ut dicitur secundo de anima, & est irrationalis & omne quòd efficit de se destruit, sed anima artificis mensurans ipsum imponit sibi finem, quando uult & conseruat quod generauit ignis. Cum igitur artis sapientia ipsa coniungit post completam actionem naturæ faciendo naturam ab actione desistere; & de cætero in igne poterit conseruari in infinitum absque aliqua mensuratione ignis facta ab artifice, quòd est mirabile, quia igne gaudet, sic̃ res quælibet inanimata in loco proprio suæ generationis. Ideo artifex tunc ab operatione & uigilia est totaliter absolutus & potest quiescere. Vnde dicit, Socrates in turba philosophorum, de hac coniunctione. Ci autem noto nil aliud est quàm opus mulierum & ludus puerorum &c. Non enim artifex plus laboris eget, occupatione illius; sed debet

ab eo quiescere, aut quæcunque uult ab hoc magisterio potest agere. propter hæc coniunctio facillima res est. Tunc enim sola custodia totum complet negotium, ut dicit Rasis in lumine luminum. Sic enim elementa tunc coniunguntur, & perpetuantur propter uim frumenti. Vnde dixit, Morienus: & in hora coniunctionis maxima mirabilia apparebunt. Et sicut elementorum ablutio & depuratio fit per præsentiam ignis, sic eorum, scilicet ablutorum coniunctio, & perpetuatio, & fermentatio fit per ipsius absentiam. Vnde Rasis libro trium uerborum. Et hoc fit uirtute Dei temperamento ignis, & moderantia terminorum ignis. Vnde Morienus: eius ignis est tota huius rei uera at perfecta probatio &c. Et Plato in stollicis in trigesimo. Igneitas contrariatur in hora coagulationis.i.fermẽti. Idẽ in lib. sanationum. Cõmodum & incõmodum huius rei prouenit à cõmodo uel incõmodo ignis. Nota circa literã. Ci aũt noto.i. plũbo quod ẽ fermẽti corpus.

De tempore fermentandi.

AMPLIVS sciendum est quòd hoc tempus fermenti & fermentandi massam est tempus, in quo germinat lapis, quia oritur sicut germinantia, sicut dicit Haly, & Plato, & omnis alter. Et quia germinatio proprie est uegetabiliũ, & reditio rei post corruptionẽ ad id quod erat tempore præfinito. Ideo cum hic lapis quasi germinet, redeundo ad id quod erat similabitur quasi uegetabilibus. Cum igitur esset in principio argentum uiuum coagulatum, ergo quando orietur argentum uiuum per decoctionem tunc germinauit, sed cum sit liquefactum per decoctionem, oportet quòd tunc coaguletur, & hæc congelatio fit cum fermento, siue corpore suo, quod idem est, & hæc proprie est alchimia instrumentaliter. Rasis in lumine luminum. Quæ seminauerit ho-

mo hæc metet. Item ibidem. Omne ſemen in terra proiectum proprio generi correſpondet quòd ſi diuerſa ſeminis genera adinuicem mixta ſint unũquodque proprium exprimit genus &c. Non enim generant res niſi ſibi ſimilia, nec fructificant res niſi fructus ſuos &c. Item Senior. Mineralia non nutriuntur ut exeant à radice ſua, ſed redeunt ad id, ex quo fuerunt, nec conuertuntur ex hoc ad aliud, & qui aliud dicit, falſum dicit. Sic igitur patet quid ſit fermentum, & eius germinatio & compoſitio.

CAVSA quippe &c. quamuis hoc dictum ſit extraneum & mirãdum, ſcilicet quòd natura generat materiam ſimplicem informem non coniunctam ſuæ formæ. Attamen eſt uerum ſecundum antiquos, ſed ſimilitudinarie. Et philoſophus in decimoſexto de animalibus ſimili uerbo mirando utitur, ubi oſtendit, quòd anima uegetatiua, & ſenſitiua dantur ab intrinſeco materiæ, intellectus autẽ ab extrinſeco, unde dicit ipſe ſic ibi. Corpus ſpermatis cum quo exit ſemen ſpiritus qui eſt uirtus principij animæ, eſt ſeparatum à corpore, id eſt materia & eſt res diuina & tale dicitur intellectus & iſte ſpiritus non ſeparatur à ſpermate &c. Ecce quod ponit ſperma ſeparatum à corpore, quamuis in rei ueritate non ſit ſeparatum nec eſſe poſſit, intelligendum eſt ergo corpus ſpermatis ſeparatum à corpore, non quia non ſit in materia ſpermatis, ſed quia eſt ibi quoddam occultum non eductum de materia ſpermatis, ſed ab extrinſeco datum, quod eſt intellectus, ad cuius poteſtatem corpus ſpermatis ſic ſpiritualiter diſponitur. Eodem modo eſt hic intelligendũ, ſcilicet ſecundum analogiam cum tota traditio artis illius ſit analoga & typica &c.

AMPLIVS notãdum pro maiori intellectu prædicto

rum, quòd operationes caloris in generatione, & corruptione inquantum calor, non sunt determinatæ, nec ordinatæ ad aliquem unum finem determinatum & manifestum nisi inquantum calor regitur ab anima, uel intelligentia, quoniam calor est instrumentum animæ, & omne agens, suum instrumentum dirigit, & mensurat, ut introducat formam. Per calorem autem intelligo eum qui est in actu, ut in animalibus habentibus ipsum in actu aut potētia & uirtute, ut in uegetabilibus & mineralibus et animalibus certis habentibus ipsum mō simili & iste calor est elementalis & cœlestis confusus in mixtis, unde philosophus secundo physicorum, homo generat hominem & Sol. Quia sine isto duplici calore non fit generatio. Mensuratur iste calor quantitate, qualitate, & tempore ab animo, uel intelligentia, uel ab utroque in omnibus naturalibus ad aliquem unum finem determinatum, in quo est acquisitio formæ. Cum ergo ars alchimiæ sit sequela naturæ, & operetur cum calore actu, scilicet ignis, oportet necessario, quòd anima artificis modificet, & mensuret illum calorem, quantitate, qualitate, & tempore, usque ad finé quendam determinatū ad formam adipiscendam, quia semper determinatum tempus est inter agens & patiens, in quo introducitur forma, quòd si artificis anima sic non mensuret, sed continuet calorem ignis ultra terminum, tunc ignis necessario destruet formam quam fecit, propter immensurationem, hoc autem satis patet supra quia ignis actio est infinita, anima autem artificis mensurat ipsum &c. Sciendum quòd philosophus nono metaphysicæ, dicit quòd potentia irrationalis est determinata ad unum tantum & exit in actu existente, præsente, passiuo, disposito: ut ignis ad combustibile. Potentia autem rationalis se habet ad contraria &

exit in actu in alterum per appetitum sensitiuum, uel rationalem præsente passiuo disposito & facit in eo, quod uult, siue quod desiderat. Et propter hoc dixit Pythagoras, hominem esse mensuram omnium rerum, ut recitat philosophus undecimo metaphysicæ. Quapropter ueraciter dicimus. Quòd natura est qua regit opus huius artis per decoctionem in igne suo & uase proprio, prout regitur à cœlestibus usque ad finem operis & ultra. Voluntas autem est libera & debet regere & modificare naturam in fine operis, ut non transcendat ultra, quia uoluntas regendo naturam debet ad se trahere naturam, sed si uoluntas trahatur à natura & inclinetur ad eam, natura transcendet finem operis & ipsum destruet.

ADHVC opera naturæ planius scrutando dicimus, quòd sicut natura agit propter finem, sic & ars. finis autem naturæ est introductio formæ in propria, & conuenienti materia, cum fuerit in ultima dispositione per actionem agētis instrumentalis directi ab ipsa natura, quod est calor appropriatus tunc operi finem imponit. Cum igitur per ingenium & sapientiam artificis fuerit ortum & generatum argentum uiuum philosophorum, quod est materia disposita ultima dispositione ad formam per actionem agentis instrumētalis, scilicet ignis directi ab anima artificis ergo oportet quòd informetur tunc & operi finem imponat, cum finis intentionis artis & naturæ, fuerit generare tale argentum uiuum habile ad talem informationem, scilicet auri uel elixir siue lapidis philosophorum, anima enim artificis æquipollet naturæ in hoc. Frustra ergo & desperatione laborat qui ultra laborat, cum laboret contra naturam & contra intentionem naturæ & artis &c.

Nota secundum præsentem autorem quòd si fieret congelatio

Mercurij per rem extraneam, quæ non esset homogenea in natura ductibilium nil perfectionis affert, quia non possunt cómisceri nisi homogenea in natura. Et si mineralium aliquorum natura ipsum mortificet & coagulet propter homogeneitatem mixtionis in natura, ut arsenicum & sulphur dicimus quòd illorum coagulatio est ad corruptionem, & non ad perfectionem &c. ut supra patuit.

Quid sit theriaca & quid dicatur uenenum in lapide philosophorum.

CAP. V.

QVIA antiqui philosophi assignauerunt in compositione lapidis philosophorum, theriacam, & uenenum: & hæc cum sint de terminis occultissimis huius artis, ideo de ipsis nunc dicamus. Dicimus ergo quòd sicut fermentum dupliciter dicebatur, sic & uenenum, cum idem sit, & similiter theriaca. Vno modo ipse lapis perfectus & completus in operatione ad imperfecta metalla; alio modo id quod est perficiens ipsum lapidem. Primo modo est improprie dictum, secundo autem modo proprie. De primo modo dicimus quòd quia ipse mundicat imperfecta metalla & omnem ægritudinem & corruptionem ab eis aufert, & ea sanat & conuertit & perficit in aurum, Dicetur digne theriaca ipsorum, quemadmodum patet de theriaca hominum. Et quemadmodum res uenenosæ appropriatæ corpori uenenoso, dico leproso adhibitæ, ipsum ab humoribus corruptis, principalia membra & alia membra corrumpentibus sanant omnino; sic & hic lapis efficit in metallis leprosis,

& ideo quandoque uenenum, quandoque theriaca dicetur. Metalla enim corrupta quæ ſunt quatuor, laborant ſpeciebus lepræ quatuor, ex aliquo quatuor humorum corruptorum, & ſanantur per dictum lapidem, ſicut lepræ hominū per ſerpentes appropriatos. Ferrum enim patitur lepram ex corruptione choleræ, ad naturam melancholiæ conuerſæ, quæ leonina dicitur. Aes autem ex corruptione ſanguinis ad naturā malincholiæ conuerſi, quæ dicitur allopecia. Stānū autē ex corruptiōe phlegmatis ad naturā malincholiæ cōuerſi quæ dicitur tiria. Plumbū aūt ex corruptione malincholiæ ſolius, quæ dicitur elephātia. Hæ aūt lepræ oēs ſunt per admixtionē diuerſi ſulphuris corrumpentis ipſa, quod fuit in mineris ſuis. Et ideo per ſulphuris illius ablationem directam, cuiuſcunq; modi ſit, ſanantur, & perficiuntur per hunc lapidem, ſicut lepræ hominum per ſerpentes appropriatos. Argentum aūt patitur principiū lepræ phlegmaticæ, quia in ſeipſo habet partes ſulphuris adurentis illud, ut patet. Sed natura ſagax in ipſius generatione miſcuit theriacā talem quòd non augmentatur ſed ſic manet, aut in melius tranſmutatur, quòd ſulphur cum per hunc lapidem ablatum fuerit ſtatim erit aurum. Aurum autem puriſſimum eſt, & nobiliſſimum, & æqualiſſimum, ſicut Sol inter ſidera, & ſicut ſanguis puriſſimus in corpore humano tēperatæ complexionis carens omni contraria qualitate, ſeu extranea, & habet ſanitatem ſummam. Et ideo ars ſequens naturam uult omnia cum hoc lapide ſanare, & eſt theriaca, & uenenum, & in ſolum aurum tranſmutare, ſicut facit natura. Venenum autem proprie dictum & ſimiliter theriaca, eſt ſecundum alchimiſtas, quod fuit dictum fermentum proprie dictum, et hoc eſt quo ad operantem, quia ſi ſtet in gradu ſuo uigilanter

tempore ortus & germinationis, est theriaca, & uita sibi & operi. Quod si ulterius ignoranter transcendat, corrumpit opus, quia euanescunt omnia elementa quæ erant miscẽda, quare est sibi uenenum, mors, & desperatio, & moritur etiam lapis, eo modo quo sibi inerat uita. Vnde Hamec tertio stollicarum in comento hanc insinuãs sententiam obscure dixit Res quando perueniunt ad terminum suum est uenenum mortiferum, & est res simplex unius essentiæ, & atrahit quicquid assimilatur sibi, & propter hoc interficit animal, & hic gradus est uita, & interfectio operantis ex odore suo, & ideo cauendum est omnimoda cautione ab eius odore ne interficiat, & quando hoc signum apparuerit peruenit ad terminum, & ditatus est operans ab eius obseruatione etc. Ad propositum sunt multæ autoritates philosophorum, quibus dimissis causa breuitatis tantum duas adduco, uel tres. Rosinus, hoc est uenenum ineffabilis pretij, quòd palàm minima, & uilissima uenditur re &c. Et Haly hic lapis est uita mortuorum, & eorum refectio, est & medicina conseruans corpus, & purgans &c. Et Morienus. Est autem elixir medicina ex pluribus confecta, quæ quidem medicina infermitates metallorum sanat. quemadmodum theriaca infermitates. hominum: unde à quibusdam uenenum appellari solet, quia sicut uenenum in corpore humano, ita elixir in corpore metallino &c.

Nota hic. De unione animæ & corporis cum suo spiritu.

IDENDVM est quòd in magisterio & termino operationis, cùm oritur anima, ipsa quærit cor

pus suum, ut uniatur cum eo, & recipiat uitam, & operationem: & unio ista, & compositio fit mediante spiritu, & cum coniuncta fuerit corpori uiuit in æternum cum suo corpore. Hæc autem coniunctio fit in ortu, & resurrectione animæ, quia quamuis prius creata esset, cum suo corpore tamen propter inquinationem corporis, & corruptibilitatem, non poterat anima suas proprias, & incorruptibiles ostendere operationes; immo tanquam mortua et inutilis iacebat, & quasi cũ corpore tumulata, & quando per magisterium ipsa purificatur, & candidatur, resurgit à suo corpore separata, & tunc suum corpus est etiam purificatum, & ipsa quærit suũ corpus, & desiderat coniungi sibi, ut in æternum uiuat, nec potest coniungi, cum corpore alieno. Ante enim tunc euolat ab igne trahens secum corpus suum ad uolatum, quàm alteri corpori patiatur coniungi, & uniri, & sic opus annihilatur, & artifex à suo proposito uacuatur. Ideo corpus dicitur theriaca ipsius animæ, cum anima per ipsum saluetur, & cũ ipso beatificetur: & dicitur uenenum cum sit causa mortis animæ perpetuæ, quando per insipientiam artificis non coniunguntur. Et ex hoc patet ueritas illius uerbi Platonis, quod apud philosophum non uerificatur octauo metaphysicæ, scilicet quòd anima nostra orta est in Orizonte æternitatis, antequam suo corpori uniatur, quia posuit formas uniri, & separatas uniri inquam per medium. Fuit enim locutus secundum analogiam: & in hac coniunctione resurrectionis fit corpus totum spirituale, ut ipsa anima. & fiunt sic unum sicut aqua mixta aquæ, & non separantur de cætero in æternum, cum in eis nulla sit diuersitas, immo unitas & identitas omnium trium, scilicet spiritus, animæ, & corporis, absque separatione in æternum. Sicut uere patet de identita-

re & unitate sanctissimæ trinitatis in Deo, scilicet Patris, & Filij, & Spiritus sancti, quæ sunt in ipso Deo unum & idē cū distinctione personarū absque diuersitate in substantia. Ex quibus uerbis conijcere possumus directe quòd philosophi antiqui huius artis fuerunt uates uere per hanc diuinam artem, scilicet de resurrectione animæ humanæ cum suo corpore & eius glorificatione, de apparitione Dei in humana carne. s. Christi & identitate ipsius cum Deo mediante influxu & manatione spiritus sancti, quamuis indistincte ualde hæc nouerunt & confuse. Censeo uerum esse apud considerantes ueritatem & figuras in rebus, quòd quicunque huius artis diuinæ & gloriosæ fuerit uerus artifex seu opifex, poterit ponere in Deo trinitatem in unitate & unitatem in trinitate cum distinctione tamē sed absque diuersitate in ipso. Nam in hoc lapide uere assignatur trinitas in unitate & econuerso, cum distinctione & absque diuersitate, ut patet subtiliter intuenti & scienti. Neque uideo exemplum in mūdo sic per omnia simile ad assignandum trinitatem in Deo sicut hoc. Illud enim beati Augustini, quod ponit 10. de trinitate de anima & ponitur primo sentētiarum, scilicet quòd in anima sunt ista tria idem scilicet memoria, intelligentia, & dilectio siue uoluntas est pulchrum & uerum: sed forte aliquam poniur contradictionem, hoc autem nullo modo.
Et credo firmiter quòd quicunque infidelis hanc artem diuinam ueraciter sciret, fieret necessario fidelis in trinitate Dei assentiens & crederet in Christo Iesu domino nostro filio Dei. Et si hoc non facit non est nisi ex timore pœnæ præceptæ in secta & lege illa & alijs illatæ, ne sibi pœna similis inferatur. Nihilominus tamen perfectissime uidet, & trinitatem in Deo esse & assignari necessario posse per istius lapidis pretiosissimi &

mi & occultissimi inuentionem. Sicut uiderunt, Hermes, Plato, & antiqui philosophi.

AD propositum autem redeuntes de ueneno & theriaca propriissime loquentes, dicimus nunc quòd hic lapis, cum in decoctione oritur, oritur in diebus præfinitis ad similitudinem arg. ui. candissimi, & est argentum uiuum philosophorum ut ex uerbis eorum concipimus. Et quia argento uiuo nulla utilitas sequi potest, nisi cum corpore suo coniungatur & mortificetur. Ideo necessario ut ueritas & finis cõstet operis, oportet ut à corpore suo tunc interficiatur. Et quia omne interimens large sumendo, potest dici uenenum. Ideo istud corpus dicitur & dici potest uenenum sine quo opus hoc constare non potest: & quia talis interemptio est salus & perfectio eius quod interimitur, ut uiuat uita incorruptibili in æternum. Ideo dicitur theriaca, quia ad uitam incorruptibilem per interemptionem ipsum reducit. Sicut uere patet de glorificatione sanctorum. Nam quòd eos interimit .s. mors potest dici uenenum, sed quia ex hoc accidit uita perpetua cum glorificatione, Ideo potest dici quòd sit theriaca: quæ theriaca proprie, & uere erit in die iuditij scilicet nouissimo, tunc enim fiet animarum & corporum suorum purgatorum resurrectio & coniunctio ac unio perpetua, & sic etiam in hac arte accidit gloriosa in suo die nouissimo. Hoc autem uenenum & theriaca est corpus antedictum & fermentum & clauis totius operis & est forma solis & flos auri. Vnde Zeno in turba philosophorum: scitote quòd nullum corpus est pretiosius & purius sole, & quòd nullum uenenũ tingens generatur absque sole & sua umbra, qui philosophorum uenenum absque hoc facere conatur, iam errans decidit in id quod eius tristitia permanet, qui autem sapientum

uenenum Sole & eius umbra tinxit, ad maximum peruenit archanum. Item alter in eodem: cum autem uenenum corpus penetrat ipsum inuariabili colore colorat, & nunquam dimittit corpus animã, quæ compar sibi est, à se separari &c. Ex quibus dictis patet quòd sine ueneno & theriaca alchimia non perficitur, non secundum intentionem considerantium in supefircie scilicet quòd apponatur aliquid illorũ ab extrinseco, sed quia in fine operis & decoctionis fiunt hæc obtinentia nomina eorum ut dictum est. Et hæc uerba sunt profundissima & dicta secundum sententias antiquorum philosophorum, & sunt consona de prius dictis de fermento, & elementis.

Consequenter uidendum quid sit coagulum, & quid lac in lapide philosophorum, & quid masculus, quid femina secundum philosophos.

CAP. VI.

De coagulo quoque, & lacte, nec non de masculo et femina philosophi in hoc lapide tractauerũt, sunt enim hæc de secretissimis terminis huius artis, quibus incognitis & ars hæc totaliter ignoratur. Sunt quidam qui imaginantur, quod hic lapis cum perfectus est, comparatur ad Mercuriũ sicut coagulum ad lac. Sicut enim modica pars coaguli multam quantitatem lactis coagulat, sic modica pars huius lapidis super multas partes Merc. proiecta coagulat in Solem, uel Lunam. Qui longe ualde ab eorum intentione loquuntur. Si enim sic esset, quæ nam esset comparatio huius lapidis ad metalla? non enim potest coagula-

re ea cum iam coagulata sint à natura, Merc. autem sic. Nos ergo dicimus quòd coagulum apud philosophos est illud, quòd in capitulis dictis est dictum corpus, siue fermentum, siue uenenum, siue flos auri, quod est occultum in Mercurio philosophorum quando oritur, & ille Merc. dicitur lac. Illud enim coagulum est quod coagulat illum Mercuriũ, & ipsum, & Merc. sunt unum & idem in substantia. Ita quòd seipsum coagulat, & ab alio non coagulatur, ut uere patet de cera liquefacta quando coagulatur. Et sicut coagulũ fit ex lacte solo, sed per quandam digestionem, & decoctioné alteram recipit potentiam, & uirtutem coagulandi illud lac in quo est; sic & hoc coagulum quod est in Merc. philosophorum ortum, recipit per quandam digestionem & decoctioné alteram potentiam, & uirtutem coagulandi illum Merc. in quo est, & recipiendi, & perficiendi cum sit in ipso, & cum ipso ortum. Vnde sicut coagulum dominatur lacti, & ipsum coagulando ad se conuertit, & fiunt omnino unum coagulatum absque diuersitate, sic & hic. Propter quod non est cõfidendum in Merc. sublimato, sed in calcinato post sublimationem ut dicit expositor in lumine luminum, quia cum fuerit sublimatus Merc. philosophorum, candidus de sui natura est uolans ab igne, cum autem à suo coagulo coagulatur, calcinatur, figitur, & retinetur, & hoc coagulum est aurum philosophorum, & uenenum.

ET sciatis ꝙ hoc coagulum est clauis philosophorum, quia coagulando spiritus dissoluit corpora simul & semel in eodem momento, & ideo dixerunt philosophi quòd spiritus nõ possunt detineri, nisi cum aquis corporum, & quòd unum, & idem est congelatio spiritus, & solutio corporis. Vnde Rasis in epistola. Gummi nostrum coagulat lac nostrum, &

lac nostrum dissoluit gummi nostrum, & post hoc apparebit rubedo orientalis &c. Et Lucas in turba philosophorum: accipite argentum uiuum, quod est ex masculo, & ipsum secundum consuetudinem coagulate, non enim hic est regendi initium, eo quod iam coagulatum &c. Senior, Quando uidi aquam coagulare seipsam, tunc certificatus sum quòd res uera est sicut assignatur, & hanc aquam coagulatam nominant nomine cuiuslibet masculi, deinde desponsauerunt cum fœmina, & ipse est ex ea, & ipsa est radix eius, & coagulatio eius sicut dixit Hermes &c. Idem in eodem: congelat autem hæc aqua cum est cōgelata, & aqua currens est mater congelatæ & ex ea fuit &c. Ad hūc igitur modum assignauerūt in suo lapide masculum & fœminam, nominantes fœminam ipsum lac quod coagulatur, masculum autem quod coagulat, quia actio attribuitur masculo, passio autem fœminæ. Nam in hoc lapide quando oritur cum ipse sit liquidus, & fluens, & patiens dicitur fœmina, suum autem coagulum, à quo coagulatur, cum sit solidum, firmum, permanēs, et agens in illud dicitur masculus. Compositum uero ex ijs dicitur lapis commixtus completus, et perfectus et fiunt in commixtione unum omnino sicut in cera Vnde dixit Alexander. Scias quòd nullus nascitur nisi ex mare, & fœmina, Et nullum germen gignitur nisi ex humido, et calido, aliàs sicco. Item in turba philosophorum: cum enim masculus, et fœmina coniunguntur, fit mulier non fugiens, compositū uero spirituale, ui.n. masculi recepta gaudet fœmina, eo quòd masculo iuuatur, masculus uero à fœmina tingente accipit spiritum, masculus ergo et fœmina cōiunguntur et unum fiunt etc. Item alter in eodem. Veneramini regem, & uxorem suam, & nolite eos cōburere etc.

Senior. masculus est sine alis existens sub fœmina, fœmina uero habet alas, & uult uolare, masculus autem retinet uolantem. Et propter hoc dixerunt philosophi: facite fœminam ascendere super masculum, & ascendet masculus super fœminã &c. Et Rosinus: Fœmina masculo roboratur &c.

ET est sciendum quòd masculus, & fœmina sunt idem in eodem subiecto, & sunt habentes uirtutes diuersas, & contrarias in tali subiecti unitate. Et hoc potest confirmari per philosophum primo de plantis, qui ponit quòd in seminibus est mixtio masculi, & fœminæ. Dicit enim sic. semen plantæ, est simile imprægnationi, quæ est mixtio masculi, & fœminæ, & sicut in ouo est uis generandi pullum, & materia cibi eius usque ad horam complementi & sui exitus ab eo: & sicut galina ponit ouum in una hora. Ita & planta semen etc. Et idem dicit decimosexto de animalibus. Ex quo patet quòd talis copulatio, uel cõnexio potest dici hermaphrodita: quia plãtę & semina ubicunque imprægnant, & imprægnantur et, & hoc denotat agens, & patiens in eodem subiecto simul esse commixta in unitate quadam. Quando ergo oritur lapis iste habet in se mixtionem masculi & fœminæ, sed oritur liquidus, fluens, uolans, lucidus & coagulationem patiens, et sic est fœmina. Coagulum autem oritur in uentre eius & est solidum, stans, permanens, umbram ostendens, sicut faciunt lapides pretiosi lucidi, & coagulationem in illo faciens, & est masculus. Et sicut fœmineum & patiens, est quid diminutum & imperfectum. Ita masculinum cum sit agens est quid completiuum, et perfectiuum ipsius. Et quia fœmina est alba fugiens, sed ualde leuiter permittit se à masculo capi, masculus uero est rubeus persequens fœminam fugientem, et ipsam capiens & retinens ui ualida; ea propter dixerũt. Fœmi

na habet alas, masculus uero non. Hermes, Fili extrahe à radio suam umbram. radius enim est humiditas et fœmina. umbra uero est siccitas in humiditate occulta, et est masculus, cuius generatio fuit à natura antequã generatio fœminæ. masculus autem est rubeus persequens fœminam fugientem & ipsam capiens, & retinens in ualida. Fœmina autem est alba fugere uolens, sed ualde leuiter permittit se à masculo capi: propterea dixerunt quòd fœmina habet alas, masculus uero non.

SIMILI modo dixerunt, hunc lapidem esse primo Senem, & secundo Iuuenem, quia de ratione iuuentutis est colorem rubeum roseum inferre in cute humana & in capillis. de ratione autem senectutis albedinem. Cum ergo hic lapis primo in sui generatione sit albus, in secundo rubeus merito primo dicetur senex, secundo Iuuenis. Vnde Rasis in epistola. Lapis scientiæ nostræ primo est senex, & ultimo puer, quia albedo est in initio & rubedo in ultimo &c.

DIXERVNT etiam cum proportione simili hunc lapidem regionalem, quia ratione suæ humiditatis dixerunt ipsum esse Aegyptiacum, & ratione siccitatis Persicum, unde Aegyptum domum humiditatis esse dixerunt, Persiam autẽ domum siccitatis. Et Aegyptij terræ Persarum egent subsidio, sicut dicit Miluescindus. Omnis enim putrefactio fit in humido finis autem putrefactionis est siccitas, & incineratio, cum ergo fuerimus in fine putrefactionis completæ, oportet desiccare, & tunc fit conuersio elementorum, quia humidũ fit siccum, & Aegyptij recipiunt subsidium à Persis & sic alternatim lapides adinuicem commutantur. Et ideo putrefactio non ualet alibi quàm in Aegypto, ipsius autem finis non nisi in Persia. Secundum hunc ergo modum assi-

gnauerunt in hoc lapide mulierem prægnantem, masculum rubeum in utero habentem, & parturire clamantem: unde lapis qui superius dictus est fœmina est mulier prægnans, qui autem dictus est masculus, est stans in utero paratus ad partum. Et ideo in coagulatione apparet partus, quia lapis dictus fœmina, parit lapidem alium, quia quòd erat intus exit foras, quia quod erat fluxibile fit coagulatum. Multos quoque alios terminos annuerunt philosophi, sed prædictorum cognitione integre habita, aliorum omnium cognitio nullatenus poterit occultari.

Sequitur ultimum capitulum de similitudinibus generationis fœtus expermate & sanguine menstruo, & auis ex ouo, comparando in generationem auri ex sulphure & argento uiuo, ad generationem ipsorum.

CAP. VIII.

QVIA locus sumptus à simili & proportione in arguendo in qualibet arte et scientia familiaris est, & manifestum conferre uidetur, ideo generationem auri à natura, & ab arte ex sulphure & argento uiuo, fœtus ex spermate & menstruo intendimus proportionaliter explicare, ut ex iis omnia quæ diximus à simili roboremus. Erunt autem proportiones naturales, nouæ et inauditæ. Dicimus ergo, quòd principia generationis fœtus sunt duo scilicet sperma & sanguis menstruus, quia in omni generatione est necessarium agens & materia. Materia autẽ,

& agens non coincidunt, ut patet ex secundo physicorum. Sperma autem est agens, & sanguis ~~Mercurius~~ est materia, ut patet ex quintodecimo, et sextodecimo de animalibus: et ut dicit Auerrois secundo colliget. Et quia omne agens cum introductione formæ simul separatur à materia, nec subijcitur materiæ, seu pro materia generati, ergo sperma separabitur ab illa simul cum introductione formæ. Quòd autem sanguis menstruus sit materia generati sic patet, quia ex eisdem generamur, & nutrimur, & econuerso, ut dicitur secundo colliget, & secundo de generatione & corruptione, & quintodecimo de animalibus, cum ergo fœtus nutritur ex sanguine, ergo similiter generatur ex eo, oportet ergo dicere quòd sperma sit agens. Vere ergo dixit philosophus quinto decimo de animalibus, scilicet uir dat formam, et principium motus, fœmina dat corpus & materiã, sicut in lacte coagulato, ita erit quod abscinditur à mare & fœmina. Est ergo masculus operans & fœmina patiens, sicut est scamnum ex carpentario & ligno, non igitur erit sperma tanquam pars generati, sed erit sicut motor et forma. Et sicut sanitas quæ accidit infirmo ex scientia medicinali &c. Possumus ergo in proposito dicere quòd sicut stannum est excarpentario sicut ex efficiente, ex ligno sicut ex materia; & sicut fœtus est ex spermate sicut ex efficiente, & menstruo sicut materia. Eodem etiam modo omnino dicimus quòd aurum, et lapis philosophorum, est ex sulphure sicut ex efficiente & argento uiuo sicut ex materia, & sicut sperma informat cum forma sibi simili, & non aliena sic sulphur informat forma sibi simili, & non aliena. Et ideo hoc sulphur agens extrinsecum extrahit per digestionem illud sulphur quod est in potentia in argento uiuo in actu, quod sulphur informat ipsum argen

menstruum

Scamnum

tum uiuum forma auri, aut lapidis philosophorum. Et hoc est, quod argentum informat, coagulat, colorat, & infixat per actionem illius.

EST praeterea notandum quòd sperma generat ex materia cor primò, & primam uirtutem in corde imprimit sibi similem: quoniam sperma habet primam uirtutem generatiuam contractam ab eo, à quo decisum est, & generando cor dat similem uirtutem generatiuam cordi. Et post separatur ab eo, & derelinquit ipsum solitarium, quia cor potest de caetero generare alia membra omnia per uirtutem primã sibi introductam à spermate similem uirtuti existenti in spermate, absque praesentia spermatis, quia sperma postquam generauit cor iam totum opus suum peregit, nec est de caetero necessarium ad generationem. Nõ solum autem in corporibus animatis anima sensibili, sed etiam animatis anima uegetabili, hoc idem patet. Post seminationẽ.n.determinata Periodo germinabunt semina per uirtutem generatiuã insitã ipsis et in quibusdã ascendũt semina diuisa super terrã in ipsa generatione, & in quibusdam manẽt in terra, & ista semina adhaerent germini. Post separantur & paulatim arescũt in ipsis germinibus tanquam uana, & inutilia ad generationem ulteriorem, quia similem uirtutem generationem quam habebant intus, duxerunt in ipsis germinibus & germina obtinuerunt eam, & euanuit uirtus quae prius fuerat in seminibus, Postquam opus suum totum peregit. Propter quod illa germina sunt & permanent per se sufficientia ad generationem successiue, absque seminibus ex quibus generata sunt. Ideo generant folia, flores & semina in circulo, sicut illa ex quibus originem contraxerunt. Omnes etiam res quae generantur & in sua specie multiplicantur, non generantur

genera:tiuam

nisi à sibi similibus in natura tanquam à principijs, & radicibus suis secundum modum quem diximus. Est ergo germen sicut cor generatum, & separatum à semine suo, in quo est tota uirtus seminis generatiua omnium membrorum plantæ, & partium eius secundum exigentiam suæ speciei, quemadmodum in corde embrionis generato à spermate.

SIC eodem modo dicimus, quòd sulphur extrinsecum generat ex argẽto uiuo sulphur quoddam quod est sicut cor, & primam uirtutem generatiuam introductã in ipso à sulphure extrinseco, ab eius præsentia quia sulphur extrinsecũ iam totum opus suum peregit. Et hoc sulphur generatum in argento uiuo, & ex eo est cor, & forma, & tinctura, quemadmodum in homine cor &c. Sicut ergo sperma, post generationem cordis, non habet aliud efficere de cætero, quia iam introduxit formam, & etiam impossibile est duo agentia concurrere æqualiter ad eundem effectum. Sic & sulphur extrinsecum similiter se habere debebit, ergo sulphur extrinsecum postquam introduxit in actu sulphur ex intrinseco argenti uiui, quòd est sicut cor & forma argenti uiui, debet similiter separari. Confirmamus autem hoc per philosophum decimosexto de animalibus qui dicit. Creatur autem cor prius à spermate, aut membrum conueniens cordi, quod erit principium generationis corporis totius &c. Et post hoc dicit. Et propter hoc in creatione apparet cor prius inter omnia alia membra in actu & manifestum est sensui & similiter rationi: quando conceptum suscitatur ex semine maris & superfluitate mulieris seu fœminæ, & fuerit solitariũ debet regere se sicut filius qui exijt à domo patris etc.

SCIENDVM pro dictis, quòd sicut non est necesse quòd primum mouens tangat suum mobile continuo, sed suffi

cit quòd iam tetigerit, ut patet in sagittatore, & sagitta; sic est de spermate, & illo à quo decisum est, scilicet corde, quod generauit sperma, & corde quod generat membra fœtus. Vnde dicit philosophus decimosexto de animalibus. Sicut accidit rebus quæ sunt per se, quòd primum mouens mouet, non quia contingat corpus omninò alterius, sed quia iam tetigit in præterito. Ita est illud, ex quo est sperma, & non tangit post hoc. Eodem modo dicimus in sulphure, & argento uiuo, quia postquam sulphur extrinsecum tetigit argentum uiuum, & generauit, seu creauit in argẽto uiuo sulphur ex ipso, in quo est uirtus prima generandi & informandi aurum, non est necesse ut de cætero tangat ipsum, sed sufficit quòd iam tetigit in præterito. Ideo dignum est, ut hoc extrinsecum separetur, sicut perpetuum à corruptibili.

AMPLIVS subtiliter aduertendũ est, quòd sperma, quando est fortis & temperati caloris, tunc est potens digerere menstruũ completè, quia non potest fieri completa digestio, nisi per calorem completum, sicut indigestio per calorem diminutum, ergo cum sperma fuerit uincens, & potens bene digerere menstruũ, scilicet cum sit sicut motor, & operans, assimilabit sibi necessario hoc quod generat, ergo generabit masculum cum sperma sit ex masculo. Et quia omnis corruptio, & alteratio est ad contrarium, tunc quia sperma non poterit uincere, & digerere bene mẽstruũ propter penuriam caloris, non poterit fœtum secundum similitudinem formæ suæ, ergo erit alterata ad contrarium & quia fœmina contrariatur mari, necessario creabit fœminam, quia sperma est sicut operans, & menstruũ sicut patiens. Propterea accidit ꝙ mares sunt calidiores fœminis, quia caliditas attribuitur agenti. Sic eodem modo dicimus de sulphure, & argento uiuo, nam

quando sulphur est bene potens digerere argentum uiuum ex completa actione caloris, tunc sulphur assimilabit sibi argentum uiuum, & faciet ipsum aurum, quoniam sulphur est ipsum digerens, & citrinizans. Ideo aurum est citrinum, & masculinum, & complete digestum. Cum autem sulphur nō poterit bene digerere argentum uiuum ex indigentia caloris, tunc erit alteratio ad contrarium, ergo sulphur non assimilabit sibi argentum uiuum, ergo non fiet aurum, sed argentum: & ob hoc argentum est album, sicut argentum uiuū, & est sicut fœmina & incomplete digestum, & hæc est causa albedinis argenti, & citrinitatis auri. Vnde sicut fœmina est mas occasionatus secundum philosophum in libris præallegatis, sic similiter dicitur quòd argentum est aurum occasionatum. Est autem citrinitas, & albedo in auro, & argento, non ex utroque sed ex argento uiuo tantum, quemadmodum in ouo album, & citrinum sunt ex parte fœminæ, et non maris, quamuis non sint in argento uiuo distincta sicut in ouo. Ideo dicit philosophus 17. libro de animalibus, album et citrinum in ouo nō sunt ex mare et fœmina, sed ex fœmina tantum. In alijs autem metallis, quia aut sulphur nondum potuit bene digerere, et uincere argentum uiuum propter paucitatem caloris, ut in plumbo & stanno, aut combussit nimis ut in ære uel ferro. Ideo in ipsis nondum potuit generare aurum nec argentum, quoniam sulphur non est uincens, nec uictum omnino.

ET intemperantia caloris sulphuris potest esse tam in abūdantia, quàm in defectu, & potest utraque intemperantia dici indigestio diuersis respectibus postquam nō tenet medium. Ideo bene dicit philosophus 18. de animalibus scilicet ꝙ mares, & fœminæ indigent temperantiæ caloris, quemadmodum

omnia naturalia & artificialia non ſunt niſi per terminum, & temperantiam determinatam; cum calor uincit ualde, deſiccat res humidas, & cum diminuitur multum, non poteſt ſuſtentare humiditates, & propter hoc indiget temperantia. Si autem non fuerit ita, accidet iſtud, quod accidit rebus de coctis quoniam ignis multus comburit, & paucus non poteſt digerere. Et propterea indiget mas, & fœmina ad creandũ filium temperantia caloris &c. Et huic concordat uerbum Gal. in quarto de ingenio ſanitatis, qui dicit omnis error duobus modis eſt in quantitate, ſcilicet, ſi ultra temperamentum eſt, uel citra temperamentum. Nam idem, id eſt, conſimilem defectum facit plus, & minus. Vnde dicimus ſolum aurum eſſe à calore temperato decoctum, & à natura digeſtum, citrinum, maſculinum, & ſimile eſt argentum & nullum aliorũ hoc habere meruit.

RVRSVS ne uideamur ignorare intentionem uerborum dictorum Ariſtotelis. Dicimus quòd quamuis ſperma ſit factor embrionis, ut dictum eſt, tamen non eſt ſicut principale agens, ſed magis ut organum, & inſtrumentum, quia anima exiſtens in ſpermate eſt principale agens, & mouens, mota ab anima generantis, Cum omne quod eſt habeat animam actu, uel potentia uel ſecundum quid, uel ſimpliciter ut dicitur 16. de animalibus, & utitur ſpermate tanquam inſtrumento cum calido, & frigido ad generationem, & formationem, ut ibidem dicitur, quamuis uerius ſit dicere aliquid fieri per motum inſtrumentorum, quàm per inſtrumẽta, ut idem dicitur. Vnde ex motu generantur calidum, & frigidum ut inſtrumenta faciunt duritiem & mollitiem, & ſimilia accidentia, ut patet tam in naturalibus quàm in artificialibus, gladius enim efficitur ex motu inſtrumenti, quòd

mouetur secundum scientiam artificis &c. Vnde sicut anima hominis, in qua est scientia, mediante sanguine, & spiritu mouet manum ut instrumentum aut instrumentum extrinsecum, hoc autem mouet materiam. Sic & anima existens in spermate mouet spiritũ secundum motum generantis, à quo exiuit, & utitur ipso ùt instrumento mediante calore naturali, & sperma mouet materiam. s. menstruum. Vnde dicitur decimosexto de animalibus, quòd cum sperma uenerit in matricem, mouet mẽstruũ eodem motu quo ipsum, excitat motũ, scilicet ab anima generantis, à qua exiuit sperma, & omnia mẽbra sunt in potentia tam in mẽstruo, quàm in spermate, in actu aũt nullũ, sed in menstruo passiue, in spermate uero actiue, & hoc facit cũ calido naturali, uel animali proportionato ordinationi astrorum, quod est uitale, quod calidum nõ est ignis uel ab igne, ut ibi dicitur, cum ignis animal non generet nec nutriat. Eodem modo dicimus de sulphure & argento uiuo in operibus naturæ, quoniam sulphur non est agens principale, sed uirtus mineralis occulta, existens in ipso mediãte calore mineræ digerente, est principale agens intrinsecum cum corporibus cœlestibus, et mouent sulphur cum calore suo sicut instrumentum. Sulphur autem mouet argentum uiuum, sicut materiam sibi propriam ad generationem eo motu quo mouetur ab agẽtibus primis. Similiter in operibus eiusdem naturæ, mensuratis ab arte, quia anima artificis in qua est species, & scientia est principale agens extrinsecum, & mouet uirtutem mineralem digestiuam & liquefactiuam, et generatiuam existentem in sulphure per tempus caliditate ignis mensurata ab artifice, sicut principale agens intrinsecũ, & hæc uirtus mouet sulphur in quo est sicut instrumentum. Sulphur autem motum mouet argẽtum uiuum, sicut propriã

materiam ad generationē eo motu, quo mouetur à primis, et est aurum in argento uiuo, & in sulphure in potentia, actu uero nō. sed est in argento uiuo passiue, in sulphure uero actiue sicut in efficiente. Vnde liquefactio, & coagulatio, & alia accidentia fiunt à calido & frigido, forma uero efficitur ex motu instrumentorum motorum secundum scientiam artificis mensurantis & ministrantis ea naturæ.

Argenti uiui uulgaris similitudo.

DICEMVS denuo quòd argentum uiuum uulgare assimilatur menstruo & ouis uenti. Vnde sicut ex mēstruo, absque spermate non fit embrio nec ex ouis uenti auis absque semine maris, quia uirtus animæ non est in eis, nisi ex spermate, uel semine maris, ut patet ex decimosexto de animalibus. Sic ex argento uiuo uulgari Nunquam fiet aurum, nec lapis philosophorum, absquè sulphure, quia non est in eo uirtus generatiua nisi per sulphur, secundū hanc igitur proportionem dicimus de sulphure, quoniam ipsum assimilatur spermati et semini maris, et absque mēstruo fœminæ non fit generatio, quemadmodum tota materia generationis & nutrimenti non est nisi ex fœmina, sic ex sulphure solo absque argento uiuo nunquam fiet aurum, nec lapis philosophorum, quia in eo non est uirtus materiæ nec nutrimenti. Et sicut ex albo oui fit generatio pulli & nutrimenti ex solo citrino, Sic similiter generatio auri fit ex argeuto uiuo, & nutrimentū eius ex solo citrino, scilicet sulphure suo. generatio igitur lapidis erit ex albo, id est, argento uiuo, & nutrimentum ex solo citrino, scilicet sulphure suo occulto, digesto per actionē sulphuris extrinseci regimine artis & artificis ministrantis naturæ. Propterea natura sapientissima in animalibus perfe-

ctis in quibus eſt dare marem, & fœminã, ſeparauit marem à fœmina quæ ad generationem temporibus congruis coniunguntur. In ſeminibus autem quia non ſunt corpora mobilia localiter à principio intrinſeco, coniunxit natura ex eis ſimul marem, & fœminam, ita quòd in quolibet ſemine eſt coniuncta, & indiſtincta quo ad ſubſtantiam uirtus maris, et fœminæ ad generationem fiendam. Sic ſimiliter ac propter eandem cauſam, coniunxit in mineris metallorum ſulphur, & argentum uiuum ad generationem ipſorum. ideo mineræ ipſorum omnium ſunt neceſſario mixtæ ex ſulphure & argẽto uiuo uulgi cum ſint ſimul ibi generata mixta & coagulata. Et ob hoc ſicut mas non generat in ſubſtantia propria ſed in paſſiua & oppoſita ſibi, ſiue agens & patiẽs ſint cõiuncta ſiue ſeparata; Sic ſimiliter & ſulphur generat non in ſubſtãtia propria ſed in paſſiua, & oppoſita ſibi quæ dicitur argentum uiuum. Si igitur uerum eſt quòd in principio huius capituli diximus ſecundum ſententiam Ariſtotelis, Auerrois & Alexandri, ſcilicet quòd ex eiſdem generamur, nutrimur, perficimur & complemur, & non ex extraneis; ergo ex eiſdẽ aurum debet generari nutriri, & perfici, ac compleri, & nõ ex extraneis. Cum igitur aurum ſit generatum, nutritum, perfectum, & completum à natura ex ſolo argento uiuo, ab extrinſeco ſulphure digeſto & ultimo ab eo expoliato; ergo & lapis philoſophorum ex eiſdem debet generari, nutriri, perfici & compleri, ſcilicet ex quibus eſt aurum & non ex extraneis, quia ſicut cognitio rei ſumitur ab eſſentia & natura rei & ſuis principijs; & ſic & operatio ipſius. Quia ergo ex imperfectis metallis debet per hunc lapidem aurũ generari, nutriri, perfici, & compleri per eorum mixtionẽ, ergo ex ſolis partibus eorum quæ ſunt ex eiſdem ut aurum,

generabitur aurum, & partes extraneæ corrumpentes sepa rabuntur seorsum, & cum partes, quæ sunt in eis, quæ sunt ex eisdem ut aurum sint argentum uiuum, ergo ex solo ar gento uiuo eorum generabitur aurum, & nutrietur & perfi cietur, & complebitur per hunc lapidem, ergo & partes sul phuris quæ sunt in eis cum sint extraneæ & corrumpentes se parabuntur seorsum, quia non miscebuntur. Omnis enim res ex sibi similibus conficitur, & perficitur, & completur, & nō ab extraneis. Vnde philosophus in secundo de anima dicit ꝙ nutrimentum in principio est dissimile à nutrito. in fine autē simile, ergo à similibus res nutritur, & perficitur, & ideo ab extraneis. Sic ergo patet quòd aurum alchimicum est quod debet esse necessario ex eisdem omnino, & eodem modo ge- neratum, ut minerale, & non ex extraneis, nec modo extra- neo. Qui igitur in extraneis laborant & modo extraneo, à natura operantur, extranea faciunt & aliena. Similiter autem & qui in eisdem non extraneo modo operantur, ueri tatem rei consequuntur.

CVPIENTES igitur per artem alchimiæ naturam sequi non impendent laborem in argēto uiuo solo scilicet uul gi, nec in sulphure solo scilicet uulgi, nec cum aliquibus aliis intermixtis sicut nec natura, immo nec in argento uiuo & sulphure uulgi coniunctim, quod forsan uidetur mirabile. Sed in eo in quo sunt à natura coniuncta, quia præparauit arti sicut ancilla. Coniungit autem, ipsa natura à prin- cipiis generationis sicut in lacte butyrum lac & seracium quæ post digerit, & abinuicem separat & sequestrat. Simi liter autem & ars. Similitudines autem istæ sunt sufficien- tes, & ueraces etiam ad hoc propositum ostendendum, quā- uis non sint totales, quoniam animatorum ad inanimata,

non potest esse in omnibus totalis similitudo, nec adduci, non enim generatur aurum ex auro, sicut animal ex animali. Sed talis inuestigatio extranea, & pulcherrima est. Concludimus ergo ex omnibus prius dictis, quòd quicunque sapiens figuras & analogias uerborum cum omni imaginatione in hac arte inuestigare uoluerit, cum ipsa ars supra naturam & rationem naturalem consistit, ut prius ostendimus, oportebit ipsum necessario operibus diuinis supra naturam & naturalem rationem, & intellectum existentibus, consentire et fidem omnimodo adhibere, quòd si solam rationem adeptus fuerit finem artis penitus non attinget.

CONIVNGIT &c. Sciendum quòd sicut natura generat metalla ex sulphure & argento uiuo. Non quòd sulphur in sua natura per se reperiatur in suis mineris: nec argentum uiuum sic. Sed reperiuntur hæc à natura commixta & in naturam terræ redacta: nec etiam reperitur aliquid ibi in quo saluetur ibi media dispositio à mollitie argenti uiui ad duritiem alicuius metalli, cum tamen non fiat transitus de extremo ad extremum nisi per medium. Sic & in transmutatione metallorum imperfectornm uersus perfecta est existimandum, quia natura in ijs occultissime operatur. Regiones narrant res & generationes diuersificant ea, non solum secundum species, sed secundum proprietates & accidentia in eadem specie: hoc patet tam de animatis quàm de inanimatis, ut dicit philosophus octauo de animalibus. Sic similiter existimemus esse de mineris metallorũ, quia ratione diuersarum minerarum in regionibus diuersis quædam possunt nobilitare imperfecta metalla in aurum & quædam nõ, quasi de se semper & ubiq; sint disposita ad finem illũ. Sicut etiam uidemus quasdam melius argentum & quasdam me-

lius æs producere propter causas, quia potest minera esse corrupta & carens aquis lauantibus per fluxum earum, aut sulphuris mali repletio impedit transmutationem talem fieri in tali loco. Item aspectus cœlestes operantur ad hoc &c.

Capitulum octauum, Instantia contra dicta. In qua probat quòd ex ære & ferro non potest fieri aurũ, uel argẽtũ & soluit.

SED dicet aliquis, uidetur quòd ex ære, & ferro non possit fieri aurum, uel argentum per alchimiá, siue per lapidem philosophorum quod primo probatur sic. Impossibile est illi rei quæ transiuit terminum decoctionis, ut reuertatur ad terminum decoctionis, & ad medium, Sicut non est possibile ut assum reuertatur elixum: ut dicit Auerrois tertio colliget, sed cum æs & ferrum sint huiusmodi, ergo &c. Reliqua autem confitemur posse conuerti. Similiter quæ cruda sunt possunt decoqui, econtra autem incrudari non possunt, & quæ sunt semidigesta possunt complete digeri, quæ autem superflua, ad temperatũ reuerti nõ possunt, ut patet in cibis quiá assantur, & elixantur quando sunt crudi. Propter quod dixit Auerrois tertio colliget ut supra. Item de tali digestione dixit Rasis in libro perfecti magisterij & Morienus, & quilibet alchimista, quòd argentum & aurum á calore suaui, & temperato decocta sunt. Stannum autem & plumbum á calore diminuto, ferrum autem, & æs á calore superfluo assatiuo & urente. Argentum uiuum crudimine. Ad hoc omnia imperfecta posse conuerti in aurum, tam secundum artem quàm secundum naturam.

SED est aduertendum, quòd cum duplex sulphur sit in quolibet metallo (præterquam in auro) scilicet extrinsecum cõburens, & intrinsecum non comburens, quod est de substantiali compositione argenti uiui, Ideo illud extrinsecum est separabile ab eis: intrinsecum autem nullo modo. Et quia hoc sulphur extrinsecum potest per artificium separari, sicut & à natura; patet uere quòd non est unitum cum suo argento uiuo. Ideo non facit ueram adustionem in argento uiuo.. Sed in seipso, quod patet, quia ipso separato remanet argentum uiuum purum, quod non sic remaneret, si secum esset unitum. Et ideo cum purificantur imperfecta metalla in opere minori per ablationem quandam huius sulphuris, uidetur eorum argentum uiuum lucidius. Vnde de hoc duplici sulphure loquens Geber capitulo de procreatione Veneris sic inquit. Ex præcedentibus itaque sermonibus relinquitur in compositionibus duplicem fore sulphureitatem, unam quidẽ in profunditate argenti uiui conclusam in principio suæ mixtionis, Alteram uero superuenientem, quarum alteram cum labore tolli, Alteram uero nullo artificiorum ingenio est possibile tolli, quod per ignem perficitur, ad quod possit nostra operatio congrue, ac utiliter peruenire. Cum iam secum per eandem creationem unitã factum sit. Hoc experimento probatur, quia uidemus sulphureitatem adustam per ignem deleri, sulphureitatem uero fixam minime. Si igitur diximus corpora calcinatione mundari, intelligas utique à terrea sulphurea substãtia, quæ nõ in radice suæ naturæ unita est, quoniã unitã purgare uel mũdare per ignis ingeniũ nõ est possibile, nisi adueniat argenti uiui medicina, occultans & contẽperãs, aut illam de commixto separans. Item capitulo de coagulatione, idem habet similiter, scilicet argentum partes

sulphuris naturaliter sibi admixtas, quoddam uero plus, quoddam minus, quas remouere per artificium non est possibile &c. Quia igitur istud sulphur extrinsecus adueniens potest per artificium separari à metallis, patet quòd non est uere unitum cum illo argento uiuo, nec de ipsius substantia. Et ideo istud argentum uiuum æris, & ferri potest perfici in aurum purissimum, sicut argentum uiuum stanni, & plumbi per sulphuris extrinseci separationem. Et sicut ipsum est fœdum fœtidum, & malum, ita dat tincturam fœtidam & malam: ueruntamen in hoc tātum bonitatis habet quia ipsum est agens in materia sine cuius actione natura nō posset generare aliquod metallorum. Ideo Geber eius tincturá uituperans tractatu de medicinis primi ordinis capitulo de citrinatione Lunæ, dicit sic, per sulphur etiam rubificatur Luna, sed illius rubificatio est difficilis, & laboriosa immense, et tamen non resultat eius citrinatio fulgens immo fusca & liuens terreitate motifera &c. Ex quibus iam dictis nos æstimamus cum ratione, quòd cum lapis philosophorum super æs, et ferrum liquefacta proiectus fuerit, commiscebitur in momēto cum omnibus & solis partibus argenti uiui existentis in eis, & unitur cum eis, cum sint eiusdem naturæ, & perficit eas in aurum purissimum: & omnes partes sulphuris extrinseci separabuntur seorsum, quia non sunt de natura sua. Et hæc est intētio Geberis capitulo de differētijs perfectionis, differentia prima quamuis uideatur aliter dicere capitulo de præparatione corporum in generali, scilicet Saturni & Iouis. Argentum enim uiuum semper absque uiolentia, & labore commiscetur cū eo quod suæ naturæ est: alterū uero respuit, & seorsum relinquit. Similiter dicimus in stanno, & plumbo, & in argento, quamuis in argento sint modice partes

ſulphuris extrinſeci. Sed cum ſuper argentum uiuum proijcitur hic lapis, qui cum eo, tam ſecundum totum, quam ſecundum omnes partes ſunt unius naturæ, & ſubſtantiæ; ideo totum perficiur in aurum. Videmus enim gratia exempli in coagulatione lactis, quia coagulum coagulat ſolum partes ſibi ſimiles exiſtentes in lacte. Alias uero diſſimiles reſpuit, & ſeorſum relinquit, & iſta ſubſtantia caſealis in lacte conſiſtens ſe habet ut principium materiale, & paſſiuum. Coagulum uero ſicut principium formale actiuum, quamuis ſint eiuſdem materiæ, & ſubſtantiæ, ac naturæ. Quòd autem talis aduſtio ſit in ſolo ſulphure ferri, & æris: & non in eorum argento uiuo, ſatis experimento patet, quia cum adurimus ſiue coagulamus argentum uiuum cum ſulphure, & facimus ex eis ſublimationem uzifur, poſt magiſterium ſublimationis alteram ſeparamus ſubſtantiam argẽti uiui ab uzifur puram, & mundam, ut prius, & magis. quod patet, quia nulla aduſtio facta fuit in iſto argento uiuo, ſed in ſolo ſulphure, ergo eodem modo in ferro, & ære eſt exiſtimandum, & ſic patet ſolutio ad dubium. Et ſic eſt finis iſtius aureæ quæſtionis, ex Bono Ferrarienſi extractæ per Ianũ Therapum Lacinium Calabrum Minoritam theologorum minimum: & nunc primò per ipſum ad cõmunem ſtudioſorum infœlicitatem editæ in lucem.

Acceſſit, & huic quæſtioni epiſtola quædam ipſius Boni ad quendam ſuum familiarem, ſuper hoc negotio, quæ quidem quia conformis eſt ſuæ doctrinæ, & præſertim in capitulo primo: ubi loquitur de materia lapidis, iccirco huic operi illam inſerere non dubitaui.

SEQVITVR NVNC EPISTOLA BONI Ferrariensis egregij atque eximij in medicina & in hac arte doctoris ad quendam ipsius familiarem.

INSTANTISSIME N. fratrū optime magna cum deuotione et fiducia uestris literis & precibus me rogastis, ut uobis scriberem quæ sit materia super quam philosophi alchimiā inquirendo laborauerunt, ut uenerabilem eorum lapidem cum magna industria sibi compararent. Quapropter nullus in hac re ueritatem dicere posset nec cum ueritate alios informare qui ipsam materiam non prius nouit, nec iudicat de re nisi qui uere eam cognoscit, Ideo si nondum sim super ueritate: non possum uestram respondendo adimplere petitionem: ueruntamen quia ratione in hac arte potius quàm formæ semper uolui adhærere, postquam hæc omnia cum maxima difficultate & labore incepi percipere, & in multos errores incidi nauigando & transeundo. Referam nunc uobis super qua materia sim firmatus secundum quod existimo & opinor, uestri desideriū adimplendo, rationibus satis ueridicis approbando, quod dicam. non enim sufficit dicere quia ita est, nisi ostendatur propter quid. Et quæcunque generaliter secūdum rationem dixi in quæstione prolixa quæ dicitur pretiosa margarita nouella in inuestitione artis istius, & in tractatu contra illos qui in materia indebita operantur quæ nomini fratris Anselmi monachi conscripsi, Nunc uestri amore motus, aperiam in speciali & particulari uobis ut percipiatis intētionem Hermetis, Geberis, & aliorum philosophorum & natnræ, per quod patebit uo

bis, si in hac arte aliquid intelligam uel ignorem. inuocato igitur nomine excelsi & altissimi Creatoris & misericordis, ac Iesu Christi filij sui & gubernatoris nostri à quo digne pœtentibus beneficium omne confertur, incipio absque ænigmate dicere uobis & rationabiliter demonstrando explicare munus quod de hac materia quæsiuistis. Quod quidem nisi intelligenti et intelligere honeste uolenti sub anathematis pœna narrare uolui sicut præcepit Hermes. De modo autem operis in materia hac, ut informem, quamuis operi ad præsens me congrue dare non possim, sicut alias consueui per quosdã exteriores defectus omnia silebo, hoc enim uidetur archanum totius mundi, sicut dicunt philosophi & gloria inæstimabilis. Quæsiuistis autem de causa materiali quæ non est modicum munus introeuntibus artem istam, hæc enim est quam antiqui philosophi quæsierũt prius ut in aliarum causarum uenirẽt cognitionem sine cuius cognitione uacui erant ab aliarum cognitione. Et similiter per consequens ab hac arte & opere. Quod igitur uobis pollicitus sum accipite modo.

SCITOTE in primis quòd arsenicum siue auripigmentum est compositum à natura ex sulphure & argento uiuo in proprijs mineris sicut pluribus rationibus uobis ostendam quasi narratiue per signa sumpta à sensu, in sublimando enim arsenicum sæpe accidit quòd egreditur & ascendit cum sublimatione argentum uiuum in granis uiuis oculatis & distinctis adinuicem in modum granorum milij ac si argentum uiuum uulgare solum in sublimatorijs positum sic fuisset: & hoc apud expertos & facientes etiam realgar est ratum & firmum. & est hoc argentum uiuum omnino idem cum uulgari argento uiuo quod sic patet, quia nihil miscetur cum argento uiuo uulgi, ipso remanente in natura

argenti uiui, nisi hoc, remanentibus omnibus proprietatibus & passionibus argenti uiui, & quòd non potest contrahi de re in actu, nisi quod est in ipsa potentia. ideo concludimus quòd in compositione arsenici est argentum uiuum, propter quod uidetur etiam quòd ex Vzifur extrahimus argentum uiuum, quod in eo est quamuis improprie & occulte. Item dicimus sulphur esse tincturam rubedinis proprie & per se: argentum uiuum autem tincturam albedinis, ut dicunt omnes philosophi: sed si proijciat arsenicum uel realgar, quod ex ipso fit super æs liquefactum, tingit æs tinctura albedinis simili albedine Lunæ, ergo albedo hæc uidetur albedo argenti uiui. Si enim tinctura hæc esset ratione sui sulphuris tingeret rubedine uel saltem nigredine per adurentem uirtutem & inflammabilem quam habet, & ideo omne metallũ cum fuerit purgatum ostendit naturam argenti uiui coagulati potius quàm sulphuris quantum est de se, quod est per ipsius gubernantiam & ipsius uirtutem existentem in manifesto & sulphuris in occulto, ita quòd æs & aurum ostendunt, Sulphuris cum capitello calcis commixtionem facere per filtrum siue compilatorium, sicut ex arsenico cum capitello.

Quid sibi uelit hic ignoro, ideo aliquid in hoc loco deficere existimo, uide tamen eum in capitulo de materia lapidis.

ET quia quorumcunque proprietates & passiones sunt diuersæ in specie, licet in genere communicent super diuersa, constat necessario sulphur uulgi in specie esse diuersum ab arsenico, sed in genere communicet. Quare igitur sic est quòd non possumus imitari naturam in generatione arsenici, quamuis principia generationis similia habemus, quia deficit nobis idem sulphur, aut ad minus digestionem quam tale facit natura, ignoramus omnino, ideo

uidetur incōueniens ut operationē philosophorū alchimicā in eis impēdere debeamus, si debemus uere sequi naturā, iō sicut natura in mineris metallorū generauit arsenicū ex quo facit metalla sic miserta arti generauit arsenicum extra mineras metallorum quòd ulterius non transmutat, ut arsenicum accipiat ipsum & transmutet ipsum. sic ut sequatur naturam in hoc, quòd si natura hoc non fecisset ars alchimiæ esset omnino uana; Habet enim sulphur uulgi cum arsenico quādam naturam cōmunem, ut diximus. similiter omne sulphur aut quodlibet aliud sulphuris naturam habens, habet proprietatē congelandi argentum uiuum, & quandoque rubificandi, quandoque non.

AMPLIVS quia sicut accidit in quibusdam sublimationibus arsenici, secundum quod egreditur uobis argentum uiuum in granis diuisum & occultatum quod est idem cum argento uiuo uulgi ut supra diximus. Sic ingeniati sunt philosophi subtilissimo ingenio & profundissimo cum operatione mirabili & occulta per digestionem congruam extrahere idem argentū uiuum quod cum ipso coaguletur, sicut aurū liquefactum cum seipso solo coagulatur ab intrinseco suo. Et in hoc tota intentio philosophorum esse uidetur, propter quod dixit Geber capitulo de principijs naturæ. Tria esse principia scilicet argentum uiuum, sulphur & suum compar scilicet arsenicum uolēs insinuare quòd duo sunt principia naturæ pro tria scilicet sulphur & argentum uiuum, & quòd arsenicū habet naturas & proprietates illorum commixte, & quòd ipsum obtinens uices & uicariatum illorum est principium naturæ per illorum potentias & uirtutes. Et dicit in eodem quòd spiritus fœtens, & aqua uiua sunt principia naturæ, quam & aquam siccam concedimus nominari secundum an

tiquorum opinionem. Et dicit in eodem, quòd non est transitus de mollicie argenti uiui ad duritiem metallorum, nisi per aliquid in quo media dispositio saluetur. Cum ergo non reperiatur in mineris metallorum talis dispositio media, non est argentum uiuum in sui natura, nec sulphur principia naturæ, nisi prout sunt in quadam natura tertia redacta &c.

HAEC autem tertia natura uidetur esse quæ dicta est. Vnde dicit ipse capitulo de ceratione. Quod humiditas ceratiua non reperitur propinque in aliquibus sicut in sulphure et arsenico, propinquius autem in argento uiuo. Et capitulo de coagulatione Mercurij ponit quòd ex ipsis corporibus metallicis cum suo sulphure uel arsenico præparato hæc medicina elicitur. Et ex solis similiter sulphure & arsenico præparatis. Et ex solis similiter corporibus elicitur. Ex solo uero argento uiuo facilius & propinquius &c. Et uult dicere quòd in illo argento uiuo, à sulphure & arsenico extracto est ista medicina in propinquiori potentia quàm in ipso sulphure & arsenico dum maneat in natura sulphuris, & arsenici. Et quia in isto argento uiuo, sunt corpora in potentia scilicet corpora solaria, quia nullum metallorum submergitur in Mercurio nisi sol. Et ideo patet ueritas uerbi Geberis scilicet quòd ista medicina extrahitur, tam de ipsis corporibus quàm de argento uiuo, & quàm de sulphuris & arsenico.

NOTA super hæc uerba Boni uidelicet. Hæc autem tertia natura uidetur eẽ quæ dicta est etc. Quia si reperitur aliquid aliud in natura mineralium, in quo magis propinque saluetur hæc natura media, quã in suo arsenico. Et ꝙ talis natura tertia siue media magis sit purgata, mundata atque decocta illa erit materia magis propinqua ad lapidem philosophorum construendum. Et hanc materiam ipsemet Bo

nus indictis suis multoties insinuauit. tua nunc intersit hoc excogitare & quærere &c.

RVRSVS dicimus quòd natura & ars nunquam in suis operationibus utuntur super sulphura pura quia frustra fit per plura quod fieri potest per pauciora. Si ergo sulphur & argentum uiuum sunt principia naturæ sufficientia in generatione metallorum secūdum omnes naturales philosophos & alchimistas, ergo arsenicum erit superfluum inquantum sulphur est uel habet sulphuris naturam, quia duo agentia similia non debent contrariari simul ad eandem materiam informandam. Cum ergo arsenicum secundum Geber & alios alchimistas sit principium tertium naturæ in generatione metallorum, ergo non erit superfluum necessario, quia ergo repertū est re uera arsenicum esse compositū ex argento uiuo, tanquā ex materia & sulphure tanquam agente ut supra probatum est, ergo arsenicum similiter est principium naturæ in generatione metallorum sufficiens, quia dictum est, uirtutem & potentiam habet illorum duorum, cum sit ex eis, & quia ex duobus actu existentibus non potest fieri tertium, ut dicitur septimo metaphysicæ, ideo proprie & per se loquendo non potest arsenicū dici sulphur nec argentū uiuum, & sic patet quòd sunt duo principia naturæ, scilicet quæ dicta sunt. sulphur ergo uulgi cum non sit de intentione naturæ, ergo neque artis, ergo naturæ principium non est. Postquam ergo sic est quòd oportet mineras metallorum esse compositas ex sulphure & argento uiuo secundum modum quem diximus & sicut probauimus in quæstione nostra prolixa de inuestigatione huius artis.

In subtili statera omnia & singula qui sequuntur pondera.

IDEO ne uos præsumatis & errabundus temerarie credatis quædam alia composita, ex prædictis principijs esse principia artis sicut est magnesia, marchasita, tutia & antimonium & si qua sunt alia dicimus quòd ipsa non sunt principia naturæ, ergo nec artis si ars uere debet imitari naturã. Et ratio est quia natura à principio generationis metallorũ utitur sulphure agente sicut agente proprio usque ad finem generationis, & perfectionis quæ perfectio est in solo auro & separatur in fine sulphur sicut in omni actione naturali agens separatur à materia cum informatione materiæ quia sulphur in generatione non subijcitur per materia. Cum ergo in sublimatione marchasitæ primo sulphur separemus per ignem lentum manente suo argento uiuo mortificato in fundo quod argentum uiuum postea cum ignitione alludel sublimamus, sicut docet Geber capitulo de sublimatione marchasitæ quod sulphur est denigrans inficiens & comburens. Ergo marchasita non uidetur illud in quo operatio alchimica sit imponenda, separatur autem agens à materia absque informatione materiæ. In arsenico autem non possumus ingenio aliquo separare sulphur nisi in confectione & complemento quantumcunque dealbemus ipsum ante expoliationem sui sulphuris. Similiter suum argentum uiuum sublimatum non liquefit liquefactione metallica fixa sicut nec argentum uiuũ uulgi sublimatum propter earum similitudinem in natura. Similiter non reperitur in mineris auri nec aliorum metallorum aliquid quod sit marchasita uel obtinẽs naturas & proprietates eius ex quo natura generet aurũ uel metallum aliquod. sulphur etiam suum est ualde diuersum à sulphure arsenici & minerarum metallorum. Est etiam alia magna diuersitas quia sicut arsenicum ostendit naturam sulphuris in

manifesto sic marchasita ostendit naturam argẽti uiui in manifesto suum album siue rubeum, in occulto autem econuerso. Et ratio est quia quamuis elementa ex quibus componuntur sint similia in generatione, tamen diuersitas formarum facit illa elementa diuersimode passibilia & diuersimode terminari propter diuersum finem quia eadem materia diuersimode digesta diuersimode informatur: sicut satis patet in generatione diuersorum membrorum ex eadem materia propter quod non est mirandum si eorum quæ sunt composita ex sulphure & argento uiuo, quædam exprimunt naturam sulphuris in manifesto & quædam naturam argenti uiui, & quædam naturam utriusque secundum maius & minus & quædam liquefactionem & quædam non & quædam fixionem & quædam nõ cum diuersis coloribus. Si igitur ita est de marchasita in comparatione ad arsenicum. Ergo, de magnesia & tutia concludimus idem. Et quia rectum, non nisi errore discernitur, ut dicitur in turba philosophorum. Ideo pluries & in pluribus rebus errando et iterum errando peruenimus per dei gratiam ad hoc, quod credimus esse rectum. Et quia rectum est iudex sui et obliqui ut dicitur tertio de anima. Ideo arsenicum est iudex sui & aliorum.

Et hoc sufficiat ad præsens.

COLLECTANEA LACINII EX ARNALDO DE VILLA NOVA QUAE PRACTICAE COMPOSITIONEM LAPIDIS PHILOSOPHORUM CONTINENT & EXQUISITE DOCENT.

POSTEAQVAM dictum est de metallorum principijs & eorum generatione, tam in generali quàm in speciali, nunc de lapidis compositione, tam Theoricæ quam practicæ, & præsupposita Theorica, per ea quæ iam dicta sunt, in practica principaliter consistit intentio nostra. Nam in ijs siquidem, sicut & in cæteris scientijs, experientia practicæ ueritatem Theoricæ habet roborare, nihilominus uero sapientiæ, & scientiæ est, res per causas intueri, quoniam experientia fallax est cuius notitia, non præcessit, philosophantibus enim inest fixa meditatio, ut ante operis inceptionem, quid fieri debeat pensitetur. Error nanque maximus esset, ad opus accedere sine iudicio mentalis practicæ, quam Theorica ipsa in anima operatur, studẽdum ergo prius, antequam ad manuum labores accedas, nam opus sequitur naturam & non uiceuersa. Quisquis igitur in rebus conatur quicquam efficere, animam disponat ad intelligendum, postea manus ad operandum emittat. Quamobrem, quia Arnaldus de Villa Noua in suo Rosario philosophorum, satis practicæ tractat de lapide philosophorũ, ideo ipsius dicta nunc commemorabo ea colligẽdo secundum hunc ordinem capitulorum.

I. Cap. QVO'D unus est lapis philosophorum, quia una est essentia & unus modus agendi tã in albo quàm in rubeo, licet in rubea medicina sit additamentum citrinantis coloris, per hoc tamen medicina non mutatur in substantia.

II. Cap. QVAERITVR ex quibus extrahitur lapis philosophorum. Nota responsionem.

III. Cap. QVO'D difficillimum est opus nostrum, tantum in prima metallorum materia inuenire.

IIII. Cap. QVO'D primum opus physicum est dissolure lapidem in suum Mercurium ut in primam redigatur materiam, quæ quidem prima materia in metallis est argentum uiuum cum ipsum sit elemẽtum omnium ductibilium, unde dicit philosophus indiges quòd in solutione et sublimatione duorum luminarium primo labores, quia primus gradus operationis est, ut fiat argentum uiuum de ipsis, unde dicunt philosophi. Nisi corpora fiant non corporea, idest non corporalia seu spiritualia, nil operamini, corpora enim soluta in naturam spirituum sunt redacta, licet magis sunt fixa quàm spiritus, licet soluantur cũ eo. Nam solutio corporis fit per naturam spiritus & congelatio spiritus est cum solutione corporis. Et tunc commiscẽtur corpora cum spiritibus uel corpus cum spiritu. Cum

tu. Cum ad unam primam naturam ſunt redacta.

V. Cap. DE inueſtigatione modorum operationis lapidis phyſici in cõcluſione, nota quòd quatuor ſunt modi principales quibus regitur lapis phyſicus ſcilicet, ſoluere, abluere, reducere, & figere: Soluere eſt groſſum ſubtiliare & in ſimplum redigere, abluere obſcurum in lucidum, reducere humidum in ſiccum: figere uolatiuum ſuper corpus ſuum, & fit reſoluendo & coagulando &c.

VI. Cap. DE ſolutione lapidis & eius inhumatione & eſt primum regimẽ eius, ibi nota iſtam concluſionem, quòd lapis debet ſolui per Mercurium purgatum & reductum & poſt inhumari: & hoc ideo fit ut ſulphur & Mercuriũ habeamus de illa materia de qua aurum & argentum efficiebatur ſubtus terram, ut ex ipſis &c.

VII. Cap. DE ſecundo regimine quod eſt abluere, ſcilicet nigrum, corruptum, fœtidum, ut ſit lucidum ualde & clarum & à ſordibus uacuum. Quare oportet lapidem diuidere per quatuor elementa, & unũquodq; elementum lauare. Aqua ſeparatur per diſtilationem in balneo Mariæ, aer per diſtillationem per cineres et ſimiliter ignis. terra in fundo reſidet &c.

IT NANQVE Arnaldus de Villa Noua uerum quòd omnia liquabilia sunt naturaliter operata ex argento uiuo & sulphuris substantia eo quòd proprium est argenti uiui, ex calore siue uapore sulphuris coagulari: quoniam omne siccum ebibit naturaliter suũ humidum: uapore ergo solphuris argentum uiuum coagulatum ex sua substantia terrea subtili aerea & digesta actione caloris in sui commixtione prima sibi unita post eleuata decocta & digesta donec habeat uim sulphuream coagulandi argentum. Argentum uero uiuum in sua prima radice est cõpositum ex terra alba nimium subtili sulphurea cum aqua clara fortiter admixta donec fiat substantia una, non quiescens in superficie plana. Est enim homogeneum in natura, quoniam aut remanet totum in igne fixum aut totum ex eo uolat in fumum cum sit incombustibile & aereum & hoc est signum perfectionis. Et ideo cum postea in terra sulphurea decurrit calefactum superius ascendit, quoniam de natura sua est ut per calorem sublimetur. Veruntamen continua sublimatione nimium depuratur decoquitur & inspissatur, ac in sulphur album & rubeum gradatim congelatur, quod quidem sulphur dissoluitur multotiens & postea congelatur per argentum uiuũ illius sublimatũ caloris actione in tantum, donec uix in millibus annorum successiue, operæ naturæ in metallum congelatur perfectum. Et hoc quidem in uasis mineralibus seu artificialibus ipsa natura mediãte operatur metalla in paruo temporis spatio. in istis ergo operibus naturam imitare, quicunque uelis ad imperfectorum perfectionem perficere medicinam.

CONSEQVENTER dicitur quòd argentum uiuum est materia & elementum omnium liquabilium, quoniam omnia liquabilia cum liquantur in arg. ui. conuertuntur, & ipsum admiscetur ipsis quia est de substantia eorum, licet illa corpora differant in compositione sua ab argento uiuo eo modo quo ipsum fuerit purum uel impurum à sulphure immundo sibi extraneo, sic enim argentum uiuum coagulatur ex ui sulphuris non urentis. Nam ut dicit philosophus sulphur album non adurens congelat Mercurium, bonam Lunam, & illud est res optima quam possunt recipere, qui alchimiam operantur, & conuertant illud in argentum bonum. Si uero sulphur purum mundum & optimum fuerit, cum rubore clarum et fuerit in eo uis igneitatis, non adurentis, simpliciter erit res optima, quam recipere possunt alchimistæ ut ex eo faciant Solem. cum hoc conuertunt Mercurium in Solem. Si enim fuerit argentũ uiuum bonæ substantiæ & sulphur non purum adurens conuertit ipsum arg. ui. in æs. Argentum etiam uiuum si fuerit porosum immundum terreum & sulphur non mundum fiet ex eo ferrum. Stannum uero uidetur habere bonum arg. ui. & purum. sulphur autem malum & non bene mixtum. Plumbum uero grossum argentum uiuum & malum & ponderosum et luteum. sulphur autem malum & mali saporis & fœtidi ac uirtutis debilis. unde non bene cõgelatur. hæc de uerbo ad uerbum sunt uerba Aristotelis in libro meteororum, cui credendum.

CONSEQVENTER tertio in oratione dicẽdum quòd sulphur extraneum siue uulgi est causa imperfectionis metallorum. Pro quo dicendũ quòd duplex reperitur sulphur in quolibet metallo præterquam in auro scilicet extrinsecum

comburens & intrinsecum non comburens, quod est de substantiali compositione argenti uiui. Ideo illud extrinsecum est separabile ab eis scilicet calcinatione ignis tollitur uel deletur à corporibus, intrinsecum autem nullo modo tollitur, quia ipsum est in profunditate arg. ui. inclusum & est suæ naturæ, ideo argentum uiuum ipsum tenet & à combustione defendit. Alterum uero quod non est suæ naturæ respuit, et igni exponit qui ipsum inficit et cõburit. quod hẽat sulphur in se duas causas corruptionis puta inflãmabilem substantiam & terream fœculentiam, quia per primam naturam stare in igne non potest, quia comburit semper uel comburitur, aut nigredinem in omni tempore præstat per alteram neque fusionem habet, neque ingressionem, quoniam si fixum fuerit prohibet fusionem & ipsum nũquam figitur nisi prius calcinetur. quando uero calcinetur nullo modo funditur, quoniam in terrenam substantiam redigitur. Etiam quòd illud sulphur quod dicitur extrinsecum quocunque mõ præparetur per artificium semper comburit & comburitur & nigrediné in omni opere præstat, ideo dicit Auicé. ꝙ in magisterio nostro non intrat quoniam non est de argento uiuo uel de arg. ui. substantia uel de perfectione eius cum ipsum semper inficiat, denigret & corrumpat. Et ipsum est causa corruptionis ideo est quòd quædam corpora magis quædam minus comburuntur per examinationem ignis ut illa quæ pluris sulphuris sunt quantitatẽ cõtinentia magis, quæ uero minus, minus. Relinquitur ergo argentũ uiuum corporum esse perfectiuum et adustionis saluatiuũ, eo quòd corporis illa minus comburuntur quæ plus de sua natura participant & possident, unde patet quòd multa quantitas arg. ui. est causa perfectionis. Et multa sulphureitas est causa corruptionis. Ipsum etiam argé

tum uiuum sicut est adustionis saluatiuũ sic est fusionis effectiuum cum figitur ipsum etiam argentum uiuum est tinctura rubedinis, uberrimæ refectionis, fulgidi splendoris & non recedit à commixto donec est. & est amicabile & metallis placabile, ac medium coniungendi tincturas, quoniam permiscetur per minima cum ipsis, & etiam in profundo eis naturaliter adhæret quia est de ipsorum natura. Primum autem arg. ui. arg. ui. magis adhæret, & eidem magis amicatur. Post illud uero auro, post argento, ideo ex hoc relinquitur ipsa duo magis participare suam naturam, ideo cum eis miscetur faciliter, cum non submergatur aliquid in eo nisi Sol. Alia uero corpora non hẽnt tantam conformitatem ad ipsum, quoniam habẽt in se sulphur extraneum, terreum, immundum, fœtidum & ideo & ipsa minus puram participant naturam, quoniam sunt corrupta, fœtida, adustibilia. Ex prædictis hoc itaque secretum elicias, quoniam Merc. in se recipit, quod suæ naturæ fuerit & alienum respuit eo quòd sua natura magis gaudet quàm extranea.

EX hoc enim manifeste relucet corpora maioris esse perfectionis, quæ plus Merc. sunt continentia, & quæ minus minoris, laudemus ergo omnium opificem Deum gloriosum & benedictum Creatorem optimum & altissimum, qui ex uili creauit preciosum &c. Manifestum est igitur quòd arg. ui. continet in se sulphur suum bonum, quo coagulatur in aurum & argentum, sed diuersum digestionis modum. Nam secũdum philosophum: arg. ui. si fuerit album purum coagulabit illud uis sulphuris albi non urentis in argentum. Si uero sulphur fuerit optimum cum rubore clarum & fuerit in eo uis igneitatis similiter non urentis erit res optima ad aurum ut ex eo fiat elixir ad aurum. Nota quòd sulphur

album & rubeum habetur ex una metallorum materia ad plenum depurata, modo tamen diuerso decocta seu digesta, idcirco dicit philosophus quòd omni argento inest sulphur album sicut omni auro inest sulphur rubeum sed tale sulphur non reperitur super terram, ut dicit, Auicen. Nisi quod in istis duobus consistit, ideo illa duo corpora subtiliter præparamus, ut sulphur rubeum & argentum uiuum habeamus de illa materia super terram de qua aurum & argentum efficiebatur sub terra, ipsa nanque corpora lucentia sunt, quibus insunt radij tingentes cætera corpora albedine & rubedine uera secundum quod ipsa fuerunt præparata. Aurũ itaque cum sit pretiosius omnibus metallis est tinctura rubedinis tingens & transformans omne corpus. Argentum uero est tinctura albedinis perfecta albatione tingens corpora cætera. Cum illis nanque corporibus, scilicet Sole & Luna miscetur Merc. & figitur per ipsa maximo ingenio.

Quòd unus sit lapis philosophorum.
CAPI. I.

ARNNALDVS DE VILLA NOVA, Ait quòd unus est lapis philosophorum & una medicina cui nil extranei additur nec diminuitur, nisi quòd superflua remouentur. Omne enim sulphur uulgi arg. ui. est extraneum: eo quòd sui ipsius est destructiuum, uel corruptiuum, econtra uero est quòd non est sibi extraneum, in quod habet ipsum cõuerti per magisterium nostrum: scilicet in aurum & argentum, nihil igitur conuenientius est ei nisi quod propinquius ex sui natura. Nolite ergo introducere, nec puluerem, nec aquam, nec ullam rem alienæ

naturæ, quia non intrat in eum uel eius compositionem quod non sit ortum ab eo, quoniam si aliqua extranea sibi apponātur statim corrūpitur & non fit ex eo quod fieri quæritur. Ex rebus ergo corporalibus maxime conuenientibus in natura necessariū est medicinā colligere, unde oportet quòd medicina illis in natura conueniat & illis in profundo maxime adhæreat, atque diminutum quodcunque perfecte compleat, & etiam quòd Mercurio per minima misceatur ante illius fugam. Sed nullum corpus in sua natura manēs ipsum coagulat, nec firmiter adhæret, nec etiam ipse Merc. per se medetur infirmis corporibus, quoniam in examinatione separatur ab eis, nam grossa simplicibus & simplicia grossis minus bene conueniunt. Subtilioris ergo substantiæ & liquidioris fusionis necesse est illam medicinam esse quàm ipsa corpora, ac maioris fixionis ac retentionis quàm argentum uiuum in sua natura. Simile dicit Geber in sua summa cap. de modis coagulandi Mercurium.

Ex quibus extrahitur lapis physicus.

CAP II.

QVAERITVR non immerito. Ex quibus rebus extrahitur lapis noster physicus, seu hæc nostra medicina. Respōdētes dicimus ꝙ in duobus est et ex illis elicitur, est autem tam in corporibus quàm in ar.ui. secūdum naturā cū unius sint reperta naturæ. Sed in corporibus quidem difficilius, in ipso autem arg.ui. propinquius non autem perfectius, & illud, ideo quia non est corpus dignius sole aut purius, aut eius umbra, id est, luna, sine quibus nullum arg.ui. generatur tingens, qui uero absque isto, ar=

gentum uiuum tingere nititur cæcus procedit ad practicam: nam aurum aureum, argentum argenteum tribuit coloré. Qui ergo argentum uiuum cum Sole & Luna tingere nouit. uenit ad arcanum quod dicitur sulphur album, quod cũ rubeum efficitur erit sulphur rubeum optimum ad aurum. Ab istis ergo corporibus extrahitur sulphur nimium album, & rubeum cũ in ipsis sit purissima sulphuris substantia ingenio naturæ summæ depurata, quod secundum Albertum certius est & subtilius, quia in depuratione ipsius ars debilior est natura & sequitur eam cum magno laboret. Pater enim est sol, mater uero Luna, quia ex illis corporibus cum suo sulphure uel arsenico præparatis nostra elicitur medicina: ex corporibus similiter alijs elici potest medicina, ex solo autem arg.ui.propinquius faciliusq; inuenitur cũ ipsum sit pater illorum luminarium & radix omnium liquabilium. Ab ipso siquidem omnia fiunt, & ideo in ipsum omnia resoluuntur, quoniam natura naturam complectitur propriam amicabiliusq; gaudet cum ea magis quàm cum extranea. in ipso enim est facilitas extractionis illius subtilis substantiæ etc. Relinquitur ergo medicinã nostram esse purissimam & subtilissimam substantiam quæ ex arg.ui.materia originẽ suam ducit, & creata est, non est materia argentum uiuum in sua natura, nec in tota sui substantia sed pars illius: non autem quæ est nunc cum lapis noster factus est simpliciter est argen.ui. sed fuit pars eius quoniam ipsum illuminat & ab adustione conseruat, quòd causa perfectionis est. Consulo autem quod non opereris nisi cum Merc. & Sole ad Solem, & cum Merc. & Luna ad Lunam.

Quòd impossibile est lapidem perfici ex sola metallorum substantia siue materia.

CAP. III.

IMPOSSIBILE est lapidem nostrum perfici ex sola metallorum materia, quid si in sola prima naturæ materia, opus nostrum uellemus incipere, esset longissimum & incomplebile, etiam magnæ & infinitæ requirentur expensæ ad hoc perficiendum, & cum demũ per difficillimũ magisterium lapis esset factus de natura metallorum, tamen opus philosophicum nondum est inceptum, quippe quia est necessarium quòd lapis philosophorum possit elici de natura duorum corporum, antequam sit elixir cõpletum. Quoniam est necessarium quòd illud quod est elixir magis sit depuratum & digestum, quàm aurum & argentum, eo quòd ipsum elixir debet conuertere omnia à perfectione diminuta corpora in aurum uel argentum, quod ipsa minime perficere possunt, quoniam si de perfectione sua alteri darẽt, ipsa imperfecta existerent, eo quòd non possunt tingere nisi quantum se extendunt. Et ad hoc, ut fiet operatio in opere nostro ut melioretur eius tinctura in eo plus quàm in sua natura oportet ut fiat elixir iuxta sapientum allegoriam compositum ex speciebus limpidis condimentum, medicina & purgamentum, omnium corporum purgandorum, & transformãdorum in solificum & lunificum uerum. Sed moderni operantes finem turbant operis, tunc cum incipitur opus, quia cum tantum laborauerunt, quòd cum opus eorũ sit de prima materia & natura metallorum credunt compleuisse elixir perfectum, sed quando faciunt proiectionem nihil inueniunt ibi, quia operari desistunt ubi incipere debuissent.

De primo opere lapidis. Cap. IIII.

OPVS enim primum physicum uel philosophorum secundum eundem Arnaldum, est dissoluere lapidẽ in suum mercurium, ut in primam redigatur materiam, unde philosophus in quarto meteororum. Sciant artifices alchimiæ species rerum transmutari non posse, quod quidem simpliciter uerum est, nisi species reducantur: ut postea subdit, in primam materiam, quæ quidem materia prima in metallis est argentũ ui. cum ipsum sit elementum omnium ductibilium, tunc enim in aliam formam quàm prius erant bene permutantur non quidem species sed indiuidua specierum, quoniam ipsa indiuidua actionibus sensibilibus sunt subiecta eo quòd in se sunt corruptibilia. Species uero cum sint uniuersalia uel uniuersales actionibus sensibilibus non sunt subiectæ, ideo in se non sunt corruptibiles, species igitur argenti quæ est argenteitas non mutatur in speciem auri, quæ est aureitas, nec econuerso quia species naturæ permutari non possunt, sed indiuidua specierum bene possunt, quando in primam materiam rediguntur, quia cum forma illius indiuidui fuerit corrupta uel illius & in primam materiam resoluta bene permutatur & introducatur alia forma, quia corruptio unius ẽ generatio alterius.n.nulla materia potest ita destrui quin sub aliqua maneat forma &c. Ad propositum dicit philosophus indiges tu quòd in solutione & sublimatione duorum luminarium primo labores, quia primus gradus operationis est ut fiat argentum uiuum de ipsis. Cum non fiat transitus de extremo in extremum nisi per medium, extrema autem nostri lapidis in primo latere est argentum uiuum, in secundo uero est elixir completum: media uero isto

rũ aliqua alijs magis depurata digesta seu decocta quæ sunt meliora &c.

PRIMVS gradus operationis est ut fiat arg.ui.de ipsis: unde dicunt philosophi. Nisi corpora fiant non corporea, id est, incorporabilia uel econuerso nihil operamini. Verum igitur principium nostri operis est solutio nostri corporis, quia corpora soluta in naturam spirituum sunt redacta, & etiam quia magis sunt fixa quàm spiritus, quamuis soluantur cum eo. Nam solutio corporis fit cum congelatione spiritus & congelatio spiritus est cum solutione corporis, tunc enim miscetur corpus cum spiritibus uel spiritu & fit unum corpus cum eis uel eo, & nunquam separatur, sicut nec aqua mixta cum aqua, quoniam omnia tunc ad suam naturam homogeneam primam sunt redacta, prima uero homogeneitas metallorum est argentum uiuũ. Cum ergo in ipsam homogeneitatem soluuntur, coniunguntur & nunquam separantur, quoniam tunc utrunque agit in suum socium sibi similem.

De inuestigatione perfecta lapidis physici.
CAP. V.

MAnifestum est ergo operationem medicinæ esse operationem naturæ, ipsamq; medicinam esse eandem naturam, eo quòd ipsa medicina solum est composita ex natura. Certum quippe est omnem rem esse de eo in quod resoluitur ut gelu ex aqua in quam conuertitur. Sic omnis lapis noster resoluitur in argentum uiuum per magisterium nostrum, ergo prius ipse fuit argentum uiuum. Modus autem conuertendi ipsum in arg.ui.est conuersio ele=

mentorum, quæ de aptitudine ſua ſunt adinuicem conuerſiua. Conuerte ergo elementa & quod quæris inuenies, quia noſtra operatio non eſt niſi naturarum mutatio & eorum elementorum calidi cum frigido & humidi cum ſicco amicabilis connexio. Veruntamen non conuertitur ſiccum in humidum, niſi prius fuerit factũ humidum .i aqua nec frigidũ in calidum niſi prius fuerit humidum, id eſt, aer, nam tranſitus non fit de extremo ad extremum niſi per medium. elemẽta media ſunt aer & aqua. Si ergo ſiccum conuertatur in frigidum, & frigidum in humidum, & humidum in calidum, & calidum in ſiccum tunc totum habebis magiſteriũ. Modi uero regiminis adinuicem conuertentis, ſunt quatuor principales. Soluere, Abluere, Reducere, & Figere. Soluere groſſum in ſimplum & ſubtiliare. Abluere obſcurũ in lucidum. Reducere humidum in ſiccum. Figere uolatiuum ſupra corpus ſuum. Item ſoluere fit diuidendo, corrumpẽdo, & in materiam primam reducendo. Abluere fit diſtillando, inhumando, & calcinando. Reducere fit incerando, impinguando, ſublimando. Figere fit deſponſando, reſoluendo, & congelando. Per primum mutatur natura interius. Per ſecundum exterius. Per tertium ſuperius. Per quartum inferius &c. Soluetur ergo lapis cum Mercurio purgato optime à ſua tereitate & humiditate per ſublimationis modum & poſtea reducto. Cum quo conteratur bis & poſt inhumetur in balneo Mariæ ut dicetur infra.

Quomodo depuratur Mercurius & purgatur.

INGENIVM igitur ipſius terreæ ſubſtantiæ: ſuperfluæ remotionis eſt ipſum ſemel uel bis ſublimare à uitriolo et ſale donec ipſius albiſſima ſuma

tur substantia. Cum uero albissima ascenderit proijce in feruenti aqua donec redeat in arg. ui. post tolle ab eo aquam & operare cum eo, quoniam non est bonum operari cum ipso, nisi prius hoc modo purgetur, unde dicit Auic. primũ quoque facere incipere est quod sublimetur Merc. postea solue eum ut redeat in primam materiam suam, & sublima totum, tunc in hoc Merc. mundo mitte corpora munda, æquali lance librata. ueruntamen non miscebis corpus album cum rubeo, nec rubeum cum albo, sed unumquodq; seorsum dissolues in partem, quoniam aqua alba est ad albificandum, aqua rubea ad rubificandum. Non ergo misceas aquã unius lapidis cum aqua alterius: aut cum alio lapide, quoniam uehementer errares & excæcaberis si secus feceris. Ab hinc uice post uicem, contere & imbibe & coque in balneo Mariæ post distilla per filtrum quousque transeat ipsum, collige tamen ad partem supereminens nigrum, quoniam illud est oleum ac uerum dissolutionis signum, quia quod est solutum peruenit ad sublimitatis finem, unde separatur ab inferioribus ascendens sursum & petens altiora loca, ut corpus aureum. Custodi autem ipsum caute ne euolet in fumum, & quod facis in albo facias in rubeo, quoniam hæc medicina in essentia est una, & in modo agendi similiter una, est tamen in rubea additamentum citrini coloris, quia sulphuris fixi substantia mundissima efficitur. Differentia tamen est inter solarem & lunarem medicinam eo quòd hæc quidem illud continet, illa uero non, quoniam indiget mundissimo sulphure albo, sicut hæc indiget rubeo. Sufficiunt hæc duo corpora eo quòd assimilantur quæsito uel illi quod quæris sed indiges quòd in solutione sublimatione & subtiliatione eorum labores. Sunt enim fortia & indigẽt præparatione longinqua

& operatione continua, ut primo calcinentur & postea soluantur quoniam cum calcinata fuerint facilius soluuntur, eo quia calor ignis penetrans partes corporis facit aquam ingredi post ipsum, & sic est magis solutionis susceptiuum, ueruntamen si calcinaueris corpus grossum, quod etiam dissolutiuum est pone ad partem, & quod remanet in filtrum accipias caute ipsum ne perdatur in fumum & pereat magisterium. Idcirco cum istud graue sit perficere & difficile expedit corpora grossa soluere per aquam solum, id est, per arg. ui. sine calcinatione, quoniam istud est securius licet in operatione sit tardius. Esto ergo longanimis & non festinanter extrahas tincturam, nec festinanter aut uelociter quæras perficere, quia primus error in hac arte est festinatio, quia comburit omnia & ad remotum perducit. Nam ignem si multum feceris, in principio mixtionis eius eueniet in tincturis detrimentum, quoniam comburuntur medicinæ per nimias caliditates: Vnde uersus.

Dissipa rem captam prius per partem satis aptam
Leuiter extractam, sic massam contere factam
Hæc non festine, sed temporis ordine siue
Albumen urinæ disponit membra ruinæ

PATIENTER igitur sustine contere & coque, reitera & non tædeat te hoc ipsum reiterare, quia quæ imbibuntur per aquam mollificantur. Et quáto magis teres tanto magis mollificas & quanto magis mollificas tanto magis partes grossas subtilias donec uniantur, & ab inuicem non diuidantur, quoniam spiritus cum corpore tunc inspissantur & omnia quæ impastantur dissoluuntur. & impastatio fit cũ nimia trituratione, & assatione. Nam per contritionem & incerationem, ac assationem diuiduntur partes ligatæ uiscosi

tate aquæ, quæ uiscositas est in corporibus. Corpora uero soluta ad naturam spiritus sunt redacta et nunquam separantur sicut nec aqua mixta aquæ. Quippe quia natura lætatur, quoniam sponsus cum sponsa copulatur. Quæ uero nō dissoluuntur non habent partes subtiles, nisi mollifices, ideo charissime indiges quòd indissolutione lapidis labores, scilicet partes suas puriores disgregans ab ipsis, ut grauioribus partibus abiectis opus cum leuioribus perficiatur.

De lapidis inhumatione.

CAP. VI.

LAPIDE itaque dissoluto accipe totum & pone super calorem temperatū, ut puta in balneo Mariæ ut putrefiat & digeratur melius & contrahatur plenum matrimonium, per mensem philosophorum, id est, per triginta dies, quoniam adustio per inhumationem tollitur & decoctionem, coquas igitur complete ut ebulliant omnia simul, leui igne et in suam primam materiam redeant, & uere sint sicut argentum uiuum. Hoc autem ita habito soluitur auctoritas Arist. Sciant artifices etiam, quod quidem uerum est nisi prius ut subditur in suam primam reducantur materiam, tunc enim in aliam formam quàm prius erant bene permutantur non quidem species sed indiuidua specierum permutantur quoniam ipsa sunt corruptibilia & actionibus sensibilibus subiecta, materia.n.nullo modo potest destrui quin semper sub aliqua maneat forma. unde soluta prima in Merc. forma immediate introducetur noua forma, quæ quidem forma in colore est nigra in odore fœtida in ta

ctu subtilis & discontinua. & hæc sunt signa perfecte dissolutionis, corporum, quia calor agens inhumidum primo inducit nigredinem, quæ quidē nigredo est caput corui sed est principium operis nostri, quòd est dissoluere lapidem in Mercurium uel aquā Mercurij quod est primum regimen.

ITEM postquā lapis dissolutus est in balneo Mariæ post poterit distillari per filtrum quousque transeat ipsum. Collige tamen ad partem supereminentem nigredinem, quoniam illud est elementum ac uerum dissolutionis signum, ut dictū est, & signum quod solutum uenit ad subtilitatis finem, unde separatur ab inferioribus ascendens sursum & petit altiora loca sicut corpus album.

Recapitulatio primi regiminis.

MODO dicam breuiter totum solutionis modum, sublima igitur primo Mercurium & demum soluas ipsum, cum terra tota & igne & pariter decoque, quousque redeant ad primam suam naturam, & hoc ideo fit ut sulphur & Mercurium habeamus, de illa materia de qua aurum & argentum efficiebātur infra seu subtus terram, quia si uerum sulphur fuit & argentū uiuum bene possumus ex ipsis aurum & argentum facere, qui autem habet hoc magisterium, habet thesaurum sempiternum, ad quod magisterium tria sunt quærenda puta subtile ingenium artificis, operatio manualis, & arbitrium libere potestatis quod quidem requirit diuitias sapientiam & libros, & ideo non est nisi pro diuitibus &c. Et tantum de primo regimine quòd est lapidem dissoluere &c.

De secundo regimine quòd est abluere.
CAP. VII.

SECVNDVM regimen lapidis est abluere, scilicet nigrum, corruptum, fœtidum, ut sit lucidum ualde & clarum & à sordibus uacuum, quod quidem nullatenus fieri contingit sine elementorum diuisione & aquarum distillatione, & lapidis dissolutione, quia elementorum duo sunt sicca, scilicet lapidea, & duo humida, scilicet aquatica. Sicca sunt ignis & terra, aquatica sunt aer & aqua. Ignis ergo comedit seu consumit quod in exterioribus existit, quoniam deuastat sordes aquarum per distillationem, & subtiliat eas per aeris leuigationem, comminuit etiā grossitudinem lapidis per calcinationem & deuorat corū sulphuris salsedinem. Et ideo lapis noster in quatuor elementa diuiditur, ut magis subtilietur & ut à sordibus depuretur magis & ut postea firmius coniungatur. Sed nūquam fuit aliquid natum, nec crescens, nec animatum, nisi post putrefactionem & digestionem. Et ideo putrefiunt, ut magis digesta melius separentur, quippe si putrefactum non fuerit, fundi non poterit nec soluetur & si solutum non fuerit ad nihilum redigetur.

Diuisio lapidis per quatuor elementa. 126

ACCIPE ergo lapidem sic corruptum & deinde ipsum per quatuor elemēta, per distillationē, per leuem ignem æqualiter mensuratum & recipe suam aquam, deinde paulatim uigora ignem, donec totum

receperis aerem igne mixtum, quod uero remanet in fundo combustũ est terra nigra sicca. Et scito quòd distillatio aquæ habet fieri in balneo Mariæ eo quod subtiliores lapidis partes & sine calore ad naturam simplicis aqueitatis approximantes per eam distillantur, aer uero & ignis per cineres distillatur, eo quòd per ipsos cum ignitione, contingit colores & grossiores terreas partes inferius detineri subtiliores uero sursum eleuari. Subtilior ergo fit separatio per aquam cum nõ substineat ignitionem quàm per cineres elicitur cum ignitionem sustineant. Isto ergo modo diuides quatuor elementa eo quòd oportet extrahi aquam ex sua substantia humida & non ex alia uel alijs, eo quòd in eis est, maior tinctura, de terra uero non cures cuius sit substantiæ dummodo fuerit fixa. Terra desiccat & figit, aqua uero mundificat & abluit. Aer uero & ignis tingunt, & fluere faciunt, ideo oportet quòd sit aqua multa & aer multus: quoniam multitudo tincture tanta erit quanta multitudo aeris erit. Studeas ergo charissime in omnibus operibus tuis Merc. superare in commixtione, ut satis habeas de aere: & si ipsum solum perficere poteris pretiosissimæ perfectionis naturæ uincentis indagator eris. Pretium uero ipsarũ medicinarum huius artis expresse non excedit quinquaginta argenteos ex prima operatione computando, oportet tantum ipsam medicinam diutius assari super ignem & nutriri sicut nutritur puer in uberibus.

De ablutione aquæ.

CVM autem habueris elementa lapidis ut diximus diuisa ablue ea, scilicet aerem & aquam septies distillando. Ignem uero & terram fortiter

calcinando, aquam tamen & aerem ſeparatim diſtilles quo=
niam aer eſt melior quàm aqua, licet ipſa abluat, & deal=
bet terram, faciensq; matrimonium tincturarum. Ac aer
tingit terram & infundit animam & facit eam ſenſibilem.
Vnde oportet quòd aer & aqua ſint à ſordibus mundata, &
ab aduſtione tuta, donec ſumatur eorum tinctura, quoniam
ſi comburantur, effectu priuantur, niſi poſtea in fimo perfe=
cte coquantur. Idcirco inhumatio in fimo interpoſita inter
diſtillationes multum iuuat ut ad perfectæ ablutionis ſignũ,
melius deueniatur, quod quidem ſignum eſt ſplendor & cry
ſtallina ſerenitas, abſque fœcibus niſi forte albis. Fœces uero
aquæ quas faciet in omni diſtillatione, uice poſt uicem ad par
tem ſepara, & repone cum terra nigra ſuperius collocata.
Aquam uero ſepties diſtillatam ſerua ad partem quoniam ip
ſa eſt Merc. ſola enim faciens medicinam, & aqua uitæ ab=
luens latonem. Et ſicut feciſti de aqua alba. Ita facias de ru
bea aqua quoniam unum & eundem modum habent ablutio
nis & conſimilem effectum, niſi quòd aqua alba ad alban=
dum ualet, & aqua rubea ad rubificandum, non ergo
miſceas unam cum alia, quoniã errabis ſi ſecus facias ideo etc.

De ablutione aeris.

AB hinc autem diuide aerem ab igne per diſtillatio=
nẽ ſcilicet per cineres quoniam quod diſtillatur eſt
aer puriſſimus quod uero remanet in fundo eſt
ignis ſiccus, conſidera ergo quæ dixi ut opereris lapidem hu
midum, ad aquam & terram ſolum. Et ut utaris lapide
ſicco, ad ignem & aerem tantum. Aer ſane eſt oleum &
tinctura & aurum & anima philoſophorum, unguentum

quo totum perficitur magisterium. Intellige ergo quòd ignis cum aere distillatur, quia conueniunt in caliditate & non cũ aqua, eo, quòd aqua refugit ignem, quia contrariantur aer ergo distillatur cum igne, quia ipse est aqua cocta & eius tinctura est ignis, quoniam ipse corpus est, & aer est spiritus ignem deferens. Si ergo miscueris, cum igne lapidẽ statim erit rubeus, & semper diligent se: quodcunque ergo uolueris rubificare, rubifica cum igne lapidem & erit rubeus semper.

Quomodo ab omni re extrahitur oleum.

PONE ergo super substantiam corporis cuius oleũ extrahere uolueris purissimi Merc. tantum quòd super natet quatuor digitis uel plus quod melius est, deinde accende sub eo ignem lentum donec uideris eius oleum, id est, aerem paulatim ascendere seu eleuari super Merc. collige eum cautæ & serua seorsum, si ergo minuatur Merc. adde alium Merc. mundum & calidum & repone ad coquendum, continuæ hæc facias donec sumas eius oleum & nil remaneat insolutum. Distilla ergo totum paralambicum septies quia ablutio eiusdem est eadem sicut ablutio aquæ. Quod quidem inhumando & distillando humiditatem debebit fieri quousque deuenerit ad crystallinã serenitatem absque fecibus nisi forte albis cuius signa sunt gutta spissior, abscolor, intẽsior et leuitas aerea, ita quòd si ipsum prædictæ aquæ miscueris, natabit aerem superius uero sic ablutum serua seorsum: quoniam est oleum tinctura & aurum anima & unguentum philosophorum quod colorat, & tingit, & figit, & fluere facit. Tingit omnem laminam in eo ter extinctam in

aurum uel argentum ſecundum quod ipſum uel album erit uel rubeum. Non ergo miſceas oleum auri cum oleo argenti nec econuerſo: quoniam oleum albi ad albificandum: rubeum ad rubificandum, iccirco ſi illorum corporum oleum multum fuerit multa erit tinctura: quoniam multitudo tincturæ tanta erit quanta fuerit olei multitudo.

Differentia inter aquam & oleum.

DIFFERENTIA eſt inter aquam & oleum ex parte tincturæ, quia aqua abluit tantum & mundat. Oleum uero tingit & colorat, exẽplum autem huius eſt, quia ſi pannus intingatur in aqua mundatur ab ea & quando deſiccatur recedit aqua, & permanet in ſtatu & colore ſuo in quo erat, niſi forte quia eſt magis mundus, econtra eſt in oleo quia ſi tingatur pannus in eo nõ ſeparatur ab eo per calorem igneum uel aereum niſi ex toto deſtruatur pannus, nec poterit oleum ſeparari ab ipſo panno niſi per ablutionem & ignis deſiccationem. Signa, quia gutta olei ſpiſſior eſt aqua, color intenſior & leuitas aerea, ita quòd ſi ipſum prædictæ aquæ miſcueris, natabit ſuperius. Aqua autem eſt ſpiritus, extrahens hanc animam quæ eſt oleum & tinctura earum, quando uero extrahitur anima ab ipſis corporibus, remanet in ipſo ſpiritu, quoniam ſpiritus locus eſt eius. Anima ergo eſt tinctura ſoluta in ipſo ſpiritu deportata ſicut deportatur tinctura tinctorũ per aquam ſuper pannum, deinde recedit aqua per deſiccationem, & remanet tinctura in panno fixa, per oleaginitatem. Sic ergo eſt de aqua, ſpiritus eſt in quo portatur tinctura aeris, qui cum reducitur ſuper terram albam foliatã

statim siccatur aqua spiritualis, & remanet in corpore anima quæ est tinctura aeris. Spiritus ergo retinet animam, sicut anima retinet corpus, quoniam anima non moratur in corpore, nisi mediante spiritu, cum uero coniunguntur nūquam separantur, quia spiritus retinet animam, sicut aqua retinet terram, unde præcepit Hermes animas uenari in lapidibus, est enim mansio earū in ipsis. Non sis in uenando piger & lentus præcauens ne fugiant à te, si autem fugiant non accipies eas cum falcone, sunt enim retentiue fugitiuorum. Cum eis est coagulatio nostra, quoniam retinent fugitiuum. Seminate ergo animam in terram albam foliatam, quoniam ipsa retinebit eam, quoniam cum ascenderit à terra in cœlum. Iterumq; descenderit in terram recipiet uim superiorum & inferiorum. Non tamen misceas oleum auri cum oleo argenti, nec econuerso &c.

De ablutione ignis & terræ.

OLEI uero feces, quas fecerit in sua ablutione, collige omni uice & repone cum igne, quoniam sunt ignis, ac nigredinem tenentes ac rubedinē, quasq; oportet cum aqua prima terere & suauiter comburrere donec fiat puluis omnino priuatus ab aeris humiditate. Sic ét oportet fœces aquæ cum terra coniungere, igne accenso forti terq; calcinare, quousque sit alba humiditate uacua. Calcina ergo ignem cum igne, & terram cum terra, quousque fuerint munda & nigredine priuata, quod autem ascēderit ab igne, illud est oleum rubeum, quod uero à terra est album pretiosum, quippe quia oleum quod tardius à corporibus separatur pretiosius habetur. Consequere ergo hæc

omnia, tempore ſuo & partem à parte ſerua ſingulariter unumquodque ipſorum.

De cauſa ablutionis ſecundum Platonem.

OPORTET ergo te ſecundum Platonem pro poſſe tuo ſeparationem elementorum exercere, aquã & aerem abluere per diſtillationem & terrã com burrere per calcinationem, quouſque non remaneat aliquid in corpore de anima, quod non ſentiatur in operatione. Cuius ſignum erit, cum nihil à corpore euaporabit ſi de eo parum laminæ ignitæ fuerit ſuppoſitum, tunc ſanè erit appropriatum nomine ſpiritus ſubtile & purum, & nomine animæ tingentis erit appropriatum lucidum, ac appropriatum nomine corporis ſubalbidum & ſiccum. Quippe in nulla operatione noſtra, nobis eſt neceſſaria aqua, niſi candida nec oleum niſi album ſubcitrinum, nec ignis niſi rubeus, nec terra niſi pallida ſit, uel ſubalbida. Si autem ita præparaueris elementa erit terra habilis ad ſoluendum, aqua ad digerendum efficax, & oleum in quo portatur ignis ſuperabundãs ad tingendum. Si uero elementa talia non habueris, eſt ſignum erroris. Corrige ergo errorem tuum, quoniam propinquior eſt operatio in eo, uel præparatio, quàm in opere nouo incipere. Elementa igitur ſolutã in uaſe ſigillato ſingulariter reſerua & maxime oleum, quoniam conſumit ipſum aer, propter naturæ ſuæ uicinitatem. & ſcribe ſuper totum ſic quòd recorderis uirtutes, nomina, etiam colorum, ne unũ pro alio acceperis, cum operatus fueris & corrumpatur opus, & hæc quidem ſufficiant ad elementorum completam ablutionem.

De tertio regimine quod est reducere.

TERTIVM regimen, quod est reducere, scilicet aquam humidam super terram siccam, ut recuperet perditam humiditatem, sed cum terra sit ex duobus corporibus, & duo elementa sint sicca dura lapidea ignis supple & terra in siccitate corcordant, quare insimul sunt præparanda, quoniam unam habent præparationem, coniunge grossitiem ignis cum terra post aeris extractionem & præpara insimul propter ipsius abbreuiationem, & etiam ut bene sit eorum commixtio & ne confundatur præparatio, & unum aliud bene tingat, & ne adurentur super ignis pugnam, unde præparare ea insimul est magis saluum, magisq; propinquum. Eorum autem præparatio est, ut maiorem recuperent humiditatem, quam perdiderant, corpus nanque calcinatum est discontinuatum, eo quòd ab aqueo est omnino priuatum, unde cum nudum sit & uacuum, ut multum sitiens ebibit suum humidum aqueum. Ideo &c.

ARNALDVS de Noua villa hic ponit capitulum de modo albificandi & sublimandi terram, & quia terra albificatur ex multiplici reiteratione imbibitionis cum forti contritione & frequenti assatione aqueitatis Merc. Assumit sublimationem Merc. in forma sicut ponit Geber in sua summa &c. Et in fine concludit, cum autem albissima ut nix ascẽderit, completum erit et ipsum est quæsitum bonum terra alba foliata, cõgelans & mũdificans & sulphur album, non adurens & inproximo seq. cap. dicit si ergo sulphur rubeum habere uolueris dissolue sulphur album superius collectum in

aqua rubea per contritionem & imbibitionem & bonam decoctionem, dissolutum congela in lapide, & coagulatum dissolue iterum in aqua rubea & iterum congela. Tertio uero cum eadem aqua dissolue & sublima totum per ignem fortissimũ quod quidem in sublimatione ascenderit sursum in similitudinem pulueris est sulphur albissimum, quod uero remanet in fundo est sulphur rubeum tinctum ut scarletum, et istud est sulphur optimum secundum Arist. hoc enim argen. ui. conuertit in uerissimum aurum secundum artificium. Ex ijs etiã patet quòd unus est lapis, una materia: unũ opus etc.

Modus uero reducendi aquam super terram fit talis.

INFVNDE igitur primam aquam per uices conterendo & post leuiter calcinando, quousque ipsa terra biberit de sua aqua quinquagesimã partem sui, sciens quòd oportet terram nutriri primo modica aqua & post maiori, sicut est uidendum in infantis educatione. Idcirco multum contere terram paulatim, imbibe cum aqua de octo in octo dies, decoque & postea mediocriter calcina in igne & non tædeat te hoc multotiens reiterare, ipsum enim fructum non gerit absque frequenti irrigatione, & si trituratio non fuerit bona donec aqua fiat unum corpus cum terra nihil proficiet. Non ergo suspendas manum à trituratione & assatione donec aqua sit sicca desiccata, & terra alba, quoniam exsiccatio cum forti trituratione & assatione terram facit albam. Caueas tamen, ne imbibas terram nisi paulatim & paulatim cum longa trituratione scilicet post exsiccationem terræ. Deinde est pondus in hoc ubiq; notãdum,

ne nimia ſiccitas, aut ſuperfluus humor adminiſtrando corrumpant, ut uim tantum aſſando decoquas, quantum diſſolutio adiecit & imbibendo diſſoluas quantum aſſando defecit. Ideo omni uice poſt calcinationem terræ ſuperfunde aquam tẽperate, neque multum uidelicet, neque parum quia ſi multũ fuerit fiet pelagus conturbationis, ſi uero parum uertetur in fauillam, quare ſuauiter & non feſtinanter, de octo in octo diebus terram irrigabis decoques in fimo & calcinabis donec biberit de aqua quinquageſimam partem ſui. Nota ꝙ poſt imbibitionem debet inhumari per ſeptem dies. Itera ergo opus multis uicibus, quanquam ſit longum, quoniam non uidebis tincturam neque proficuum perfectum donec ſit completum. Studeas ergo cum in opere fueris, omnia quæ in qualibet decoctione apparent in mente tua recondere & eorum cauſas inueſtigare. Tres quippe ſunt colores, niger, albus et citrinus, cum autem terra egreditur nigra imperfecta eſt & non completa, quaque igitur uice paulatim & paulatim uigora ignem in calcinatione quouſque terra egrediatur alba ex ignis fortitudine. Nam ſicut calor agens in humidum præſtat nigredinem. Ita agens in ſiccum præſtat albedinem. Idcirco ſi terra non fuerit alba tere eam cum aqua, & iterato calcina, quoniam aqua & ignis latonem abluunt, & obſcuritatem ab eo auferunt. Nam præparatio ſua ſemper fit cum aqua, ideo qualis limpitudo aquæ talis limpitudo terræ, & quanto magis fuerit abluta terra, tanto magis erit alba, hæc tantum de tertio regimen quod eſt reducere &c.

NOTA recapitulationem tertij regiminis, quòd iſta quæ ſublimantur duobus modis ſublimantur, aut per ſe, quia ſunt ſpiritus, ut Merc. per ſe ſublimatur &c. Aut ſublimantur cum alijs, quia ſe incorporant cum ſpiritibus. Terra.n.

noſtra cum ſit calx non ſublimatur, niſi ſe incorporet cum Mercur. contere igitur calcem & imbibe Merc. & decoque donec fiat corpus unum, & non tedeat te hoc ipſum multotiens reiterare, quia corpus niſi cum Merc. ſit incorporatum non aſcendet ſurſum, Ideo neceſſe eſt inquantum poteris naturam ſuam ſubtilies & cum Mercurio fortiter piſtes, quouſque fiant unum, quia ſublimationem non facimus niſi ut redigantur ſeu reducantur corpora ad ſubtilem materiam & naturam, ſcilicet ut ſint ſicut ſiccus ſpiritus, & quod corpus ſit leue, ad redigendum in omnes res, ſiue in Solem, ſiue in Lunam, & hanc ſublimationem facimus ut corpora redigamus ad ſuam primam materiam .ſ. in Merc. & ſulphur. Facimus, ergo hanc ſublimationem, tribus de cauſis, una eſt quòd corpus ſit ut ſpiritus de ſubtili natura, ſecunda eſt quòd Merc. ſe bene incorporet cum calce, tertia eſt quòd totum ſumat colorem album uel rubeum. Idcirco, quando calx ſublimatur ad lunam debet eſſe alba & Merc. ſimiliter albus. Et calx quando ſublimatur ad Solem debet eſſe ſimiliter rubea & Merc. ſimiliter rubens igne calefactus, & debet eſſe puluis inceratus, quia non bene operatur Mercu. nec ad Solem, nec ad Lunam niſi tali modo. Et cum Mercurio quem ſublimas ad Lunam non miſceas ullam rem, quia color Solis non intrat ad Lunam, nec album ad Solem. Sed ponas unamquamq; ſpeciem cum ſua ſpecie & pone ad ignem accenſum & ſublima totum. Et non miſceas iſtud quod remanet deorſum cum illo quod aſcendit ſurſum: ſed pone unumquodque ad partem, quia illud quod in fundo remanet de corpore reiterabis ad ſublimandum per Mercurium incorporandum, donec aſcenderit totum. In ſublimatione autem Merc. cum uideris terram albiſſimam ſicut nix & quaſi puluerem mor

tuum aludel ſpondilibus adhærere tunc ſuper eam reitera ſublimationem ſine fœtibus inferius remanentibus, quoniam adhæreret pars illius fixa & fixaretur cum fœcibus & nunquam poſſet ſeparari ab eis. Puluis autem aſcendens ſuperius à fœcibus, eſt cinis à cinere, id eſt terra extractus, ſublimatus, honoratus, quod uero remanet inferius ex eo adhærens eſt cinis cineris inferius. cinis inferior uituperatus, damnatus & fex, quod autem albiſſimum ut nix aſcenderit, completum erit. colliges igitur eum caute ne euolet in fumū, quia ipſum eſt quæſitum bonum, terra alba foliata, & congelans congelatum mundificans arſenicum, & ſulphur album, & eſt res optima ſecundum Ariſt. quoniam eſt completum & de eo alchimiſtæ faciunt argentum, & hoc quidem modo perficitur ſulphur album non urens, id eſt, Merc. ſublimatus.

Nota

Re'ne

De quarto regimine quod eſt figere & fermentum uel fixum eſt neceſſarium ad figendum.

QVARTVM uero lapidis regimen eſt figere album ſulphur & rubeum ſupra corpus fixum, ſcilicet ut ſulphur album figatur ſupra argentum & rubeum ſuper aurum, quia ſecundum pythagoram, qui argentum uiuum à corporibus extractum non coagulat in ſulphur album patiens ignem, nullam uiam exigit ad rubedinem. Non igitur fatiges corpus tuum in huiuſmodi rebus altis ad quas peruenire non potes ſi iſta facere ignoras quoniam in deuio erras. Prudenter ergo & non caſualiter operare, quoniam ſine fermento nō exibit Luna in ſolem, ſed ad aquā ſol & Luna, quòd non permaneat in eſſentia naturæ, niſi occultaueris ipſum cum corpore de quo præparaſti ab initio,

ſcilicet Luna & Sole. Coniunge igitur ipſum cum eo quod generet ſibi ſimile & fiet elixir illud quod componis, cum autem coniunctum fuerit cum ſuo corpore, non deſinet in aliud agere quouſque conuertit, totum. Idcirco quando uis fermẽtare miſce ſulphur cum corpore ut totum ſit fermentũ, quoniam fermentum rediget ſulphur noſtrum ad ſuam naturã colorem & ſaporem per omnem modum, quare fermentum ad album erit album, & ad rubeum erit rubeum, quod patet quia ſi poſueris fermentum argenti, cum ſulphure auri rediget ad ſuam naturam, ſed non ad ſuum colorem, ſimiliter ſi poſueris fermentum auri, cum ſulphure argenti, cõuertet ipſum nõ ad ſuam naturam, ſed ad ſuum colorem. Et econuerſo, non ergo commiſceas fermentum unius ſulphuris, cum ſulphure alterius, quoniam fermentum auri aurum eſt, argenti uero argentum eſt, & non ſunt alia fermenta ſuper terram, quia nunquam figit, quod fixum non eſt, nec fuit.

Quod pondus fermenti debet pondus excedere ſui ſulphuris uel eſſe æquale.

IDCIRCO in omni fermento debet notari pondus utriusq; ut ſumma uolatilis ſulphuris, nõ ſuperet ſummam ſui corporis, alioquin ligamentum ſponſalitij uerteretur in ſpiritus fugam non fixi, unde dicit Plato ſi parum ſulphur proijciatur, ſuper multum corporis ita quòd ſuper habeat potentiam, cõuertet ipſum cito in puluerem, cuius color erit ſicut corporis ſuper quod proijcitur ſpiritus ſcilicet coloris auri uel argenti. Dicam ergo inferius pondera omnium. Sed quia ſulphura non poſſunt, ingredi corpora niſi mediante aqua, cum aqua facit medium inter

sulphur & fermentum in omni desponsatione. Primo ponas ut dicit Auic. terram, quoniam ipsa est iuxta fermentum. Secundo ponas aquam quoniam est iuxta terram. Tertio pone aerem quia est iuxta aquam. Quarto pone ignem quia est iuxta aerem, uerũtamen non ponas ignem in elixir ad album, quoniam elixir ad album tribus completur elementis. in quibus non est ignis. Rubeum uero omnibus quatuor utitur rotis. Aperi ergo & claude, solue & noda, ablue & desicca, quoniam aqua est medium coniungens tincturas illorum, scilicet olei, aeris, & ignis. Et dicam modo uerbum phylosophicum. Si prius mittas oleum & postea terram erit oleum mortificatum in terra, quoniam aqua intraret. Si autẽ posueris aquam & post oleum stabit oleum super aquã. Si autem posueris aquam & postea terram, erit aqua ponderosior quàm terra. Fige ergo aquam cum terra ut ei adhæreat. Et si unum de quatuor occidisti omnes sunt mortui, si unus habeat plus de anima quàm alius nihil ualet. Appropria ergo fermentum quod est anima, mitte fermentationem ut sit puluis calcinatus solutus & induratus, quoniam si bene non præparas fermentum nil ualet magisterium.

Consequenter uide quæ sunt utilitates diuisionis &c.

SI non diuidas lapidem per quatuor elementa, non potest bene cõiungi anima scilicet spiritus cum corpore. Et si non misceas de ipso corpore cum eo, super quod facere uis proiectionem, in elixir, & non mitigas, non diliget corpus spiritum. Et si non misceas fermentum in elixir, nõ coloratur corpus super quod debet proijci, sicut dicet. Et si non sublimas totum hoc, quod mittis in elixir, erit

aurum & argentum acre, & ſi non præparas totum non ſuſtinebit ignem. Et ſi non caueas tibi in mollificando & indurando, non erit habile aurum & argentum in operando. Idcirco calx quæ mittitur in elixir eſt ſublimanda ut ſit omnino ſimplex & una. Cum autem uis proijcere elixir, facies calcē de illa materia cuius fuerit corpus ſuper quod proijcere uolueris, & mitte fermentum ſicut ſupra dixi, & ſi eſt aurum de auro, ſi argentum de argento, quoniam ſponſalitium non eſt aliud, niſi quod coniungas fermentum cum corpore ſupra quod uis proijcere elixir. Item corpus & fermentum quod miſces in elixir debet eſſe puluis bis uel ter ſublimatus. Nam quoties ſublimabis aliquod corpus cum commixtione ſublimati ſpiritus, toties lucraberis in proiectione mille partes. In quanto enim alleuias corpus tuum. In tanto habebis melius ut poſſis proijcere unum pondus ſupra centum & centum ſuper mille, & mille ſuper decem & decem ſuper centum & centum, ſuper mille millia & milleſimum ſuper infinita.

Quod debeamus ſeruare quantitatem uniuſcuiuſque.

c VM igitur uolueris lapidem noſtrum præparare ſcias quantum eſt in ipſo de aqua & de aere de igne, & de terra cum fuerit calcinatus, erit in eo ſiccitas maior, calor maior, frigiditas minor, humiditas minor. Cum ſoluitur redigitur in frigiditate maiori, caliditate minori, humiditate maiori, ſiccitate minori. Quando figitur reducitur in calore maiori, humiditate minori, ſiccitate maiori, humiditate minori.

Quomodo elementa ſunt corrigenda & quomodo acquiritur fuſio medicinæ.

IN coniunctione lapidis tres attendas colores principales, primo nigrum, ſecundo album, deinde rubeum. Obſerua igitur diligenter ne opus tuum rubeat ante nigredinem, & pereat tinctura per combuſtionem, ſi uero rubuerit, ante nigredinem, corrige errorem, decoquens omnia ſimul in aqua alba, donec conuerſa fuerint in nigredinem. Sic etiam facies ſi rubuerit ante albedinem. Non igitur negligas inhumationis decoctionem, quoniam ipſa tollit combuſtionem, & perditam reſtaurat humiditatem. Si uero medicina non commiſcetur corrige per diſſolutionem eius quod ingreditur & per mixtionem ambarum ſolutionum facit ingreſſum, in omne quod illi per minima coniungitur, hoc autem per ſolutionem non in aquam uulgarem complectitur, ſed in aquam mercurialem, & complectitur ſimiliter per ſolutionem fuſio facilis in rebus non fuſibilibus, ut apertius ingrediatur & alteretur cum complemento. Vnde medicinam calcinamus, ut citius ſoluamus, & ut melius mundetur figatur & fundatur, ac ut ab ea ſuſcipiant corpora meliorem impreſſionem aut ingreſſum: & facilem fuſionem dare materiæ, cum multiplici ſolutionis reiteratione ſpirituum non inflammabilium ſuper illa uim aeris & aquæ Mercurij non fixorum: aut cum multiplici ſolutione medicinæ non fundentis. Eſt tamen cautela bona ad fuſionem præſtandam medicinæ non fundenti, ut ſoluatur corpus fermenti albi, ſcilicet uel rubei, de cuius intentione ſit per eam immutari & alterari & ſoluatur ſimiliter medicina alba, ſcilicet

uel

uel rubea de cuius intentione ſit ingredi cum alteratione, non fiet tamen omnium iſtarum parcium ſolutio ſed quarũdam, quoniam ſolutio earum non eſt aliud niſi quòd in humidum reuertantur & ſulphuris ſalſedines auferantur. Dehinc idem corpus & non aliud corpus imbibetur uice poſt uicem donec fundatur citiſſimæ ſuper laminam ignitam. Quin ex ijs artificiorum ingenijs neceſſe eſt medicinam quambibet & commiſceri, & fundi & ingredi. Si autem metallum quod conuerti debet per medicinam, non fuerit ſufficientis coloris addatur plus de ipſa medicina. Si uero de colore nimis habuit uim in ſole, quia luna non poteſt eſſe nimis alba ponatur minus de medicina & plus de metallo conuertendo. Se autem medicinæ non bene remanſerit quod eſt ex defectu fixionis, ſuccurre per reiterationem ſolutionis & coagulationis atque per multiplicem non fixæ partis ſolutionem, ſuper partem fixam, donec cum ignis aſperitate quieſcat, id eſt, non fugiat ab igne aſpero. Si uero fundatur grauius quod eſt ex defectu cærationis ſuccurre ei cum oleo, id eſt, aere lapidis, guttando guttam ad guttam ſuper ignem leuem, donec fundatur ut cæra. Quoniam quando incæras miſce magis de re calida & humida, quàm de re frigida & ſicca. Et quando figis miſce magis de re frigida & ſicca quàm de calida & humida inteellige quæ dico quoniam huius operis perfectio, eſt naturæ imperfectio.

De ponderibus obſeruandis in fixione.

OMNIA ſub termino diffinito & diſpoſitione certa conſiſtunt idcirco unicuique pondus & omnis menſure modus in omni opere opus eſt. Caue ergo

tibi in commixtione elixiris, & operare ibi sapienter ut scias quantum ibi apponere debes, de aqua, de aere, de terra & de igne. Alioquin si secus feceris, non ualebit opus: quia si ponas de terra magis uel minus quàm requiritur in elixir: quod magis poneretur mortificaret animas, quod minus faceret eas humidas & non figeretur. Similiter in aqua si plus uel minus poneretur faceret simile damnum: si plus poneretur faceret humidum & molle, si minus faceret siccum & durum. De aere si plus, coloraret nimis, si minus esset non haberet colorem. Ignis etiam lapidis simile faceret damnum quia si plus esset combureret, si minus & parum esset non siccaret totam humiditatem, quam debet desiccare nec calefaceret. Veruntamen ad album non ponas ignem, sed loquor hic de omnibus elixirijs. Idcirco pondus ubique est notandũ, ne nimia siccitas aut superfluitas humoris corrumpat, magisterium, quare fermentum iuxta adequationis incrementum est semper apponendum, non nulla erroris offensa nocebis, si ad illud pondus ubique recurras. Quicquid igitur in elixir est grauius & stabilius per ipsius ponderositatem sibi nomen terræ usurpat. Non minus quoque fermentum quod cum sulphure coniungitur, terræ nomen assumit: quæ uero subleuãtur & euolant aquæ & aeris sibi nomen appropriant. Cum ergo coniugis elementa ut figantur in terra si est ad album, semper sit de terra plus, quàm de aliquo aliorum elementorũ alioquin terra non figeret spiritum, immo secum euolaret in fumum, uerum illud fit plus secundum rationem iuxta æquationis mensuram, uerbi gratia, si est de aere unum pondus & dimidium, & de aqua duo pondera, debent de terra esse tria pondera minus quarta, & terræ fermentum sit ter tantum, quantum est sulphur album, ut si unũ pondus fue

rit de sulphure albo, tria pondera erunt de fermento, quantum igitur fuit aer & aqua tantum debet esse de terra minus quarta. De aqua duo, de aere unum & dimidium & erit elixir completum. Ad solem uero cum ipse sit calidior luna debent esse duo pondera terræ, tria aquæ & tot de aere & unum pondus & dimidium de igne, nam pondus ignis dimidium est unum pondus aquæ, nec est in hoc additio nec diminutio, quoniam si sit multa aqua & paruus ignis extinguitur ignis, similiter si sit multũ de terra & paruus ignis, econtra tamen est de aere, quia aer nutrit ignem sicut aqua nutrit terram, nam ignis uiuit de aere, & aer de iuuamento aquæ & aqua de iuuamento terræ. Fige igitur aquam in terram ut aer possit figi in aquam, quoniam si aquam occidisti, omnes sunt mortui. Veruntamen aqua minime figitur sine terra. Quia consurgit nullus unquam sine corpore fructus. In quo dum moritur semen fructum dare fertur. Quoniam cum terra sit in se fixa retinet secum & figit alia elementa. Aqua uero cum sit frigida & humida circundat, terram & constringit, & tenet causa, quoniam frigidum & humidum siccitatis est constrictiuum. Veruntamen impressionem cito recipit & cito dimittit. Siccum autem econtra grauiter impressionem recipit & grauiter dimittit. Ideo cum humidum & siccum seinuicem comparuerint, adipiscitur siccum ab humido per partium constrictionem uel continuationem & facilem fusionem acquirit siccum ab humido, & humidum à sicco acquirit ut firmiter teneat impressioné & quòd omnem patiatur ignem unde propter hoc humidum prohibet siccum à sua separatione & propter hoc siccum prohibet humidum à sua fluxibilitate. Aer uero circundat aquã & clarificat, uel rarificat terram & tingit ipsam, ut apta

ſit ad extenſionem & fuſionem. Ignis autem totum compoſitum maturat, ſubtiliat, rubificat, permiſcet aerem & conſolidat, ac terræ & aquæ frigiditatem ſtringit & obtemperat ut redeat ad æqualitatem complexionis. Elementa igitur grauia ut terra & aqua plus iuuant ad fixionem & quieté, elementa uero leuia ut ignis & aer plus iuuant ad fuſionem & tincturam. Non comedas ergo quòd non bibas, nec bibe quod non comedas, ſed comede et bibe unum poſt aliud ſecundum rationem. Non ſis prodigus non auarus, ſed moderata pondera ſerues ſecundum æqualem uel inæqualem complexionem.

De fixione, & elixiris compoſitione, ad album.

ILLVMINA corpus antequam ponas animam, quia corpus niſi ſit ablutum, non retinet ſpiritum. Sit autem potus poſt commeſtionem, non autem commeſtio poſt potum. Alioquin facies uentrem humidum, & non recipiet ſiccitatem, bene ergo fige bene commiſce, & bene tinge, & ſic totum habebis magiſterium. Idcirco ciba tres partes puriſſimæ lunæ minutim limatæ, cum duplo ſui Merc. albi, terendo totum inſimul fortiter. In mortario porphiritico, donec Merc. combibat totam limaturam & fiat quaſi butyrum ita quòd nil inueniatur de limatura. Hinc ablue fortiter cum aceto, & ſale communi ſeparato, donec acetum inde purum exeat, & clarum: tunc ablue ſalem, cum aqua dulci & clara & ad ignem deſicca. Abhinc uero unam prædicti ſulphuris ſublimati & congelati albi parté, unam conterendo inſimul fortiter, donec totum redeat, quaſi corpus unum, deinde incera ipſum cum una parte ſuæ

aquæ albæ et mitte ad ſublimandum uigorando ſubtus ignẽ paulatim & paulatim, donec ſublimetur ex eo quicquid ex eo fuerit uolatiuum: deinde infrigidatum extrahe, & quod ad latera uaſis ſupereuolatum fuerit, cum alia parte ſuæ aquæ redigæ ſuper fœces ſuas terendo imbibendo & aſſando, donec fiat ſicut paſta & remitte ad ſublimandum. Ita conti nue reitera contritionem, imbibitionem, aſſationem & ſublimationem uigorando ſemper ignem donec fungatur terra duplum ſui de aqua, & nihil penitus ſublimetur ab ipſa, & reducas ſemper quod ſuperius aſcendit, ſuper illud quod inferius remanet fixum, quouſque totum figatur deorſum, nã ſulphur fixum cum ſit congelans congelatum, naturaliter congelat ſuum Merc. per frequentem ſublimationem, uel ſul phuris reiterationem ſuper ipſum. Exemplum autem huius eſt terra & aqua, & cum aqua commiſcetur cum terra, terra abſorbet aquam ſua ſiccitate, & inſpiſſat eam ſcilicet aquam ſua denſitate & facit eam ſibi ſimilem ſua groſſitie, quoniam omne ſiccum naturaliter appetit humidum, ut in ſuis partibus ſit continuatum, unde oportet exprimere rem illius ſcientiæ et ad plenum cognoſcere uires naturæ et eiſdem firmiter adhærere, quoniam natura ſufficiens eſt tibi & ſibi et ſimiliter in omni quo indiget ad ſui perfectionem. ipſa ſiquidem cum ſit ſagax eſt ſollicita in creatione ſui corporis, cuius ſollicitudinis non eſt finis. Sufficit ergo uobis cha riſſime naturam ſapienter diſponere extrinſecus, quoniam ipſa ſufficit intrinſecus ad ſui operationem. Motus ſiquidem ipſius ſunt adhærentes ſibi uiæ uni & ordini uni, modo meliori & certo quo poſſet excogitari, ut patet in creatione cuiuslibet generati. Idcirco additamentum diſpoſitionis & præ paramentum, debent eſſe in magiſterio philoſophorũ, id eſt,

operantium, quia natura motum suum præterire non poterit, nisi impedita fuerit per contrarium. Certum nanque tẽpus est quod ipsa habet ad impregnandum & pariendum, & nutriendum & operandum, unde cum terram habueris impregnatam expecta partum, cum uero peperit filium nutrias eum quousque possit, tollerare omnem ignem & tunc poteris de ipso facere proiectionem.

De reductione aeris super elixir ad album.

IGITVR cum aqua fuerit, cum terra fixata, tere, imbibe eam imbibitione rorida, cum una parte aeris sui, & pone ad sublimandum faciens sub eo ignem primo lentum, postea fortiorem, quousque per continuam sublimationis reiterationem, totum figatur deorsum. Tunc per diem & noctem facias ignem sub eo fortem. Secunda die cum sua nocte fortiorem. Tertia die cum sua nocte facias fortissimum ignem sicut est ignis fundendi: sic enim aer figitur, cum aqua & terra, quia natura lætatur natura & natura docet naturam præliari contra ignem per sequente nanque fugienti, obuianti perit fuga, quoniam auis plumata detinetur ab implumata deorsum in terra.

De inceratione elixir albi.

ABHINC ergo extrahe & de lamina cristallina quam infundo reperies lucidam drachmam unam tere, & cera inceratione ultima guttando super ipsum guttam ad guttam in tenui crucibulo super ignem leuem, de suo aere albo, iam dicto, donec fundatur, sicut ce

ra ſine fumo. Tunc proba ſuper laminam ignitam, ſi ſe reſoluerit uelociſſime ſicut cera cerata eſt. Si uero non, reduc ipſam ad cerandum, guttando guttam adguttam, de oleo ſuo albo, donec fundatur ſicut cera ſine fumo. Et hoc quidē eſt præceptū omniū philoſophorū: ut poſtquā per ſublimationes fixaueris mundiſſimam terræ partem, reiteres ſublimationem reſiduæ partis non fixæ ſuper eam fixam, donec ipſa ſimiliter figatur. Hinc tenta ſuper ignem ſi bonam dederit fuſionem, tunc ſufficienter reiteraſti ſublimationem. Si uero non, reitera ſuper ipſam uice poſt uicem non fixæ partis ſublimationem donec fundatur cito ſicut cera ſine fumo. Tūc extrahe & infrigidari dimitte, quoniam eſt elixir completū impretiabile pretium conuertens omne corpus diminutum in infinitū lunificum uerū, proijce ergo unum pondus de eo ſuper mille partes Merc. cum ſale in aceto ſoluti & fiet pura luna melior quàm de minera. Sic etiam ſi ſuper imperfectorū corporum unumquodque de eo fuerit proiectum in ueriſſimum transferetur argētum. Modos autem compoſitionis huius ueriſſimi elixiris tradidi uobis completo ſermone ad quas per illos potes peruenire indubitanter. Sollicite ergo ad hos ingenieris, modos regiminis exerceas & eorum uirtutem ad unguem inuenies, quod quidem nec per ſe nec forte putes miraculoſe ſed arte perficitur in operatione, operare ergo quocunque uolueris quia ultra conſiliū iſtud, non poſſum aliud.

De compoſitione elixiris rubei.

EODEMQVE modo fit elixir rubeum ad Solem ſicut album ad lunam, niſi quòd pro qualibet re alba ponas rubeam & loco limaturæ lunæ pone

limaturam solis, & aquam Merc. rubificatam prius cũ igne lapidis. Nam in opere rubeo non intrabit nisi rubeum, sicut in opere albo nisi album. Solaris nanque medicine præparationi, non adurentis fit additamentum sulphuris rubei per modum figentem & calcinantem in triplo fermenti præparati cum astutiæ industria administrati perfecte per modum solutionis & sublimationis multiplicem cum reiteratione multa quousque non fixum cum fixo figatur deorsum: quoniam huius solutionis & fixionis modus est per reiterationem partis residue non fixe sublimationis, cum fixe ingeniose coniungendi per minima, quousque eleuetur cum ea & iterato figatur cum ea ut stet. Cum uero tres partes aquæ suæ rubeæ fuerunt secum per hunc modum sublimate uice post uicẽ cum eo donec figatur deorsum, tunc pone ipsum per noctem & diem in igne tepidissimo ut melius depuretur & figatur in eo. Hinc extrahe, & cera ipsum in crucibulo super ignẽ lentum, cum oleo suo rubeo, guttando guttam ad guttam, donec fundatur ut cera sine fumo cum eo stans & penetrans profundius, tingens & permanens. Proiice ergo unum pondus super mille partes Lunæ, uel Merc. ablute, cum sale & aceto & fiet sol uerissimus in omni examinatione bonus & melior ualde quàm de minera productus, quia argentum et aurum, huius elixiris excedit aurum & argentum de minera in omnibus suis proprietatibus. Vnde dicunt philosophi ꝙ aurum & argantum eorum non sunt aurum & argentum uulgi, quoniam additur eis additiomagna in tinctura & perseuerantia in igne & proprietatibus multarum utilitatum, ad omnem infirmitatem expellendam.

De multiplicatione medicinarum.

SI VERO medicinas istas cum fixe fuerunt & date oleis suis albis uel rubeis, donec fluxerint sicut cera, dissolueris in Merc. suo albo uel rubeo, donec fiant aqua clara, & postea in leui decoctione congelaueris, ac cum eorum oleis & super ignem denuo ceraueris, quousq; fluant citissime, duplicabitur uirtus earum in proiectione. Et si eas cum solute fuerint semel ad minus distillaueris in centuplo augmentabuntur uirtutes earum. Modus uero multiplicationis medicinarum est, ut dissoluas unumquodque spiritum earum in aqua sua per inhumationem singulariter, postea separa oleum earum per distillationem primo recipies aquam post oleum, deinde ignem & manebit terra deorsum. reduc aquam per sublimationem super terram donec bibat istam aquam totam & figatur cum ea: de inde imbibe eam ex oleo seu aere & tinctura donec figatur in ea & fundatur quasi cera, proijce ergo ex eo supra quodcunque corpus tantum quantum uis, quoniam in decuplo multiplicabitur eius tinctura, & si una pars sui primo conuertit cuiusuis corporis centum partes, secũdo conuertet mille, tertio decem millia, quarto centum millia, quinto mille millia in solificum & lunificum uerum. Vnde est notandum ꝙ quanto plus soluitur medicina & sublimatur et coagulatur, tanto melius & abundantius operatur, quoniam in omni sua sublimatione, acquirit sibi decem in proiectione. non est igitur fastidium in reiteratione solutionum, sublimationum & coagulationum, quoniam per eas medicina melius digeritur, unitur & figitur ac perfectus operatur.

Quomodo debes intelligere solutionem & sublimationem.

VERUNTAMEN non putes me hic docere solutionem ut elixir omnino redigatur in aquã, sed ut subtilies ipsum inquantum potes & diuidas suas partes in fixione coniunctas, suumq; siccum conuertas in humidum & grossum in simplum, quoniam opus solutionis inuentum fuit, ad subtiliandum & non propter aliud: unde coniunctio corporis cum spiritibus fit cum dissolatione, & nõ cum sublimatione, quia corpora non indigent nisi subtiliatione, ut melius cum spiritibus coniungantur. Ipsorum uero subtiliatio est in aquam dissolutio, quia distillatio uel dissolutio trahit lapidem de potentia ad effectum eo quòd facit eum omnino subtilem, unde cum corpora totaliter subtiliantur. Spiritus uniuersaliter cum eis coniunguntur, & per nullum genus ingeniorum abinuicem separantur, quoniam confirmatio spirituum cum corporibus, fit cum corpora fuerint subtilia ut retinere possint spiritus. Et ideo qui corpora poterit separare cum prima subtiliatione, finem consequetur opportunum & optatum, quoniam in coniunctione spirituum cum corporibus tota debet esse intentio operantis. Et coniunctio spirituum & corporum fit cum corpora subtiliantur, ut spiritus & corpora fiant subtiliata per contritionem & assationem eorum cũ spiritibus. Intellige ergo quæ dixi, quoniam utile est totum & nihil superfluum in dictis meis si uero non intellexeris itera lectionem multotiens ut totum intelligas, uide ergo & intellige & secundum ea operare, quoniam quicquid diximus à linea ueritatis uenit à

qua non debes in nullo declinare, quare nisi despicias nec labor priuabitur fructu. Idcirco si uera subscripta non intellexeris, non me reprehendas, sed tuam ignorantiam calumnieris, quoniam infortunatus es, sicut ille cui nunquam Deus aliquid tribuit uel concedit boni.

De modo faciendi proiectionem.

SED QVIA graue est mille milliũ partes simul fundere, cum uolueris facere proiectionem, hoc modo facies. R. centum partes M. cum sale et aceto abluti & pone in crucibulo super ignem, cum autem inceperit feruere pone unam partem, tui elixeris dicto modo præparati super C. partes illius M. abluti & fiet totum medicina, super alium M. ablutum: deinde proijce unam partem illius medicinæ congelatæ super centum partes Merc. abluti & in crucibulo feruenti ad ignem & fiet adhuc totum medicina. Postea pone unam partem illius medicinæ ultimæ congelatæ super centum partes Merc. abluti & fiet totum aurum uel argentum in omni iudicio, secundum quòd primo fuerit elixir uel album, uel rubeum, scilicet præparatum & compositum, ut dictum est. Et hoc quidem est Rosarium philosophorum ferens rosas odoriferas tam rubeas quàm albas, extractum breuiter ex libris, ipsorum, nil habens superfluum nilq; diminutum sed totum continens quod est necessarium, ad omne diminutum perficiendum in infinitum solificum & lunificum uerum, secũdum quod elixir fuerit præparatum. Sic etiam habet uirtutem efficacem super omnes alias medicorum medicinas, omnem sanandi infirmitatem tam in calidis quàm in frigidis ægritudinibus, eo quod est occultæ & subti

lis naturæ conseruat sanitatem & roborat, infirmitatem expellit & curat uirtutem confortat, de sene facit iuuenem, & omnem corporis depellit ægritudinem, uenenum declinat à corpore, arterias humectat, contenta in pulmone dissoluit, & ipsum alteratum consolidat, sanguinem mundificat, contenta in spiritualibus purgat, & ea munda conseruat. Et si ægritudo fuerit unius mensis, sanat una die, & si unius anni in duodecim diebus, si uero fuerit antiqua longo tempore sanat in uno mense. Et non immerito hæc medicina super omnes medicinas alias & mundi diuitias, est summopere acquirenda & perquirenda quia qui habet ipsam habet incomparabilem thesaurum.

Vltimum de recapitulatione totius operis.

PERTRACTATIS igitur regiminibus totius huius diuini operis secundum exigentiam sui sermonis, cum causis omnibus sufficientibus. Restat nunc breuiter & memorialiter totum recapitulare magisterium sub completa sermonis breuitate. Dico ergo quoniam totius intentionis operis, finis non est nisi ut sumatur lapis in capitulis notus, & cum operis instantia assiduetur super ipsum opus sublimationis primi gradus, ut mundetur ab impuritate corrumpente, demum cũ eo soluto soluatur ipsius additamentum album uel rubeum, donec in ultima subtilitatis materia perueniat, & ultimo uolatile fiat. Ab hinc uero cum fixionis modis figatur donec in asperitate ignis quiescat, demum uero fixum lapidem cum non fixa parte seruata, per modum solutionis & sublimationis uolatile facias, & uolatile fixum, & fixum solutum & iterato uolatile, ac itera-

to uolatile fixum, quouſque fluat & alteret in complemento ſolifico & lunifico certo. Et in hoc completur archanum pretioſiſſimum, quod eſt ſuper omne huius mundi archanũ impreciabile precium & omnium philoſophorum theſaurus. Idcirco chariſſime exerciteris ad illud cum laboris inſtantia maxima, & diuturnitate meditationis immenſæ, quoniam cum illa elixir completum inuenies & ſine illa nunquam. Modos uero ipſius completo ſermone uobis dedi ſuperius non ſub ænigmate, ſed ſub plana ſermonis ſerie, diſcretionẽ ueſtram alloquendo, quoniam teſte Deo & omnibus philoſophorũ libris nihil in hac arte continetur melius & perfectius quàm iſta anteſcripta, breuitate tamen truncata quamuis intelligentibus ſint ſatis prolixa. Sit laus Trinitati & Glorioſæ uergine Mariæ.

Finis collactaneorum Arnaldi

EPITOME LACINII EX DIVO RAYmundo Lullo, quæ secundum eum epistola accurtatoria nuncupatur.

SI TANTVM huius almæ artis amatoribus prodesse ualerem quantum ipse cupio, omnia Diui Raymundi Lulli opera, in methodũ nunc nũc in lucem darem, sed quia, quod uolo non possum, necessum est, ut id uelim, quod possim. Modo autem cum inter omnia Lulli opera, illud, quod Regi Ruberto in uicem epistolæ dedit, multis possit esse non minus charum, quam fructuosum & utile, cum sit præcipue breuissimum atque lucidum, & iudicio cuiuscunque sapientis omni exparte perfectum perpeti nullo modo potui, quin eo ipso Raymundi compendio, una cum Bono, atque Rainaldo studiosos omnes impartirem. In illo siquidem, omnis ipsius Raymundi breui sermone lucet intentio. Est etenim tractatulus ille accurtatio quædam (ut ipse appellat) omnium suorum operum, & quia omnes fere breuitate gaudent, breuem tractatum, breuibus narratum, breuissimis quibus potero uerbis illustrabo.

EPISTOLA SIVE EPITOME Raymundi Lulli.

VM EGO Raymundus de insulis Balearibus. Præteritis temporibus plures libros secretos in arte transmutationem composuissem, & librum omnium secretissimum de lapidibus pretiosis secundum uirtutes suas compositas, quæ est pars difficilior omnibus quæ per artem fiunt tibi regi Ruberto uulgari sermone transiuissem, ut certior in laborando existeres, quia scientia omnium experimentorum est falax, cum inter quascunque operationes & omnino æquales atque similes tam ex parte influentiæ, quàm etiam ingenij applicationis artis uidemus errores occurrere: ideo ego omnes libros meæ compositionis tali stillo scribere uolui ut quantum esset ex parte scripturæ nullus in errorem cadere contingat ut tu nosti in libris testamēti & apertorij, ubi omnia clarissimo sermone tractaui quæ per artem fieri contingit quos libros iam puto te plene perlegisse & supreme intellexisse, te tamen ad ea quæ ibi scripta inuenies admoneo te ut Deo summo studio placere labores & omnia tibi in secreto artis reuellata apud te retineas. ne tesaurum inter indignos depergas, & Deus super hoc iudicium à te deposcat. omnibus autē Deo dilectis præcipio, si possum, eis omnia communicare quæ tibi Deus ostendere dignatus est. Ego cum uienam transiui literam tuæ manus inueni mihi à te missam, quam legens te solerti studio percepi. Tuis autem mandatis propter certas occupationes aquiescere non potui. Deinde salernum, iui ubi quosdam libros medicinæ ex principijs artis derogatu quorundam extraxi: tu me continue litera uisi-

tasti. Vbi quærere intendebas de ingenio artis lapidis, bene dicti. Si uia possit dari breuior uijs scriptis in alijs meis libris. Hoc autem quærere mihi otiosum uisum est: quia in quibuslibet intelligentijs principia alicuius scientiæ omnes syllogismi nunquam scripti in potentia sunt.

ACVTE (licet grosso uerbo) hic loquitur. Nam ex principijs primis cuiuscunque scientiæ diuersi fiunt syllogismi, & conclusiones similiter diuersæ. istud idem dicas tu in arte & scientia ista, ideo Raymundus alia uia processit multum subtili. Diuisit enim elementa & subtiliauit spiritus & corpora aliter quam fecerat ipse Arnaldus qui suus fuit in hac arte præceptor. Itaque cũ ijsdem principijs naturæ, cum quibus ipsemet Arnaldus operabatur alia uia illa depurando, subtiliando, coniungendo ac demum fixando ampliauit nimium medicinarum modos: ideo hic ait si uijs meis non es cõtentus elige tibi breuiorem præcepta tamen mea illis applicando &c.

QVARE ut existimo. Si tu mea scripta intelligis & non es uijs meis contentus, tibi elige breuiorem, mea præcepta applicando illis uijs. Quæsiuisti quis trium lapidum, utilior, breuior, nobilior, & efficacior: sit sicut plene alijs meis in libris hoc declaraui. tamen ut petitioni tuæ aquiescam. Dico uiam mineralium longam & periculosam fore. Tota enim uia mineralium consistit in duabus aquis quarum una facit lapidem uolatilem sine labore & periculo. Alia autem eum fixat & secum fixatur cum periculo. Quia hæc aqua extrahitur ut nostri ex quodam menstruali fœtenti in massa ti ex rebus quatuor & fortior est omni aqua mundi & mortalis. Cuius spiritus solam tincturam fermenti ampliant & magis periculum est ne in ablutione spiritus aufugiant cum

ingenio

ingenio laborantem, iste lapis cum breuiori tempore & cum magna fortitudine conuersionis producitur.

LAPIS animalis est illæ, quæ non habet finem propter regere elementa, in quo maior est scientia quàm in alio lapide, & quia ibi possunt maxima secreta naturæ extrahi, non solum quo ad lapidis compositionem: sed etiam quo ad cuiuslibet rei in alteram transmutationem, ut hoc in apertorio declaraui, unde effectus istius lapidis est infinitus.

LAPIS uero uegetabilis quanquam longus sit & quāuis sit supremæ compositionis, debet tamē sequi lapidē animalem quo ad rectificationem elementorum & si sic præparatur eius effectus transit in animalem. Sed elixir magnū in uegetabili ita acurtare potest, quòd mirabile uideatur cum tāto effectu transmutationis, ut omne transmutatum per lapidem uegetabilem naturam in uirtute bonitatis et magnitudinis transcenderet, propter quintam essentiam de qua lapis impregnatur quæ in mundo infinita mirabilia facit. Nota

OMNE autem aurum alchimicum ex corrosiuis fit et ex quinta essentia incorruptibili quæ cum fermento fixatur per ingenium artificis. Talis autem quinta essentia est quidā spiritus in lapide minerali mortificatus & ueneficatiuus.

IN animali autem lapide aliquādo etiam est summa medicina corporibus humanis, ut si ex sanguine humano extraheretur. In uegetabili autem lapide ipse spiritus quintæ essentiæ est restitutio iuuentutis & conseruatio corporis humani ab omni accidentali corruptione, & sic ut scis spiritus quintæ essentiæ est illæ qui tingit & transmutat, si cum debito fermento impastatur: & summum & nobilius est & efficacius & utilius opus uegetabilium.

QVAESIVISTI etiam de accurtatione, dico quòd

omnis accurtatio est diminuens à perfectione : quoniam medicinæ quæ per accurtationem fiunt minorem effectum transmutationis habent. Accurtatio lapidis mineralis potest esse multiplex. Sed mihi uidetur ut eius effectus non diminuatur, tunc cum post primam calcinationem & putrefactionẽ quæ fiunt per primam aquam bene limpidam & clarificatam uigenti diebus minori autẽ tempore nihil fieri potest : postea separetur puluis coloris sanguinis et distilletur secunda aqua summo ingenio ne spiritus euadent, scilicet secundum ingenium datum in testamento, & accipe solum ultimam partem aquæ post rubificationem alembici, & in ea aqua solue pulueres locando in aqua calida & ibi cooperto uasæ perseueret die & nocte una post solutionem, postea super pone alẽbicum & distilla in eo balneo totam aquam donec non remaneat nisi quantitas aquæ in pondere puluerum hanc aquam distillatam abijce quia nihil de spiritu debet habere, reliqua quæ remansit cum corpore uase bene clauso in cineribus calidis congella, qua congellata fac aliam aquam & superfunde & procede ut dictum est distillando & congellando & hoc continua usque ad decem uices, quoniam sic est lapis completus, nisi eius uirtutem augere uelis in quantitate. Postea procede soluendo & congellando toties donec congellari tibi placeat uel donec amplius corpus congellari nõ possit & scies quòd in qualibet congellatione decem complectis ablutionibus ut dictum est. Corpora in certa quantitate completæ transmutat in aurum, hãc medicinam in octuaginta diebus ad maximum complere potes.

IN animalibus non uideo accurtationem aliquam, nisi ut terra cum igne regatur & secunda aqua cum aere & idem ualebit & est accurtatio medij temporis. Nunc ad

Accurtatio lapidis mineralis multiplex

uegetabilia uenio ubi eſt principale intentum & ſecundum ingenium magis ſecurum quia ſemper timetur in minerali ne ſpiritus in ablutione aufugiant, propter aperire uaſſa hic non eſt timendum, quia uas ante fixaxionem non aperitur & ut te magis ad uegetabilia teneas, tibi hoc ſecretũ reuelabo.

ACCIPE nigrum nigrius nigro & ex eo partes decẽ et octo diſtilla in uaſſæ argenteo, aureo uel uitreo, per modũ dictum in teſtamento & in prima diſtillatione ſolum recipe partem unam cum dimidia & hanc partem iterum pone ad diſtillandum, & eius recipe quartam partem & tertio diſtilla, & huius recipe duas partes, & in quarta diſtillatione paucum minuſquam totum, et ſic diſtilla illam partem uſque ad octo uel nouem uices poſtea habeas duo uaſſa facta in modum picturæ geminorum, quorum quodlibet habeat alembicũ annexum & in uno alembico ſit ingenium ut bocia intret & ſit æqualis ſpiſſitudinis ad unam palmam. Hæc autem ratio eſt, ut firmiter poſſint inſimul colocari, pone ergo in qualibet bocia unam libram huius aquæ & unam untiam fermenti, bene & optime purgati & foliati & habeas furnum cum ingenio factum, ubi unus ignis carbonum poſſit tantum per brachia ipſius furni temperatum, æqualem & continuum calorem partiri. ubi colloca tua uaſſa & fac ignem, & eſt hoc ingenium excellentiſſimum, quia hic ignis non poteſt fieri maior quàm neceſſe eſt. Tunc enim quando ampullæ ſentiunt calorem, ſtatim ſoluitur fermentum. tunc liga circunquaque ad cannas alembici ſpongiam, quæ tamen canne ſint ample circa alembicum & bene ſpiſſe & ubi intrant uaſſa ſint ſtricta & illas ſpongias tene continuæ. madidas cũ aqua frigida, & ſolutione completa continua ignem & uidebis aſcendere fermentum totum ſolutum cum aqua ſua & diſtil

labitur de uno uase in aliud cōtinuæ & cum hoc ingenium apparenter uidebis qualiter quælibet libra, bis distillatur in die & bis in nocte & remanet continuæ una libra in quolibet uassæ, quia quantū ascendit: in uno uassæ tantum intrat de alio & cum sic uideris ascendere & descendere cum æquali igne, continuæ uidebis qualiter ratione caloris inspissatur et subtiliatur spiritus. Et hoc est miraculum huius artis, quia si diu ita distillaueris continuæ semper aqua ascendet in gradu subtilitatis & acuitatis & continuæ propter fermentum inspissatur, ergo & quanto distillatio fuerit leuiori igne erit subtilior spiritu & fortitudine & ingrossatur fermentum, hunc autem modum tene usque ad uiginti uel uiginti duos dies, & inspissatur quinta essentia huius aquæ benedictæ sic quòd amplius non ascendet, sed cum fermento fixabitur & in lapidem conuertetur, & cum uideris hoc. ambo uassa extrahe sic simul & loca in fimo uel balneo. Et iterum statim in una nocte soluentur et iterum congella & hoc facias ter & amplius lapis manebit in dei uirtute & potentia exaltatus quod bene congellari non potest, quoniam ut oleum uidetur aliqualiter inspissatum, & hic est pretiosior modus omnibus.

TAMEN scire debes quòd si fermentum album posueris in decem diebus cōgelabitur quinta essentia super eo quod est res multum grossa & terrestris & firma est in luna. Sed non ita cito soluitur post complexionem fixionis quintæ essentiæ sicut in sole. Vnde quasi in fine complementi tempus non est diuersum in albo & rubeo, & Deus nouit quòd hic modus in effectu subtilitatis & uirtutis & bonitatis cunctis operibus mundi est subtilior & melior, quanquam illas proprietates elixir non habeat, quas philosophi elixir habere affir-

mant,puta quòd ſi hanc medicinam completam miſcueris cũ quouis metallo, & poſtea hoc metallum metallo, ſcilicet quòd transformatio fieret ſecundum primum principium ſi iungeres medicinam luneam & lunam ſoli quòd ſol in lunã conuerteretur. Hæc proprietas in noſtra medicina ſic confecta non reperitur. Quia iam quinta eſſentia quæ totum lapidem componit quo ad eius motum & tincturam eſt fixa & firmata in fermento ſibi adiuncto & fixatur ſemper, atque firmatur ſecundum fermentum ſibi adiunctum ſic quòd facit tranſmutationem ſecundum hoc fermentum. Sed ſi uel les medicinam facere uniuerſalem breuiorem ſecundũ dictum modum non opporteret te facere fixionem quintæ eſſentiæ ſuper aliquo metallo alio. Sed ſuper propriam ſuam terram & tunc cum metallo coniungere, tamen hoc mihi nunquam placuit, quia talis fixio eſt multum periculoſa, & longa,& raro terra propria eſt bene naturalis,& ſi bene naturalis eſſet, tamen effectus ipſius poſt complementum eſſe non inuenitur tantæ potentiæ ſicut hic quando quinta eſſentia ſuper altero fermento fixatur ubi cito fit fixio,& effectus citius & fortius. Si cauſas ſcis ut puto, quare medicina tranſmutat me uerum dicere affirmabis. Tene ergo te hic et meum ingenium tibi notum feci.

ET ſcias quòd peracta decima diſtillatione ſi in ea aqua ſolueris aurũ, & poſtea euolare permiſeris aquã lento igne. Et aurum demum in humido loco uel balneo locaueris ſtatim in quatuor diebus per ſe ſoluetur.et hæc ſolutio eſt aurum potabile habens infinitas uirtutes ut in libro conſeruationis humanæ uitæ ſcripſi. Aurum potabile.

INSVPER ſi cum illo auro ſic ſoluto bene immiſcendo impaſtaueris argentum uiuum ſepties ſublimatum cum

uitriolo & si fuerit pars una auri: septem sint argenti uiui sublimati & postea sublimaueris impastatum aliquibus uicibus semper sublimatum super fœces reducendo fixabitur mercurius in medicinã penetrantem & tingẽtem. Item aliud miraculũ si unciã unã huius auri sic soluti per se ponas in igne lentissimo octo diebus cum centum partibus mercurij congelat totum in aurum. hæc sunt mirabilia naturæ, & tamen hoc totum uenit ex parte spiritus aquæ quæ in solutione auri cum auro inseparabiliter fixatur. & postea per ingenium altum poteris miscere modos mineralium & uegetabilium & medicinam altam uia breui in hunc modum componere.

DISTILLATO lapide uegetabili usque in eam distillationem quòd tota aqua sine phlegmate sit. & hoc in quinta uice contingere solet, tunc habeas optimi uitrioli bene lucidi & optimi cinaprij in æquali pondere & simul miscendo optime tritura & in sole sicca & postea circa carbones sic quòd uideatur tibi quòd tota aquositas exiuit. tunc cum sic est proijce intra aquam tuam & distilla bene lento igne in principio & in fine forti ut moris est in aqua philosophorũ acuta, & sic spiritus quintæ essentiæ uitrioli et cinaprij uel antimonij qui principaliter cõstituit lapidem mineralẽ miscetur et coniungetur cũ spiritu quintæ essentiæ aquæ nostræ ardẽtis benedictæ qui spiritus est anima lapidis uegetabilis ut tibi notum est. & hoc continua usque ad decem uices puta à quinta distillatione incipiendo & sic cum istis corporibus cõtinua distillationẽ quinquies, & firmiter habeas menti quòd res tuæ sint optime siccatæ & aridæ antequam in aquam proijcias sic quòd tota aqua sit exiccata & solus spiritus remaneat, qui propter fortitudinem ignis, spiritui aquæ ardentis coniungatur & in qualibet distillatione nouas res im-

ponere debes. Cum autem perfeceris decimam diſtillationem computando à principio diſtillationis aquæ ardentis impone aurum in pondere ut ſupradictum eſt in uegetabili per ſe & loca infurno componendo ſingula ut dictum eſt. & tunc uidebis mirabilia, quoniam in decem diebus completur tota fixio quæ in ſimplici uegetabili in uigintiquinque non completur uel uix, & hoc eſt quia unus ſpiritus ingroſſat alium, & quia ſpiritus quintæ eſſentiæ uitrioli eſt magis ſpiſſus & groſſus quam ſpiritus aquæ ardentis & etiam quia magna eſt concordantia inter ſpiritum uitrioli & naturam auri, quia ambo ſunt ex eiſdem principijs cũ mineralia ſecum trahant originem, ideo ſpiritus uitrioli coniũctus ſpiritui aquæ ardentis ſpiſſat eum & adhærere facit cito auro ut ſecum fixetur & crede mihi, quia hæc accurtatio eſt præexcellens in arte quantum ad aurum alchimicum, non tamen quantum ad uirtutem medicinalem, Aduerte ergo quia multi philoſophi dixerunt infinitas præparationes puta calcinationem ſolutionem &c. & hoc totum ad finem ut ſpiritus quintæ eſſentiæ bene poſſet coniungi cum fermento, & fecerunt multas reiterationes ut ſpiritus iam coniunctus corpori in alia operatione eam fortificarent per alium ſpiritum & ſic fecerunt unam aquam & calcinabant ſpiritus & dixerunt ſpiritum adhærere & fecerunt aliam & ſoluebant & iterum coagulabant &c. & ſic ſe fatigauerunt multis diebus antequam aliquam medicinam perducerent & hic tibi notum eſt qualiter hoc quòd ipſi diuerſis operationibus & maximis periculis quæſierunt hic multo meliori ingenio puta unica actione completur, & neceſſe eſt hanc medicinam eſſe optimam & meliorem quam ſi per ſuos modos expleretur, quoniam in ſingularibus aquis pauci ſunt ſpiritus, & quando agunt,

agunt ſolum in extremitates & alij ſpiritus cum illis fixantur et res groſſæ ſic ꝙ medicina erit aliquãdo fugitiua quia ſpiritus non ſunt in intimis fermenti ſed in extremis ubi ſpiritus fixari non poſſunt, ideo &c.

ET ſic facta fixione procede per ſolutionem per ſe in balneo ut dictum eſt in uegetabili. Sed eſt ſciendum. hic lapis ex mixtis non ſoluitur ita cito per ſe ſicut uegetabilis per ſe, tamen citius ſoluitur quàm mineralis per ſe, & ſic tenet medium & ſolutio eius eſt in nouem diebus & oportet reiterare has ſolutiones quæ in balneo fiunt per ſe aliquotiens & ét fixationes ut medicina plus penetret quia medicina bene penetrans & fixa eſt quæ bene tranſmutat, & quanto plus penetrat citius corporibus coniungitur & exit maius elixir. Iam enim omnia breuiſſime modo poſſibili tibi ſcripſi. Sed ut omnia breuiſſimo modo mihi poſſibili ſcribã. ſcire debes quòd ex plumbo fino nigro philoſophorum extrahitur quoddam oleum aurei coloris uel quaſi cum quo ſi lapidem mineralem uel mixtum uel animalem poſt fixionem primam ſolueris bis uel ter tribus aut quatuor diebus, excuſabit te ab omni labore ſolutionum & coagulationum ratio eſt. quia hoc eſt oleum occultum quod facit medicinam penetrabilem amicabilem & coniungibilem omnibus corporibus & augmentat eius effectum ultra modum ſic quòd in mundo hoc ſecretius eo nõ eſt. unde mirabilia dico quòd omnibus antiquis philoſophis incredibilia forent, ſcilicet ſi ſciueris hoc bene (ſcilicet oleum) ab aqueitate ſeparare & laboraueris in eo ex modo mixtionis iã dato poteris in triginta diebus lapidem componere. Hoc autẽ oleum non eſt neceſſarium in uegetabili per ſe quoniam ſolutiones ibi & coagulationes ut dictum eſt cito fiunt, tamen ſi fierent ſublimationes ibi credo tincturam lapidis multum am

Ripleus in rup[...] illa Alchemie

pliari, non puto accurtationes esse quas iam ista parua epistola tibi certissime non declaret. elige ergo ex ea intentum tuum laudans Deum semper. Amen.

Methodus lacinij super epistolam Raymundi.

n ON me latet difficillimum opus aggredi si Lulli epistolam nunc exponere uelim nam discolis & illis, qui nimium sibi assumunt placere, esset impossibile, & si omnibus placere non ualeo, paucos ne derelinquam? Dicam igitur quæ sentio & ex bonis autoribus collegi, & primo notes uolo omnia ipsius Raymundi opera isto suo sale uegetabili ferè esse plena, quod sæpissime Mercuriũ uegetabilem, aquam uitæ, Menstruum & sanguinem menstrualem appellat, dicitq; quòd habet corporis proprietates, & producitur ex semine tanquam ex fœmina, estq; generatiua & nutritiua, & crescere facit dura uidelicet aurum & argentum, deducitq; ea in actum, scilicet quousque in lapidem conuertantur. Si igitur crescere facit aurum & argentum clarum est, quòd fiet hoc mediante eorum solutione, per consequens ergo soluit corpora: quæ tamẽ debent prius physicæ calcinari, solui & in naturam spirituum reduci & tunc ipsa uocitat foliata, opus tamen hoc non fit cum uegetabili ut multi fatui putant, sed fit cum rebus sui generis, ut ipse Raymundus in suo codicillo amplissime demonstrat. Ideo hic dicit Raymundus, quod tota uia mineralium consistit in duabus aquis quarum una facit lapidem uolatilem, & iam dixi tibi in præcedentibus, quòd alchimici uocant lapidem, illud quod non euaporat ab igne, opus est ergo talem lapidem facere uolatilem, & cum alia aqua illum fixare, quæ secum

etiam ipsa fixabitur per ingenium artificis, uti ipse hic loquitur, dicés, quòd hæc sua quinta essentia cum fermento fixatur, nam quinta essentia quæ totum lapidem componit quantum ad eius, scilicet modum & tincturam, fixatur & firmatur secundum fermentum sibì adiunctum sic, scilicet quia faciet transmutationem secundum illud fermentum. posset tamen fixari quinta essentia super propriam terram & illá coniungere metallo, & hoc Raymundo non placet, quia quá do fixatur super altero fermento, sit illud A, uel B, tunc tale opus fit citius & effectus eius erit fortior & magis naturalis.

SIMILITER de isto sale loquens Rhasis in lumine luminum dit, quòd scilicet sine isto sale (quem armoniacum uocat ipse) impossibile est finem huius scientiæ possidere. Cófirmat hoc Vincentius historicus in suo speculo philosophiæ naturalis dicens. Ampliantur enim tincturæ metallorum sale mediante, quomodo autem fiat hoc, secretum est. Raymundus tamen in plerisque locis docet modum, & cum tali menstruo atque sale extrahit à metallis animas quas naturæ sulphur appellat eosq; per ignis expressionem à suis terris uolare facit ad latera uasis tanquam folia talchi, & uocat sæpe illud, quòd euolauit metalli sperma, ex quo ipse extrahit quatuor elementa cum suo menstruo celico circulato mediantibus auxilijs digestionum & distillationum. Demum ipsa elementa fixat super terram suam, soluit & coagulat, sicq; lapidem illum magnum philosophorum componit. Nos autem minus auri famelici, hac sola Raymundi epistola có tenti, magnum elixir altioribus ingenijs relinquimus, nisi aliter Deus optimus maximus, sua pietate bonitateq; ordinauerit, cui sit gloria sempiterna. Amen.

PRO nunc autem sic operare poteris. Facito aquam ex uitriolo siccato sale nitro atque cinabrio ad medium illorũ, qua facta reitera libram unam huius aquæ cum libra media cynaprij tribus uicibus semper addendo de nouo cynaprio, tunc eam per se rectifica ut bene sit purificata. Demum accipe istam aquam claram, & cum ea misce tantundem aquæ uegetabilis acutæ cum terra sua sublimata uel fixa non est curandum, modo per aeream distillationem cum ea sit distillata, & caue in actu mixtionis, ut paulatim & caute misceas, cum diligentia, & sic stent per diem naturalem uase sigillato ut simul bene misceantur. Tunc stilla in balneo totam aquam, & iterum superinfunde atque iterum distilla, & opus hoc itera quousque bene sit unitus spiritus mineralis cum spiritu uegetabili & uideas eos unitos in fundo botiæ in forma glaciei. Abijce aquam distillatum quia amplius nõ utimur ea, si uis hunc spiritũ seu glaciem multiplicare multiplica cum nouis aquis, semper tamen in balneo distillando ut fecisti prima uice, ponas tamen librã unam aquæ fortis super unciam unam istius salis, & illud idem fac cum aqua uitæ summæ rectificata & sic poteris multiplicare hunc glaciem siue (ut rectius loquar) ignem quantum libuerit.

RECIPE de isto spiritu, seu sale, siue glacie, seu G. uegetabili, quod idem est libra una, & contere cum uncia una solis uolatilis, seu foliati uel soluti, & in naturam spiritus reducti, mediante sua aqua menstruali suæ naturæ cõformi. Et noli esse fatuus nam aqua, quæ facit lapidem uolatilem non est aqua uitæ (ut iam dixi) cum autem tu habebis aurum uel argẽtum sic foliatum habebis illum dispositum ad dissoluendum & uniendum cum glacie supra notato, pone ut dictũ est ambo in balneo per dies octo & totum

dissoluetur in aquam coloris auri, fac insimul circulare in uasæ germinorum per dies uiginti uel circa & congelabitur in lapidem coloris rubini, dissolue in balneo, & congela in cineribus & erit medicina, cuius una pars cadit supra centum mercurij uel Lunæ et uertet in Solem sicuti ab ipso Raymundo iam narratum est.

Tu uero non excuseris per hæc quæ tibi tradidimus ut nil huic operi addas de his, quæ Raymundus ipse plerisque in locis docet, sed ingenieris ut ad nobiliorem gradum, medicinam hanc conducere ualeas.

FINIS.

COLLECTANEA LACINII SIVE BRE=
uia excerpta ex libro luminis luminum Rhasis.

q VIA radix ſcientiæ quæ dicitur alchimia in ſolutione principaliter cõſiſtit. Circa hoc inſiſtendum ut ſciamus, quæ in natura ſunt quæ poſſunt cuncta diſſoluere, & ſoluta poſtmodum coagulare, niſi enim in uaporẽ naturalia cuncta tranſeant, in illis per ſui naturam, fruſtra erit operatio in hac arte, quòd ſi ſolutum propoſitum fuerit, artifex multipliciter gaudebit. hinc eſt, quod dicunt naturales totam artem in ſolutione & coagulatione conſiſtere, pariter & in operatione. Ad culmen ergo ſcientiæ hic uolentes accedere, quæ ſoluuntur in hac ſcientia practicemus. De atramentis ergo & aluminibus, iſtorum uim habentibus, de ſpiritibus mineralibus de ipſis metallis & lapidibus precioſis, Dei fauente gratia dicere non dubitamus. Quæ natura eorum ſit, quibus & quot modis ſolui habent & coagulari ad complementũ, intelligenti & operanti fideliter reſerabimus, quam ob cauſam & tincturas inſeparabiliter ſtudere uolentes, docebimus. unumquodque præmittimus quod ſub teſtimonio artis huius quam experti ſumus et quicquid diximus fideliter operanti in operatione manuum manifeſtemus, ut operatio qualibet eluceſcat. Et quæ de atramentis tractare promiſimus tractabimus & in ijs ſtudeas & non ceſſes.

De atramentis.

a TRAMENTVM multiplex eſt, quoddam nigrum, quoddam ſubrubeum & quoddam ſub uiride uel uiride, & quodcunque ſumatur calidũ

& siccum est. Et est sibi occulta natura & mirabilis. Atramentum quidem uiride mixtũ argento uiuo facit ipsum coagulari & facillime sublimari, unde scire potes quòd cum nullo alio argentum uiuum sublimari potest sicut cum atramento. ipsum enim atramentũ arg. ui. de facili mortificat ut sublimetur, & de facili soluatur & redigatur in aquam currẽtem. Crede ergo mihi & aperi oculos tuos & tempta. Et ut facias aquam atramenti præparetur primo sic. Recipe de atramento uiridi ultramontano: quassa ipsum & pone in olla & claude ollam fortiter cum argilla, & postea sepeli ollá totam inter carbones & fac ignem lentum à principio per duas horas. Postea fac ignem fortem sufflando fortiter cum follibus per alias duas horas & postea dimitte ignem usque ad consumationem sui spiritus, & refrigerata olla aperi eam & inuenies atramentum rubeum rubedine ualde intensa, accipe illud & pone in uase uitreo & superpone in triplo de urina puerorum clara & reseruata ad octo dies & si fuerit distillata, melius ualebit, uel de aceto distillato uel de aqua dulci clara & pulchra, cooperi ergo uas illud pro puluere & reserua donec tibi necesse fuerit.

De aluminibus.

a LVMINVM multa sunt genera. Aliquod dicitur Iameni & illud est plumosum & est ualde candidum & ad soluendum habile est natura acidum unde sic cognoscitur ab alio, quia plumosum est candidum & acidum. Et istud alumen laudauerunt philosophi dicentes, quòd hic est lapis lapidum & inter omnes lapi-

des primatum tenet, quia non est ita durum aut molle quod per ipsius naturam de facili non dissoluatur & est augmentatum, unde propter hoc uoluerunt dicere quòd est de natura uegetabilium. Est autem aliud alumen uiride & in puluere, & quodã est citrinum quoddam subalbidum & hoc est admodum calcis. Est & quoddam alumen in lapide admodum salis gemmæ. Et siquidem omnibus ijs utimur, quod tamen melius est in arte alumen dicitur Iameni de quo primo fuit mentio facta. Recipe ergo de alumine Iameni quantum uis, & suauiter tere in mortario æneo, & pone illud in olla enea, & superfunde illi in sextuplo de urina puerorum reseruata & clara & pone ad lentũ ignem & dimitte quousque consumetur medietas urine uel duæ partes, & postea remoue ab igne & cola per filtrum & quod colatum est pone in uase uitreo & cooperi illud & serua.

NOTA quòd alumen præparatur cum urina puerorũ distillata, ita tamen quòd sit una pars aluminis & quatuor partes urinæ distillatæ, contere ergo alumen bene & pone in urinam & soluetur, cum autem solutum fuerit distilla per filtrum & congela & fac hoc sæpe & habebis eum ad uelle tuum. Eodemmodo fac de omnibus consimilibus.

PRAEPARATIO salis communis, quia illud sal est origo omnium salium. Recipe ergo ipsius salis communis quantum uolueris & quinquies tantum de aqua dulci calida & in ipsa aqua sal commune & distilla per filtrum & congela, reitera hanc operationem sæpe et inuenies ipsum in modum crystalli & serua.

De ſalibus.

SALIVM multa ſunt genera quoddam armoniacum & in ipſo ſunt abſcondita omnia ſecreta philoſophorum, & ipſum appellauerunt aquilam, quia ſicut aquila uolat ſuper omnia uolatilia altius, ſic ſal armoniacum altius exaltatur ſuper omnia alia. Quidam uocauerunt ipſum ſagittam ex eo quòd nullus poteſt conſequi operationem huius artis ſine hoc ſale ſicut etiam ſagitta non poteſt emitti ſine arcu, & eſt ualde intenſum in caliditate & ſiccitate. Et nil aliud eſt niſi uapor inſpiſſatus, componitur enim ex uapore collecto in balneis ex fuligine. Eſt & ſal gemmæ quod eſt pretioſius alijs, & eſt ualde candidum, & eſt quaſi criſtallus & eſt bene ſolubilis & multum ualet ad operationẽ huius artis ut eius efficacia declarat. Eſt & ſalnitrum, & aliud eſt ſal commune, & illud diuerſificatur ſecundum diuerſa loca, quia quoddam magis amarum quoddam magis album, & quod albius eſt, eſt magis ſolubile & efficacius. Illud quod diximus de alijs intelligas ſecundum magis tamen & minus hoc unum ſcito in omni genere ſalium, quòd quã to purius eſt tanto efficatius. Aperi oculos tuos ut uideas & cor ut intelligas quoniam loqui uolo. Eſt quoddam ſal quod abſconderunt philoſophi & illud eſt ſal alchali. Et ſi iſtud habere poteris ſufficiet tibi in arte. inſiſtamus ergo huic.

RECIPE de ſale communi partem unam, tere, pone in olla, & bene cooperias, pone ollam in furno figuli, à ſero uſque ad mane, tunc accipe ſal & tere, & pone in uaſe uitri, & ſuperpone de aqua atramenti ſuperius reſeruata, & hoc ad rubeum, uel de aqua aluminis ad album, ſuper

pone

pone ergo in duplo uel in triplo, & dimitte ad octo dies. Constans est quòd aliquid indissolutum remanet. Et quòd solutum est tendit superius & super natat, quasi oleum, & est candidum & ut uerum dicam mirabile in oculis cuiuslibet. Et istud appellauerunt philosophi oleum philosophicum uel aquam sapientiæ, quia nunquam nisi philosophus potuit apprehendere, quia cum uideatur aqua pura esse, latet ibi crystallinus uapor, quia illa aqua coagulata reperitur lapis ualde splendidus & ille lapis dicitur sal alchali. Quod ergo melius pateat, sic facias. Accipe sal commune sicut dictũ est, assa illud, & illud assatum pone in uase uitri & super pone in triplo de aceto distillato uel de aqua clara & pulcherrima, & iterum accipe de alumine zucharino medium quantum fuerit sal, & tantundem calcis uinæ, mistis cum alumine, tere simul & pone in uase uitri, & superpone illi de aceto distillato uel de aqua clara in triplo. Et si uis pone uncias duas mellis apum, & dimitte per tres dies, tunc accipe illud quod solutũ est, uidelicet quòd enatat super sal clarum & limpidum & omnino sine fece, & pone illud in parua ampulla habente strictum collum. Similiter accipe illud quod enatat super calcem & alumen et pone illud in eadem ampulla, cum aqua salis. Illud autem caueas quòd nullo modo de fœce imponas, frustra enim teneres opus tuum. Cum ergo habueris ampullã plenã duabus istis aquis uidelicet aqua salis & aluminis & calcis debes illam coagulare, qua coagulata inuenies lapidem candidum admodum cristalli, hunc absconde à puluere. Illud autem quod diximus de solutione salis communis, intelligas de sale nitri & gemmæ. Et sicut à sale cõmuni per solutionem habet fieri sal alchali, sic ex alijs tribus multo melius & efficacius. Et sic cum fuerit solutum

& coagulatum, id quòd solutum est iterum soluas & coagules, & si hoc tertio, uel quarto feceris, quod de facili fieri potest, uere in manibus tuis uidebitur laudabile opus. Experto crede quòd ipsum sal sic ter uel quater solutũ currit ut aqua si cõmisceatur metallo, ita ut uncia una super centum, uel ducentum, uel etiam trecentum cuiuscunque metalli. Nimirum quia cum sit solutum multotiens facit laudabile opus. Quod ergo dixi de sale nitri si sic intellexeris inferius in aliis uidebis mirabilia mundi.

De sale armoniaco.

n VNC ergo circa sal armoniacum insistamus. Accipe de ipso quantum uis & tere et pone in olla. cooperi illam, & pone in furno ad assandum & illo assato, accipe iterum & tere & pone in uase uitreo & superpone illi in duplo de aceto distillato uel de aqua pura et clara. si posueris de aqua atramenti ad aurum, uel de aqua aluminis ad argentum fiet laudabile opus, dimitte ergo ad octo dies postea sequestra illud quod solutum est, ab eo quod non est solutum: debes enim accipere solũ quod enatat, quod clarum est & limpidum, ita quòd nullo modo fœces commisceas. Non debes credere quòd totũ sal soluatur, sed illud totum quod solutum est accipere debes. Accipe ergo illud solutum & pone in ampulla per se quæ habeat strictum collum, & coagula & postquam coagulatum fuerit, accipe illud et custodi à puluere quia clarum est & candidum. Modo tere illud, postea pone illud in alludel sed debes supponere ei de sale communi assato in fundo alludel. claude illud alludel in iuncturis cum luto sapientiæ & pone ad soblimandum in furno

ſuo & fac ignem ſubtus à principio à mane lentum uſque ad tertiam. Poſtea fortiorem aliquantulum à tertia uſque ad meridiem, tunc remoue ignem, & refrigerari dimitte. Poſtea aperi & inuenies ſal armoniacum totum in coopertorio alludel clarum & ualde candidum. Accipe illud & reconde & cuſtodi à puluere donec eum cooperari uolueris et erit opus non deficiens.

ALII ad ſublimandum ſal armoniacum, recipiunt de ipſo quantitatem quam uolunt, & tantundem ſalis communis bene præparati. hæc omnia conterunt cum aceto boni uini quater aſſando, imbibendo, & conterendo, & poſtea ponũt in uaſe ſublimatorio ad ſublimandum & dãt ei in primo ignem ualde lentum & per nouem horas inuenies ipſum in prima ſublimatione ſublimatũ. Secunda autem uice ſic ſublimabis. Recipe ipſius quantum uis ſemel ſublimati & tantundem ſalis communisbene præparati, & hæc contere cum aceto boni uini & aſſa ſemel, & exicca, & pone ad ſublimandum & inuenies ipſum album & reiterare poteris fæces renouando &c.

De ſpiritibus.

SUNT autem ſpiritus minerales tres argentum uiuum, ſulphur & arſenicum. de omnibus dicendum. Et primo de arſenico. Eſt autem arſenicum calidum & ſiccum, maxime uirtutis ac poteſtatis & uilis pretij. Neſcit enim aliquis quæ ſunt occulta in ipſo, niſi enim hoc ſolum eſſet argentum uiuum maxime obtineret primatũ inter alia. Et eſt combuſtiuum omnium aliorum corporum, de facili enim comburit æs & alia. Eſt autem duplex arſeni

cum, quoddam pallidum quoddam rubeum, & quod rubeum est multum ualet ad combustionem corporũ quòd pallidum est ualet ad solutionem quorũdam corporum & etiam ad tincturam, & eius condimentum est cum argento uiuo, ad hoc ut lunam faciat. Et quia naturam habet igneam & in uaporẽ est statim eleuatur, quia spiritus est. Ad hoc niti uolumus cum philosophis omnibus ut ipsum de spiritualitate in corporalitatem redigamus, & sicut in igne non sistit, sed ab ipso fugit. Ita niti uolumus ut in ipso remaneat, nec fugiat unquam, & remanendo colorem faciat ijs quæ sibi pariter sunt admixta. Sciendum quòd maximam affinitatem habet cum aceto & cum ipso decoquitur admixto sale & de spiritualitate sua reddit incorporalitatem.

ET est sciendum quòd ipso tripliciter depurato facit opus ex se mirabile. Primo siquidem debet lauari. Secundo sublimari. Tertio exaltari. Et cum exaltatum fuerit faciet, opus quòd nemo poterit credere, nisi expertus. Decoquetur ergo primo sic. Accipe de ipso quantum uis, & de pallido foliato & non de rubeo. tere illud fortiter in mortario, postea in marmore. Ita quòd sit bene tritum, & sit sicut puluis: & pone in ollam uitreatam & superpone illi in quadruplo de aceto forti & claro. In quo fuit solutum sal per tres dies. Postea dimitte ad ignem lentum donec recedat humiditas & fortiter desiccetur. Postea extrahe illud & pone in scutella & lana fortiter tum aqua dulci & clara donec recedat salsedo postea desicca ad solem. Et iterum pone in olla uitreata & superpone in quadruplo de aqua aluminis supradicta et dimitte ad ignem donec desiccetur. Postea pone in alludel & superpone in duplo sui de sale communi assato et claude alludel & iuncturam eius fortiter cum luto sapientiæ.

Postea pone super ignem ad sublimandum à mane usque ad meridiem. Postea remone ignem, & refrigerato uase, aperi inuenies illud in coopertorio ualde candidum. Accipe ergo illud: & pone in uase uitri & superpone illi de aqua aluminis quantum est ipsum dimitte per octo dies. Postea accipe quod enatat & pones in ampulla parua habente strictum collum, postea coagula & inuenies ipsum lapidem admodum crystalli reserua ipsum, donec tibi necessarium fuerit, & custodi à puluere. Et si arsenicum coctum fuerit cũ lacte uel oleo amygdalarum amararum, et postea cum aqua aluminis reperitur ualde clarum & pulchrum in sublimatione. Hoc unum scito quòd si in sublimatione reperis ipsum clarum & candidum de facili soluetur, & sine defectu operaberis cum eo. Et si ipsum cõiunxeris cum argento sicut postea dicetur, facit opus ad mirabile. Et si fuerit coctum arsenicum cum oleo oliuarum & postea cum aqua atramenti reperitur ipsum in sublimatione clarum & ualde rubeum et de facili soluitur & si admixtum fuerit cum fermento facit gaudere oculos alchimistæ. Arsenicum autem rubeum multum ualet ad combustionem corporum sicut postea patebit. Non tamen ita de facili sublimatur sicut pallidum foliatum, nec etiam de facili soluitur. Et propterea cum operari uolueris in arsenico ad sublimationem & solutionem circa pallidũ & foliatum insistere debes. Et si uolueris ipsum sublimare cum argento uiuo bene poteris facere, debes enim decoquere sicut prædictum est, & in libra unam arsenici pone unciã unã, arg. ui. & sic sublimabitur cum ipso ad modum perlarum.

De ſulphure.

C ONSEQVENTER dicere debemus de ſulphure. Et eſt ſciendum, quòd omnino & eodem modo eaſdem decoctiones recipit ſulphur ſicut arſenicum. Multum enim tranſmutatur ipſum ſulphur per decoctionem aceti & ſalis, etiam ſi decoquatur in oleis multum ualet. Sed quia ſulphur in caliditate & ſiccitate habet ad mixtam uentoſitatem: propterea non de facili ſublimatur. Veruntamen curandum non eſt, ſi ſublimari non poſſit. Inſiſtas ergo ut bene decoquas & decoctum ſoluas & cadet in terminis tuis opus ſuper omnia opera: quia ſicut dixerunt philoſophi hoc ipſum facit aurum cum argento uiuo, & ſi intellexeris quæ ſequuntur cum ad perfectionem, id eſt, ad ueram decoctionem & ueram ſolutionem ducis, perficies opus tuum. ſola hæc tria ſufficient tibi & conſulo ut abſcondas. Argentum & aurum ſine ipſis fieri non poteſt. Quiddam dixerunt, quòd ſi immiſceatur ſulphur calci uiue, poterit cũ ipſa de facili ſublimari. Nolo tamẽ ut fruſtra labores ſi enim feceris quæ præcepi ſufficient tibi, hoc unum ſcito, quòd arſenicum maxime ualet ad argentum, ſulphur uero ad aurũ. Eſt enim ſulphur album à parte extra & rubeum à parte intra. Arſenicum uero econtrario ut in effectu patet.

SVLPHVR album ſi uolueris habere rubeum diſſolue in aqua rubea per contritionem & imbibitionem & bonã decoctionem diſſolutum congela in lapidem & congelatum diſſolue iterum cum aqua rubea & iterum congela. Tertio uer[o] cum eadem aqua rubea ſolue et ſublima totum per ignẽ fortiſſimũ, et quod in ſimilitudinẽ eſt pulueris aſcẽdit ſurſum,

est sulphur albissimum, quòd uero remanet infundo deorsum est sulphur rubeum tinctum uti scarlatum & istud est sulphur optimum secundum Aristotelem. hoc autem sulphur conuertet arg. ui. in uerissimũ aurum per artificium non leue.

De argento uiuo.

SEQVITVR de argento uiuo, circa hoc institerunt philosophi nimium & laborauerunt quàm plurimum ad hoc ut ipsum in igne sistere facerent cum ab ipso semper fugere cupiat. Nullo enim modo sistit in igne, de hoc testes sunt omnes artifices alchimistæ. unde si argentum uiuum alicui commisceas statim ignis uirtute remouetur ab ipso. Nimirum quia spiritus est & naturam suam consequi concupiscit. Vnde de ipso dixerunt philosophi quòd argentum uiuum est nubes nubium, est pater ditans filium, est sapientiæ oculus, est fœmina prægnans in eadem die concipiens & pariens. Est ditans pauperem. Fuit dicens auro. Ego te genui cum sulphure. Dixit etiam, argentum cum arsenico generaui. Et post hæc omnia dixit. Ego sum qui ab igne fugio, & omnia quæ ex me sunt in fecem relinquo. Ego sum qui sisto in igne & omnia quæ ex me sunt candida & purissima reddo. Ego sum qui coagulatus coagulo, & qui solutus soluo & qui me habuerit non frustra tenebit. Quod autem de ipso dicit quòd sistit in igne. Et pro maiori parte habeo testes quòd ab igne effugit. Aperi cor tuum & occulta ipsius reserabo tibi, & dicam eius coagulationem in rubeum & eius coagulationem in album. dicere non dimittã eiusdem solutionem & sic si feceris uidebis constantiam eius & in igne ipsum solui sicut sistit metallum. Lauetur ergo

primo cum aceto & sale, secũdo sublimetur uel coaguletur, tertio ad solutionem ducatur. Et si solueris ipsum ab a, usque ad g, scies me inter philosophos nominari & semper arti huic credens, nec unquam separaberis à credendo. Accipe ergo de ipso quantum uis, & tantum salis communis tere simul in mortario æneo & pone totum in olla uitreata, superpone de aceto in quadruplo, & dimitte ad lentum ignem donec consumetur totum acetum. tunc remoue ab igne & pone in scutella & laua ipsum cum aqua clara & dulci, & separa ipsum à sale. Postea accipe tantundem atramenti uel uitrioli, tere simul & pone in alludel & impasta illud totũ cum aqua clara agresta, uel cum aceto distillato. Postea pone ad lentum ignem & sicca postea pone in alludel & cooperi & firma bene iuncturas cum luto sapientiæ. Postea pone ad ignem lẽtum à mane usque ad tertiam. Postea ad fortiorem à tertia usque ad meridiem seu nouam. Tunc remoue ignem & refrigerato uase, aperi & inuenies illud totum in coopertorio alludel album sicut niuem ad modum camphoræ. Accipe ergo illud & tere & pone in uase uitri & superpone de aqua atramenti in duplo & dimitte per 8. dies. Postea accipe aquam quæ enatat & pone in ampulla parua quæ habet strictum collum & coagula & inuenies coagulatum ipsum clarum & rubeum in modum granati reserua & custodi à puluere, donec tibi necessarium fuerit. Item accipe uncias tres olei communis, scilicet oliuarum, & pone in olla uitreata & pone ad ignem lentum usque bulliat & statim cum bullire inceperit, pone ibi mediam unciam sulphuris crocei & clari, & moue illud ut liquescat ibi sulphur statim remoue ab igne & dimitte infrigidari. Postea ponas ibi unciam unam arg. uĩ. & iterum pone ad ignem & dimitte

quod deſiccetur, poſtea extrahe illud de olla & pone in allu del bene cum luto ſapientiæ clauſo. Poſtea pone ſuper ignem à mane uſque ad nonam & ſublimabitur ualde bene, aperi & inuenies illud in coopertorio rubeum ualde tũc tere illud & pone uaſe uitri & ſuperpone de aqua atramenti in duplo & dimitte ad octo dies poſtea accipe quòd enatat, & pone in ampulla & coagula ſicut prædictum eſt, & inuenies illud coagulatum, clarum & rubeum ad modum granati. ſerua illud & cuſtodi à puluere. Hoc ergo modo argentum uiuum coagulatur in rubeum. Si autem uis in album, coagula ipſum ſi uolueris ut argentum faciat, ſerua præcepta mea & nemini dicas. Accipe de argen. ui. quantum uis & tantundẽ ceruſæ, tere ſimul in mortario & pone in olla uitreata, ſuperpone de aqua aluminis uel aqua calcis uiuæ in quadruplo pone ad ignem lentum & dimitte à mane uſque ad tertiam. Poſtea extrahe illud de olla & tere & pone illud in alludel & claude fortiter cum luto ſapientiæ. pone in furno uitri uel panis, uel melius pone ſuper ignem & dimitte à mane uſque in ſero refrigidato aperi & inuenies illud non in coopertorio, ſed inferius admodum cineris. Accipe illud & tere & pone in uaſe uitri & ſuperpone, de aqua aluminis primo dicta in duplo dimitte per octo dies, poſtea accipe oleum philoſophicũ quod enatat & pone in ampulla parua & coagula, & inuenies illud album tanquam glaciem coagulatum in modum criſtalli, reſerua & peſtea ſcies quãtum ualet. Item alio modo ſic coagulatur in album. Accipe unam cannam groſſam & fortem quæ habeat nodos propinquos, & facias ibi foramen paruum. Poſtea impleas ipſam arg. ui. prius loco ſicut prius dictum cum ſale & aceto. Poſtea claude foramen canne cum cera, & præpara ceram per totam, tenue tamen.

Postea super ceram luta totam cannam luto sapientiæ fortiter, & bene undique siccetur. Postea fac foueam in terra, & in fundo foueæ pone laminas plumbi fusas seu liquefactas, & ibi submerge cannam & habeas clauum unum & fige in terram fortiter ut teneat cannam, ita quòd sic canna possit circum uolui & moueri huc & illuc, nec exire extra. considera ergo quòd bene firmes, & quòd optime sit canna perlutata, quia si non, frustra facies. Et si sapienter feceris istud sufficiet tibi ad argentum faciendum. Pone adhuc plũbum super cannam & imple foueam plumbo, ita quòd canna sit tota infra plumbum pone postea ignem carbonum desuper, & suffla fortiter cum follibus à mane usque ad tertiam. Postea remoue ignem & aperi cannam & inuenies argentum uiuum coagulatum durum & forte & album, sicut aliud argentum tere illud & pone in uase uitri & superpone de aqua aluminis in duplo & permitte ad octo dies. Postea accipe illud quod enatat, & pone in ampulla una per se, & coagula & inuenies illud pulchrum & candidum et reserua illud quousque opus fuerit.

DE AVRO.

dE auro philosophi dicunt quòd aurum est effectus solis in hoc ponunt ipsum bene complexionatum in qualitatibus & quando perfecte est depuratum tunc ipsum non recipit decrementum in igne, sed colorem recipit ab igne. Voluerunt aliqui aurum componi posse per artificium, tamen natura nihil facit de auro, nec artificium transponit ipsum, unum tibi dico, quod necessarium est si aurum componere uis, ut aurum fermentes & nisi fermentaueris frustra tenebis omne opus suum, & ad hoc quòd sit fermentum & quòd aliqua eius operatio ualeat, oportet ꝙ sit purum, & quia est purissimum in sua propria natura parum sufficit ei ut amplius depuretur, non enim oportet ipsum multum lauari, quia satis est pulchra materia & pura, sed oportet ipsum præparare ut possit incorporari solum & fermentari, oportet autem ipsum calcinari ante ut infra patebit.

DICIT Rhasis in hoc capitulo quòd philosophi. Multa posuerunt experimenta, multiplicando uerba & occultando dicta sua ut non intelligeremus. Et dicit quòd Deo teste per contrarium uult se habere eis. Sicut ipsi occultauerunt, ita omnia quæ occultarunt & uane dixerunt uult aperire. & subdit quòd non ab aliquo philosophorum ipsorum hanc artem, sed à Deo habet, & subdit, necessarium est si aurum componere uis ut aurum fermentes &c.

ET dimissis multis experimentis aliorum in quibus est labor & dolor. Nos sic incipimus loqui. Accipe aurum pu-

rum & fac inde laminas ſubtiles uel folia. Poſtea accipe arſenicum rubeum, fac puluerem et pone ibi tertiam partem ſalis communis quantum arſenicum eſt & habeas ibi uncias ſeptẽ limaturæ calibis & tere iſta tria ſimul uidelicet arſenicũ ſal & limaturam, tunc accipe unam paruam ollam uitreatã & nouam & pone de iſto puluere in fundo olle parum, & ſuperpone ibi laminam auri, poſtea cooperi laminam puluere, & iterum ſuperpone laminam aliam & poſtea puluerem & ſic per totum. Poſtea habeas aliam ollam uitreatam, pone ibi librã unam olei oliuarum & pone ad lentum ignem ut bulliat, & pone ibi poſtea uncias quatuor ſulphuris clari boni & crocei & remoue ab igne ſtatim & moue cum ferro uno ut liqueſcat ſulphur cum oleo, & dimitte refrigerari. Poſtea pone parum de illo oleo in olla, ubi ſunt lamine cum puluere & pone ollam cum laminibus ad ignem lentũ donec illud bibat. Poſtea iterũ pone de oleo & da ſibi ad bibendum & dimitte ad ignem donec totum oleum bibat parum & parum. Poſtea dimitte fortiter deſiccari, ita ut omnis humiditas recedat. Poſtea cooperi ollam bene cum luto ſapientiæ, totum iſtud poteſt fieri una die. Sequenti mane, pone ollam inter carbones & ſepeli ibi totam poſtea fac lentum ignem à mane ad tertiam, uel à tertia uſque ſero fortem ſufflando fortiter cum follibus, uel ſi non uis ferre laborem pone in furno figuli uel in furno panis à mane uſque ſero uel à ſero uſq; mane. Poſtea accipe ollam & ipſa infrigidata aperi & frange illam & tere illud quòd intus eſt in mortario, tunc aurũ teritur, tunc pone illum puluerem totum in ſcutella una & pone ibi de aqua dulci ſatis & clara & frica fortiter cum digitis & cum puluis fecit reſidentiam in fundo, remoue aquam quia ſalſa eſt, iterum pone aquam & iterum laua

atq; iterum ut omnis salsedo recedat. Postea desicca ad solem uel ad ignem, & tunc pone illum totum puluerem iterum in olla parua & adhuc claude luto sapientiæ & pone in furno dum ibi est panis & non plus. Cnm ergo fuerit sic aurũ pulverizatum & fermentatum gaude. Accipe ergo puluerem illum & multum pulueriza & bene & pone illum totum puluerem in uase uitri uel in cyatho claro & mundo et superpone illi tantundem de aqua atramenti, quantum ipsum est, ad pondus & caue ne plus ponas uel etiam minus, & dimitte per octo dies & moue cottidie bis uel ter. Postea accipe illud clarum quod enatat solum & pone in ampulla paruula per se & illud debet esse limpidum & clarissimum, et si ita fuerit uere beatus eris in arte illa. Et si habueris argentum uiuum solutum sicut te docui in capitulo ipsius arg. ui. et si habueris salem armoniacum solutum, sicut te docui ibidem, tunc accipe tantundem de aqua arg. ui. et tantundem de aqua salis armoniaci quantum est aqua auri et iunge aquas illas cum aqua auri in ampulla, coagula sic aquã illã mixtam, accipe ollam unã plenam cinere cribrato et sepili ibi ampullam illam usque ad collum ipsius et pone ollam super tripodem et fac ignem de subtus à mane usque de sero & ita coagulabitur illud quod est in ampulla tunc accipe ampullam postquam infrigidatum fuerit & frange, Accipe lapidem qui intus est & pone untia semis illius lapidis super octuaginta argenti & conuertet ipsum in aurum optimum irreprobabile.

De argento.

DE argento hoc notandum, quòd argentum eodem modo componitur quo & aurum, quamuis non æque sed minus depuratum & minus digestum, & post aurum est melius & perfectius metallis cæteris. Habet tamen infirmitates aliquas, quia non omnino depuratum est ab humiditate, prima sulphurea. Neque à secunda quæ est flegmatica, & euaporans. Vnde ex prima nigrescit si cũ adurentibus scilicet sale communi & auri pigmento & latere sit contritum. Quod autem argentum purum, ab igne album egrediatur: per multas fit fusiones & post cineritiũ, & signum est quòd parum habet humiditatis sulphureæ: sed quando coquitur cum sale & latere, & nigrescit, cum tamen nigredo non sit in latere & sale, constat ipsum aliquid habere de humiditate prima unctuosa, licet parum. Vnde quia pauca est non egreditur, nec apparet exterius per calorem ignis &c. Hæc est ergo infirmitas ipsius. Prima quæ est ex defectu depurationis humiditatis primæ. Secũda est q̃ in igne euaporat atq; minuitur, quod est ex defectu depuratiõis secũdæ humiditatis quæ est flegmatica & euaporans, & sibi non radicaliter adhærens; quoniam non est de ipsius substantia, post egressum ipsius remanet argentum purum & perfectum. Non est autem in eo alia infirmitas, nec sanum, nec ægrum sed quasi neutrum, potest enim sanari & in melius conuerti scilicet in aurum, per maiorem depurationem & digestionem, ut depuratum perfecte non nigrescat, ex humiditate prima. Nec minuatur ex secunda, nec ex defectu digestionis frigidum dicatur, sed temperatum nec album

dicatur ſed citrinū. Quod quomodo fiat aut fieri debeat uel poſſit immediate dicetur.

PRAEPARATIO igitur argenti in aurum conuertēdi quæ ipſum depurat, à duabus primis humiditatibus et iterum melius digerit, prima enim ablata non nigreſcit amplius, ſecunda uero amota non minuetur. Iſta præparatio talis eſt. Recipe ſalis communis cum ſua humiditate & tere optime & inter duos lectos ſalis fac lectū unum lunæ ſubtiliter laminatæ, & ſit in uaſe terreo forti, ipſum ſuperius claude ſed modicum foramen in medio dimitte, & ſic cubet in medio ignis mediocris & dimitte in igne per duodecim horas. Poſt extrahe & inuenies laminas tuas corroſas & diminutas quantitate & pondere. Ideo ſi eas bene albas uideris, ſcias primam humiditatem eſſe conſumptam, lunamq; tuam bene calcinatam & frangibilem. Si igitur nigra fiat in ſuperficie adhuc habet de prima humiditate. Si uero non faciliter frangitur adhuc habet de ſecunda. Signum depurationis primæ humiditatis eſt cum non nigreſcit cum plumbo. Signum depurationis ſecundæ humiditatis eſt, quando non plus minuitur in igne. Vtrunque tamen fiet cum dicto puluere & igne, quoniam dictus puluis ignitus utranque conſumet & ebibet humiditatem & tunc erit bene præparatum ſed frangibile. Tunc reduces ipſum ad malleum, & erit dulciſſimum & molle ut aurum atque flexibile, & non mutabit colorem plus nec pondus & erit compactum magis atque ponderoſum. Hæc autem complebit puluis iſte dans malleum & dulcedinem, auro & argento, ſi eſt combuſtum & calcinatum. Recipe ſalis armoniaci, ſalis petræ & boracis, ana de ſingulis et tere optime et commiſce et ſolue in modico uini, et deſiccari permitte. Et de puluere quartum pon

dus pone cum tribus cuiuscunque calcis uolueris, trium prædictorum et reuertetur ad malleum multum bene.

Documentum.

a NIMADVERTENDVM est hoc in loco. Nam Rhasis præmisso sermone de argento & de eius natura atque substantia, ibi Argento &c. Subdit quomodo aliqui nituntur argentum componere ex cupro & ferro simul cum ista duo mixta sint impuræ substantiæ & dicit quòd ex illis non poterunt ista duo fieri, scilicet a, & b, id est aurum & argentum nisi forte in apparentia, sicuti ex asino uel capra non potest fieri homo. Et in capitulo de ære ipse remittit se ad tractatũ experimentorũ & subdit.

AES ut quidam dicunt est ca. & si. & fortis substantiæ & cito transmutabile in colorem, & est eiusdem ponderis cum argento & libenter recipit mixturam pulchri argenti, & fit cãdidum de facili, ita ut non possit cognosci, nisi quòd sit argentum est tamen ipsum impuræ substantiæ respectu argenti, & propter hoc multum denigrat, & ex sua duritiæ, cito ab igne destruitur & comburitur, & est in eo magna malitia, quæ tollitur quando calcinatur & bene lauatur, & subdit ipse Rhasis, hoc unum scito quòd ex cupro non fit aurum sicut nec ex plumbo argentum, melius tamen fit ex cupro argentum quàm ex plumbo aurum, si ergo cuprum calcinetur, lauetur, soluatur sicut prius dictum est dabit colorem similem auro, non tamen faciet aurum. Propterea dit (in capitulo de argento) stulti illi omnes alchimistæ, qui ursos in mari, & pisces in terra capere putant, sciendum, ergo quòd ex plumbo facies aurum, uel ex ære argentum, sicut ex

asino

asino lupum considera ergo & uide, quæ tibi dixero &c. Quid ergo ad hæc nos respondebimus? ponemus ne secũdum Rhasim artem non esse ueram, sed tantum sophisticam? Cũ tamen ipse in capitulo præcedenti de auro dicat, quòd aurum factum ptr modum, quem ipse docet, sit aurum obrizon et irreprobabile. Ad hoc facile erit respondere. Dicimus ergo, si uis scire totum lege totum, nam soluit ipsemet hanc dubitationem in capitulo de ære, quando dicit. Non enim dicitur cuprum fermentum (uel aliquod aliud, adde tu, imperfectorum.) Cum non sit de intentione huius artis, cuprum facere ex auro uel argento. sed econtra, ideo subdit ipse ibidẽ, si ergo cuprum lauetur, calcinetur, soluatur &c. dabit colorem similem auro, non tamen erit aurum, quia semina rerum non sunt nisi in proprijs speciebus, ex imperfectis ergo non potest fieri fermentum, ergo nec uera transmutatio.

Sequitur opus de argento secundum Rhasim.

d E argento de quo. Nos dicimus, recipe laminas argenti subtiles & accipe libras quinque arsenici et uncias tres salis & unciã unam limaturæ calibis, tere simul, ista tria fortiter. postea accipe de illo puluere & pone in una olla & superpone laminam & super laminam puluerem, & super puluerem laminam, sic per totum, sint autem lamine cooperte puluere. Postea pone ad ignem lentũ super carbones & pone ibi de aceto fortissimo & dimitte ad ignem à mane usque ad tertiam. Postea dimitte desiccare fortiter. Postea cooperi ollam luto sapientiæ. Post sepeli ollam inter carbones. Postea accende carbones & fac ignem fortem per duodecim horas. Postea remoue ab igne & refrigera

ta olla aperit inuenies laminas mixtas cum puluere, sapienter separa argẽtum à puluere pone in mortario & tere quo trito laua ipsum fortiter cum aqua dulci & clara in patella una. Postea desicca ad Solem uel in furno. Postea accipe tãtundem salis armoniaci sublimati quantum est puluis argenti & tantundem argẽti uiui sublimati coagulati sicut superius dictum est, & tantum arsenici sublimati in album hoc unũ dico tibi quòd si ista quatuor sic acceperis mirabilia facies. Accipe ergo illa quatuor & tere & pone in una ampulla, & superpone de aqua aluminis in quadruplo, quantum illæ pul uis est totus dimitte ad duos dies. Postea pone ampullam in olla cineris & sepeli ibi totam usque ad totum collum & sit eius collũ strictum & coaguletur totum illud quòd est in am pulla & ampulla debet stare discooperta. Postea cooperi am pullam luto sapientiæ & dimitte super ignem per diem et no ctem. Postea dimitte refrigidari & frange ampullam & accipe illud quod ibi est & si aliquid sublimatum est ad collũ iunge totum simul. Postea tere illud & pone in uase uitri et superpone de aqua aluminis in duplo & non plus & dimitte ad octo dies mouẽdo cotidie bis uel ter. Postea accipe aquam quæ enatat & pone illam in ampulla paruula habente strictum collum, desicca fœces quæ remanent, & pone unciam semis illius super uiginti æris & erit argentum irreprobabile omnibus. Aperi ergo cor tuum, quia quod dixi tibi expertus sum de fœcibus & si fœces hoc faciunt, quid ergo faciet illud purum quod separasti positum in ampulla. Coagula ergo illud sicut scis in olla posita in cineribus, & postea pone untiam semis super C C L. æris, super stannum C L. Supra L. plumbi & uidebis admirabile philosophicum & nullo mo do uidebitur irreprobabile omnibus. Alio modo sic facias.

Recipe limaturam argenti puri & boni quãtum uis & tantundem cryſtalli tantundem auri cadimiæ uel cachimiæ ſeu litargiri argentei, & tantum arſenici ſublimati & tantundem ſalis gemmæ tere ſimul totum & pone in uaſſæ uitri ſcilicet in ampulla ſuperpone de aqua aluminis in duplo dimitte per octo dies. Poſtea pone in uaſſæ cineris & ollam pone ſupra ignem dimitte uſque ad aliud mane, tunc dimitte ampullam apertam uſque dum deſiccatum fuerit illud quod intus eſt, id eſt, à mane uſque ad meridiem uel etiam minus, quando autem deſiccatum fuerit. Poſtea debet ampulla cooperiri fortiter & dimitte ſuper ignem per reſiduũ diei illius & per totam noctem ſicut prædictum eſt. Poſtea frange ollam & tere quod intus eſt, & pone in alia ampulla & ſuperpone de aqua aluminis in duplo et fac omnino ſicut prius feciſti nullo mutato penitus & ita fieri debet quinquies uel ad minus ter. Poſtea accipe illud & tere diligenter & pone ibi tantundem ſalis armoniaci ſublimati quantum fuerit argentum & tantundem argenti uiui calcinati cum plumbo, tunc ſimul totum & pone in ampulla uitri quæ habeat largum os, & ſuperpone illi quantum ipſum eſt de aqua aluminis & dimitte per octo dies uel per quindecim mouendo cottidie bis uel ter, & poſtea accipe illud quod enatat & pone in ampulla parua habente ſtrictum collum & coagula fæces per ſe & pone unciam ſemis ſuper uiginti æris & fiet argentum irreprobabile. Coagula autem quod eſt in ampulla per ſe ſicut ſcis in olla poſita in cinere &c. & pone unciam ſemis ſuper quingentas æris & fiet argentum irreprobabile omnibus hominibus.

De ære ſeu cupro .

CVPRVM eodẽmõ cõponitur quo & argentũ ſed minus depuratum & non æque temperatæ digeſtum, ſed quaſi combuſtum calidum, & ſiccũ. Eſt autem compoſitum ex argento uiuo & ſulphure non depurato ab humiditate prima, qua multum abundat, ſed digeſtum combuſtumq́; cum ea, & propter hoc nigrum egreditur ab igne, & excoriatur ex nimia ſiccitate cum ignitum proijcitur uel extinguitur in aquis acutis . Eſt & poroſum ualde & ſulphureum . Ipſum igitur purgatur à prædictis humiditatibus ſulphureis . Nam ex primis ſtatim nigreſcit in igne & comburitur & excoriatur , & comburit & denigrat alia metalla, & ex ſecunda in igne nimis euaporat, & conſumitur, & ex ſua ſulphureitate ignem nigredine inficit flammam quaſi nigram faciens . Cumq́; purgari incipit flamma magis eſt citrina minuſq́; nigra . Purgatur autem omnino ut luna & cum eodem puluere reducas ad malleum quo & lunam . Poſtea uero extinguatur ignitum uiceſies in aceto, & poſtea decies in ſanguine porcino recenti & erit bene præparatum . Oportet autem ipſum morari in ſua calcinatione diutius quàm argentum & fortiorem ignem requirit, ſit ergo in igne per tres dies & poſtea reducatur ad malleum ut de luna dictum eſt. Si autem poſt calcinationem uis extrahere quod in eo uel in argento remanſerit de ſale uel alterius metalli habeas lixiuium calidum & pone intus & reſoluetur quod ſeparabis deguttando lixiuium .

De plumbo.

PLVMBVM autem eodem modo fit ſicut & cætera metalla imperfecta. Eſt enim ex ſulphure immundo, & argento uiuo obſcuro & immundo, debilis digeſtionis & compoſitionis. Vnde neceſſe eſt quòd extrahatur ab eo nigredo & immunditia et digeratur melius. Hoc autem ſic fieri poteſt, funde plumbum & proijce intus quartam partẽ Mercurij. Poſtea pulueriza & tere in mortario uel ſuper marmore, cum æquali pondere ſalis communis combuſti, donec ſal nigreſcat tunc eijce ſal, cum aqua & tere iterum puluerem cum æquali pondere ſalis, donec ſal iterum nigreſcat, & tunc iterum eijce ſal cum aqua, & iterum tere tertio cum nouo ſale & hoc totum cum ipſo ſale pone ad bulliendum in aceto fortiſſimo & bulliat per diem primum, & egredietur nigredo eius & depurabitur magis à ſulphure & nigredine, & tunc eijce ſalem cum aqua, et habebis puluerem plumbi & Mercurij mediocriter purgatum. Reitera ergo contritiones & bullitiones ipſius ut prius dictum eſt, donec inuenies plumbum album & mundum, quod quanto pluries feceris, tanto magis depuratum habebis.

De ſtanno.

STANNI corpus compoſitum eſt ſicut Saturnus ex argento uiuo mediocriter depurato & ſulphure non puro. Album eſt ſed immundum, debilis digeſtionis, atque intus omnia metalla uariæ compo=

ſitionis, ſiccum nimis & poroſum quod ex ſuo ſtridore perpenditur. Ipſum autem purgare conuenit eodem modo, quo de Saturno prædictum eſt, quarta pars Mercurij ſtridorem ei auſert & Saturni tertia. Ipſum autem oportet imbibere cum aliquo oleo rectificato, uel cum ſanguine porcino diſtillato, donec reſumpta humiditate ſtridorem ei auferat. Purgetur autem ſicut Saturnus cum ſale combuſto & per bullitiones cum ſale & aceto, & imbibatur cum oleis rectificatis donec humectetur & ſtridorem amittat. Rhaſis autẽ dicit quòd uix poteſt conduci ad perfectum ut ex eo per aliquam mundationem fiat aurum & argentum. denigrat enim intantum quòd corrumpit alia metalla quibus coniungitur, & uix cum eo poteſt fieri aliqua bona mixtio, & ſi quis hoc attentauerit experimento certificabitur ſicut illi qui eum tentauerunt &c.

De ferro.

FERRVM componitur ſicut & cætera metalla ex ſulphure & argento uiuo groſſis et immundis. Sed tranſit in chalibem non alterius quidem ſpeciei quàm ferrum. In argentum autem, uel aurum uix aut nũquam tranſferri poteſt. Poteſt autem fundi cum ſola ceruſa aut puluere prædicto qui calces reducit ad metallum ſed poſt fuſſionem malleabile non eſt. Ipſius autem utilitas maior eſt in croco extracto, ab eo qui colorem habet fixum in opere ſolis, quomodo autem extrahitur eius crocus alibi dicitur & mille ſunt uiæ.

COLLECTANEA LACINII EX ALBERTO Magno atque diuo Thoma aliisq; autoribus non uulgaribus.

d OCENT Quamplures philosophi medicinarum modos componere, & licet prima fronte uideantur diuersi hoc non sit nisi illis, qui in superficie cuncta considerant. nam omnes in uno concordare uidentur, & primo Hermes philosophorum pater dicit quòd corpus solutum est aqua perennis & congelat Merc.perpetua congelatione. Item alius dicit præparate corpora & soluite ea & ex illa aqua imbibite spiritus ablutos, tunc ipsi spiritus in corpora submerguntur & corpora in spiritus, sicq; figuntur spiritus cum corporibus ipsis, fixione firma. Item Rhasis dicit conuerte corpora in aquam & illam aquam coniunge Mercurio, & ex illis duobus facito iterum aquam. Item alius, Nisi corpora solueris in uanum laboras, Vnde uersus.

Si fixum soluas, faciasq; uolare solutum, Et uolucrem uoluas. Hæc tria si iungas facient te uiuere tutum. Itē alius: Tu qui gliscis donum Dei contemplare huius rei fontem amabilem. Lunam Solem transmutare tibi mando uoce clara, Limpham instillabilem. hæc est prima radix rara, nobis data multum chara Hermetis cōprobamine. Ideo ipse Albertus ait. Collige diuersos flores plenos odoratu omnium bonorum. In quibus redolet suauitas & relucet pulcritudo mundi, decus & gloria. Hic est flos florum & rosa rosarum ac lilium conuallium. Lætare ergo iuuenis in adolescentia tua, & disce colligere flores, quia introduxi te in hortum paradisi. facias ergo ex ipsis coronam capiti tuo, gaude & u-

taris delitijs huius mundi, collaudando Deum, atque oppres sum proximum subleuando. Nunc aperiam tibi scientiam uel secretum faciamq; te intelligere huius artis obscura, & quòd diu cælatum est nunc tibi manifestatur in lucem.

DOCET ergo Albertus primo colligere flores, id est, purgare spiritus, secundo illos fixare per iteratam sublimationem in uase clauso, demum soluere, ultimo illa coagulare, dicatur ergo de purgationibus spirituum, sed primo de illis in communi.

De Spiritibus.

PURA metallorum corpora post præparationem ipsorum per spiritus minerales perficiuntur, quorũ puritas et digestio in ultimis perfectionis gradibus eẽ dẽt: ut in eis sit uis depurandi et digerendi. Isti aũt sunt spiritus, qui uirtutem naturalem habent uiuificandi & immutandi. sunt elementa ductibilium, id est materia metallorũ, & substantia eorum sicut essentia elementati. Nunquam mirari debes intelligens si spiritus summæ depuratus atque digestus, metalli corpus magnum mutat. Licet spiritus quo ad metalli quantitatem est Minor, Maior tamen est molis magnitudine uirtualis, cuius est agere, metalli uero pati. Agit enim spiritus ex natura propria & ex qualitatibus suis. Ex natura quidem propria in corpus agit metalli, quando coniungitur sibi tanquam magis depuratũ ac magis digestum, magisq; igneum & subtile & minus habens de materia, plus uero de forma: & propter huiusmodi diuersitatem depurationis & digestionis sequitur diuersitas specierum. Agit &

ex qualitatibus ſicut dicitur in quarto meteorum. Apparent in uniuerſis caliditas & frigiditas terminantes & permutantes, homogenea & non homogenea: ut magis actiue &c. de quo ibidem. Cum autem dignius opus harum uirtutum in naturali generatione & permutatione rerum pertineat digeſtioni, ut tamen ſpiritus ad hanc uirtutem deueniat, oportet ipſum ſumme purgare atque digerere: in metalli corpus introducere, & introductum fixum eſſe & non recedere, quòd ſi in uno trium horum neceſſariorum aliquid obmiſeris, propoſito fruſtratus, tuam ignorantiam aut negligentiam lacrimabiliter, condemnabis.

PRIMO ergo debet agi de ſpirituum præparatione quæ in arte neceſſaria exiſtit. Hæc autem præparatio ſpirituum ſatis nobis exemplificata eſt in operatione naturæ in metallorum procreatione. In naturali enim auri procreatione, natura ſpirituum per calorem minere terræ ſublimatur: Vbi inuentum, quòd calor uaſis mineralis in talibus mineris metallorum ſulphureitatem ſpirituum eleuauit longe altius à minerali uaſe, & ipſos ſuperius inuentos mundos & puros per tranſitum terræ calefactos & depuratos. Nam terra ſicca calefacta calefacit immundicias & ſuperfluitates bibit & conſumit, & partes groſſiores retinet & acceptat. Aqueæ uero aereæ atque igneæ ſubtiles & puriores, ex uaſis calore uaporantes ſurſum aſcendũt. Ars igitur imitatur naturam. Et ex hoc inuenta eſt artificialis ſublimatio, per quam ſpiritus depuramus cum rebus ſiccis atque conſumentibus ſuperfluitates, ut nobis remaneant, puriſſimi atque lucidiſſimi ſupra omnem naturæ operationem, & hoc ideo, quia ibi ſolus curſus naturæ operatur. Nobiſcum autem, & communis atque proprius naturæ curſus, operatur, quia operamur

ex ijs ex quibus natura operatur, & ex quibus iam uirtus hic agendi largita est, & ex ijs quæ addimus ex ingenio in rebus naturaliter operantibus, quæ ad agendum hoc uelocius & melius requiruntur. uerbi gratia. Contingit ferrũ procreari in minera sua, contingitq; ei ex communi cursu naturæ suum sulphur, suumq; argentum uiuum prius esse congelatum, quàm purgatum: natura autem quæ sibi non contradicit, non prohibuit frigiditatem aduenientem, circa materiam, non adhuc depuratam, quin ipsam congelauit. Estq; ferrum congelatum impurum & immundum. Ego autem qui arg. ui. & sulphur uel arsenicum depurare uolo: possum congelationem omittere quantum uolo: & sublimationes iterare quantum oportebit quousque huiusmodi spiritus purissimi & lucidissimi absque omni humiditate superflua efficiantur: tunc quoque, ipsum uel ipsos congelare possum quando mihi placuerit. Ideoq; potentior est natura cum humano ingenio, & congrua potest addere & necessaria seu utilia, & potest subtrahere nociua &c.

De purgationibus spirituum.

PRIMO igitur dicendum est de purgationibus spirituum, quæ semper fieri debent ad consumptionem superfluorum absque corruptione necessariorum. In alijs aũt triplex spiritus inuenitur uidelicet mineralis uegetabilis & animalis. Et propterea de omnibus est dicendum. Et primo de mineralibus, quoniam ex ipsis natura cõmunis operatur. Spiritus autem minerales proprijssime sunt tres sulphur, argen. ui. & arsenicum, quæ in metallis naturaliter operantur, & ijs metalla per naturale artificium

præparata naturaliter coniunguntur. Inter ista autem sulphur est principaliter agens. Argentum autem uiuum, principaliter patiens. arsenicum uero arg. ui. secundarias actiones tenet. Vtrunque uero istorum trium conueniunt præparata ad compositionem elixir, uirtutem actionis retinent super corpus cuiuslibet metalli patientis. Sulphur autem inter hæc, actionis & immutationis primum obtinet principatum, quare de ipso primo & principaliter est agendum.

SVLPHVR est corpus oleagineum compositum ex terra subtili & aqua imbutum fortiter, humiditate aerea, pingui & unctuosa, fusibile à calido, coagulabile à frigido. Omnium metallorum pars materialis in actione, ut ipsum est agens et coagulans sicut dictum est in capitulo de materia lapidis. Tres autem habet humiditates, quarum duæ sunt superfluæ, tertia autem necessaria. Necesse est igitur ipsum purgari à superfluis humiditatibus, tertia remanente, ut remaneat substantia ipsius pura fortiter coniuncta & substantia terræ & aque depurata et completa. Huiusmodi autem purgationis à natura capimus exemplum, quoniam ars imitatur naturam, ut patet intelligentibus qui artem & species suas cognouerunt.

IN nomine domini accipiatur sulphur mundum & bene lucidum & teratur minutissime & tritum incorporetur optime cum æquali pondere salis communis, & sic ponatur super ignem & sit ignis mediocris & coquatur ibi et assetur cum ipso sale ad duas horas & moueatur optime ne ad patellam adhæreat, & ne comburatur, sed incorporetur optime cum ipso sale, donec bene commixta in massam conuertantur nigram, tunc dimittatur infrigidari, & habeatur lixiuium optimum & fortissimum factum ex aqua simplici

& calce uiua, & cineribus uitis uel alia aqua acutissima, sicut est urina uel acetum & sulphur cum suo sale prius bene puluerizatum. Præparetur & bulliat super ignem fortem, donec totum sal extrahatur cum sua unctuositate & moueatur sæpe aqua donec nihil remaneat, salsedinis in aqua, deinde siccetur sulphur. Iteretur iterum cum æquali pondere salis cõmunis, & assetur iterum ut prius & remoueatur salsedo & infrigidatum puluerizetur et bulliat ut prius in aqua acuta sæpe renouata, quousque sal extrahatur & sic fiat ter & tunc aptum erit ad sublimandum tunc sublima ipsum sic. Accipe alumen quod uis & pone ipsum in olla terrea & pone in igne forti per dimidiam horam, & erit calcinatum. Hoc alumen cum æquali scoria ferri uel limatura cupri pone & rora cum aceto, & bene commisce & cum duplo harum fœcum tere sulphuris pondus unum & incorpora hæc tria rorando cum aceto. Postea sicca in sole uel lento igne & pone in sublimatorio sic. Fac primo lectum, de prædictis fœcibus inferius & in circuitu ad spissitudinem unius digiti, ne sulphur tangat sublimatorium & tunc pone sulphur tuum in medio, & ipso posito superasperge lectum de dictis fœcibus & sic undique includatur inter fœces suas et tunc ponatur ad lentum ignem per tres horas, & cum humiditas egressa fuerit luta optime iuncturas uasis et fortificetur ignis paulatim usque ad uigesimamquartam horam, & tunc infrigidari permitte & collige quod sublimatum est, multum necessarium est quòd fiat ignis lentus in principio & postea fortis & quòd alludel sublimatorij multum eleuetur ab igne, ne comburatur quod sublimatum adhæret ei. Per hunc modum sublimetur septies cum talibus fœcibus donec fiat omnino album, & mundum clarum & siccum absque omni humidi-

tate corruptibili, cuius perfectionis signum est splendor & chrystallina serenitas. Igitur cum tale fuerit gaude, quia pretiosus thesaurus est. Illud ergo repone quia uirtutem habet tingendi, ingrediendi & in melius conuertendi.

TVNC ad eius fixionem, & completionem hoc modo deuenies. Recipe acetum fortissimum ter distillatum & distempera cum eo sulphur prædictum adiungẽs illi quintam partem sui ponderis salis armoniaci ter sublimati & incera omnia simul cum dicto aceto in porphirico lapide: & repone in fiala uitrea cum longo collo in modum longi brachij, et clausa fiala in fimo equino repone, quousque totum soluatur, quo soluto congela in cineribus orificio uiolæ aperto, & continua ignem lentum quousque totum sit congelatum, tunc inuenies sulphur tingens & ingrediens fixum in igne, quod si in aliquo defecerit, complebitur per iterationem solutionis & congelationis ut supra factum sit. Cum ergo deueneris ad hoc poteris operari, ad album, super Mercurium, Iouem, & Venerem, & ad omnem utilitatem, ut immediate post in fine ostendetur.

De Argento uiuo.

e XECVTA breui narratione de sulphure, & eius præparatione sequitur tractatus de Mercurio, tanquam de principaliori et post ipsum digniori. Est autem argẽtum uiuum corpus minerale compositum ex terra subtili sulphurea, & aqua fortiter commixta, quod est in parte elementum & pro altera parte natura metallorum. Substantia autem sua terrea purganda est à grossa terrestreitate sulphurea. Aquæ uero substantia ab humiditate

duplici superflua. Et sic cum sulphure præparato conuenit in compositione nobilissimi elixiris, uel etiam in metalli auri uel argenti completam perfectionem, tanquam sanguis mulieris qui uirtute uirilis seminis coagulatur, & corpus fit humanum & tunc consequuntur digestiones completæ, sicut in operatione naturæ sic & in operatione artis: quoniam ut dicitur quarto meteororum. Nil differt an in organis naturalibus, aut in artificialibus fiat. Oportet igitur, quemadmodum dictum est de sulphure sublimare ipsum in uase artificiali, quemadmodum sublimat ipsum natura in uase naturali, quod est uas continens uerum minerale, ut purgetur ab humiditate & sulphureitate superflua.

De eius præparatione.

IN dei nomine accipiatur argentum uiuum & proijciatur in medio patris sui & coaguletur aliquantulum & sic optime teretur, & incorporetur cum duplo suarum fœcum infra contentarum, & sic incorporatum ponatur in sublimatorio. Inter duos lectos earum, & cessante uapore humido lutetur uas & detur primo ignis mediocris, postea fortis. Fœces autem iste sunt salis cõmunis partem unam, atramenti nigri uel uiridis partem unam, seu uitrioli uiridis partem unam, cuperosæ partem unam, cum ijs fœcibus sublimetur septies uel pluries donec omnem humiditatem superfluam terrestreitatis amiserit & superfluitatem & albissimum sit atque lucidum. Conteratur primo cum fœcibus suis quousque moriatur. Roretur cum aceto uel urina seu agresta uuarum. Ignem facias mediocrem quia cito comburitur. Priusquam aperias sublimatorium

permitte ipſum infrigidari quia fumus ualde nociuus eſt, & quamuis Mercurius bene purgetur, per ſublimationem, tamen ita faciliter non ingreditur corpus metalli uel ipſum remanet, quemadmodum ſulphur uel arſenicum, quoniam corpus eſt ualde ſiccum & uix funditur. Quòd omnia metalla fundantur reuera magis eſt ex ſulphure quàm ex argẽto uiuo. Sulphur autem arte præparatum & cum metallis coniunctum ipſa quidem remolliuntur & faciliorem faciunt fuſionem. Ideo ipſum oportet cerare & laxare, ut iterum metalla ingrediatur, & etiam nec in ipſo remanet ceratio id eſt, partium remollitio, quæ fit per aliqua ſalia, boracia & olea. Inter ſalia, ſal armoniacum, cerationis & remollitionis obtinet principatum: poſt ipſum ſalpetræ. Item boracia cum quibus conſolidant auri fabri. Inter olea oleum capillorum, poſt ipſum oleum ouorum. In ceratione autem contritio eſt ualde neceſſaria quoniam per contritionẽ multum ſubtiliantur partes & inuicem ingrediuntur. Accipe igitur Merc. puriſſimum optime depuratum, cum ſeptimo pondere ſalis armoniaci, ter ſublimati cum æquali pondere ſalis communis, & rora ſemper cum oleo capillorum rectificato in loco in quo ſiccetur & cum bene & optime contritum fuerit & unitum, quaſi ſalſa. Iterum fac deſiccare in uaſe uitreo inter cineres calidos uel ad ſolem in uaſe uitreo, ſi tempus ſolis fuerit & ſiccetur uſquequo de eo ſit materia dura. Tunc iterum tere ipſum optime & rora cũ oleo capillorum ut prius donec optime uniatur, & fiat iterum ſicut ſalſa & deſicca fortiter, & tunc poterit eſſe ceratum. Huius probationis ſignum eſt ſi ſuper laminã uel denarium argenti ut cera fundetur, & ſi non ſic. Iterum incera & imbibe cum oleo iam dicto & ſicca uſque ad hoc deuenies,

Hoc cito eueniet, ipso sic cerato habeas acetum fortissimum ter distillatum & si non sit bene acutum pone decimam partem salis armoniaci, ter sublimati & cum isto aceto cera totum prædictum, donec fiat sicut salsa clara, optime trita & incorpora, tere & distempera & pone in uase uitreo clauso cum stupis in fimo æquino continuæ calido per uiginti sex dies uel circa, sitq; fimus subtus & supra & in circuitu ad spissitudinem unius cubiti & die 26. extrahatur & distilletur, per filtrum & coaguletur inter cineres calidos in massam duram & siccam aperto uase, donec humiditas recesserit. Ipsum sic coagulatum proba si super laminam ignitam fusam non fumauerit uel fugerit, ipsum habes purgatum ceratum & fixum. Si uero fumauerit non est fixum. Reitera ergo per eũdem modum solutiones & coagulationes. Nam per ipsas cito figetur. Mercurio autem sic completo ut ære super cuprum sicut de sulphure dicetur, & uertetur in lunam. Et si in dicta Mercurij congelatione, æquale Mercurij pondus posueris cum decimo uel septimo pondere salis armoniaci ter sublimati & oleo capillorum uel saltem ouorum ut prædictum est ceraueris & solueris & coagulaueris citius figetur & abundantius operatur. Si autem ad rubeum fuerit præparandum, ceretur cum oleo, quarta pars sulphuris prædicti & ceretur cum septimo pondere salis armoniaci & tertio põdere calcis solis & oleo rubeo in capitulo sulphuris post dicendo & ceratum soluatur & coaguletur sicut prædictum est, & si proiectum fuerit super lunam, præparatam ut dictum est in suo capitulo quantum sufficit ad oculum, conuertet ipsam in solem uerum.

De arsenico.

De Arſenico.

EXECVTO tractatu de argento uiuo, conſequenter de arſenico tractandum eſt. Eſt autem arſenicum corpus minerale compoſitũ ex terra & aqua fortiter commixtis: oleaginum quidem ut ſulphur minus autem in oleo, plus in terra abundans, ſulphure groſſius atque terreſtrius. Huius autem purgatio eſt pro prima ſublimatione, ſublimare ipſum cum rebus deſiccantibus & conſumentibus oleaginitatem eius, quæ eſt humiditas prima. Aquoſitatem ſuperfluam quæ eſt humiditas ſecũda euaporãs.

IN DEI nomine. Accipiatur arſenicum bene lucidũ ponderoſum rubeum uel citrinum & tere minutiſſime, cum æquali pondere & dimidio limaturæ cupri uel ſcoriæ ferri, roreturq́; cum aceto & bene incorporetur & ſiccetur, & cum ſuis fœcibus ponatur ad ſublimandum inter duos lectos pulueris cum quo ſublimatur, ad ſpiſſitudinem digiti circum circa. Et ſic detur ignis, quouſque fumus humidus ceſſet, tunc claudatur, & lutetur uas optime & detur ignis primo fortis, deinde fortiſſimus uſquequo totum ſublimetur: poſtea dimitte infrigidari & colligatur quod apparuerit extra fœces, & remiſceatur cum nouis fœcibus & pulueribus, ſublimeturq́; iterum ut prius, donec ſit album & mundum, lucidum & chriſtallinum omni humiditate & ſuperfluitate conſumpta. Hoc autem fieri poteſt cum dictis pulueribus in quinta uel ſexta ſublimatione: & hoc habito utere eo ſoluto & congelato, omnino eodem modo quo & de ſulphure dicetur, ſiue ad album ſiue ad rubeum fuerit.

NOTA tamen quòd arſenicum non tantum ualet in

conuersione & coagulatione Mercurij, quantum sulphur, nec ita naturaliter & abundanter operatur in cæteris sicut sulphur. Potest autem ex eo extrahi uirtus ignea: & idem opus ad rubeum fieri sicut de sulphure dicitur, Minoris tamen uirtutis est & efficaciæ, cum sulphure autem omnia metalla comburi possunt, quandiu unctuositatem suam retinēt donec calcinentur & puluerizetur: nigrescunt tamen cum eo de sua unctuositate.

Quomodo sulphur præparatum seu purgatum ut supra dictum est, operatur ad album super Mercurium, Iouem, & uenerem.

SVPER Mercurium sulphur præparatum operatur, hoc modo. Accipe Mercurij uiui librā unā. Iouis mundati fusi libras quinque, & compone simul & pulueriza totum in mortario marmoreo, cum tantundem salis communis assati, & tandiu cum pistello ligneo ducantur simul absque ulla humiditate, donec sal fortiter denigretur. Postea laua totiens cum aqua dulci, donec tota nigredo exeat, desicca ab humiditate aquæ, & iterum atque iterum, totiens cum sale fricando ut prius & lauando reiteres: quousque nec in sale nec in aqua aliqua appareat nigredo. Vltima uice adiuncto sibi tantundem salis assabis lento igne, hæc tere simul in patella terrea per horam ut sal desiccetur, & cum Mercurius uolare cœperit in mortario proijce ut prius & tere optime ut prius, donec sal ualde denigratus, ex humitate & nigredine sulphurea ab eis extrahatur. Tunc cum aqua ut prius laua & desiccetur. Et per hunc modum purgatur Mercurius à nigredine sulphurea

& stannum similiter per contritiones & assationes. Toties reitera tu artifex donec ab eis omnino humida atque sulphurea extrahatur ipsorum nigredo. Ego autem duodecies ut dictum est triui cum sale, & duodecies assaui & extracto inde sale fudi simul & inueni massam albissimam & mundissimam sed frangibilem ualde, & hoc ideo quia argentum uiuum non erat adhuc digestum, nec coagulatum nec fixũ, sed erat tantum mundum & purum, & cum eo tenebatur Iupiter sine stridore, quia nube nigra atque citrina carebat, & hoc fuit signũ quòd minus sulphureitatis habuerat, quod specialiter mollificaret. Ambobus sic præparatis sulphur paratum & fixum ut prius dictum est, coniungendum est hoc modo, fundantur ambo simul, & super ipsa fusa atque fortiter ignita proijciatur pars septima prædicti sulphuris immersa omnino in medio amborum fusorum, & teneatur ibi sulphur, cum tenaculis quousque dissoluatur cum eis, & cito fiet, quo incorporato statim ab igne deponatur, & proijciatur in aceto distillato & inuenietur massa alba mollis et frangibilis. Scias tamen quòd hoc ideo est, quia cruda & indigesta & non bene coagulata est materia, quia argentum uiuum, quod est crudum & indigestum & stannum, quod omnino non coniunctum nec coagulatum, propter quod ab ignis uiolentia statim per nubes seiungitur sicut in sua fusione patet. Sulphur autem munde compositionis est, nec utrũque sine magna decoctione et longa coagulat. Fiat ergo uas terreum in modũ paropsidis coopertæ in superiori habens foramen, in quo uase ponatur massa huiusmodi & clauso uase ponatur ad ignem, & sit in illo per tres dies naturales: ut massa coquatur & digeratur, beneficio ignis & sulphuris componentis, & ne Mercurius à Ioue & sulphure subli-

mandò discedat, qualibet hora reuertatur uas, capite inferiori superius posito, ne Mercurius sulphuris coagulantis & componentis eum, eiusque tactum effugiat. Per hunc autem modum procreabitur massa argentea, alba, pura, malleabilis & fixa. Hanc autem congelationem Mercurij, à natura & minerali congelatione, ut potui breuius & leuius faciliusq; exemplaui. Cætera intelligenti dimitto. Hoc tamen addo, quòd boracem præ omnibus in consolidatione & ductibilitate exaltandam prænuncio. Iupiter absque dubio faciliter & cito præparatur ut dictum & dictum sulphur corrigitur & nobiliter emendatur & dealbatur et incorporatur, fœtorem amittit, humiditatem assumit nigredo cum fractione temperatur, lunam imitatur.

Quomodo prædictum sulphur operatur super Iouem.

VNDE Iouem & ignem fortem da ei, nubem superficialem semper auferendo usque dum totus consumetur per nubem. Tunc collige illam & bullias in aceto fortissimo per dimidium diem & tunc cola per pannum & exprime & tere cum æquali pondere salis usquequo nigrescat & laua ut supra dixi duodecim uicibus renouando pondus salis & sic erit Iuppiter optime præparatus ad medicinam suscipiendã. Da ei sulphuris prædicti pondus septimum imponendo ipsum in ipsum fusum, & tenendo ipsum, usque dum dissoluatur, & incorporetur cum eo. Iuppiter autem difficilius funditur quàm prius quia calcinatus est. Sed reducitur ad fusionem & malleum sic. Recipe boracis calcinati in tegula super ignem & dissolue ipsum in

optimo uino qua dissoluta merge calcem Iouis intus & fac bullire tandiu quòd tota exhalet uini humiditas & statim imbue calcem istam cum sanguine porci & suffla fortiter & fundetur statim, & tunc paratus est ad duram medicinam suscipiendam qua suscepta inuenies Iouem dulcem & bene cō positum, sine stridore lunæ præparatæ tanquam socium & amicū. Luna sic præparatur. primo purgetur cū plumbo, po stea proijciatur in uirgis. igneatur decies, & qualibet uice ex tinguatur, in porcino sanguine, & post laminetur tenuiter & fundatur cum modico boracis de nouo, & iterum proij ciatur in uirgis, & igneatur decies ut prius & postea lami= netur & remaneat laminata, & fundantur lamine tenui= ter. Et pro certo scias te habere lunam dulcissimam & pur gatam qua fusa adde ei decimam partem prædicti sulphuris, & habebis lunam Iouis amicam, prædictiq; stanni uel plum bi uelocitate fundetur, & super laminam ignitam extingue eam & coniungentur. Hanc uiam aperui & quæsiui & per eam ambulaui & ad optimum terminum perduxi, quá= uis ad effectum diminutum, eo ꝙ ad cinericium nō posui pro eo quòd sulphur non habui. Scias pro certo quòd istud capi= tulum est uerum per me probatum. Et nota hic præparatio= nem Iouis bonam.

Quomodo dictum sulphur operatur super Venerem.

ISO qualiter utendum est sulphure super Mer= curium, & Iouem. Videndum est quomodo utē dum est super Venerem. Venerem accipe & eam præparatam sicut dictum est de Venere præparanda, funde,

super ipsam fusam decimam partem sulphuris prædicti proij ce, & egredietur statim citrinum, tunc proijce per uirgulas in sanguine porcino immersas, & inuenies quòd uenus est fere in lunæ proprietatem conuersa, lunæ habens albedinem uel fere & dulcedinem in fusione & malleo & compositioné bonam, ita ut non sentiatur igneitas, & lunæ coniuncta fortiter se commiscet cum ea, uixq; per cineritium euelletur ab ea, nam fere in naturam ipsius conuersa &c. Sulphuris huius pretiositas intantum in lunam operatur, sed in solem per amplius inuenimus, cum enim debite præparatur, lunam debite præparatam certissime conuertit in solem.

IN DEI nomine, Accipe sulphuris quantum uis & tere minutissime & fac ad ignem lentum & in olla terea assare & bullire per septem dies uel donec citrinitas quæ est intus, egrediatur lento igne, bulliatur autem in urina despumata & distillata. Ita leuiter seruato ordine ignis, ut per nimiam caloris uehementiã non egrediatur aliquid de unctuositate, sed tantum tinctura scilicet citrinitas. Hoc uerbum est secretum. Remouetur enim semper urina quàm cito fuerit tincta, & sic remouetur semper usquequo tota citrinitas seu tinctura recessit cum urina. Humiditates autem omnes extractæ cum urina & tinctura, simul ponantur, in uno uase & distillentur cum igne lento, usquequo incipiant exire aqua citrina & demum rubea, quoniam in illis erit tinctura & est illud quod quærimus uel saltem pars eius. Aqua autem quæ prima exit alba, non est nobis necessaria & distilla usque ad nigras fœces ut prius & illas ad aliam partem serua, quoniam in illis est tinctura, & iste est ignis chibric, & hoc est uerbum secretissimum. Istum ignem ad partem accipias, & aqua quæ fuit citrina & rubea secundo distilla

& ſerua. Ignem ergo prædictũ bulli in aceto fortiſſimo, diſtillato cũ igne temperato illũ decoques ut quod ibi eſt de cauſa aduſtionis, quamuis modicum ſit, ſi bene egerit deſtruatur, & poſt bullitionem & decoctionem, modicum de ipſo ſiccum, fuſæ lunæ ſuperiacta, quoniam ſi denigrauerit, uel combuſſerit, ſcito quòd cum igne aliud extraxiſti, ſi rubefacit eam uel citrinat abſque combuſtione & nigredine bene quidem factum eſt. Si ergo cauſa combuſtionis, ibi eſt, decoque in igne cum aceto uſquequo conſumetur, tunc ignem ſuum ſiccum & præparatum iunge & cera ut dictum eſt cum triplo prædicti ſulphuris præparati albi & mundi, uno addito puluere ſalis armoniaci. Hæc tria quidem cera & cõple ut dictum eſt in compoſitione albi & ſolue & coagula & proijce quantum uis ad oculum ſuper lunam præparatã, ut in capitulo ſuo dictum eſt & uertetur in ſolem optimum ad omne iudicium ſuſtinendum. Aliqui libri inueniuntur, quibus credendum exiſtimo, quòd perfectum eſſet elixir ſi hæc quatuor in eadem compoſitione ponerentur, ſcilicet chibric puriſſimi & albiſſimi pars una. Ignis prædicti pars alia & iſta ſimul terantur cum una parte ſalis armoniaci ter ſublimati & prædicta aqua rubea diſtillata, unum tamen iſtorum bonum æſtimo. Et tamen inueniuntur libri, quòd quidem certum eſt, unctuoſitatem ſulphuris non poſſe auferri ab eo totam per corruptionem eius in ipſum, ſcilicet aſſando cum rebus deſiccantibus, ſed & per extractionem quæ ſic fit bulliendo, tamen cum aquis acutis uel oleo donec extrahatur ab eo ſupernatans, ex acritate ſua, quod uerum eſt. Aquæ tamen acutæ ſi quis nouerit illis uti uertent illud ad optatum & auferẽt ab eo omnem imperfectionem, & uolabit cum ipſis & utinam hoc bene notes.

De uegetabilibus & animalibus.

e T quia diuus Thomas postquam in suo opere tractauit de corporibus superioribus tractat de inferioribus & diuidit illa in animalia plantas & mineralia & loquitur de singulis singulares lapides ex illis componendo colligunt, ergo multi dicendo quòd lapis philosophorum est triplex, scilicet mineralis uegetabilis & animalis. Materiam autem propinquissimam horum lapidum, philosophi nunquam expresse nominauerunt, in minerali tamen posuerunt argentũ uiuũ in uegetabili, quintam essentiam uini. In animali sanguinem humanum præparatum. Ne igitur huic operi aliquid deficiat illa ponemus breuiori uia qua possumus.

IGITVR Executo breuiter tractatu de spiritibus mineralibus, de uegetabilibus & sensibilibus est agendum. Inter uegetabilia frumentum obtinet principatum. anima uini & sal tartari. Inter sensibilia, capilli humani, sanguis & urina ouáq; galline legimus meliora. Est autem ferè idé modus operandi in omnibus. Oportet autem hæc munda eligere & electa putrefieri ut dissoluantur partes elementales, ut sint apta ad extrahendum, & partiendum per quatuor elementa, uel quasi per dissolutionem & distillationem ipsis putrefactis per 21. dies, extrahantur & in cucurbita ponantur, aptentur & distillentur cum lento igne & seruetur ordo, ut aqua tota qua alba exierit ponatur sola ad partem. deinde quæ citrina exierit uel rubea similiter ad partem ponatur: & sic continuetur distillatio, & distilla quousque cesset fumus & remaneat in cucurbita terra nigra & sicca. Itaq;

liquor qui albus exierit, & diſtillatione uocatur aqua: inhumatio autem in fimo interpoſita diſtillationes iuuat, ut ad ſignum perfectæ defecationis & deſiccationis deueniat, & eſt ſplendor et chriſtallina ſerenitas & abſque fœcibus niſi forte albis, & hæc aqua uocatur aqua uitæ, & cum hac aqua ſpiritus cerantur, ſoluuntur, coagulantur & figuntur.

Aqua tota quæ citrinitatem habuerit & ruborem uſque ad ſiccas fœces, aquam aerem ignem & oleum continet. Hanc autem ſic præparabis, pone totum liquorem clarum abſque nigredine & fœcibus in cucurbita & diſtilla, cum lento igne uſque ad fœces nigras. Hoc ordine aquam exeuntem albam in hac ſecunda diſtillatione ad partem pone, quouſque uideas egredi oleum, cuius ſigna ſunt gutta, ſpiſſior, color, intenſior & leuitas aerea, quia ſi prædictæ aquæ miſcueris ſupernatabit, tunc ſcias oleum egredi quod ad partem ponas. Sic ſeparabis ignem & oleum. Ignem uero in hac ſecunda diſtillatione inuenies ſiccum & rufum uel nigrum ſicut terra in prima, & ſic quatuor elementa ſeparabis. Rectificatio autem aquæ & olei eadem eſt & eadem ſigna habet. horum quidem inhumando diſtillatio debet fieri ut ad chriſtallinam ſerenitatem & ſplendorem deueniant, abſque fœcibus, & tunc cuſtodiatur.

IGNIS autem ſic rectificatur, tere ipſum & permitte deſiccari in ſole uel lento igne ſucceſſiue uſque dũ ignẽ calcinationis ſuſtineat: tunc ipſum calcinabis moderato igne, quouſque ſiccus, citrini rufi uel rubei coloris deueniat. Si autem fuerit ualde citrinus uel ualde rubeus, erit melior, tunc erit rectificatus. Tunc hoc modo ad rectitudinem terræ accedas, tere terram ſiccam, & terram imbibe aqua ſua ſiccando ad ſolem uel ignem lentum, terendo & imbibendo,

donec biberit sui duplum, tunc ipsam bene siccatam prius, cum lento igne, calcina cum igne forti, usquequo, sit ualde sicca, deturq; ignis quasi ad sublimandũ Merc. & ipsam quoque sic siccatam tere iterum & imbibe alio duplo aquæ suæ & hoc facto sicca lente & postea fortius donec sit ualde sicca, & tunc iterum eam imbibe septuplo suo aquæ suæ, & eam desiccatam calcina tertio, augmentando ignem calcinationis, imbibe & quarto alio septuplo aquæ suæ, desicca & calcina & tere optime cum tertia parte illius septupli, quousque sit quasi salsa optime trita & distemperata & posita in fiala uitrea cum modico bombacis obturata pone ad soluẽdum sub fimo ualde calido per tres dies uel plures tunc solutam extrahe & fac eam bibere residuum eius septupli & sicca & calcina eam cum igne solito. Nam tunc erit ualde citrina, tunc omnino est agendum ut prius scilicet imbibendo eam bis cum quintuplo sui &c. & iterum bis cum triplo sui, ex siccando & calcinando post, quamlibet imbibitionem, & sic bibet unum pondus terræ quinque aquæ & tunc, erit rectificata albior & lucidior myrrha & thure incomparabilis omni thesauro.

TVNC in nomine domini rectificatis quatuor elementis ad elixir completam operationem & perfectionem, hoc modo deuenias, terram prædictam siccabis bene & optime tere & imbibas cum oleo suo, id est, aere suo rectificato, siccando, & imbibendo quousque sicca super cuprum ignitũ posita fundatur, & fluat ut cera, & in lunæ conuertet proprietatem, & tunc simul tere eam cum aqua sua donec sit quasi salsa bene clara & bene trita, & pone ad soluendã in fimo calido, ad minus, ad tres dies & solutam coagula inter cineres calidos & habebis thesaurum pretiosissimum.

Et de hoc dicunt philoſophi proijce unum pondus ſuper centũ cupri præparati & conuertetur in argentum uerum & purum. Tu autem proijce quantũ ſufficere uidetur oculo tuo, quia quanto melius & perfectius egeris tanto melius & plus de eo in metalli ſpeciem conuertes. Hoc autem ſecretum maximum totius philoſophiæ ab omnibus philoſophis ſemper eſt abſconditum. Si autem ad aurum operari uolueris ut prædictum eſt omnino facias, hoc addito, quòd tribus partibus terræ rectificatæ, unam ignis addas, & hoc totum cera cum oleo ſuo, ut dictum eſt, & ceratum ſolue & coagula ut prædictum eſt & proijce unũ pondus ſuper 50. lunæ, ut dictũ eſt in capitulo ſuo, præparatæ, & conuertetur in ſolem uerum abſque dubio.

LICET hæc abſurda uideantur, nemo tamen omnia nouit, Nam ſcriptum eſt ſtulti aliquando ſapiunt. collige tu, ſi quæ tibi placent, quæ uero diſplicent abijce. ſed ſi recte rerum ordinem atque eſſentiam noſti, & qua nam uia, quoue pacto actiua paſſiuis conueniant, & quam lata, quamue profunda ſit hæc magica et naturalis applicatio, forte ea, quæ in hoc capite leges non condemnabis.

CAPILLI & oua ſunt putrefacienda ſub fimo calido equino, non contemnat quis putrefactiones ſpirituum in fimis & ſolutiones eorum, quia pro certo ex hoc accipiunt, bonitatem digeſtionis. Nota quòd melior ſpiritus ouorum dicitur eſſe in teſtis exterioribus & dealbantur per calcinationem ſolam, debentq; primo purgari à tela & poſtea teri. Poſtea ablui quando munda ſunt in ſimplici capitello, et ablutì poni in forti uaſe terreo cooperto propter alios cineres & dimiſſis aliquibus foraminibus paruis in circuitu uaſis & in cooperculo ut fumus exire poſſit. debetq; uas poni in igne fortiſ=

ſimo ſicut ex ignis uitreariorum per diem & noctem uel uſ-
quequo ſatis de candore recipiant tunc imbibenda eſt calx
aqua ſua & oleo ſuo uſquequo fundatur ſicut cera habita
hac calce albiſſima teres eam ſuper mundum marmorem cũ
aqua ſua rectificata donec ſit quaſi ſalſa. & permitte eam ſic
cari in ſole uel lento igne, ſemper eam terens & imbibens, do
nec biberit, æquale pondus: tunc ſiccata maſſa accipe tere
& reſolue in aqua propria ſicut ſalſa bene clara & optime
tere, & commiſce ſuper marmorem diſtemperando cũ maſ-
ſa prædicta. Nam in uelocitate funditur & ſi intrat totum
ſiue fumo completum eſt, negocium. Sciendum tamen eſt
quòd quanto pluries ſoluitur medicina tanto melius operatur
& figitur & perfectius intrat. Sciẽdum eſt etiam quòd me
dicina tãtũmõ dat colorem & in fuſione metallum à confu-
ſione cuſtodit. Si uero aliquo caſu uel defectu operantis me-
tallum quod conuerti debet poſt medicinam proiectam, fuerit
nimis durum & non bene dulce operationi, ſuccurres ei pro
malleatione, ſic ipſum extingue decies in ſanguine porcino,
poſtea tenuiter laminatum cubat inter duos lectos ſalis com-
munis & tartari boracis tere cum modico ſanguinis porcini
& ſic totum funde per hanc uiam. ſed oportet iterare & de-
uenies ad mollitiem, & dulcedinem quàm uolueris. Si autẽ
nimis molle fuerit & nimis cito fundatur extingue ipſum de
cies uel quotiens uideris oportunum & durius efficietur &
tardius fundetur. Si autẽ non fuerit ſufficiens addatur plus
de medicina, uel commiſceatur metallum ſimile præparatum
& purgatum. Si autem de colore nimis fuerit in ſole, quia
luna non poteſt eſſe nimis alba ponatur minus de medicina et
magis de metallo conuertendo. Si ex toto colorem bonum nõ
habuerit, fumus capillorum colorem emendabit ſal commu-

ne & cepa marina seu squilla colorem meliorant. Si autem medicina non bene intrat corpus metalli quòd ex defectu cerationis cõtingit, succurre cum oleo ouorum uel capillorum & cum sale armoniaco. Si autem bene intrauerit & male remanserit, quod ex defectu fixionis est, succurre per incerationem & coagulationem & solutionem. Si autem bene intrauerit & bene remanserit & non bene tinxerit, quod ex defectu purgationis uel corporeitatis est: sublimationes reitera & corpus metallicum auge in medicina. Scimus autem quòd diuersitatem metallorum secundum speciem depurationis & digestionis diuersitas operatur, diligenter ergo purgentur et digerentur metalla, & medicinæ multum magis quàm ipsa quoniam ipsorum est supplere defectum depurationis & digestionis metalli, quod quidem facere non possunt in tam modica quantitate suscepte, nisi summa in eis fuerit purgatio et digestio. Summa autem depuratio haberi potest in spiritibus uolantibus per sublimationes in uno uolantibus per calcinationes, ablutiones & imbibitiones. Summa autem digestio haberi potest in utrisque spiritibus per cerationes cum oleis calidis & humidis & solutiones in aquis prædictis acutis.

SCIENDVM est quòd spiritus ad hoc ut perpetuam dent tincturam. Primo debent lauari, deinde sublimari, post incerari & tunc dissolui: ultimo in formam christallinã reduci. Sublimantur autem ut mundificentur. per sublimationem enim abstrahitur purum ab impuro, etiam sublimantur spiritus ut apti ad medicinam efficiantur. Corpora autẽ ad hoc ut tincturam recipiant perfectam, purganda sunt per aquas acutas, uel per ipsorum calcinationem uel in aqueæ substantiæ reductionem, unde corpora calcinantur ut deleantur accidentia corrumpentia ipsum spiritum & impedientia

tincturam. Spiritus calcinantur ut melius fixentur & citius. Soluuntur autem corpora ut melius possint coniungi spiritibus & retinere eos. Ad hoc etiam soluuntur ut aqua clara efficiantur, & ideo cõgelantur quia pulueres melius possunt, deferri quàm aqua.

SPIRITIBVS igitur & calcibus resolutis uehementer. Omnes permisceantur simul in aquea & fluida substantia, ut ex liquore omnium substantiarum fiat, una res stãs, tingens, profundans, consolidans & perseuerans. Postea cõgelabis totum in hunc modum: claude os uasis diligenter & pone super cinerem calidum & permitte biduo donec congeletur & tunc proijciatur, parum de hoc congelato super laminam ignitam & si summa uolatilis uincit summam fixam scias quòd bene operatus non es, sed errasti in calce. ingenieris ergo ut addas de calce, pone ergo plus de calce in totali congelato, & pone sub fimo ut prius & fiet aqua currens & postea congeletur & probetur eius perfectio cum experientia in proiectione, unde recte docet Rhasis in libro perfecti magisterij dicens. Hi enim spiritus super ignem non perseuerãt, sed deficiunt paulatim, & ab eo fugiunt & euolant, nisi ad ipsum, quibusdam inenodalibus uinculis & artificiosis ingenijs indissolubiliter constringantur, quæ diuturna constantia, subtili meditatione indefessa simul instantia & operatione, quæ post multiplices laborum fallacias & operationum diuersa sophismata, est philosophia perfectissime consecuta, & eorum archana, suis postmodum reliquit filijs, sed ut nos finẽ collectaneis imponamus, quæ necessario huic operi colligantur annectemus, & primo scias quòd uolenti in hac arte proficere, necesse est ut sciat, sublimare, calcinare, soluere, distillare, congelare, inhumare, atque cerare & breuiter bal=

nea, furnos & uasa singula præparare. Ideo de singulis breuiter dicamus & primo.

De inceratione.

INCERATIO est quando aliqua imbibuntur cum liquore aliquo ut partes melius uniantur uel etiam dissoluantur. Vnde fit triplici de causa prima ut res dissoluantur una per aliam, ut quando spiritus uel corpora imbibuntur, cum aqua salis armoniaci. Secundo ut uniantur & unita retineat una aliam ut cum spiritus sublimati imbibuntur cum aquis corporum quæ ipsos retinent & figuntur. tertio ut melius admisceantur, & depurentur, quod fit cum res antequam sublimantur imbibuntur cum liquore desiccante & penetrante, sicut sal commune & similia.

De sublimatione.

SVBLIMATIO est cum res aliqua ab inferiori parte uasis in quo est per aera ad superiorem partem leuigatur. Et fit tripliciter seu tribus rebus competit. Competit enim aquis in distillatorio positis, ut in alembico cum suo recipiente, quæ propter fortitudinem ignis conuertuntur in aera quæ non ualentes exire conuertuntur in aquam. Competit etiam spiritibus ut apti ad medicinam efficiantur & huic debet dari à principio ignis lentus & inde augmentetur. Tertio competit corporibus ut uniantur spiritibus ut ipsos retineant, & debent corpora primo calcinari & tunc cum spiritibus sublima

tis etiam ſublimari et huic debet dari primo ignis fortiſſimus à principio, ut ſpiritus ſecum deportent corpus &c. de qua prius dictum eſt.

De aſſatione.

SSARE eſt res inceratas in uaſe uitreo poſitas, a poſito ſuper cineres calidos prope ignem deſiccare, ſæpius uertendo uas admodum aſſaturæ mouendo materiam aliquando cum baculo.

De calcinatione.

ALCINATIO eſt rei per ignem pulueriza= c tio ex priuatione humiditatis partes conſolidantis, quod fieri in arte neceſſe eſt. Non enim fit plena & perfecta mixtio corporum & ſpirituum, niſi utraque in aquam redigãtur. quæ eſt enim metallorum prima materia, quod nequit fieri quandiu habent humiditatem naturalem, quæ ea facit fundi, liquefieri & moueri in igne, ad modum aquæ & tenet partes corporum in eis continuas & firmat et nihil poteſt eis admiſceri per quod poſſint in aquam redigi. Vnde neceſſe eſt ꝙ talis ab eis humiditas admoueatur ut poſ= ſint fundi & ingredi & ſtent in igne ut cinis uel lapis calci= natus et tunc poſſunt imbibi ſuper marmor ſeu incerari cum aquis ipſa potentibus diſſoluere. Vt aqua ſalis armoniaci uel aquis acutis toties donec ſolui poſſint, quia tunc quælibet pars aquæ diſſoluentis poteſt bene miſceri cum qualibet parte corporis diſſoluendi.

De diſſolutione.

De dissolutione.

d ISSOLVERE est corpus calcinatum in aquã redigere unde ad hoc tria sunt necessaria. Ipsum corpus calcinare & calcinatum incerando cũ aqua dissoluente imbibere, & imbibitum assando desiccare, & po stea in uase ponere in loco dissolutionis, & cum diu steterit ibi si quid remanserit non solutum iterum imbibatur cum so luto & hoc totiens donec totum soluatur in aquam. Modus solutionis talis est ut facias foueam in aliquo loco humido ro rido uel in stabulo equorum ad mensuram profundam duo rum cubitorum, & si locus non sit bene humidus perfunda= tur ipsa fouea cum aqua donec sit bene humida per totum postea pone arenam spargendo eam in quantitate sicut tibi uidetur & aquam desuper spergendo donec sit bene humida & pone ampullam ibi cum re humida soluenda, seu medicina postea claude ampullam optime cum cerá, & circa ampulla palleam & super cerá pone arenam humidam & dimitte ibi esse per septẽ dies uel plus si uolueris & soluetur in aquam. Alij soluunt aliter.s.cum lento igne in balneo Mariæ. Alij in loco frigido & humido. Nota quòd nõ ita de facili solues sicut uelles sed fortiter desicca & calcina & multiplici ter incerando tandiu quòd totum soluatur. Non sis er= go tardus nec putes uice una totum fieri. Fac ab a, usque ad g, nec credas unquam ab a, usque ad b. Quomodo au tẽ res solute, debent cõgelari satis patet. Quidã uero soluere uolentes recipiunt amphoram & ponunt parum de aqua in fundo & ponunt amphoram subtus terram & suspendunt ad fundum aquæ ampullam ubi est illud, quod debet solui

postea cooperiunt amphoram arena frigida & postea cooperiunt totam foueam et dimittunt á sero usque mane, inde recipiunt quòd est solutum.

De distillatione.

d ISTILLATIO est aquarum guttatim cadétium mundificatio & hoc quidem fit per filtrum scissum admodũ ferri lanceæ quod ponitur in scutella ubi est aqua distillanda &c. Fit etiam per ignem cucurbita uitrea cum suo alembico bene obturata &c. ponitur super fornacem, in uase terreo ubi sint cineres medij inter uitrum etc. Tertio fit per aquam ut in balneo Mariæ.

De inhumatione.

i NHVMATIO est rei soluende uel solute in fimo positio quod fit duplici de causa, una quia ponitur aliquid in fimo equino ut id quod ponitur soluatur, ut quando cũ duabus partibus fimi equini ponitur una pars stercoris columbini & misceantur fortiter cum aliquantulo aceto irrorando. Secundo ut res ibi positæ plenum ibi matrimonium recipiant, ad instar embrionis in matrice. Et fit tali mõ. fiat fouea in profunditate & latitudine duorũ cubitorum in loco ubi uentus non possit flare nec sol radiare, & fac ibi ignem de carbonibus per 6. horas ut foueæ frigiditas consumetur. Post abijce abinde carbones & cineres & pone in fundo foueæ de simplici fimo equino ad spissitudinẽ unius pedis. Et post in medio foueæ de fimo equino mixto cũ fimo columbino ad spissitudinem 5. digitorum. Et in medio

foueæ pone formam de ligno admodum urinalis, & circun quaque pone de fimo equino mixto ut supra ad 4. digitos et ita potes ponere 4. uel 5. formas post extrahe formas, & pone ibi urinalia de uitreo cum rebus suis & sint bene obturata, primo cum panno lineo post cum panno cerato & post cum bitumine facto de albumine ouorum & calce communi post iterum cum panno cerato, & post ponatur una parua scutella super quodlibet urinale, & super quamlibet ponatur unum canale per quam proiicias bis in die naturali aquam calidam, ut semper maneat fimus calidus & humidus. Post imple foueam de fimo equino simplici & renoua de septimo in 7. diem. Hæc dicta immediate, est præparatio balnei calidi & humidi ad rerum dissolutionem quæ calido & humido habēt dissolui sicut sunt res inceratæ cum aquis acutis uel etiam tales possunt dissolui in balneo Mariæ, & quomodo fit patet.

Præcepta Alberti.

SVPER omnia moneo te ut sis cautus, in tuis operibus & non deficias in aliquo, ut uenias ad tuum intentum. Et primo in contritionibus. Secundo in sublimationibus. Tertio in fixationibus. Quarto in calcinationibus. Quinto in solutionibus. Sexto in distillationibus. Septimo in congelationibus. Et sic fac per ordinē & non deficies.

SI enim tu uis tingere post sublimationem & soluere et congelare sine distillationibus, tu perdes pulueres tuos, quia cum proieceris non remouebunt; sed euolabunt certissime. Si etiam cum fixis pulueribus, qui non sunt soluti neque di=

ſtillato uolueris tingere, id eſt, cum elixir, non ingrediuntur cum permiſcentur corporibus, & ſic non peruenies ad rei ueritatem.

Vnde ait Albertus.

CIAS autem quòd ego antequam ueritatem inueniſſem uidi multos errores et defectus. Et ideo in temptando & errando, uigilando, & ſtudendo ueritatem inueni & iſtum libellum ab omnibus philoſophis qui fuerunt inuentores huius artis defloraui ſcilicet ab Hermete, à Morieno, ab Ariſtotele, à Platone, & ſic poſtquã temptaui & erraui ſicut prius dixi ueritatem inueni. Et ideo tibi decreui ſcribere uera & probata opera & meliora omnium philoſophorum in quibus laboraui & ſum expertus & nil aliud ſcripſi niſi quòd oculis uidi & probaui. Oſtendi tibi theſaurum abſconditum & illud quod multi quærunt & inuenire nõ poſſunt. Manifeſtaui tibi quod in tenebris latuit, lapidem qui uincit omnem lapidem pretioſum, lapidem ſanctum, de quo ait Hermes lapis qui eſt benedictus, de animatare fit, quia ipſe uiuificat et illuminat omnia corpora et tranſmutat ipſa in ſolem, qui eſt melior omni naturali in omni examine.

Finis collectaneorum Alberti, & diui Thomæ, & aliorum.

QVAESTIO CVRIOSA DE NATVRA SOLIS ET LVNAE EX MICHAELE SCOTO.

UT FINIS per omnia suo correspondeat principio quæritur utrum secũdum Artem possit fieri uerum Aurum aut non & uidetur primo quòd non: quia Aurum eo quòd ipsum est corpus perfectũ requirit sibi proprium locum suæ generationis uidelicet uentrem terræ uel uenas sicut uinum uentrem uitis, ergo non potest fieri nisi in proprio loco. Item nulla forma substantialis potest introduci ubi propria actiua proprijs passiuis non possunt artificialiter inueniri. Sed forma substantialis solis non est à calore solis uel ignis quo utuntur tales artistæ. Sed est à calore solis, ergo &c. Circa istam quæstionem est sciendum: quòd nihil aliud quæritur nisi utrum ex aliquo minerali puta Sole uel Luna possit aliqua uirtus seminaria artificialiter procreari, quæ statim & in momento Mercurium induret usque ad duriciem solis. Hoc tamen primo ostendemus. supposito quòd talis uirtus seminatiua inueniatur, tunc potest conuenientius ex sole elici & rationabilius elicitur. Secundo dicendum est, quomodo ipsi soli uirtus pullulandi in est. Tertio dicendum est: quomodo seminatur in terra & in quali nutritur, id est, augetur seminatio. Quarto de signis uirtutis mineralis, quæ eadem accidentia in Mercurio uiuo introducuntur. Vltimo est ad omnia argumenta dicendum.

Circa primũ sciẽdũ ꝙ talis uirtus seminatiua cõueniẽtius elici põt ex auro. Quod probatur per beatũ August. super Genesi,

ubi dicit. insunt ei rebus corporeis omnia mundi elementa, quædam occultæ seminariæ rationes quibus cum data fuerit oportunitas temporalis atque causalis prorumpunt in causas debitas & species suis modis & finibus, & sicut non dicũtur angeli qui ista faciunt animalium creatores sic nec Agricolæ segetum quorũcunque in terra gignentium creatores dicendi sunt, quamuis nouerint præbere quasdam uerisimilies oportunitates & causas ut illa nascantur. Deus uerus unus solus creator est qui causas ipsas & rationes seminarias rebus inseruit. Hoc idem in libro de Ciuitate Dei & transumptiue in capitulo trigesimoprimo, quæstione quinta. Nec mirum has igitur argumentationes uariæ philosophi & diuersimode nominant. Quidam appellant eas uirtutes cœlestes, ut in secũdo de generatione dicitur. Formæ omnium sunt in cœlestibus &c. Alij autem uirtutes elementares: quia subito in actum prorumpunt sicut ignis uel aliud elementum. Alij uirtutes minerales & proprie uocãt quia ex propria minera in esse sunt productæ. Alij dicunt ipsas uirtutes esse radices solis, quia sicut granum mediante radice nutritur sic aurum mediantibus uirtutibus istis, sicut infra dicetur. Nos autem ipsas dicimus spiritus esse fermentatos, quia admodum fermenti massam, id est, spiritus purificatos corrumpunt, sed naturalissimum omnium opus est alterum facere quale ipsum est si sint perfecta, nihil aliud reperitur in opere nisi quòd fermentent & tingant. Si autem obycitur quòd philosophi figuraliter sunt locuti probamus hanc quæstionem esse de ipsorum radicali intentione. Sicut enim patet secundum omnes philosophos quòd uolumus uirtutem prædictam mineralem esse uniuersalem naturam non in sua natura uidelicet nec in tota substantia eius est Mercurius sed pars eius. Ad hoc

enim laboret sublimator ut Mercurio humiditatem flegmaticam auferat & foetulentam substantiam, & sic mortificatur, non enim sic mortuus perficit opus nisi fixetur, ad quod insudat præcipitator cũ ignis tanta uiolentia. Similiter oportet esse fluxibile. ad hoc sudet resolutor, quia quod non infunditur non ingreditur et quod non ingreditur non perficitur. hæc autem per dissolutionem auferuntur. Aurum est totum minerale quod patet ex ipsius pondere & ex ipsius Mercurij imbibitione. Igitur in ipso est totalis & radicalis philosophorum intentio & uoluntas, has enim uirtutes & excellentias acquirit mediante calore tali & intelligentiarum motu quas per se errare est impossibile nisi per accidens. Ad hæc autem omnia in Mercurio si ibi inciperet peruenire posset tamen suffragio ignis & ingenij quod est laboris copia.

Opiniones de materia prima Solis & Lunæ.

q VANTVM ad secundum sciendum est quòd philosophi uidentes naturam Mercurialem purissimam fixam & fluxibilem quæ est ipsum aurũ ingredi & non perficere in stuporem sunt adducti, ita ut à pluribus ars negaretur. Aliqui prudentius considerantes ex principio philosophiæ quod nihil generatur nisi nutriatur, quia uis generatiua superfluum est alimenti, autumati sunt ipsi in auro uirtutem nutritiuam aliqualiter inserere ut sic suo modo pululet & germinet. Hoc autem nihil aliud est quàm ipsas seminarias rationes actiuare in uirtutes radicis. Sic enim oportet ut granum frumẽti fructificet & quod moriatur, & quod uirtute solis illa substantia sit corrupta quæ non est plus substantia triticea quàm ordeacea uel lapidea,

ſed ſit magis apta ad recipiendum formam tritici quàm lapi dis. Quia quædam aptitudo quæ eſt de natura formæ tritici oportet quòd in radice uirtute ſolis conuertantur ita ut dicũt iſti. oportet aurum corrumpere, ſic quòd fiat reductio ad materiam primam quod poſtea poterit germinare, hanc autem primam materiam quidam ſulphur & Mercurium eſſe dixerunt, quia ex Mercurio & ſulphure omnia metalla procreãtur, quod eſt falſum. Quia ſulphur & Mercurius ſunt diſtinctæ mineræ, nec ibi inuenitur aurum ubi illa reperiuntur. Alij dixerunt. Quod prima materia omnium metallorum eſt ſolus Mercurius, quia in ipſo ſunt ſulphureæ partes admixtæ ſecundum Geberũ, & illud non uidetur eſſe uerum, quia ubi eſt minera Mercurij ibi nunquam eſt ſol. Et ideo alij bene dixerunt. Quod uapor unctuoſus humidus utriuſque naturam in ſe continens eſt prima materia ſolis, quod patet in ſaxis ubi inuenitur aurum puriſſimum, quod impoſſibile eſt ibi generari niſi cum uapore groſſo aſcendente, ut habetur quarto meteororum. Oportet etiam ut talis uapor ut ſupra dictum eſt eleuetur ſimul et ſemel, ex groſſo autem fit lapis, ex unctuoſo fit corpus metallicum. Et hæc ſententia eſt uera. Cauſa autem quare oportet aurum ad naturam uaporis reducere eſt, quia uidemus generare omnia metalla à Merc. uiuo, mediante quo ipſum genitum fuit, uerbi gratia. Homo genitus à patre mediante ſpermate, generat filium mediante ſpermate. Similiter uidemus in tritico quod mediante ſpica generat granum ſibi ſimile & aurum generat. Aurum mediante natura uaporis, quia ſic genitum fuit ut dictum eſt. Aurũ ergo corruptũ & in primam materiam conuerſum philoſophi, ſulphur & Mercurium nominauerunt.

De reductione auri in materiam primam.

MODVS autem reducendi ipsum aurum in primam materiam oportet quòd sit certus & in determinatis uijs per determinata media, aliter esset corporis destructio et non emendatio. Inter omnes autem alios ille philosophorum rectius præ cæteris amplectitur qui magis consonus est rationi & dicta philosophorum in illo cõcordant, scilicet ad aurum, eo ipso quod teritur & est terreum & consequens secundum genus frigidum & siccum, licet respectiue ad alia metalla dicatur calidum & humidũ secundum generalem eius complexionem, transeat in naturã terræ germinantis sicut si dicerem, quòd unguis uel capillus transeat in naturam determinatam humanæ naturæ. Quia aurum est pars terræ, habito respectu ad uirtutem totius globi terrestris, sicut capillus est pars corporis humani. Hoc autem supposito. Quod aurum sit secundum genus frigidum & siccum quia terreum, & secundum prædicta oportet ipsum ad primam materiam, id est, uaporẽ conuertere, quia uapor est humidus actualiter uel accidentaliter in se uirtutes minerales retinens & ideo solum naturaliter oportet ipsum de naturà sua quam secundum speciem habet ad materiam secundum suum genus actualiter reducere, ut si esset secundum speciem calidum & humidum, fiat etiam secundum speciem per artificium siccum & frigidum.

EST autem hic modus ut calcinetur in igne reuerberationis caute ne fundatur & cum aquis acutis igneis imbibatur, qua operatione continuata contingit auri superficiem corrumpi quo ad humiditatem, & generatur ibidem sicci-

tas, ergo est calidum & siccum. Sed quia siccitas terrestris non potest stare cum caliditate ignis. Igitur prima siccitas corrumpitur & generatur alia unctuosior nigra. Est igitur illud aurum calcinatum & siccum, de qua operatione dicit Hermes eleganter. Quòd lapis astendit à terra in cœlum, id est, in ignem, quia terra illa Antonomasice est ignis. Quod exponens Albertus in libro de mineralibus ait. Quod lapis ascendit à terra, id est, leuatur à terra in cœlum, id est, ignem, cum aurum per calcinationes uel assationes aut affinationes uirtutem acquirit ignis. Hæc autem operatio perficitur statim, quia in habentibus simbolum facilior est transitus, sic est in proposito. Quia terra symbolizat cum igne, & statim subditur quòd iterum descendit ab igne in terram. quod profecto non fit uno saltu imo oportet ipsam substantiam calcinatã & siccam mediante aqua nostra aerea uel actu necessario in humido per frequentem ipsius aquæ reiterationem irrigationis siccum corrumpi: & aereũ humidum generari. Sed quia illud calidum ignis non potest cum tali aereo humido stare: ideo corrumpitur & fit aliud calidum temperatum, est igitur calidum & humidum quid melius, cum aurum inuenitur absconditum de minera calidi, & humidi, & leuiter extrahitur ut scis. Idcirco ista caliditas remittitur. quare igitur iste ex parte sunt aereæ & acerbæ multum & ex parte aqueæ, & per consequens frigidæ. Idcirco ista caliditas remittitur & fit quasi frigidum, unde dicitur quodammodo medium inter aquam & aerem scilicet uapor, ut patet per philosophum in libro physicorum. Redit igitur aurum ad suam radicem, id est, naturam uaporis: & hæc dicitur materia prima Solis. unde Geber in hoc loco.c.78.in medicina tertij ordinis: Artificem alloquitur

dicens. Modo pretiosam terram rexisti seu extraxisti & sic factum est illud quod prætendit Hermes cum dicit. Iterum descendit de cœlo, id est, de igne ad terram idest primam materiam. Quapropter sententiam prædictam statim confirmat dicens: Quòd acquirit illa natura uirtutem superiorum & inferiorum elementorum. Modo declarat quòd oportet extrahere quatuor elementa, quòd profecto nihil aliud est quàm ipsas seminarias uirtutes, id est, qualitates actiuas et passiuas excitare, quod materialiter exponentes quàm plurimi in errores inciderunt infinitos. Modo uocatur natura illa terrea sic præparata nomine omnis terræ, scilicet terra, auri: quia de auro extrahitur & uocatur terra sitiens, quia quasi cibum quærit & potum suo modo ut infra dicetur, terra benedicta, quia ipsa omne bonum donat, terra foliorum, quia ad modum foliorum nutritur & crescit & habet infinita nomina terræ. Modo omnes philosophi uiderunt naturam solis procreari ex quocunque calcinato & in aquam soluto: & ultimo ignis calore indurato. Ideo oportet quòd tale opus per omnia compleamus ut dictum fuit supra.

Quare uocatur lapis.

e T similiter hãc substãtiã nomine omnis salis nominauerunt, quod aliqui male intelligentes in uarios inciderunt errores. Ideo merito lapis dicitur quia hominum uias labiles reddit. Ista autem operatio, scilicet conuertere corpus in spiritum à multis lapis sapientum philosophorum appellatur. Nos autem illam naturam uirtutem spiritualem mineralem nominabimus de cætero, patet ergo quomodo auri ratiões seminales remisse intẽdi possunt & for

tificari, quod est ipsi auro pullulandi & germinãdi uirtutem inserere, quod fuit secunda pars quæstionis. sed quia omnis spiritus necessario in humido ampuloso conseruatur, ideo philosophi hanc uirtutem spiritualem in humidam & unctuosam conuertere conati sunt per frequentem reiterationem solutionis prædictæ & per calcinationem. Sic enim terra elementaris ex frequenti inebriatione imbrium de cœlo descẽdentium germinat: ut habetur in Esaia, interdum calore desiccata pinguescit. Sic omne sal, omnis christallus, omne minerale fusibile efficitur & per consequens oleagineum unctuosum, quod uidetur cum artifex continuæ laboribus insudat. Toties igitur ascendit à terra in cœlum & econuerso quod pinguis apparet & ampullosa in quibusdam ampullis prædicta uirtus mineralis conseruatur. Illa autem operatio secundũ Platonem non est à natura, quia natura ex simplicibus operatur composita, quia ex elementis simplicibus facit composita elementata. Sed opere uoluntatis quæ est potentia simplex & de compositis simplicia facit, id est, de finita uirtute uirtutem infinitam. Hæc Plato in libro de quartis. Si autem obijcitur quòd impossibile est secundum rei ueritatem per talia opera aurum in uaporem cõuertere dicit Plato ibidem. Quod si non possit fieri ignis, id est corpus totaliter simplex fiat aer. Si non potest fieri figura circularis fiat figura quadrangularis: quòd profecto nihil aliud est dicere nisi quòd corpus simplicius fiat ut fieri potest. Quod autem eius uirtutes per talem operationem intendantur patet experimento, quia una uncia auri semel præparati. Si in una libra cuiuscunque spiritus solueris fixat eum in una die. Si quatuor uel decem uicibus reiteraueris fixat unam libram in una hora. Multa ẽt notabilia potest homo si placet hic inducere, & nos de hoc in

fine quæstionis philosophiæ disputaturi sumus.

Tertia pars.

¶ VANTVM ad tertium, scilicet quomodo illa uirtus seminatur. Est sciẽdum: quòd terra in qua conuenientius iacitur est natura mineralis, quia ex quibus sumus ex eisdem pascimur et nutrimur, ut habetur in libro de Anima. Sed illa (quo ad hoc opus) est uirtus mercurialis, ergo & in terra mercuriali debet seminari. Sed est notandum quòd ista terra primo debet à spinis & superfluis purificari & sublimari cum tanta ignis uiolentia, & tamen quòd conseruetur pars eius media: quæ perficit, & ab adustione defendit. hoc autem completur per ignem leuem seu lentum. Talis autem ignis est humiditatis conseruatiuus, & fusionis perfectiuus. In ista terra duo opera reperiuntur necessaria, scilicet humiditas, quia uirtus prædicta nutritur, unde Hermes statim subiunxit dicens. Nutrix eius est terra, id est, mercuriale sublimatum & humidum, uel in spiritus mercuriales penetraturi: quibus ampullæ prædictæ uirtutis implentur. Ideo statim subditur. Quòd uentus, id est aqua portauit ipsum, id est uirtutem illam in uentre suo, id est, mediante uentre ipsius uirtutis. Huius autem ratio est: quia leuia suffocata stare non possunt ut non in spiritu furoris sui terram concutiat cum à frigore constrictam inuenerit. Sic ipsa uirtus quæ uentus dicatur cum in ampullis clauditur confortante ignis calore totam naturam expectat & maxime si non fixi quantitatem excedat in aliquo. Si autem uirtus seminatiua fuerit tantæ fortitudinis quòd ipsos spiritus inclusos fixet, & in suam propriam naturam conuertat in instan

ti. Sic enim uirtus multiplicatur & crescit, quod finaliter ars quærit. Si autem impietas ignis locum agẽdi per aliquod spatium habuerit statim fugiunt & exterminantur. Quapropter iterato soluatur totum & assetur toties quòd omne additum, sibi adæquatur in fermentationem & maturationẽ ut dicit Plato in libro de quartis. Quia quod est fixum fixat: coagulatum coagulat. Se ipsum desponsat: seipsum & impraegnat: nec est in mundo res mirabilior. unde Plato libro quo supra dicit quòd cerebrum est mansio cogitationis uel cogitationis intellectus cui anima secundum operari soli coniungitur propter eius simplicitatem. Igitur dicit ipse, debes ipsam materiam simplicissimam facere, quia sic simplicibus utitur & propter hoc interimit se ipsum. Vnde Maria. Soror sapientis dixit. Seminate aurum non quidem uulgi sed philosophorum quod per media philosophica est præparatum in terra foliorum. quia crescit, nutritur & augetur sicut cætera uegetabilia. Vnde per istum modum uerificatur dictum Aristotelis ad Alexandrum. Quòd materia dicitur lapis elementaris. quia ex ipso quatuor elementa sunt extracta ut dictũ est supra. lapis mineralis, quia ex solis mineralibus fit. lapis uegetabilis quia nutritur & augetur: quæ sunt potentiæ animæ uegetatiuæ. lapis animalis quia odore reficitur & fœtore corrumpitur. lapis rationalis, quia permanet naturæ consonans cum est ad illud determinatum. Sed naturæ opus, est opus intelligentiæ diuinæ, Igitur & opus artis per naturales uias incurrentes & incidentes hoc in loco uocatur nomine omnis spermatis. Cum fuerit animalis nomine omnis floris, fructus uel humoris. Cum igitur uideris signum, scilicet quando incontinenti multiplicatur secretum elicias, scilicet quando natura Mercurialis in sua natura, quæ est fluxibilis pene-

trans ingrediens & perficiens quantum est de se statim & totaliter in opere stat, quia fixatur cum suorum uirtute spirituum & in sua humiditate ex qua fit fusio, ingressio & fixio stans. Sed quia non omne sperma generat, sed oportet esse filiosum & digestum spiritu nutrimentali, quod quidem generatur in hepate uitali, quod fit in corde animalis, & quanto isti spiritus magis sunt digesti & erunt in prædictis locis decocti diutius & reuoluti, tanto efficacius generāt & effectum perfectiorem pariunt & numerum copiosiorem multiplicant, aliquando duo gemelli aliquando septem, aliquanto quadraginta uno ictu fiant. Dicit enim Auicenna se uidisse quòd una prægnans quadraginta eiecerit abhorsus uno saltu, quod considerantes philosophi, quod etiam de semine ad generationē aggreditur sed solum prædicti spiritus ut patet per philosophum in libro de animalibus incœperunt opus in uase uitri claudi & sub fimo solui in aquam & postea coagulari in igne calido & humido. Ipsóq; eodem uase si aperiretur ipsa natura conquassaretur et forte ipsi spiritus euanescerent. Idipsum uoluerunt sæpius reiterari. Quia resolutio secundum Rhasim est thesaurus rei & auspicium cōplementi & in ipsa est totum secretum. Quia sicut supradictum est. Ille lapis multiplicatur in infinitum secundum quātitatem, uerbi gratia. Vna pars primo perficiebat x. si semel soluitur & coagulatur perficit 100. si bis uel ter 200. si 12. tunc perficit partes infinitas. Est autem huius ingenium tantæ efficaciæ. Quod philosophi dixerunt, quòd omnis creatura corporalis seu spiritualis proprietas aliqua in hoc lapide ex uirtute operationis illius in figura describitur & continetur. Et cum Hermes perlustrasset omnia, uim huius lapidis & tam naturalium rerum, quàm etiam super naturalium gradum

auſcultaſſet attingere conabatur tertium cœlum. Sed prohibitus fuit quia non eſt fas creaturæ aliquam proprietatem ſui creatoris uſurpare. hæc Plato in libro de quartis. Ideo dicit in alia parte libri præallegati. Quod ſolutio fit in luna coagulatio in Saturno. Ergo acquirit iſte lapis uirtutem omnium planetarum. Similiter ſolutio fit in aqua & coagulatio in igne. Ideo acquirit uirtutem ſuperiorum & inferiorum elementorum. Sic eſt de ſignis & ſtellis fixis, humoribus complexionibus, membris, uentis, plagis orbis, ſimiliter quia dicitur ſpiritus uolans aſſimilatur angelis, & quia mortuum fit uolatile uidetur ibi reſurrectionis miniſterium uel miſterium occultari. Hæc autem quæ dicta ſunt licet ſint metaphorica tamen eſſe maximæ efficaciæ hanc prædicant operationem. Hucuſque Plato. Eſt autem iſta operatio quaſi dicerem quòd ſemen animalis cuiuſque hepatis uétriculum iterato ſubintraret & ſpiritus nutrimentalis eidem duplicaretur. Sic eſt de corde & de cerebro quantum ad ſpiritus uitales et animales. Et certum eſt quòd illa ſpermatis uirtus multiplicaretur & poſſit toties reiterari. & ſi materia ſufficienter adminiſtraretur, quòd tantæ magnitudinis procrearetur animal quãtum ſpecies eius & natura pateretur, ſic eſt in propoſito.

QVANTVM ad quartum eſt dicendum. Quod homines ante tempus fœtus colligere cupientes abhortiuos genuerunt. Ideo oportet tempus expectare à philoſophis prætaxatum. Quod ut melius in fine compleri poſſit. Idcirco ſigna infallibilia completi elixiris narrabimus ſermone claro. Sunt autem illa talis naturæ ut ſupradictum eſt, quòd fit aere ſubtilior ſi eſt ad album, & lacte nitidior. Si ad rubeum quòd fit unio rutilantior. Et non differt lapis albus à rubeo niſi ex additione citrinantis coloris qui etiam à Mercurio ſolo recipitur, quòd

tur : ꝙ ſit elemento liquidior. Quòd ſit gracili ſpumo ampu
loſior, ꝙ ſit furioſo uento ſpiritualior, ꝙ ſit aqua uiua limpi=
dior, ꝙ ſit ignis pugna ſpiſſior, & ꝙ ſit in omni frigore quã
tũcunq; magno : & in omni calore quantumcunque paruo
incoagulabilis omnino. Primum ſignum quantum ad album
facit ſublimatio diligens & per filtrum diſtillatio frequens.
Quantum ad rubeum facit aquarũ calcinatarum acumen in
tenſum. Secundum ſignum facit frequens reiteratio ſolutio=
nis acumine aquarum & aſſatio fortis ſucceſſiua. Tertium
ſignum facit ſolutio fluuialis aluei & coagulatio leuis. Quar
tum ſignum facit ſubtilis purificatio omnia mundans. Quin
tum ſignum facit ignis præcipitans uiolenter. Sextum ſi
gnum omnia prædicta ingenia conſumit, inſuper ſunt &
omnia alia ſigna extrinſeca maximi precij. Verbi gratia. Si
illius elixiris quantitatem grani cum uino aliquo claro mi=
ſcueris lepram ſanat, ſcabiem, impetiginem, omnem febrem et
calorem tollit incontinenti omnem corruptum humorem de
corpore humano euellit, omnéq; membrum contractum eri
git & iuuentutem conſeruat. Quid plura? Nullus qui hoc
uſus fuerit cibo uel potu infirmitatem aliquantulo tempore
cognoſcit. Semper erit lætus & rubicundus. Item per alia ſi
gna hoc ipſum cognoſcit. Si ergo quadraginta libras mer=
curij albi uel rubei in aquam conuerteris & ſuper ignem ali
quantulum fumigare permiſeris, & deſuper elixiris ſupra=
ſcripti uncia una proieceris totum in naturam fixam conuer=
tit, & fermentat, eidem uirtutem ſuam æqualiter communi
cabit, & ſigna omnia prædicta ipſi aquæ inſignabit. Sic
chriſtallus uel uitrum fluxibile faceret & malleandi dulcedi=
nem præſtaret & donaret. Similiter omnem lapidem pretio=
ſum conuertit ſecundum intenſionem coloris quemuis, quia o=

mnem colorem recipit sicut & rubeum sic plus in unum con flauerit & indurauerit in corpus permixtum. Quantum ad quintum dicendum est. Quòd istius uirtutis actiuæ ius potentia propria est mercurius in sua natura fluente, sed debet purificari à terreo fetulento sicut natura menstrui elicit subtilia, & aliud grossum eijcit cum purificatum fuerit & mediante igne successiuo superauerit ipsum incontinenti perforat & perforando digerit & indurat: sic & natura auri in una hora facit ut dixerunt sapientes. Teste Gebero pondus suum conseruat quia prius fixat quàm ignem auferat. malleatur optime quia est natura mercurij quæ est successiua, super omnia ignis habet examinationes perfectas. Quia sola natura mercurius in igne quiescente superat, & sic de singulis alijs. Quod autem statim indurat probatur experimento. quia fumus solum à Ioue uel à Saturno exiens ipsum statim indurat. Igitur illa uirtus quæ in infinitum perfectior est. Similiter illud aurum omnes medicinales proprietates habet. Ad quod sciendum primo unde aurum confortat. De hoc aliqui dixerunt. Quòd eius confortatio non fit nutriendo sicut facit panis. qui cor hominis confortat, quia non digeritur nec conuertitur, nec restringendo laxat. Sicut hoc epulum, Cor confortat non odore spiritualia temperando sicut faciunt aromata, nec purgando superflua sicut faciunt laxatiuæ medicinæ. Et hoc confirmatur uerbo Diascoridis qui dicit, si aliquo flegmatico humore contingit spiritualia remolliri aurum abstergit. Sed eius abstersio est Mercurij natura, ut dicit Auicenna. Igitur cor potest confortari, hoc modo. Alij dixerunt quòd aurum confortat cor ex sua potentia. Quia aurũ est durum, & durum à duro confortatur: & est dictum magnorum medicorum, ut dicit Vincentius in speculis etiã

habetur propositum quòd durum est, inquantum expedit. Alij autem dixerunt. Quòd aurum cor confortat à tota specie materia separata. sicut Magnes ferrum separatum attrahit, sed hoc ratione principiorum auri, scilicet natura mercurij & sulphuris quæ sunt duo principia talis speciei & natura & suppositum non differunt realiter ut homo & Franciscus: & sic uirtus totius speciei est secundum uirtutem principiorum. Sic tamen ꝙ sit prius ratione uirtutis à cœlo influxæ, & uirtus cœli communis est: & influit in patiente disposito semper & ubiq;, unde omni tempore homo generat hominem & sol. igitur in illa materia excellenter supra uirtutem naturæ disposita talem uirtutem communicabit. Igitur idem quod prius. Alij dicunt quòd fit preciositas ex minerali proprietate quia eius preciositas non fit ex materia eiusdem speciei ueritas approbatur. Arguunt aliqui sic quia confortatio cordis est à margaritis. igitur non sequitur totam speciem. Sed respondetur: quòd confortare cor est per determinata media, ꝙ nulli conuenit nisi auro. Sed contra arguitur sic. Zaphirus cor confortat à tota specie, igitur per determinata media. Sunt igitur aliquæ uiæ speciales utriusque. Sed margaritæ cor confortant & corallus & infinita alia quæ in mundo reperiuntur: & ergo sunt infinitæ uiæ speciales.

Ergo merito per determinatas uias & per determinata media aurum præparatur ut est supradictum.

Et sic patet quæstionis determinatio cum sua responsione uera & determinata de natura Solis & Lunæ. Deo laus & gloria per semper secula.

Amen.

TABVLA TOTIVS OPERIS.

Additum

Tabula in Rosario Arnaldi de Villa noua.

Tabula ex collectaneis Alberti Magni, Diui Thomæ & aliorum. &c.

FINIS.

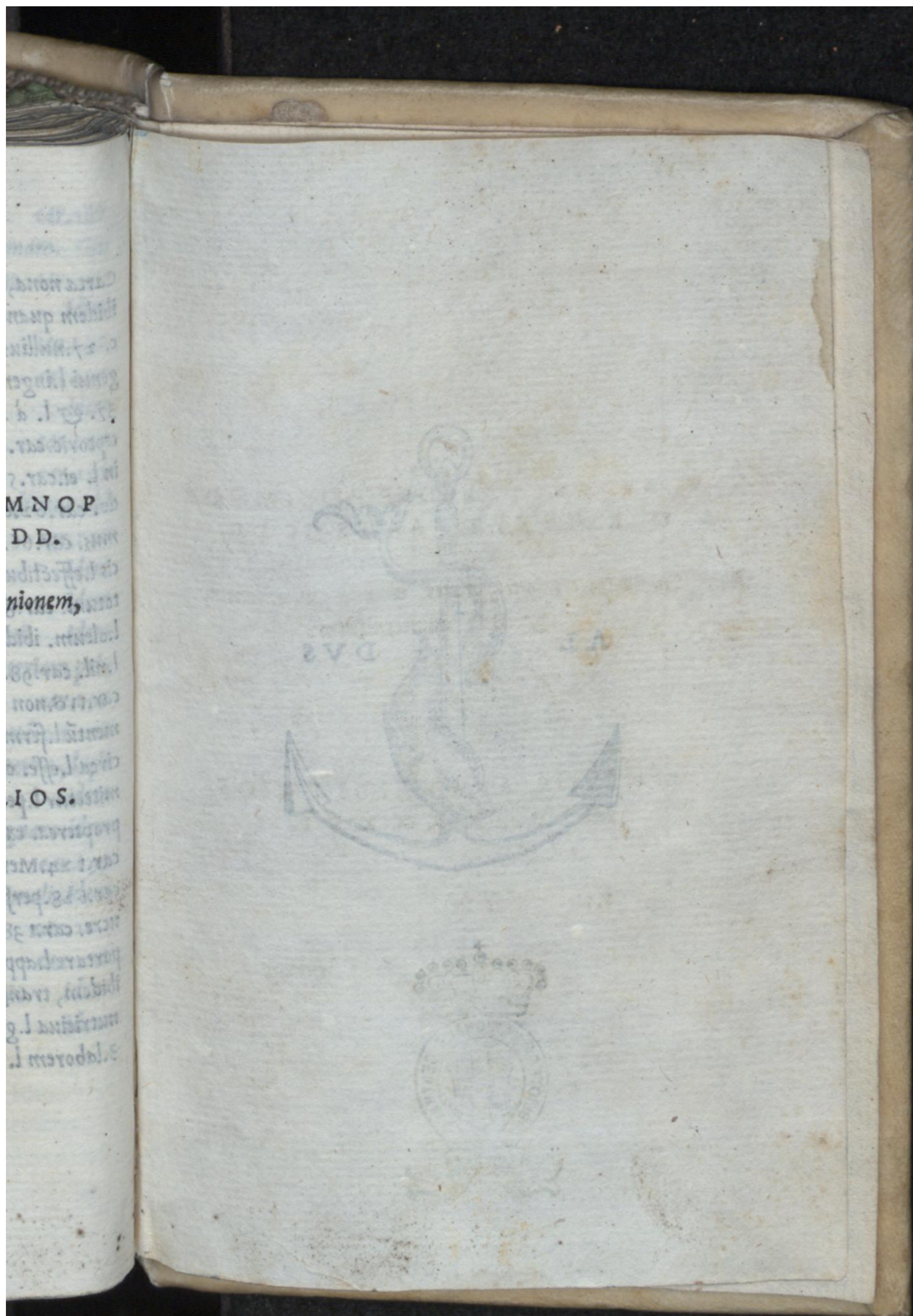
ERRATA CORRIGE.

Carta nona, cuius. lege alicuius. carta. 17. decimi metheo. 4 ibidem quando l. quin. c. 21. quæ l. quia. ibidẽ Aut. l. autem c. 27. nullius l. nullus. ibidem uolantes l. uolentes. ca. 30. ingenui l. ingenij. car. 32. ſiue l. ſine. c. 36. robore l. rubore. car. 37. & l. à. ibidem pariere l. periere. ibidem, receptorie l. deceptorie. car. 38. nil l. uel. car. 41. fortiſſima l. fortuna. car. 49 in l. ei. car. 55. uolantiũ l. uolentium. car. 59. quare l. quomodo. car. 62. ouis l. oui. car. 65. omne l. eſſe. ibidem prius l. primus. car. 66. riga. 13. forma, ſuperfluum eſt. car. 73. efficacis l. effectibus. car. 75. metallorũ l. elementorũ. car. 78. toto l. totum. car. 80. quod l. quid. car. 81. adeo l. duo. car. 83. olim l. oleum. ibidem, operis l. operans. car. 95. a l. aut. ibidem, uel l. nil. car. 98. Niſi l. Mercurius. car. 101. calorem l. colorem. car. 110. non l. nam. car. 111. intellectu l. intellectui. ibidẽ, fermentũ l. fermentari. car. 112. ſis l. ſit. ibidem, uel l. nil. car. 113 circa l. eſſe. car. 114. ſeruauerunt l. ſeruauerit. car. 115. permittetur l. permutetur. ibidem, ſic l. ſicut. ibidem, propter l. propterea. car. 120. ponitur l. patitur. car. 121. non l. nam. car. 124. Mercurius l. menſtruum. ibidem, ſtannum l. ſcamnũ car. 128. perfecti l. perfici ibidem, ideo l. non. car. 136. uero l. uere. car. 138. oratione l. ordine. car. 161. quæ l. qui. ibidẽ, apportare l. apportari. ibidẽ, traſmutationem l. traſmutionum. ibidem, tranſiuiſſem l. tranſmiſiſſem. car. 165. generatiua & nutritiua l. generatiuus & nutritiuus. In dialogo ca. 2. riga. 3. laborem l. laborum.

*. **. ***. ABCDEFGHIKLMNOP
QRSTVXYZ. AA BB CC DD.

*Omnes quaterniones, præter *** duernionem,*
& DD quinternionem.

VENETIIS, APVD ALDI FILIOS.
M. D. XXXXVI.

AL
DVS

BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE
FIRENZE

